

ฉบับ

1

2441-2538

ฉ.2

๕๗ ปี ศาลจังหวัดจันทบุรี

๑

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.coj.90.th)

เลขที่หนังสือ	533
ฉบับที่	ฉบับ 1 2441-2538
ปีที่พิมพ์	ฉบับ 2 11 ก.ย. 2545
วันที่พิมพ์	

๙๗ ปี ศาลจังหวัดจันทบุรี

พ.ศ. ๒๔๔๑ - พ.ศ. ๒๕๓๘

อาติเยรว่าทราชสดติ

โนวโรกาส วันมหาฤกษ์มงคลสมัย เถลิงพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
เนื่องในงานฉลองสิริราชสมบัติ ครบ ๕๐ ปี
พุทธศักราช ๒๕๓๕

สัททูลถวักกัปปิตันท์ ๑๔

สรวนชีพนภกรนอบประณตศิระประณม

เทิดไท้ ธ บังคม

เอกอรรษย์องค์ภูมิพลาวะวันนทร์

ปกเกษตรสกลัญญะ

อาจรรจนันอินทรวีประสิทธิ์ศุภระมย์

สาดแสงสุวรรณเสม

ราชภูริรม์เย็นพระภิบาลพิชิตทุกตะกัษ

ส่ำโสกลิกรายไกล

องค์อรรษินันนางประเดียงจรมมา

เพริชฌักกัสมันดา

หลากโครงการววิทย์ประณิตประณิตปริดี

ชาวชนลุตสุศรี

ทุกแผ่นภาคนนทรงประสงคัฎระประธาน

กอบปรักจควัแล้วพาน

ทุกองค์บองพละพลีประคัลภ์ประเคราะห์ซัด

ครรรไลตุเร้งรัด

จอมเจ้าฟ้าปิยะปราชญ์วิวรรธน์วุดนัย

คาตาศระคมไฮอ

ไวคุณรุ่งสวนวริชฌนสกลุระประทักษ

เชิงชาญมทิสร์ศึกดี

ครบทั่วสิบประลุตศกัฉวลิชชยประเอง

แซ่ชว็องสรเสวัญเพลง

ศัพทว่าทิตถลกฤตย์กรณย์อุระประโสม

พันพาทยพะพรว์โหม

อาราธน์องค์คิจะเทพพระไตรรัตนะวอน

ตากสินนา ธ อาทร

รวมฤทธาชาชมังคลาฐิตีเดถึง

ไอศุรย์ศรีนัยเร้ง

บดินทร์

ประพรหม

ทพิช

ประชา

รติ

สราญ

หิบัติ

ระไว

วิจักชณ

เชวง

ประโคม

พระพร

เดถึง

นิรันดร์ เทอญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า

นายสุทธิโชค เทพไครร์คน ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดจันทบุรี

และ

คณะข้าราชการศาลจังหวัดจันทบุรี

มณีนคร เวชทรัพย์ (ลักษณะนามาริน) ประพันธ์

พระราชดำรัส

พระราชทานแก่ผู้พิพากษาในโอกาสเข้าเฝ้าฯ ถวายสัตย์ปฏิญาณ

ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

วันอังคาร ที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๓๕

“ผู้พิพากษานี้เป็นส่วนประกอบสำคัญของสถาบัน ในประเทศการปกครองแบ่งเป็นสถาบัน มีสถาบันบริหารหรือรัฐบาล มีสถาบันนิติบัญญัติคือรัฐสภา และมีสถาบันตุลาการคือท่าน สถาบันตุลาการนี้เป็นหนึ่งในสามของสถาบันที่ปกครองประเทศ ซึ่งสถาบันทั้งสามนี้ถ้าทำงานด้วยดี ด้วยความอิสระ และไม่ก้าวกำยกัน คือไม่ไปเกี่ยวในทางที่จะบังคับฝ่ายใด ประเทศก็จะปกครองไปได้ดี แต่ไม่ใช่หมายความว่าไม่ต้องรับรู้การทำงานของอีกสองสถาบัน ที่สำคัญจะต้องมีความเป็นอิสระ เพื่อความมีอิสระนั้นก็จะต้องปราศจากอคติอย่างที่ว่านี้ เพราะว่าถ้ามีอคติ เห็นก็เท่ากับเห็นกับตัว หรือเห็นกับหมู่คณะ จะทำให้สถาบันทลายลงมา และเมื่อทลายลงมา หนึ่งสถาบันในสามสถาบันทลายลงมา ประเทศชาติจะไปไหน เราก็เห็นได้ว่าในประเทศมีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นมากเหมือนกัน แต่ถ้าเราบอกว่ามีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้น เราก็ไม่ถูกต้องบ้าง อันนั้นไม่ถูก ถ้าทุกคนคิดอย่างนี้ คนอื่นเขาก็คิดบ้าง แล้วก็จะมีความถูกต้องได้อย่างไร

ในประเทศชาติ อย่างน้อยที่สุดขอให้มีสถาบันหนึ่งแห่งหนึ่งที่แน่วแน่ และปราศจากอคติจริง ๆ คนอื่นเขาอาจไม่ได้บอกว่าข้าพเจ้าจะทำงานโดยปราศจากอคติ แต่ท่านได้พูดอย่างนั้น ท่านได้ลั่นวาจาไว้เป็นเสียงดังด้วย เสียงดังอาจนึกว่าอยู่ในห้องนี้เท่านั้นเอง แต่มันก็อยู่ในโลก เพราะว่าท่านเป็นโลก แต่ละคนเป็นโลก ท่านก็ต้องจำและได้ยินคำปฏิญาณนี้ท่องตลอดชีวิต ฉะนั้นถ้าท่านทำถูกต้องอย่างนี้ ท่านจะมีเกียรติของท่าน แต่ละคนก็จะสามารถปฏิบัติงานตั้งแต่บัดนี้ไปจนกระทั่งเกษียณอายุ หรือแม้จะต่อจากเลยจากเกษียณอายุ จะเป็นคนที่ดี เป็นคนที่ซื่อสัตย์สุจริต เป็นคนที่มีประโยชน์แม้จะเป็นเพียงคนหนึ่งก็นับว่าได้พុងชาติบ้านเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุขได้ ซึ่งความจริงประเทศไทยอยู่เย็นเป็นสุขมาจนทุกวันนี้อย่างมหัศจรรย์ก็เพราะเหตุว่าแต่ละคนได้พុងความดีไว้ไม่มากนักน้อย แม้จะคนเดียวหรือสองคนอาจช่วยชาติบ้านเมืองให้อยู่ได้

ฉะนั้นขอให้ท่านตระหนักและเข้าใจคำปฏิญาณที่ท่านได้ให้ไว้ เพราะว่าคำปฏิญาณนี้ก็สรุปตลอดชีวิตของท่านจนถึงบัดนี้ และจะเป็นหลักสำหรับชีวิตของท่านจนตาย ถ้าทำได้อย่างนี้ก็ได้ชื่อว่าช่วยส่วนรวมประเทศชาติให้อยู่ ไม่สลายตัว ไม่พังเหมือนหลายประเทศที่ค่อนข้างจะตกต่ำ แล้วก็ในคราวเดียวกันอาจช่วยมนุษยชาติโดยส่วนรวมก็ได้ ฉะนั้นก็ขอให้ท่านทั้งหลายรักษาคำมั่นของการปฏิญาณนี้ไว้ตลอดไป”

นายประมาณ ชันชื้อ
ประธานศาลฎีกา

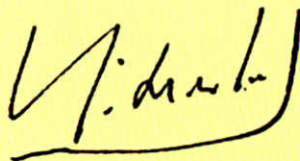
สารจากประธานศาลฎีกา

ในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันจะทรงครองราชย์ครบ ๕๐ ปี ในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๓๙ นี้ นับเป็นวาระสำคัญที่จะต้องจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ชาติไทยว่า ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา พระองค์ได้ทรงปกครองบ้านเมืองด้วยพระปรีชาสามารถ ประเทศชาติจึงอยู่รอดและเจริญรุ่งเรืองมาจนตราบนับพันปี สถาบันตุลาการก็เป็นอีกสถาบันหนึ่งที่รอดพ้นวิกฤตการณ์ต่าง ๆ มาได้เพราะพระปรีชาสามารถและพระบารมีของพระองค์ ซึ่งตุลาการต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณตลอดมา

การที่ศาลจังหวัดจันทบุรีได้ถือโอกาสอันเป็นมงคลนี้จัดทำหนังสือประวัติของศาลจังหวัดจันทบุรีขึ้นเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ นับเป็นการแสดงถึงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณประการหนึ่ง ซึ่งสิ่งนี้จะเป็ประโยชน์แก่การศึกษาของอนุชนรุ่นหลังสืบไปอีกด้วย

ผมขออวยพรให้การจัดทำหนังสือของศาลจังหวัดจันทบุรีครั้งนี้จงประสบผลสำเร็จ สมดังที่มุ่งหมายไว้ทุกประการ.

ด้วยความรักและปรารถนาดี

(นายประมาณ ชันชื่อ)
ประธานศาลฎีกา

นายวิรัตน์ ลัทธวงศกร
อธิบดีผู้พิพากษามาตร ๒

นายธำรงค์ดี ชมะวรรณ
รองอธิบดีผู้พิพากษามาตร ๒

นายพิรพล จันทรสว่าง
รองอธิบดีผู้พิพากษามาตร ๒

นายสุทธิโชค เทพไตรรัตน์
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดจันทบุรี

นางนิจริทร์ เอี่ยมบุตรลบ
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง
ช่วยทำงานในตำแหน่งผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดจันทบุรี

นายไมตรี ศิริเมธารักษ์

นายก่อเกียรติ เอี่ยมบุตรลบ

นายวิชิต ทศนานกุลกิจ

นายเกรียงศักดิ์ โฉมานะสิน

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง

ช่วยทำงานในตำแหน่งผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดจันทบุรี

นายวิศักดิ์ อุณนพรัตน์กุล

นายวีระพงษ์ สูดวงค์

นายเดชา อัครวงค์ไพศาล

นายดินทร์ ดิทรานรุตน์

ผู้พิพากษาศาลจังหวัดจันทบุรี

คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๗
พฤษภาคม ๒๕๓๗ - พฤษภาคม ๒๕๓๘

คณะศึกษาศาสตร์ ข้าราชการ ลูกจ้าง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๗
พฤษภาคม ๒๕๓๗ - พฤษภาคม ๒๕๓๘

ที่ รล ๐๐๐๓/๒๕๔๔

สำนักพระราชพิธี
พระบรมมหาราชวัง กทม. ๑๐๒๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘

เรื่อง อนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์งานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี
เรียน นายสุทธิโชค เทพไตรรัตน์ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดจันทบุรี
อ้างถึง หนังสือที่ ยธ ๐๒๐๐.๒๐๔/๗๗๔ ลงวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตราสัญลักษณ์งานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี

ตามที่ท่านได้มีหนังสือ ขออนุญาตใช้ตราสัญลักษณ์งานฉลองสิริราชสมบัติ
ครบ ๕๐ ปี พิมพ์ที่ปกหนังสือประวัติศาสตร์จังหวัดจันทบุรี ซึ่งศาลจังหวัดจันทบุรี
จัดพิมพ์ขึ้น เพื่อเฉลิมพระเกียรติ ในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปีนั้น

คณะอนุกรรมการอนุมัติให้ใช้ตราสัญลักษณ์ฯ พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้ตรา
สัญลักษณ์ฯ ดังกล่าวได้ ทั้งนี้ ตราสัญลักษณ์ฯ จะต้องมีรูปแบบและสีถูกต้องตาม
ต้นแบบที่ทางราชการกำหนด

ขอแสดงความนับถือ

(หม่อมหลวงทวีสันต์ อดาว์ชัย)

ราชเลขาธิการ

ประธานคณะอนุกรรมการอนุมัติให้ใช้ตราสัญลักษณ์ฯ

กองการในพระองค์

โทร. ๒๒๕๓๔๕๗-๖๒ ต่อ ๓๔๒ และ ๒๒๒๒๑๐๔

โทรสาร ๒๒๕๓๒๕๔

คำนำ

เนื่องในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๓๙ โดยได้เริ่มงานรัฐพิธีเฉลิมฉลองนับแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๘ เป็นต้นมา นั้น ศาลจังหวัดจันทบุรีสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่านในพระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญเกี่ยวกับกิจการในกระบวนการยุติธรรม จึงได้ดำเนินการจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ ได้แก่การจัดทำหนังสือ ๔๗ ปี ศาลจังหวัดจันทบุรี อันเป็นการรวบรวมประวัติศาลจังหวัดจันทบุรีโดยละเอียด พร้อมทั้งเอกสาร และภาพถ่ายโบราณที่มีคุณค่าไว้ เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาของอนุชนรุ่นหลัง

การจัดทำหนังสือดังกล่าว มีอุปสรรคอยู่ที่เอกสารและภาพถ่ายของศาลหาได้ยากมาก ต้องใช้เวลารวบรวมเสาะหาจากหน่วยราชการและเอกชนหลายแห่ง รวมทั้งที่ทอดทนายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากรและหอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก จันทบุรี จึงสามารถดำเนินการจนแล้วเสร็จได้ ในการนี้ศาลจังหวัดจันทบุรีได้รับความร่วมมือจากท่านผู้พิพากษา ข้าราชการ ตุลาการ และลูกจ้างของศาลจังหวัดจันทบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณวรรณ กาญจนศิริวิมล รองจำศาล (ประชาสัมพันธ์) ที่มีส่วนช่วยจัดหาเอกสาร ภาพถ่ายประกอบการเรียบเรียง อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากผู้มีอุปการะคุณทุกท่าน ที่กล่าวนามไว้ท้ายหนังสือนี้ จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

(นายสุทธิโชค เทพไตรรัตน์)
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดจันทบุรี
๒๕ มีนาคม ๒๕๓๘

๔๗ ปี

ศาลจังหวัดจันทบุรี

พ.ศ. ๒๔๕๑ - พ.ศ. ๒๕๓๘

เรียบเรียงโดย นายสุทธิโชค เทพไตรรัตน์

สารบัญ

๑. การชำระคดีความในเมืองจันทบุรีก่อนมีการจัดตั้งศาลยุติธรรม.....	๙
๒. การจัดตั้งกระทรวงยุติธรรมและจัดศาลหัวเมือง.....	๑๗
๓. ศาลมณฑลจันทบุรี.....	๓๓
๔. ศาลคดีต่างประเทศเมืองจันทบุรี.....	๔๗
๕. ศาลจังหวัดจันทบุรี.....	๗๑
๖. การซ่อมแซมศาลและบ้านพักผู้พิพากษาในพ.ศ. ๒๔๙๔.....	๙๓
๗. ศาลจังหวัดจันทบุรีในปัจจุบัน.....	๑๑๑
๘. การพัฒนาศาลจังหวัดจันทบุรี.....	๑๒๙
๙. คำพิพากษาคดีสำคัญของศาลมณฑลจันทบุรี.....	๑๔๕
๙.๑ คดีพระหริ่งถูกจับผิดเนื้อที่มณฑลจันทบุรี.....	๑๔๕
๙.๒ ศาลมณฑลจันทบุรีของพระบรมราชานุญาติจำคุกสมเด็จเจ้าเจ.....	๑๗๒
๙.๓ คดีขุนถนนปรีชา ขกกระบัตร์ และนายเสก รองขกกระบัตร์	
ศาลมณฑลจันทบุรี ชักขอกเงินหลวง.....	๑๙๐
๙.๔ คดีปล้นทรัพย์และฆ่าพวกเจ้าทรัพย์ตาย.....	๒๔๒
๙.๕ คดีชิงทรัพย์และฆ่าเจ้าทรัพย์ตาย.....	๓๐๘
๙.๖ คดีปล้นทรัพย์ และฆ่าเจ้าทรัพย์ตาย.....	๓๑๙
๙.๗ ศาลมณฑลจันทบุรีหรือ เรื่องพระภิกษุที่ไม่มีสมณะศักดิ์ถูกขี้ต๊อ.....	๓๓๗
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ๑ บทสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศาลเก่าซึ่งได้เกษียณอายุราชการไปแล้ว.....	๓๔๕
ภาคผนวก ๒ พระธรรมมณูญศาลหัวเมือง รัตนโกสินทรศก ๑๑๔.....	๓๔๙
ภาคผนวก ๓ ข้อบังคับวิธีพิจารณาสำหรับศาลต่างประเทศ.....	๓๕๙
ทำเนียบผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดจันทบุรี.....	๓๗๕

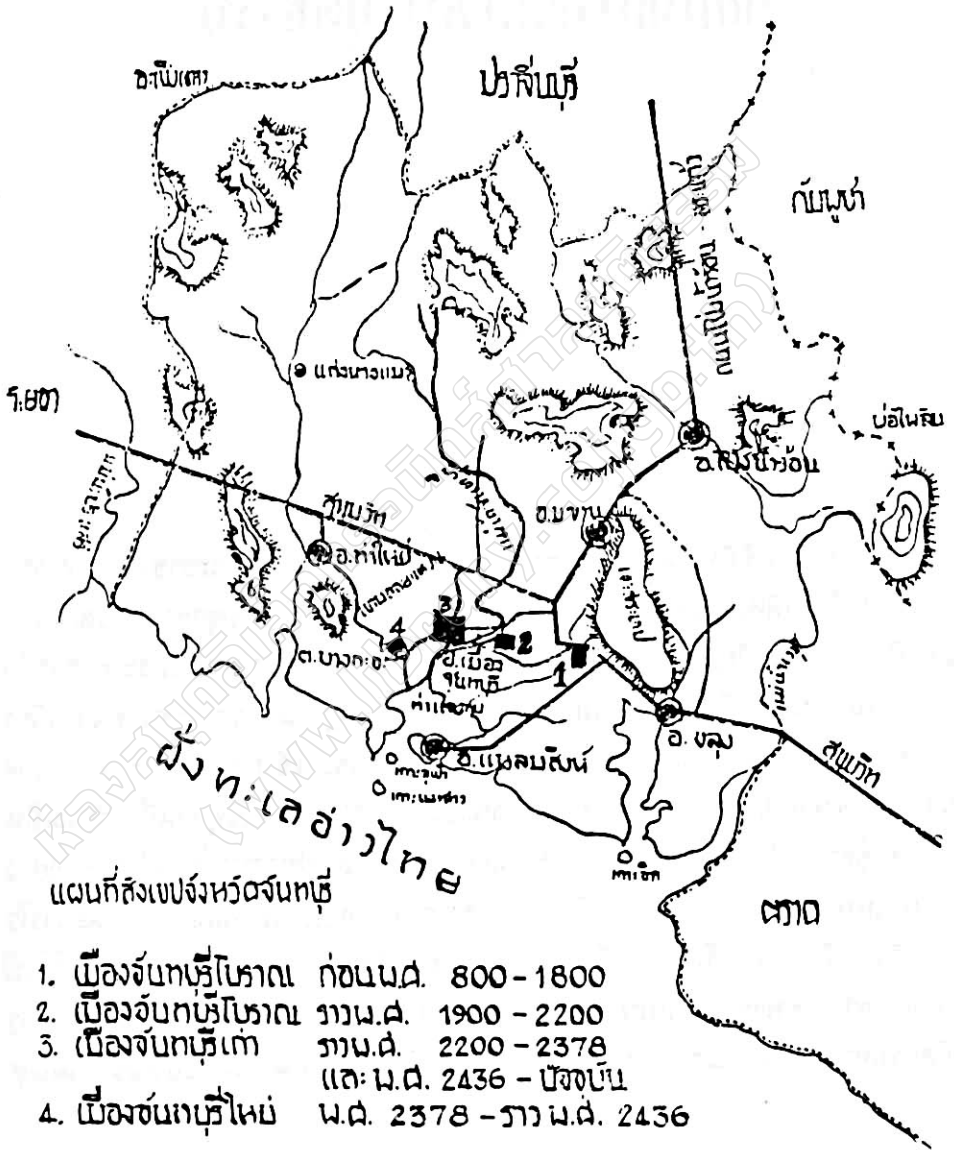
๑

การชำระคดีความในเมืองจันทบุรี ก่อนมีการจัดตั้งศาลยุติธรรม

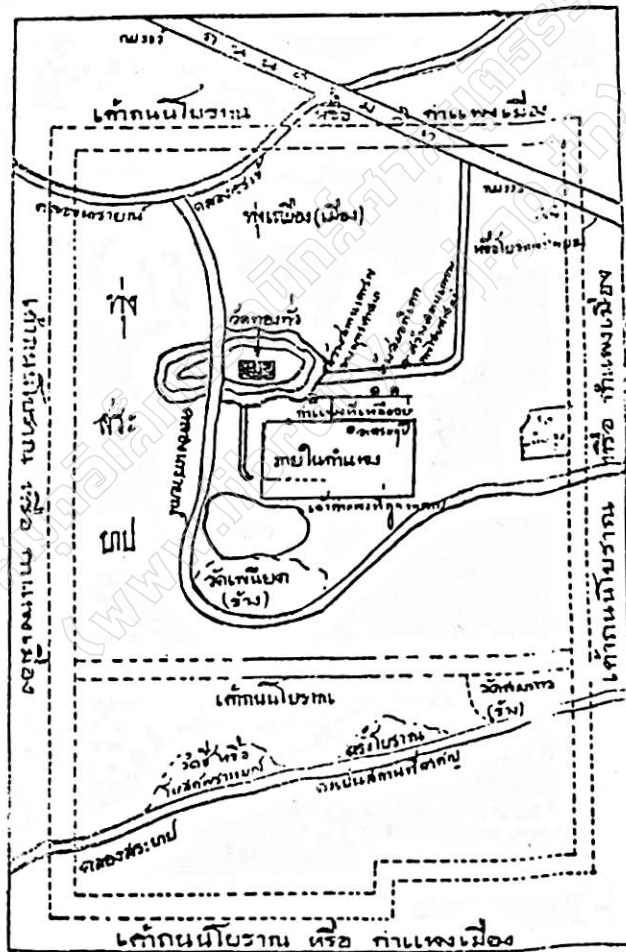
เมืองจันทบุรีเป็นเมืองเดิมมีชื่อปรากฏมาช้านาน แต่ต้นเรื่องพระราชพงศาวดารซึ่งกล่าวความไว้โดยพิศดาร คือกำหนดตั้งแต่แรกสร้างกรุงทวารวดีศรีอยุธยา ในจุลศักราช ๗๑๒ ปีชานโทศก เป็นต้น มาในเรื่องพระราชพงศาวดารนั้น ได้กล่าวถึงประเทศราชซึ่งขึ้นกรุงเทพมหานครว่ามี ๑๖ เมือง เมืองจันทบุรีนี้มีชื่อปรากฏในเมืองประเทศราช ๑๖ เมือง นั้นด้วย แต่ก็กล่าวไว้ว่าเป็นเมืองประเทศราชนั้น แต่ก่อนจะมีเจ้าประเทศราชครอบครอง อาณาเขตต์ส่งดอกไม้ทองเงินขึ้นกรุงเทพฯ เหมือนกันกับประเทศราชทุกวันนี้ หรือจะเป็นแต่พระยาผู้ครองเมืองมีต้นไม้เงินทองเหมือนอย่างทุกวันนี้ก็ไม่ทราบ^๑ การเป็น ๒ อย่างอยู่ดังนี้ ในพระราชพงศาวดารก็ไม่ได้ปรากฏชัดว่าการครอบครองบ้านเมืองนั้นเป็นอย่างไร แต่ควรรู้ว่า เมืองจันทบุรีนี้ เป็นเมืองตั้งมาแต่โบราณช้านาน หรือบางทีจะตั้งมาแต่ก่อนศักราชในพระราชพงศาวดารก็ไม่ทราบ^๒ แต่โดยเหตุที่แต่เดิมหัวเมืองในพระราชอาณาจักรสังกัดกรมหรือกระทรวงแตกต่างออกไปถึง ๔ กรม คือ หัวเมืองฝ่ายเหนือสังกัดมหาดไทย

^๑พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, เสด็จประพาสจันทบุรี พ.ศ. ๒๔๑๙, (ชุมนุมเรื่องจันทบุรี) หน้า ๑๖๒

^๒เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๖๓

ហេតុការណ៍: 8000

๓สุจริต ถาวรสุข, การจัดศาลหัวเมืองครั้งแรก หน้า ๔ พิมพ์ในหนังสือที่ระลึกการถวายผ้าพระกฐิน
พระราชทาน ณ วัดราชผาติการาม วันพฤหัสบดีที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๐๗

ตราสามดวง โดยในหัวเมืองคงรวมอยู่ในผู้ว่าราชการเมือง หรือกรมการเมือง ซึ่งในสมัย
ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสจันทบุรี เมื่อพ.ศ. ๒๔๑๙ ปรากฏ
ความว่า กรมการเมืองมีตำแหน่งในเมืองจันทบุรี ได้รับสัญญาบัตรบ้าง ไม่ได้รับสัญญาบัตร

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

บ้าง ที่รับสัญญาบัตรนั้นคือ พระยาวิไชยาธิบดีศรีนครนรกิจไชย อภัยพิริยพา ผู้ว่าราชการเมืองจันทบุรี เดิมชื่อนายโต เป็นบุตรพระยาอภัยพิพิธกระต่ายหลานเจ้าพระยามหาเสนา น้อย^๔ ส่วนพระปลัด คือ พระเทพสงครามชื่อเดิมชื่อแยม พระยายกบัตรชื่อเดิมชื่อเอื้อง เป็นตำแหน่งข้าหลวงกำกับผู้ว่าราชการเมืองกรมการ แลได้เป็นพนักงานว่าความเงินกับความต่างประเทศ ส่วนกรมการในเมืองที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับคดีความ ได้แก่

พนักงานบันเทาทุกขราษฎร์ สำหรับฟ้องและรับแจ้งความร้องทุกข์ของราษฎร มีหลวงบันเทาทุกขราษฎร์นาย ๑ รองหลวงบันเทาทุกขราษฎร์นาย ๑ รวม ๒ นาย

พนักงานปรับสัจความของราษฎร หลวงพรหมสุภาพ่งนาย ๑ ขุนศรีรองพ่งนาย ๑ เป็น ๒ นาย

พนักงานความนครบาล แลได้บังคับอำเภอทั่วแขวงจังหวัดนั้น หลวงสวัสดิบุรีเมืองนาย ๑ ขุนศรีรองเมืองนาย ๑ รวม ๒ นาย

พนักงานความมรดก แลทำพลับพลา แลทำเนียบรับข้าหลวงแลรับเสด็จ สำหรับจัดการพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัจจา มีตำแหน่ง ๒ คน คือ หลวงรัตนมณฑิยารังนาย ๑ ขุนศรีรองวังนาย ๑

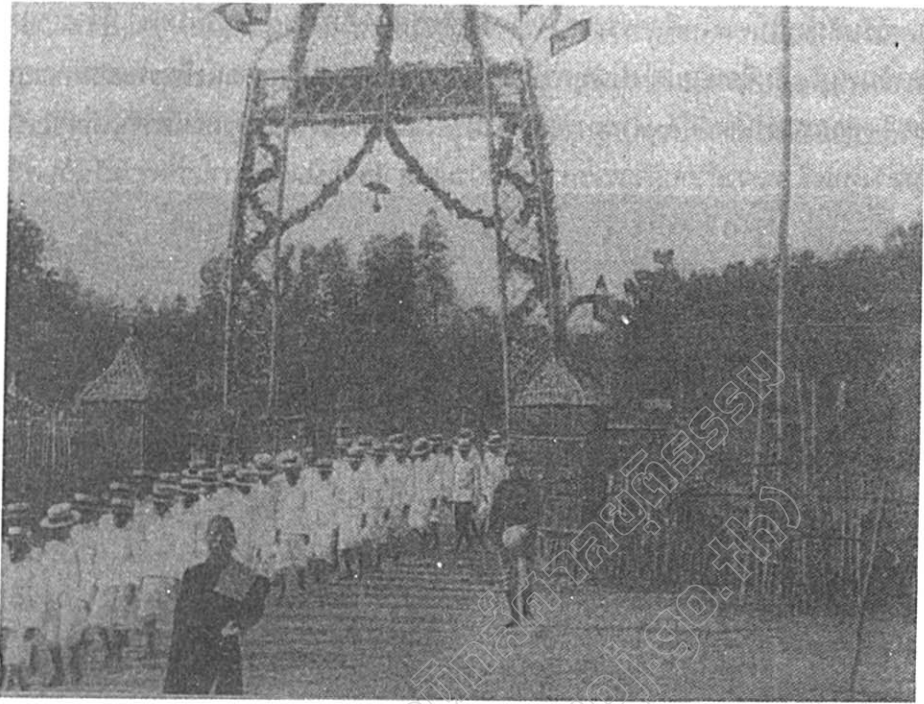
พนักงานท่าทางว่าวสักเลก แลเป็นผู้เกณฑ์ราชการตัวเลก หลวงพรหมเสนาสัสดีนาย ๑ มีพนักงานนั่งศาล ๒ คน ขุนไชยเสนานาย ๑ ขุนพรหมอาญา นาย ๑

ที่ปรึกษาขุนศาล ๓ นาย หลวงมหาวุฒาจารย์นาย ๑ หลวงพิจารณานาย ๑ หลวงวิจารณ์อักษร นาย ๑

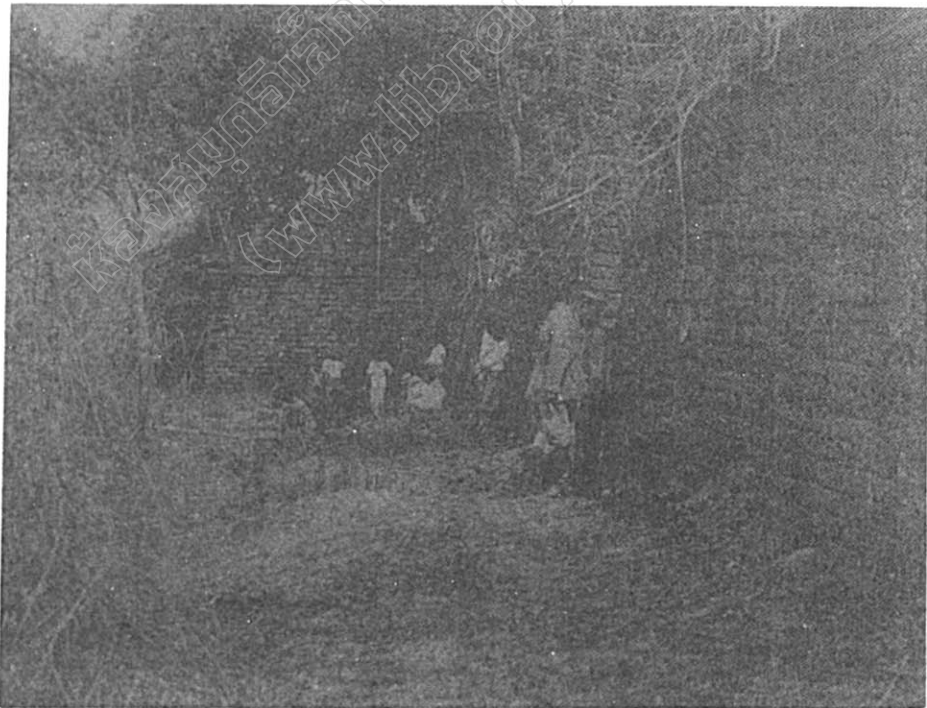
ขุนศาลชำระความอาญา ๒ นาย หลวงอินทราอาญาที่ ๑ ขุนอินทราอาญาที่ ๒ ล่ามจีน ขุนพินิจภาษา เสมียนสำหรับศาลเป็นภูตาศ ๔ คน^๕

^๔พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, เสด็จประพาสจันทบุรี (พ.ศ. ๒๔๑๙), (ชุมนุมเรื่องจันทบุรี) หน้า ๑๖๔

^๕เรื่องเดียวกันหน้า ๑๖๗

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสเมืองจันทบุรี

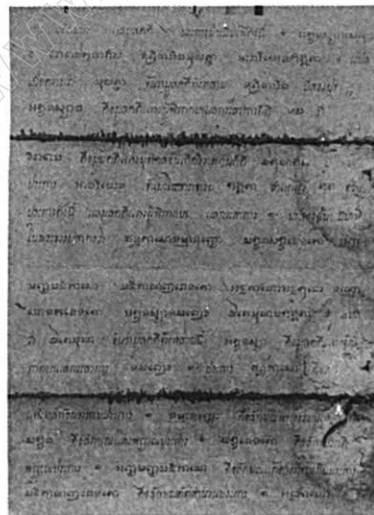

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสบ่อน้ำพุร้อนเมืองจันทบุรี

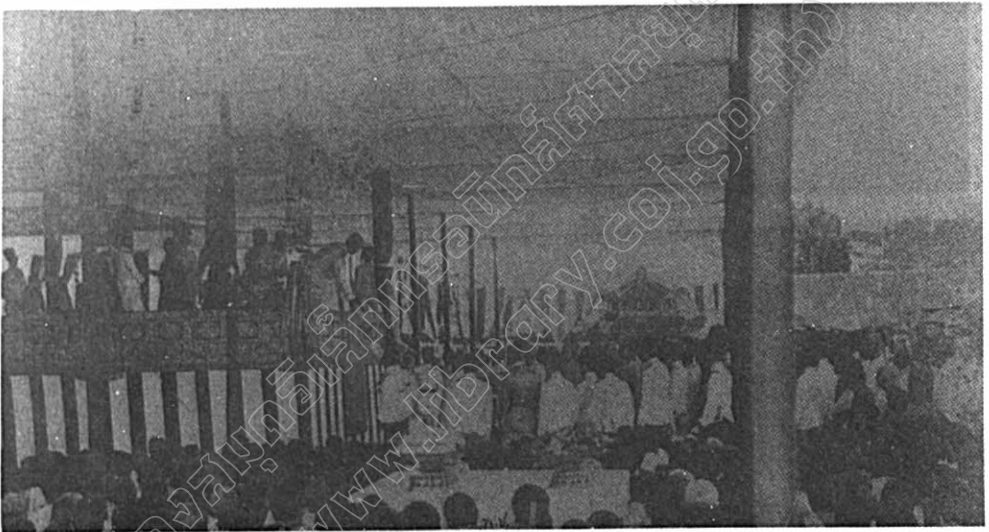
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสเจดีย์ยอดเขาพลอยแหวนเมืองจันทบุรี

ส่วนวิธีการจัดตั้งและดำเนินการศาลก็ดำเนินไปตามกฎหมายดังที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง หรือตามประเพณีของท้องถิ่นเป็นสำคัญ ถ้าเป็นหัวเมืองซึ่งเป็นเมือง

หนังสือโบราณเกี่ยวกับพระธรรมนูญและกฎหมายเชิรบาล

ประเทศราชก็มักมีแบบวิธีต่างหากออกไปอีก กระบวนการในศาลและระเบียบวิธีพิจารณาก็ยังหาได้ใช้วิธีจัดบันทึกคำพยาน ให้คู่ความหรือทนายความซักถามค้านตั้ง นำคำพยานมาซึ่งนำหน้าเปรียบเทียบดังเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ไม่ การพิสูจน์การกระทำผิดยังหนักไปในวิธีดำน้ำ ตอกขมับ ลุยเพลิง เป็นส่วนใหญ่ วิธีสืบพยานที่คล้ายคลึงสมัยปัจจุบันมีเป็นส่วนน้อย การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลก็มักล่าช้าโอ้อ้อเป็นเหตุให้คดีค้างทับถมในศาลเป็นอันมาก จนต้องทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินการชำระสะสางคดีกันเป็นครั้งคราว วิธีการเช่นนี้เป็นวิธีการที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักเป็นอย่างดี และทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยที่จะจัดการแก้ไขให้ก้าวหน้าทันสมัย ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปโดยรวดเร็ว^๖

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระแสงราชศาสตราให้แก่พระยาวิชัยดิษฐ์
สมุหเทศาภิบาลมณฑลจันทบุรีไว้สำหรับเมืองจันทบุรี เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๐

^๖ สุจริต ถาวรสุน, การจัดศาลหัวเมืองครั้งแรก หน้า ๑๐.

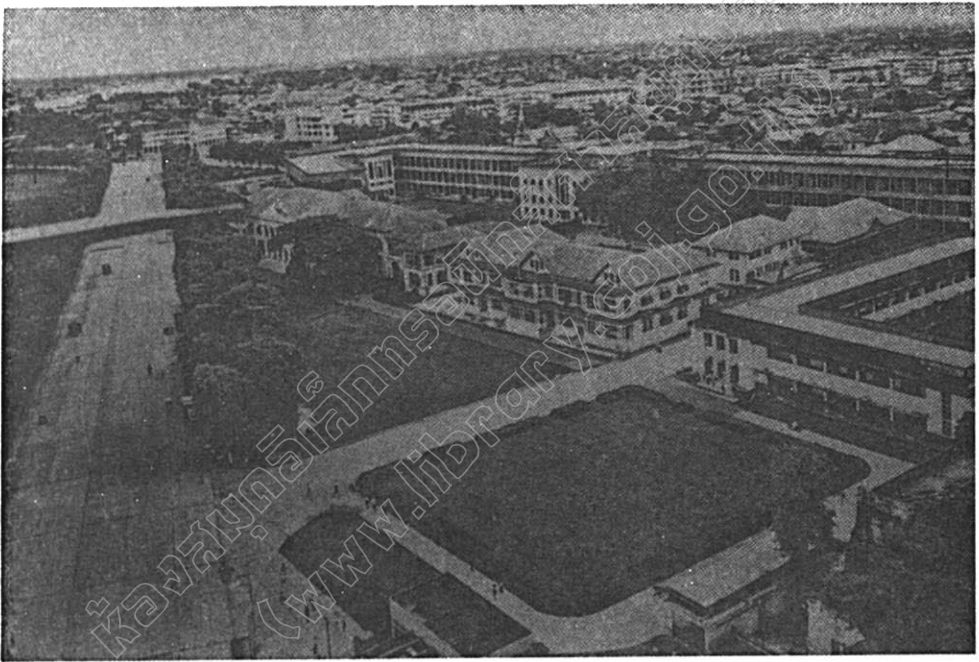
๒

การจัดตั้งกระทรวงยุติธรรม และจัดศาลหัวเมือง

ศาลแพ่ง ศาลพระราชอาญา ศาลต่างประเทศ ศาลอุทธรณ์กรุงเทพฯ
ซึ่งรวมเรียกว่า สนามสดิศย์ยุติธรรม

- ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระบรมราชโองการประกาศจัดตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ร.ศ. ๑๑๐ โดยรวบรวมศาลต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายอยู่หลายสังกัด ให้มาสังกัดกระทรวงยุติธรรมแต่เพียงกระทรวงเดียว แต่ในขณะนั้นยังดำเนินการได้เฉพาะศาลในกรุงเทพฯ ส่วนศาลในหัวเมืองนั้นกระทรวงยุติธรรมยังไม่มีอำนาจบังคับบัญชา จนกระทั่งต่อมาได้มีการประกาศใช้พระธรรมนูญศาลหัวเมือง รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ เมื่อวันที่ ๒ มกราคม ร.ศ. ๑๑๔ ตามพระราชบัญญัตินี้ได้มอบให้กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงนครบาล เป็นพนักงานรักษา และจัดการให้สำเร็จตามความในพระราชบัญญัติ โดยศาลหัวเมืองที่จะจัดตั้งขึ้น

บริเวณศาลสถิตย์ยุติธรรม ซึ่งเป็นกระทรวงยุติธรรม

นี้มีศาลพิเศษที่จะตั้งขึ้นเฉพาะแก่พระราชบัญญัติ หรือราชการอย่างใดในหัวเมืองนั้น ส่วนศาลประจำสำหรับพิจารณาคดีตามหัวเมืองแบ่งเป็น ๓ ชั้น ตามลำดับคือ ศาลมณฑล ศาลเมือง และศาลแขวง สำหรับผู้พิพากษาที่พิจารณาพิพากษาคดีตามหัวเมืองมีตำแหน่งโดยลำดับกันเป็น ๓ ชั้น คือ

๑. ผู้พิพากษาชั้นที่ ๑ ถือศักดินา ๓,๐๐๐ ไร่
๒. ผู้พิพากษาชั้นที่ ๒ ถือศักดินา ๑,๐๐๐ ไร่
๓. ผู้พิพากษาชั้นที่ ๓ ถือศักดินา ๖๐๐ ไร่^๗

กระทรวงยุติธรรมในปัจจุบัน

ในการจัดตั้งศาลหัวเมืองนี้ มีข้อขัดข้องเนื่องจากการชำระสะสางคดีความค้างเก่า ซึ่งดำเนินมาตามกระบวนการพิจารณาแบบเก่า ยังไม่อาจจะจัดทำให้เสร็จไปได้โดยเร็วพลัน ระหว่างนี้คดีความทั้งในกรุงและหัวเมืองได้เพิ่มทวีขึ้น เพื่อให้การพิจารณาตีความดำเนินไปตามวิธีใหม่คล้ายคลึงกัน จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาใหม่โทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. ๑๑๕ และพระราชบัญญัติกระบวนการพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. ๑๑๕ ใช้บังคับ ซึ่งเป็นวิธีการพิจารณาคดีอย่างใหม่ ในปี ร.ศ. ๑๑๕ นี้ พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ (กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์) ได้ทรงสำเร็จ

^๗ พระธรรมนูญศาลหัวเมือง รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ ตูรายละเอียดในภาคผนวก ๒

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระบิดาแห่งกฎหมายไทย

การศึกษาวิชากฎหมายจากต่างประเทศกลับมา เนื่องจากพระองค์ท่านมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะร่วมกับข้าหลวงเทศาภิบาลและเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยทำการปรับปรุงศาลยุติธรรมหัวเมืองและตั้งศาลในระบบใหม่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้วางวิธีการชำระสะสางคดีความค้างเก่าและตั้งศาลใหม่ โดยตราพระราชบัญญัติตั้งข้าหลวงพิเศษสำหรับแก้ไขธรรมเนียมศาลยุติธรรมหัวเมืองทั้งปวง ร.ศ. ๑๑๕ ขึ้นเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ร.ศ. ๑๑๕ และพร้อมกันนั้นทรงตั้งข้าหลวงพิเศษออกไปจัดการศาลหัวเมืองจนสำเร็จเรียบร้อยเป็นเอกเทศ ศาลหัวเมืองทั้งปวงที่จัดตั้งขึ้นจึงได้อิโนมาสังกัดกระทรวงยุติธรรมนับแต่นั้นมา

สำหรับการปกครองในเมืองจันทบุรี ตั้งแต่ก่อน ร.ศ. ๑๑๕ (พ.ศ. ๒๔๓๔) เมืองจันทบุรีขึ้นอยู่กับกรมท่า ซึ่งต่อมาคือกระทรวงการต่างประเทศ ยังไม่ได้ขึ้นกระทรวงมหาดไทยและยังมิได้จัดการปกครองท้องถิ่นอย่างวิธีเดิมนั้น มีข้าราชการฝ่ายสยามที่สำคัญอันควรจะกล่าวลงไว้ด้วยในครั้งนั้นก็มีย่านพระยาวิเชียรขัตติ (หวาด บุนนาค) ภายหลังเป็นพระยารรคราชนารณภักดี ผู้สำเร็จราชการเมืองจันทบุรี ๑ พระกำแพงฤทธิรงค์ (แบน บุนนาค) ภายหลังเป็นพระเทพสงคราม แล้วเป็นพระยาวิเชียรขัตติ ปลัดเมือง ๑ พระเสนาราชภักดี (โต บุนนาค) ภายหลังเป็นพระเทพสงคราม ยกกระบัตร์เมือง ๑ หลวงศรีวิไชย (ศุก ปริษณานนท์) ภายหลังเป็นพระกำแพงฤทธิรงค์ แล้วเป็นพระยาพิพิธพิไลสุนทรการ ผู้ช่วยราชการเมือง ๑ พระจักรยานานุพิจารณ์ (ตรุษ) ผู้บังคับการทหารเรือ ๑ หลวงสวัสดิบุรีเมือง (ปลิว พันธุมพันธ์) ภายหลังเป็นพระแล้วเป็นพระยานครไทยพิเฉท กรมการฝ่ายตุลาการ ๑ กับมีหลวงอุดมสมบัติ (หนา บุนนาค) ซึ่งภายหลังเป็นพระมนตรีพจนกิจ พระยาศักดิ์เสนาและพระยาเดชาบุชิต ข้าหลวงกำกับราชการเมือง ๑ นอกนั้นมีกรมการตำแหน่งวัง คลัง นา พร้อม การงานฝ่ายเมืองได้ปกครองกันมาอย่างไรงี้คงเป็นอยู่อย่างนั้นจนกาลล่วงมาในปี ร.ศ. ๑๑๖ (พ.ศ. ๒๔๔๐) โปรดเกล้าฯ ให้จัดการปกครองท้องถิ่นมีอาณากำหนดผู้ใหญ่บ้านขึ้นอย่างทุกวันนี้ จึงได้โอนเมืองจันทบุรีไปขึ้นกระทรวงมหาดไทยตั้งแต่นั้นมา^๔

พระยาวิเชียรขัตติ (แบน บุนนาค) ยืนแถวหลังซ้ายสุด เข้าร่วมประชุมเสภาภิบาล เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๔

^๔ หลวงสารคชเชตร (ประทวน สาคกริพานนท์), จดหมายเหตุสมัยฝรั่งเศสยึดเมืองจันทบุรี (พ.ศ. ๒๔๓๖-๒๔๔๗)

แม้จะได้มีการโอนเมืองจันทบุรีไปขึ้นกระทรวงมหาดไทยแล้ว แต่สำหรับการชำระความนั้นก็ยังมิได้มีการจัดตั้งศาลตามพระธรรมนูญศาลหัวเมืองขึ้นกระทรวงยุติธรรมแต่อย่างใด ซึ่งตามรายงานพระยาศรีสหเทพ ราชปลัดทูลฉลองกระทรวงมหาดไทย ต่อมา เป็นพระยามหาอำมาตยาธิบดี ออกไปตรวจจัดการราชการเมืองจันทบุรี เมื่อเดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๑๗ (พ.ศ. ๒๔๔๑) ได้รายงานเกี่ยวกับการปกครอง และศาลไว้ดังนี้

มหาอำมาตย์โท พระยามหาอำมาตยาธิบดี (เจ้า วรธศิริ) เมื่อครั้งเป็นพระยาศรีสหเทพ ราชปลัดทูลฉลองกระทรวงมหาดไทย ออกไปตรวจจัดการราชการเมืองจันทบุรี

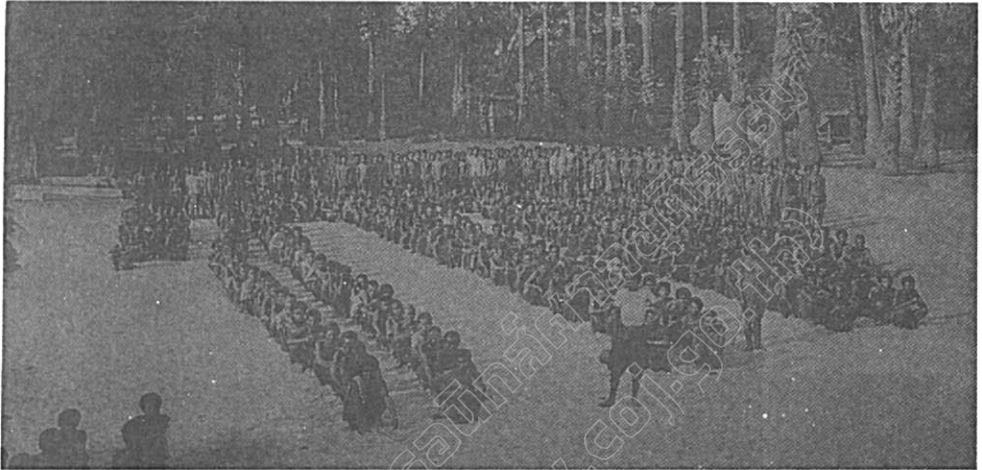
“ที่ว่าการเมือง หรือศาลากลางเมืองจันทบุรีไม่มีออฟฟิศที่ทำการเมืองทุกวันนี้อาศัยห้องหน้าหอเรือนพระยาจันทบุรี เรือนก็เป็นเรือนปั้นหยา อยู่ข้างเก่าไม่เป็นภูมิฐาน ข้าพระพุทธเจ้าได้คุงบประมาณ เห็นมีเงินอนุญาตให้สร้างในศก ๑๑๗ แล้ว แต่หากยังไม่ทำขึ้น ข้าพระพุทธเจ้า กับพระเทพสงครามปลัดเมืองจึงได้จัดเลือกที่ลงมือแผ้วถางก่อสร้าง และได้ให้พระยาวิชัยธิบดีมีบอกมาด้วยแล้ว ได้ตรวจที่ว่าการเมืองมีจัดแบ่งเป็นหน้าที่ตามลักษณะปกครองหัวเมือง คือ พระเทพสงครามปลัด ทำการหน้าที่มหาดไทย พระกำแพงฤทธิรงค์ ผู้ช่วยทำการหน้าที่เลขาธิการในกองผู้ว่าราชการเมือง ขุนรักษนุรพเขตเป็นพนักงานคลัง ยังมีพนักงานรองและเสมียนเต็มอัตรา แต่การไม่ใคร่มีอะไรทำจำนวนหนังสือมีไปมาปีหนึ่งเพียง ๕๐๐ ฉบับ เป็นอย่างมาก ถ้าคนทำการเดิมที่เพียง ๔ คน เป็นพอ ในงบประมาณศก ๑๑๘ ควรคิดคนและเงินลงได้มาก จะมีขัดข้องก็แต่คนพนักงานเหล่านั้น ล้วนเกี่ยวข้องเป็นญาติพี่น้องในผู้ว่าราชการเมืองซึ่งจำต้องหาการให้ทำอย่างสงเคราะห์ญาติแผนโบราณจะมีผู้อื่นก็แสนายโรล่ำมฝรั่งเศษซึ่งใช้เป็นครั้งเป็นคราว ไม่ได้มานั่งออฟฟิศ มีหนังสือฝรั่งเศษไปมารวม ๕๐ ฉบับ

ศาลเมืองก็ไม่มีที่นั่ง อาศัยชำระกันที่โรงละครข้างเรือนพระยาจันทบุรี เป็นโรงเล็ก รุงรังซึ่งคนต่างประเทศถูกเป็นอันมาก ข้าพระพุทธเจ้าได้สั่งให้รวมศาลในที่ว่าการเมืองที่ได้สั่งให้ปลูกสร้างขึ้นใหม่นั้น

ในศาลที่หลวงสวัสดิ์บุรีเมือง (ปลิว) เป็นผู้พิพากษาที่ ๑ ยังมีที่ ๒ ที่ ๓ อีก ๒ คน เสมียนและนักการก็มาก ถ้ามีผู้พิพากษาที่ชำนาญคนเดียวกับเสมียนพนักงานอีก ๒ คน ๓ คน ก็ทำการได้หมดโดยความไม่ยาก ความทั้งแห่งแลอาญาชั่ว ๖ เดือน ล่วงแล้วมานี้มีเพียง ๔๔ เรื่อง มีความลำบากแต่ที่เกี่ยวกับฝรั่งเศษเท่านั้น หลวงสวัสดิ์บุรีเมืองหรือที่เรียกกันว่า “หลวงเมือง” เป็นคนรักใคร่ของพระยาจันทบุรีอย่างเป็นบุตรคนหนึ่ง หลวงเมืองผู้นี้อายุ ๓๔ ปี ฉลาด ชื่อเสียงก็ดี เข้าใจขอบวนพิจารณาพิพากษาอย่างใหม่ นับว่าเป็นผู้พิพากษาที่ใช้ได้ แต่มีขาดคุณสมบัติอย่างหนึ่ง คือ ความที่เกี่ยวกับฝรั่งเศษไม่พอเลย มีความฉลาดเป็นประมาณ และไม่ใคร่รู้จักขนบธรรมเนียมฝรั่ง เห็นด้วยเกล้าฯ ว่า ถ้าจะให้การในโรงศาลเรียบร้อยกับฝรั่งเศษต่อไป ต้องมีผู้พิพากษาเข้าใจขนบธรรมเนียมฝรั่งและความเกี่ยวกับต่างประเทศคนเดียวก็น่าพอ จะถอนหลวงเมืองไปเป็นนายอำเภอ หรือจะโปรดเกล้าฯ ให้รับสัญญาบัตรเป็นตำแหน่งใดก็ได้

กระวางอยู่หลังบ้านพระยาจันทบุรี เป็นเรือนยาวสัก ๑๔ วา ชื่อสัก ๘ สอก ยกพื้นสูงจากดิน เวลาที่ไปคุกवादลั้งคกแคงรับสะอาด ได้ตรวจนักโทษรวมทั้งสิ้นมี ๕๐ คน แค่งกันไว้เปล่า ๆ หรือทาสของบุตรหลานพวกพ้องมาฝากจำครวนเร่งเงินไว้หลาย ๆ ปี ข้าพระ-

พุทธเจ้าได้ขอให้พระยาจันทบุรีถอดปล่อยให้ทันที แลได้ให้มีบอกเป็นพระยาจันทบุรีปล่อย
เอง รวมนักโทษที่ปล่อยไป ๘ คน นักโทษเหล่านี้ต้องใช้เงินหลวงเป็นค่าเบี้ยเลี้ยง ๑ ปี ถึง
๑,๕๐๐ บาท ไม่มีการอะไรทำเลย ในศก ๑๑๘ ข้าพระพุทธเจ้าได้ปรึกษากับพระเทพ-
สงครามปลัดจะหาการให้ทำให้พอ การจัดกระรวงก็อย่างแบบเก่า ๆ คือ ให้ป่าไพรที่ไว้ใจได้
เป็นผู้คุม ๆ ก็ใช้นักโทษด้วยการของตนเองตามแต่ต้องการ”^๔

นักโทษในสมัยรัชกาลที่ ๕

^๔พระยาศรีสหเทพ ราชปลัดทูลฉลองกระทรวงมหาดไทย ต่อมาเป็นมหาอำมาตย์โท พระยามหา-
อำมาตยาธิบดี (ส.ว.มหาอำมาตยาธิบดี), รายงานการตรวจจัดการเมืองจันทบุรี ร.ศ. ๑๑๗ พิมพ์ในหนังสือ
อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ มหาเสวกโท พระยาศรีธรรมศกราช (ปัว บุนนาค) วันที่ ๒๒ ธันวาคม
๒๔๕๖

ในระหว่างที่พระยาศรีสหเทพยังจัดราชการในเมืองจันทบุรีนั้น เป็นช่วงเวลาที่ฝรั่งเศสเข้ายึดครองเมืองจันทบุรี ตั้งแต่ ร.ศ. ๑๑๒ ถึง ร.ศ. ๑๒๓ จึงมีข้อขัดข้องเกี่ยวกับคดีในโรงศาลที่ค้างค้างอยู่ เพราะนายทหารฝรั่งเศสขัดข้องไม่ให้ศาลบังคับ โดยจำเลยอ้างตนว่าเป็นคนในบังคับฝรั่งเศสนั้น ต่อมานายทหารฝรั่งเศสได้ตกลงยอมให้ศาลไทยพิจารณาตัดสินตามพระราชกำหนดกฎหมาย และยอมให้ชำระได้ต่อไปในเวลาที่พระยาศรีสหเทพอยู่ พระยาศรีสหเทพได้จัดตรวจให้ศาลชำระได้จริง แล้วไปเป็นตัวอย่างโดยเรียบร้อย ที่ตกลงได้ในข้อนี้โดยพระยาศรีสหเทพได้พูดให้นายทหารฝรั่งเศสรับรองว่าเป็นคนมีความยุติธรรม ไม่เข้ากับคนผิด แล้วภายหลังก็ไม่มีทางจะออกไปได้

การที่พระยาศรีสหเทพได้ตกลงกับฝรั่งเศสนั้น ได้ทำจดหมายบันทึกวาจาส่งไปให้กอมันดังคิอุเอ ผู้บังคับการกองทหารฝรั่งเศสเมืองจันทบุรี ดังนี้

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาล (www.library.coi.go.th)

(สำเนา)

ท ๒

เมืองจันทบุรี

วันที่ ๒ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๗

แจ้งความมายัง ทอมมันกิ่งคิคุเอ ผู้บังคับการกองทหารฝรั่งเศส
เมืองจันทบุรี.

ด้วยตามที่ท่านกับข้าพเจ้าพร้อมด้วยผู้ว่าราชการเมืองจันทบุรีได้พบ
จาปรักยาหารอดลงการลำบากต่าง ๆ มีอยู่ในเมืองจันทบุรี ท่านกับข้าพเจ้า
ได้มีความยินดีปรักยาหารอดกันโดยทางเพื่อน มีความเข้าใจกันโดย
เรียบร้อยดังนี้ คือ

๑. ท่านแจ้งว่า มียาน หนังสือ ท่งฮยู่ ใกล้ชิด กับโรง ทหาร ฝรั่งเศส
ปากน้ำจันทบุรี ท่านจะต้องการที่ท่านนั้นเพื่อปลงโรงพักทหารออก ข้าพเจ้า
ได้แจ้งว่าเมื่อข้าพเจ้ามาถึงปากน้ำเมืองจันทบุรี ก็ได้ขึ้นจากเรือไปพบปะ
กับกัปตันแบรว่า แต่ข้าพเจ้ายังไม่ได้ทรวทนั้นถ้วนถึ เมื่อข้าพเจ้ากลับจาก
จันทบุรีไปกรุงเทพฯ ข้าพเจ้าจะไปตรวจ แต่อย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าเห็นว่า
เป็นการแต่เล็กน้อยเชื่อว่าจะตกลงกันโดยเรียบร้อยได้ไม่ยากอันใด.

๒. ข้าพเจ้าได้แจ้งความแก่ท่านว่า เจ้าภานุสรจันทบุรีมาร้องว่า
มีคนเอา สุราต่าง ประเทศ เข้า มา จำหน่าย ใน ตลาดเมือง จันทบุรี หลายโรง
สุราเหล่านั้นมิได้เสียภาษีเข้าขาออกตามหนังสือสัญญา และการที่ทั้ง
โรงสุรานั้นก็มิได้ริบใบอนุญาตตามกฎหมายฝ่ายสยาม ข้าพเจ้าจะรัก
เจ้าพนักงานออกตรวจร้านขายสุราในเมืองจันทบุรี ถ้าพบปะสุราซึ่งยังไม่
ได้เสียภาษีแล้ว ข้าพเจ้าจะให้เจ้าพนักงานจัดการตามกฎหมายฝ่ายสยาม
ที่ข้าพเจ้าได้บอกให้ ท่านทรวถึ เพราะว่าบางทีคนในบังคับ ฝรั่งเศสหรือคน
ซึ่งอ้างว่าเป็นคนในบังคับฝรั่งเศสจะมีสุราซึ่งยังไม่ได้เสียภาษีบ้าง ท่านได้
ว่าบรรดาคนในบังคับฝรั่งเศสที่จำหน่ายสุราได้เสียภาษีแล้วทั้งสิ้น และที่

ข้าพเจ้าจะจับเจ้าพนักงานออกตรวจร้านขายสุรานั้น ถึงจะเป็นโรงที่คนใน
บังคับฝรั่งเศสทั้งขายสุราทำให้เจ้าพนักงานสยามตรวจจับ ตามหนังสือสัญญา
และกฎหมายสยามได้ ท่านได้ถามว่าข้าพเจ้าได้ทราบหรือเปล่าว่าสุรา
ต่างประเทศจำหน่าย สำหรับกอง ทหารใน ค่าย ฝรั่งเศสไม่ ต้องเสีย ภาษี
ข้าพเจ้าได้ตอบว่าได้ทราบแล้ว การที่เจ้าพนักงานตรวจจะไม่ตรวจสุราใน
ค่ายฝรั่งเศส เพราะท่านได้ รับรองมันคงอยู่ว่า บรรดาสุราซึ่งนำมาจาก
เขตฝรั่งเศสสำหรับกองทหารฝรั่งเศสนั้น ซื้อขายกันได้แก่ ในระหว่างพวก
กองทหารฝรั่งเศส ไม่มีไปขายที่อื่นนอกจากค่าย และไม่ขายให้กับคน
ที่ไม่ได้อยู่ในกองทหารฝรั่งเศสด้วย.

๓. ท่านว่า คนในบังคับฝรั่งเศส ในตลาด เมือง จันทบุรี ได้ ขอใบ
อนุญาตจำหน่ายสุราหลายครั้งแล้วไม่ได้ ข้าพเจ้าจึงได้ขอยุติว่า
ใครขอใบอนุญาตบ้าง ท่านรับว่าจะส่งรายชื่อมาให้ข้าพเจ้า.

๔. ท่าน ว่าศาล ยังไม่ได้ ตัดสินลงโทษ อ้ายแน่น ในข้อที่ อ้ายแน่นค
นายสิบโปแยงนั้น ข้าพเจ้าได้บอกว่าศาลได้ตัดสินแล้ว แต่ในคืนวันเดียว
กันอ้ายแน่นได้ทำร้ายแก่คนอื่นด้วย คำตัดสินของศาลจึงรวมกันอยู่ เมื่อ
ศาลได้ตัดสินเช่นนั้นแล้ว ตามหนังสือสัญญาด้านนายสิบโปแยงไม่พอใ
ท้องอรรถนะ ที่จะให้ศาลกลับพิจารณาตัดสินคดีตัดสินแล้วออกครั้งหน
งไม่ได้ ท่านจึงได้ตอบว่าโทษที่ตัดสินยังเบานัก ข้าพเจ้าได้บอกท่านว่าจะ
เพิ่มโทษให้อีก ๒ เดือน รวมเป็น ๕ เดือน นับตั้งแต่วันที่ศาลได้ตัดสินแล้ว
นั้นก็ได้ ท่านก็มีความยินดีและว่าพอแล้ว.

๕. ใน เรื่องคนที่ มีเชื้อกพิภค อ้างตัวว่าเป็นคนใน บังคับ ฝรั่งเศส
แต่ผู้ว่าราชการเมือง กรมการเมือง จันทบุรี หลักฐาน ว่าเป็น คนในบังคับ
สยามนั้น ท่านกับข้าพเจ้าได้ปรึกษาหารือเห็นพร้อมกันว่า ในระหว่างที่
เถียงกันนั้นไม่ควรให้คนทำผิดหลักตัวอยู่หว่างกลาง ควรให้ศาลชำระลง

โทษไค ท่านกับข้าพเจ้าจึงได้ตกลงกันว่า ถ้ามีคดีเกิดขึ้นในระหว่างคน
ที่มีเชื้อทิพเทศว่าเป็นคนในบังคับฝรั่งเศสกับคนในบังคับสยามแล้ว ถึงคน
ในบังคับสยาม เป็นโจทก์ ฟ้องคนมีเชื้อทิพเทศว่า อยู่ในบังคับฝรั่งเศสก็
ถ้าจำเลยเป็นคนที่มีเชื้อราชการ กรมการเมืองจันทบุรี โตเถียง ว่าจำเลยเป็น
ในบังคับสยามแล้ว ท่านยอมให้ศาลไทยเมืองจันทบุรีพิจารณาตัดสิน
ทุกเรื่องไม่ให้ขัดข้องลำบาก ท่านว่าท่านปรารถนาจะให้คนผิดได้รับโทษ
ตามสมควร และท่านจะช่วยบังคับให้ผู้มีหนังสือเชื้อทิพเทศของฝรั่งเศส
มาศาล เพื่อให้ศาลพิจารณาคัดสินตามกฎหมายสยามด้วย แต่ขอให้
ข้าพเจ้าให้ศาล นักวัน และ เวลา ชำระ คัดสินให้ตรง อย่าให้ เคลื่อน คลาก
ข้าพเจ้าได้แจ้งว่าจะขอให้ศาลชำระให้ตรงกำหนดเวลานักตกครั้ง.

๖. ท่านกล่าวถึงเรื่องเงินต้นฟ้องนายเคียงว่าศาลชำนัด ข้าพเจ้า
ว่าพวกรุ่นเมืองเงินต้นโจทก์นายเคียงจำเลย ได้มาถึงศาลพร้อมกันแล้ว ถ้า
โจทก์จำเลยรับถูกต้องกัน ข้าพเจ้าจะขอให้ศาลตัดสินให้แล้วพวกรุ่น ถ้า
โจทก์หรือจำเลยจะอ้างพยาน ข้าพเจ้าจะขอให้ศาลนัดโจทก์จำเลยและ
พยานให้พร้อมกันอีกวันหนึ่ง ถ้าพร้อมกันวันนั้นแล้ว ให้สืบพยานและ
ตัดสินให้เสร็จในวันเดียว.

๗. ท่านพูดถึงเรื่องหลวง เมืองว่าทำใบเสร็จ ของ นายกรรทนาย
ข้าพเจ้าตอบว่า เรืองนมหนังสือมาขอผลัดทรวร เมื่ออ่านทรวรแล้วข้าพเจ้า
เชื่อว่าเขนเรื่องเลกนอย จะทำให้เป็นทเรียบรอยพอใจทงหลวงเมืองและ
นายกรรทนาย.

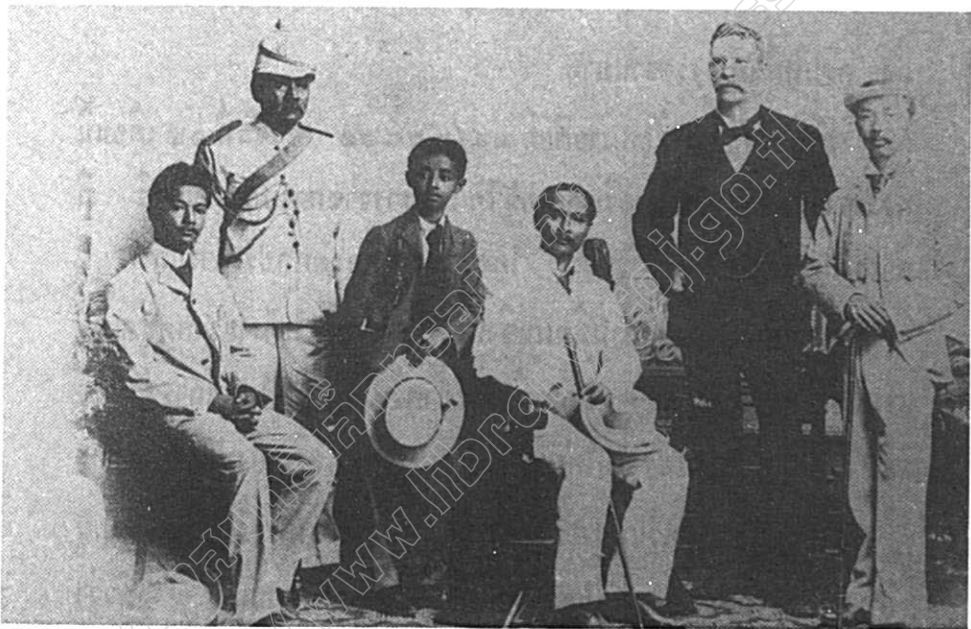
มีข้อความที่ได้พูดตกลงกันในราชการครั้งนี้ ข้าพเจ้าจึงได้ขอ
ความทำเป็นแม่โมแรนคัม ฉบับไว้ และส่งมาให้ท่านทรวรด้วยเป็น
สำคัญ เพื่อบ่งบอกความเข้าใจผิดต่อไปภายหลัง.

ขอท่านได้รับคำแสดงความนับถืออย่างสูงของข้าพเจ้าด้วย.

(ลงนาม) พระยาศรีสุทเทพ

พระยาศรีสหเทพได้ทำรายงานการตรวจจัดราชการเมืองจันทบุรีขึ้นกราบทูลสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ซึ่งได้นำความกราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีความตอนหนึ่งว่า

“...จำเป็นต้องจัดศาลในเมืองจันทบุรีให้ดี ก็จะต้องส่งผู้พิพากษาออกไปจากกรุงเทพฯ และจัดการศาลให้เหมือนศาลที่ได้จัดในกรุงเทพฯ การเรื่องนี้ข้าพระพุทธเจ้าได้หารือกับพระองค์เจ้าระพีพัฒนศักดิ์ เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมเห็นชอบด้วย แลรับจะเลือกหาผู้พิพากษาส่งลงไป”^{๑๐}

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำการปรับปรุงศาลหัวเมืองและตั้งศาลในระบบใหม่ โดยสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระธาดำรงราชานุภาพ (ขาวสุก) เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยสมัยนั้น กับ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ (ขาวสุก) เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมสมัยนั้น ได้ร่วมดำเนินการปรับปรุง

^{๑๐} รายงานสมเด็จพระเจ้า เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ที่ ๔๔/๒๑๔๖๑ ลงวันที่ ๑๒ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๗ พิมพ์ในหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ มหาเสวกโท พระยาศรีธรรมศกราช (ปัว บุนนาค)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้มีพระราชหัตถ์เลขาตอบว่า...

(สำเนาพระราชหัตถ์เลขา)

ที่ ๖๕/๖๘๖

พระที่นั่งจักรมหาปราสาท

วันที่ ๑๒ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๗

ถึง กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ

ด้วยได้รับหนังสือหมายที่ ๑๔/๒๑๘๖๑ ลงวันที่ ๑๒ เดือน
สิงหาคมของพระยาศรีสุทเทพผู้ไปตรวจราชการเมืองันทบุรี มี
สำเนาเมมโมเร็นด์มาด้วยนั้น ได้อ่านทราบตลอดทุกประการแล้ว.

ความสงสัยและความมีกมลซึ่งแลไม่เห็น ได้มาปรากฏสู่ญาณ
แจ่มแจ้งขึ้นเป็นอันมาก การซึ่งพระยาศรีสุทเทพไปจัดการ شأن
วัน ให้ตลอดปลอดโปร่งไปไ้ไ้มาก เป็นที่ควรสรรเสริญยิ่งนัก

มีข้อทวนคิกทวนหว่านอยู่บ้าง ก็แต่ด้วยเหตุซึ่งได้ตกลงกับผู้
บังคับการทหาร ฝรั่งเศสก็เกินกว่าที่ ได้คาดหมายไปมากนัก กลัวว่า
ถ้ารายงานนั้นไปส่งมายังทว่าการกงสุล จะต้องถูกแก้ไขตกเงื่อนไข
กลับกลายเป็นอย่างอื่น.

ขอให้เรือนักพระยาศรีสุทเทพมาพร้อมด้วยตัวเธอ เพื่อจะได้สนทนา
กันเรื่องนี้ ในวันที่ ๑๔ เวลาบ่ายจากกระจุยแล้ว.

(พระบรมนามาภิธิย) สมามินทร์

ในปี ร.ศ. ๑๑๗ (พ.ศ. ๒๔๔๑) นั้นเอง ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้จัดการ
 ศาลยุติธรรมคามพระธรรมมณูศาลหัวเมืองขึ้นในเมืองจันทบุรี โดยจัดตั้งศาลมณฑลจันทบุรี
 ขึ้น โดยมี นายจ่านงค์ อมาคยกุล (เนติบัณฑิต) ซึ่งภายหลังเป็นพระจรรยาอุคกฤค และ
 พระยาเจริญราชไมตรีคามลำดับไปรับราชการในตำแหน่ง อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล^{๑๑}

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
 (www.library.coj.go.th)

^{๑๑}หลวงสาครเวชเขต (ประทวน สาคริกานนท์), จดหมายเหตุสมัยฝรั่งเศสยึดเมืองจันทบุรี (พ.ศ.
 ๒๔๓๖-๒๔๔๗)

๓

ศาลมณฑลจันทบุรี

ศาลมณฑลจันทบุรีจัดตั้งขึ้นเมื่อ ร.ศ. ๑๑๗ (พ.ศ. ๒๔๔๑) มีอธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลเป็นผู้บังคับบัญชา โดยอธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลจันทบุรีคนแรก โดยอธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลคนแรก คือ นายจ่านงค์ อมาตยกุล (เนติบัณฑิต) ซึ่งภายหลังเป็นพระจรรยายุติกฤต และพระยาเจริญราชไมตรี ตามลำดับ^{๑๒} ส่วนอธิบดีผู้พิพากษาศาล

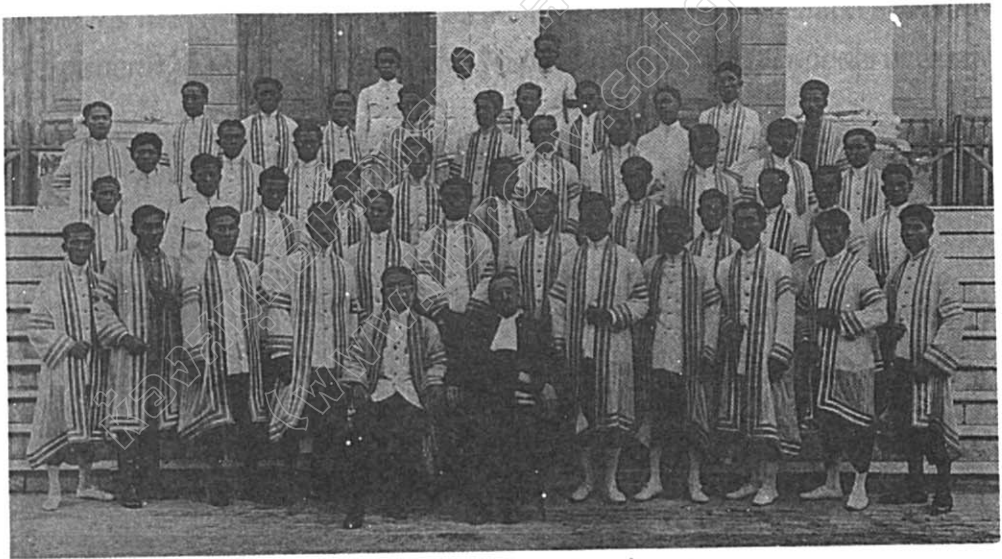

นายจ่านงค์ อมาตยกุล (แถวยืนคนที่สองจากซ้าย)
ถ่ายเมื่อเป็นเนติบัณฑิตไทยรุ่นแรก ร.ศ. ๑๑๖ (พ.ศ. ๒๔๔๐)

^{๑๒}หลวงสาครเวชตร (ประทวน สาคริกานนท์), เรื่องเดียวกัน

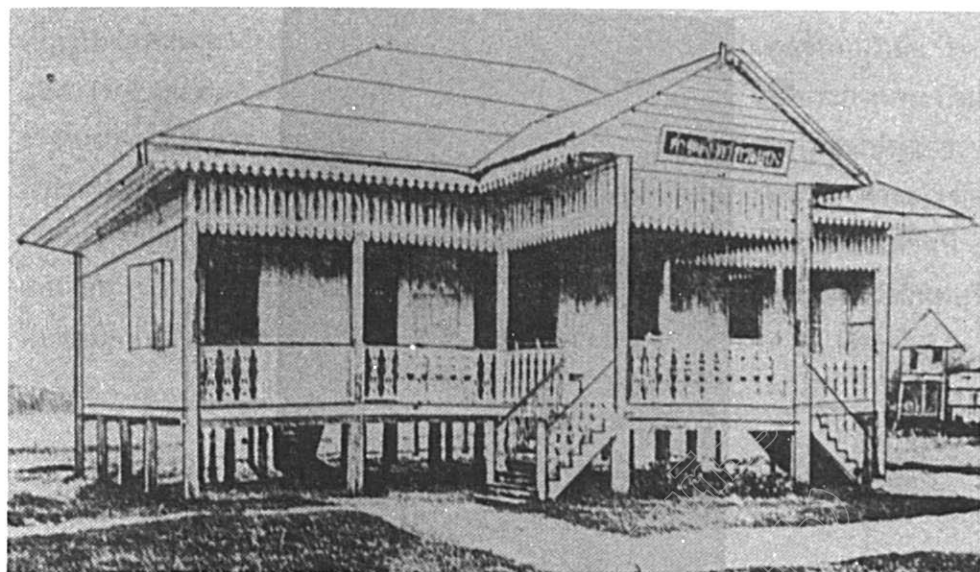
เนติบัณฑิตสยามในสมัยรัชกาลที่ ๕ (พ.ศ. ๒๔๔๔)

เนติบัณฑิตไทยในสมัยรัชกาลที่ ๖

มณฑลคนต่อมา คือ หลวงสวัสดิบุรีเมือง (ปลิว พันธุ์มนัห์) ซึ่งเคยเป็นกรรมการฝ่ายตุลาการมาก่อนภายหลังเป็นพระแล้วเป็นพระยานครไทยพิเจตตามลำดับ

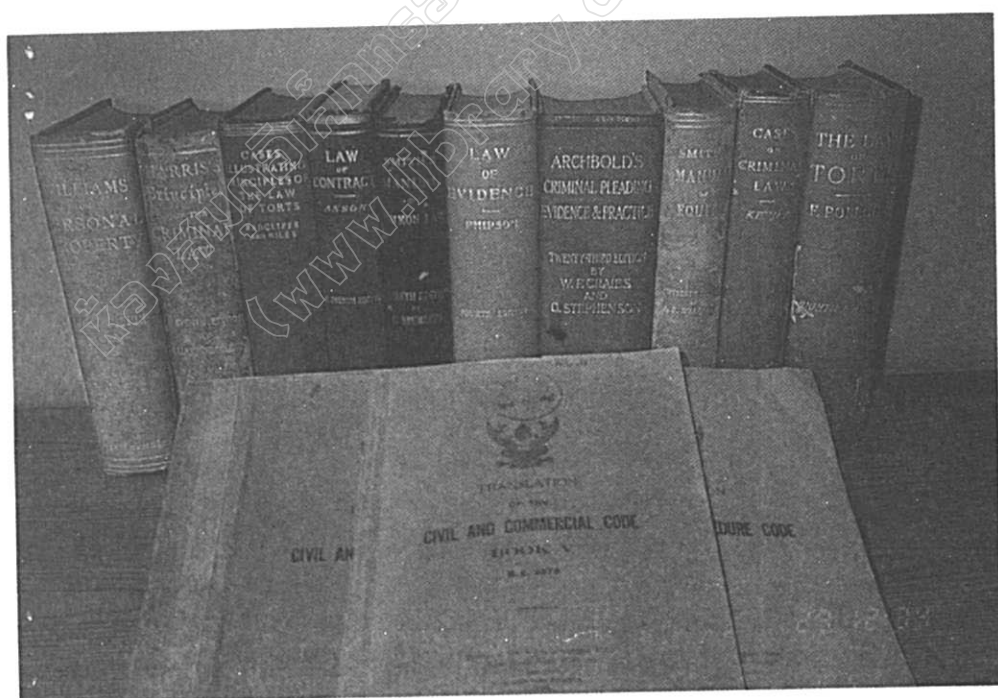
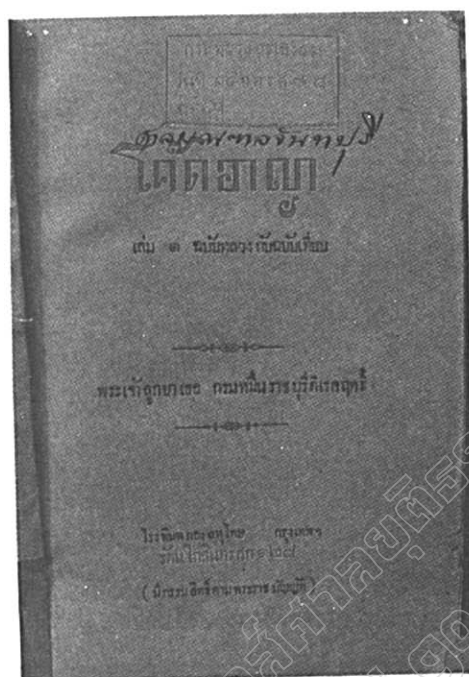
ศาลมณฑลจันทบุรีมีศาลอื่นที่อยู่ในเขตอำนาจ คือ ศาลเมืองระยอง ศาลเมืองแกลง ศาลเมืองชลบุรี ศาลเมืองตราด และศาลเมืองประจันตคีรีเขต (คือเกาะกงปัจจุบันอยู่ในอาณาเขตของประเทศกัมพูชา) ส่วนในด้านการปกครองเมืองจันทบุรีในขณะนั้นยังหาได้จัด

ศาลจังหวัดระยองในอดีต

ศาลจังหวัดตราดในอดีต

หนังสือกฎหมายของศาลมณฑลจันทบุรี

เป็นรูปมณฑลเทศาภิบาลไม่ จังหวัดจันทบุรีเพิ่งจะได้ตั้งขึ้นเป็นมณฑลจันทบุรีเมื่อ ร.ศ. ๑๒๕ (พ.ศ. ๒๔๔๙) ต่อมาในวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๔ ได้มีประกาศพระบรมราชโองการให้ยุบรวมการปกครองมณฑลและจังหวัด แล้วได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ประกาศลงวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ ให้ยุบรวมศาลมณฑลปัตตานี ศาลมณฑลจันทบุรี ศาลมณฑลนครชัยศรี และศาลมณฑลนครสวรรค์ เป็นศาลจังหวัด ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๔ เป็นต้นไป ศาลมณฑลจันทบุรีจึงได้ชื่อเป็นศาลจังหวัดจันทบุรี นับแต่บัดนั้นมาจนกระทั่งทุกวันนี้^{๑๓}

กฎหมายรัชกาลที่ ๕ ปี ร.ศ. ๑๒๕ ที่ลงประกาศตั้งมณฑลจันทบุรีและตั้งเมืองขลุง

^{๑๓}วิบูลย์ สิริตระกูล ผู้พิพากษาศาลจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. ๒๕๑๑, ประวัติศาลจังหวัดจันทบุรี ในหนังสือ
ที่ระลึกในพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลจังหวัดจันทบุรี วันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๑๑

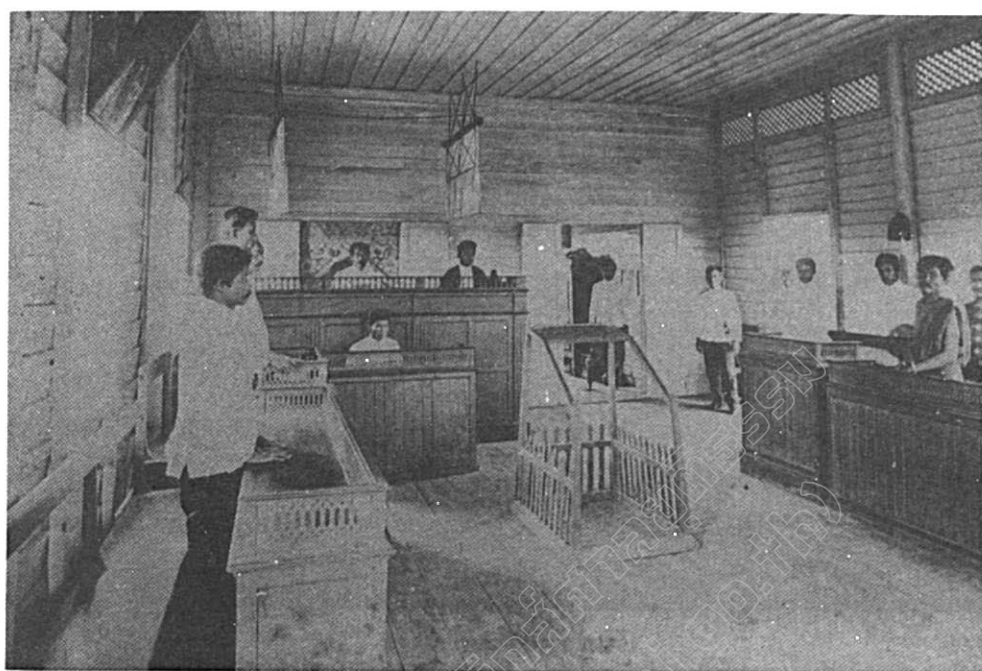
ประกาศตั้งมณฑลจันทบุรี และตั้งเมืองขลุง

มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ตั้งว่า อำเภอทุ่งใหญ่ ๑ อำเภอ
ขลุง ๑ รวม ๒ อำเภอนี้สมควรจะยกเป็นเมืองหนึ่งได้ จึงทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้รวมอำเภอทุ่งใหญ่ กับอำเภอขลุงขึ้น เป็น เมืองจันทบุรี
ว่าเมืองขลุง และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมเมืองจันทบุรี ๑ เมือง
ระยอง ๑ เมืองขลุง ๑ เป็นมณฑลเทศาภิบาลเรียกว่ามณฑลจันทบุรี โปรด
เกล้าฯ ให้ พระยาศรีสุนทรโวหาร ภูบาล เป็น ข้าหลวงเทศาภิบาล มณฑลจันทบุรีสืบไป
ประกาศมาแต่วันที่ ๕ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

(ลงพระนาม) ดำรงราชานุภาพ

เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.coi.go.th)

การพิจารณาคดีอุกฉกรรจ์ของศาลหัวเมือง สมัยรัชกาลที่ ๕ ซึ่งได้ตัดสินลงโทษประหารชีวิตจำเลย

เพชมาตลงคาบคัคสี่ระ

เจ้าพนักงานขุดสุตรพริกคพ

ศิระเสียบประจาน

ทำเนียบผู้พิพากษาศาลมณฑลจันทบุรีและศาลจังหวัดจันทบุรี
(เท่าที่รวบรวมได้)

ร.ศ. ๑๑๗	นายจ่านงค์ อมาตยกุล (เนติบัณฑิต)	อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล*
ร.ศ. ๑๑๘	หลวงสวัสดิบุรีเมือง (ปลิว พันธุมนันท์)	อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล
	หลวงวิจารณ์อักษร	ผู้พิพากษา
	ขุนถนนปรีชา	ยกกระบัตร (จำศาล)
ร.ศ. ๑๒๕	พระยานครไภยพิเจต (ปลิว พันธุมนันท์)	อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล
	หลวงวิภาคพจนนรรถ	ผู้พิพากษา
	หลวงอนุกรมกิจพิทักษ์	ผู้พิพากษา
	ขุนถนนปรีชา	ยกกระบัตร
พ.ศ. ๒๔๕๖	หลวงวิชิตเนติขัย	อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล
พ.ศ. ๒๔๕๗	พระอภิบาลประเพณี	อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล
พ.ศ. ๒๔๕๘	พระพรหมศาสตร์ราชสภาพดี	อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล
	นายเชิร ชีเรนทร	ผู้พิพากษา
	ขุนสุภาไชย์ (นายพู)	ผู้พิพากษา
	นายบัว	ผู้พิพากษารอง
	นายจัน	ยกกระบัตร
พ.ศ. ๒๔๕๙	พระพรหมศาสตร์ราชสภาพดี	อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล
	หลวงเทพปริญา (เชิร ชีเรนทร)	ผู้พิพากษา
	นายบัว	ผู้พิพากษารอง
	นายบุญ	ผู้พิพากษารอง
	นายอ สุวรรณสุทธิ	ยกกระบัตร
พ.ศ. ๒๔๖๑	พระนาถศาสตร์ราชสภาพดี	อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล**
	หลวงเทพปริญา	ผู้พิพากษา***

*ภายหลังเป็นพระจรรยาอุตถฤต และพระยาเจริญราชไมตรี ตามลำดับ

**ภายหลังเป็น พระยาภะรตราษสุพิข

***ภายหลังเป็น พระเทพปริญา

	หลวงอินทอาญา (นายพงษ์) นายบัว นายอี สุวรรณสุทธิ์	ผู้พิพากษา ผู้พิพากษารอง จำศาล
พ.ศ. ๒๔๖๒	พระนาถศาสตร์ราชสภาพดี หลวงเทพปริญา หลวงอินทอาญา ขุนสุภาโชติ นายอี สุวรรณสุทธิ์	อธิบดีผู้พิพากษา ผู้พิพากษา ผู้พิพากษา ผู้พิพากษารอง จำศาล
พ.ศ. ๒๔๖๘	พระสุธรรมวินิจฉัย พระเทพปริญา (เรียบ ชีเรนทร) หลวงประพนธ์นฤดิ (จีวค เกกะสุด) ขุนสมณต์ประกาศ (อี สุวรรณสุทธิ์)	อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล ผู้พิพากษา ผู้พิพากษารอง จำศาล
พ.ศ. ๒๔๗๐	พระภักดีวินิจฉัย (เจริญ นิยมภา) พระเทพปริญา หลวงประพนธ์นฤดิ ขุนสมณต์ประกาศ	ว่าที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล ผู้พิพากษา ผู้พิพากษารอง จำศาล
พ.ศ. ๒๔๗๔	พระทิพปัญญา พระเทพปริญา หลวงประพนธ์นฤดิ ขุนสมณต์ประกาศ	ว่าที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล ผู้พิพากษา ผู้พิพากษารอง จำศาล

หมายเหตุ

นับแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ศาลมณฑลจันทบุรี เปลี่ยนฐานะเป็นศาลจังหวัดจันทบุรี จึงได้นำรายชื่อลงไว้ด้วยเพื่อความต่อเนื่องโดยคงรายชื่อผู้พิพากษาและจำศาลเท่าที่รวบรวมได้ไว้ด้วย

พ.ศ. ๒๔๗๗	พระเทพปริญา นายจิตร นีวาสะบุตร นายอาบ อินทะกนก นายศรี มลิล	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ผู้พิพากษา ผู้พิพากษา จำศาล
พ.ศ. ๒๔๗๘	พระนนทเบญญา นายจิตร นีวาสะบุตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ผู้พิพากษา

นายอาบ อินทะกนก	ผู้พิพากษา
นายสาลี ผิวเหลือง	จำศาล
พ.ศ. ๒๔๘๐ หลวงสารนาทประจิตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
นายจิตร นีวาสะบุตร	ผู้พิพากษา
นายอาบ อินทะกนก	ผู้พิพากษา
นายสาลี ผิวเหลือง	จำศาล
พ.ศ. ๒๔๘๑ หลวงสารนาทประจิตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
นายจิตร นีวาสะบุตร	ผู้พิพากษา
หลวงสุจริตธูประภาษ	ผู้พิพากษา
นายโปร่ง โกมารทัต	จำศาล
พ.ศ. ๒๔๘๒ หลวงสารนาทประจิตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
นายจิตร นีวาสะบุตร	ผู้พิพากษา
หลวงอรรถไพศาลศรีดี	ผู้พิพากษา
นายโปร่ง โกมารทัต	จำศาล
พ.ศ. ๒๔๘๓ หลวงสารนาทประจิตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
หลวงอรรถไพศาลศรีดี	ผู้พิพากษา
นายชลอ อัจฉะกาญจน์	ผู้พิพากษา
นายโปร่ง โกมารทัต	จำศาล
พ.ศ. ๒๔๘๖ นายชนะ สารนาทประจิตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
นายชั้น อรรถไพศาลศรีดี	ผู้พิพากษา
นายชลอ อัจฉะกาญจน์	ผู้พิพากษา
นายโปร่ง โกมารทัต	จำศาล
พ.ศ. ๒๔๘๑ นายสว่าง เวทวุฒิกกรรมวงษ์ศิริ	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
นายอาทิตย์ ไชยคำ	ผู้พิพากษา
นายแสวง ลัดพลี	ผู้พิพากษา
นายโปร่ง โกมารทัต	จำศาล
พ.ศ. ๒๔๘๔ นายเสรี ลิมนันทน์	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
นายแสวง ลัดพลี	ผู้พิพากษา

	นายสุข พงศ์สกุล	ผู้พิพากษา
	นายโปร่ง โกมารทัต	จำศาล
พ.ศ. ๒๔๘๖	นายสวัสดิ์ นราภิรมย์ขวัญ	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
	นายเวท ชพานนท์	ผู้พิพากษา
	นายสุข พงศ์สกุล	ผู้พิพากษา
	นายโปร่ง โกมารทัต	จำศาล
พ.ศ. ๒๔๘๗	นายสวัสดิ์ นราภิรมย์ขวัญ	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
	นายเวท ชพานนท์	ผู้พิพากษา
	นายทวี กสิยพงศ์	ผู้พิพากษา
	นายโปร่ง โกมารทัต	จำศาล
พ.ศ. ๒๔๘๘	ขุนประสงค์จรรยา	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
	นายชอุตม์ สวัสดิ์ทัต	ผู้พิพากษา
	นายทวี กสิยพงศ์	ผู้พิพากษา
	นายโปร่ง โกมารทัต	จำศาล
พ.ศ. ๒๕๐๑	นายจรัส พ่วงภักดี	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
	นายสง่า อำพันแสง	ผู้พิพากษา
	นายสนั่น เกิดลาภผล	ผู้พิพากษา
	นายโปร่ง โกมารทัต	จำศาล
พ.ศ. ๒๕๐๓	นายสงวน สิทธิไชย	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
	นายสง่า อำพันแสง	ผู้พิพากษา
	นายสนั่น เกิดลาภผล	ผู้พิพากษา
	นายโปร่ง โกมารทัต	จำศาล
พ.ศ. ๒๕๐๖	นายสงวน สิทธิไชย	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
	นายสง่า อำพันแสง	ผู้พิพากษา
	นายสนั่น เกิดลาภผล	ผู้พิพากษา
	(ว่าง)	จำศาล
พ.ศ. ๒๕๐๗	นายخاب รัตนวิจิตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
	นายสง่า อำพันแสง	ผู้พิพากษา

	นายสนั่น เกิดลาภผล	ผู้พิพากษา
	นายมนี อภัยนุกล	จำศาล
พ.ศ. ๒๕๐๘	นายประมุล ศรัทธาทิพย์	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
	นายสนั่น เกิดลาภผล	ผู้พิพากษา
	นายเสรี แสงศิลป์	ผู้พิพากษา
	นายมนี อภัยนุกล	จำศาล
พ.ศ. ๒๕๑๐	นายประมุล ศรัทธาทิพย์	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
	นายเสรี แสงศิลป์	ผู้พิพากษา
	นายวิบูลย์ สิริตระกูล	ผู้พิพากษา
	นายมนี อภัยนุกล	จำศาล
พ.ศ. ๒๕๑๑	(ปัจจุบันว่าง)	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
	นายเสรี แสงศิลป์	ผู้พิพากษา
	นายวิบูลย์ สิริตระกูล	ผู้พิพากษา
	นายมนี อภัยนุกล	จำศาล ^{๑๔}

นับแต่ พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นต้นไป ไม่สามารถค้นหลักฐานเกี่ยวกับชื่อผู้พิพากษาและจำศาลได้ครบถ้วน
ส่วนผู้พิพากษาหัวหน้าศาลดูต่อในทำเนียบผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

^{๑๔} วิบูลย์ สิริตระกูล, เรื่องเดียวกัน

ศาลคดีต่างประเทศเมืองจันทบุรี

ใน ร.ศ. ๑๑๒ (พ.ศ. ๒๔๓๖) ประเทศไทยมีกรณีพิพาทกับประเทศฝรั่งเศสเกี่ยวกับอาณาเขตดินแดนทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง โดยฝรั่งเศสส่งกองทัพจากพนมเปญโดยทางเรือขึ้นไปตามลำน้ำโขง เข้าทำร้ายเจ้าหน้าที่รักษาเขตแดนไทยตามระยะทาง และอ้างว่าดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงทั้งหมดเคยเป็นของญวนและเขมร เมื่อญวนและเขมรดกอยู่ในอำนาจฝรั่งเศสแล้ว ดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงก็ต้องเป็นของฝรั่งเศสด้วย ต่อมาฝรั่งเศสส่งเรือรบเข้ามาในน่านน้ำไทยจนถึงกรุงเทพฯ บีบบังคับให้ประเทศไทยยอมทำสัญญายกดินแดนและเงินทองให้ ทั้งยังได้ยึดเมืองจันทบุรีไว้เป็นประกัน และรับรองว่าจะคืนให้เมื่อไทยปฏิบัติครบถ้วนตามคำขาดของฝรั่งเศส ปรากฏตามสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ลงวันที่ ๓ ตุลาคม ร.ศ. ๑๑๒^{๑๔}

ในทันทีที่ได้ทำสัญญาแล้ว ไทยได้รับปฏิบัติตามสัญญานั้นครบถ้วนทุกประการ ดินแดนก็ให้แล้ว เงินก็ให้แล้ว ทหารไทยตามชายแดนก็ถอนหมดแล้ว แต่ฝรั่งเศสก็ยังไม่ยอมออกจากจันทบุรี เวลาล่วงมาอีกถึง ๑๐ ปี ฝรั่งเศสก็ยังยึดจันทบุรีไว้ จันทบุรีเป็น

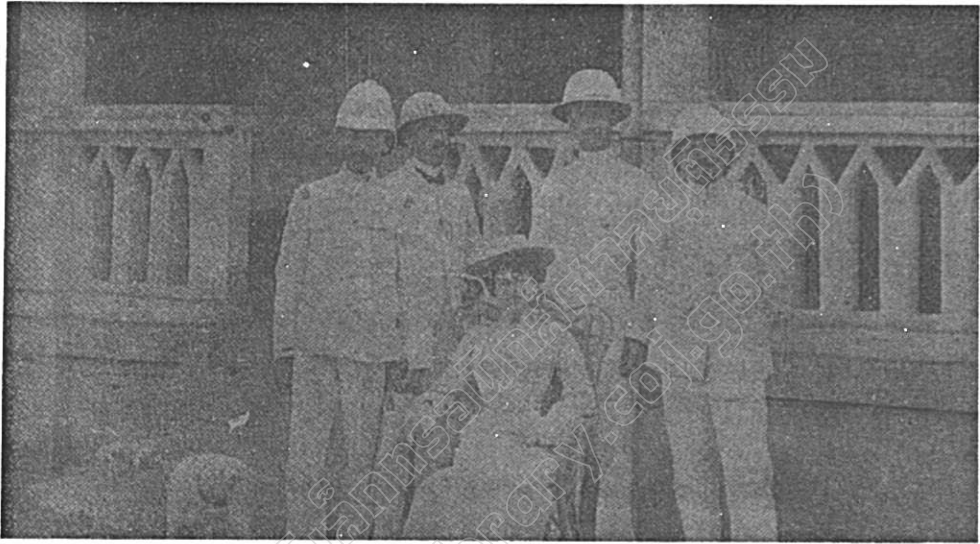
^{๑๔}คัดเฉพาะเรื่องจันทบุรี จากหนังสือเรื่อง ประเทศไทย การเสียดินแดนแก่ฝรั่งเศส ร.ศ. ๑๑๒ ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๘๓

ดินแดนสำคัญยิ่งในการรักษาความปลอดภัยของประเทศไทย เมื่อไทยไม่มีกำลังที่จะขับไล่ฝรั่งเศสไปจากจันทบุรีได้ ก็ต้องขอแลกเปลี่ยน จึงได้เกิดมีสัญญาขึ้นอีก ๒ ฉบับ คือ ฉบับลงวันที่ ๗ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๐๒ (พ.ศ. ๒๔๔๕ หรือ ร.ศ. ๑๒๐) กับฉบับลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๔ (พ.ศ. ๒๔๔๖ หรือ ร.ศ. ๑๒๒) ซึ่งต่อมาใน ร.ศ. ๑๒๓ (พ.ศ. ๒๔๔๗) ฝรั่งเศสจึงได้ถอนทหารออกจากจันทบุรีไปตั้งอยู่ที่เมืองตราดแทน^{๑๖}

รูปพระยาวิชัยดิษฐ์ (แบน บุนนาค)
ซึ่งเป็นข้าหลวงประจำจังหวัดสมัยฝรั่งเศส

ตลอดระยะเวลาที่ฝรั่งเศสยึดครองจันทบุรีอยู่ ๑๑ ปีเศษนั้นอำนาจปกครองในบ้านเมืองและอำนาจศาลไทยในจังหวัดจันทบุรีหาได้สูญเสียไปให้แก่ฝรั่งเศสด้วยไม่ เพราะจันทบุรีมิได้ตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสโดยตรง การปกครองฝ่ายไทยและฝ่ายฝรั่งเศสจึงปกครองกันไปคนละฝ่าย คือฝ่ายฝรั่งเศสปกครองแต่ส่วนกองทหารฝรั่งเศสและบุคคลที่อยู่ในความคุ้มครองของเขา หาได้มายุ่มย่ามเกี่ยวข้องกับกิจการเมืองฝ่ายเราอย่างใดไม่

ภาพนี้คือ พระธำมรงค์เทพ กับมิสเตอร์เว็ดเตนการ์และมิสเตอร์รอนบินดำฮพร้อมด้วย
มองนิเออร์โบริชชากับมาคาม ในค่ายทหารฝรั่งเศสที่จันทบุรีใน ร.ศ. ๑๒๓

ในส่วนที่เกี่ยวกับคดีความนั้น ตามหนังสือสัญญาระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส
ทำเมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๒ ข้อ ๑๒ ระบุว่า^{๑๗}

“ในการที่เกี่ยวข้องด้วยอำนาจศาล ซึ่งตั้งแต่บัดนี้ต่อไปคนฝรั่งเศสแลคนในบังคับฝรั่งเศส
ในกรุงสยาม จะต้องเข้าอยู่ในไต่บังคับโดยไม่มีที่ยกเว้นเลยนั้น รัฐบาลทั้งสองได้ตกลงกันทำ
ข้อสัญญา ดังที่จะกล่าวต่อไปนี้ขึ้นใช้แทนข้อสัญญาที่มีอยู่แต่ก่อน

๑. ในความอาญา คนฝรั่งเศสหรือคนในบังคับฝรั่งเศสจะอยู่ในไต่บังคับกระทำการ
ฝรั่งเศสเท่านั้น

^{๑๗}หนังสือสัญญาระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ทำเมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๒ ข้อ ๑๒
(ข้อความใช้ภาษาเดิม)

๒. ในความแพ่ง คดีทั้งปวงซึ่งคนไทยเป็นโจทก์ฟ้องคนฝรั่งเศสหรือคนในบังคับฝรั่งเศส จะต้องฟ้องต่อศาลกงสุลฝรั่งเศส

คดีทั้งปวงซึ่งคนไทยเป็นจำเลย ศาลไทยสำหรับพิจารณาคดีความต่างประเทศ ซึ่งได้ตั้งไว้ ณ กรุงเทพฯ จะพิจารณาคัดสิน

ยกเว้นเสียแต่ที่ในมณฑลพายัพคือ เมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน เมืองน่าน ความอาญา และความแพ่งทั้งปวงซึ่งคนในบังคับฝรั่งเศสมีคดี ศาลต่างประเทศ ไทยจะพิจารณาคัดสิน

แต่เป็นความเข้าใจกันว่า ในคดีความทั้งปวงนี้ กงสุลฝรั่งเศสมีอำนาจที่จะไปอยู่ในศาลเมื่อเวลาชำระได้ หรือจะให้ผู้แทนผู้หนึ่ง ซึ่งได้รับอำนาจตามสมควรแล้วไปอยู่ที่ศาลในเวลาชำระก็ได้ แลเมื่อเห็นว่าเป็นการสมควรแก่ผลประโยชน์ของความยุติธรรม จะทำความแนะนำทักท้วงขึ้นได้ทุกอย่าง

ในคดีความ ซึ่งคนฝรั่งเศสหรือคนในบังคับฝรั่งเศสเป็นจำเลยนั้น ถ้าในระหว่างความพิจารณา กงสุลฝรั่งเศสเห็นเป็นเวลาสมควรที่จะขอถอนคดีความนั้นออกเสีย โดยทางที่จะทำหนังสือขอไปเมื่อใดก็ได้

คดีความนี้ก็ต้องส่งต่อไปยังศาลกงสุลฝรั่งเศส ซึ่งตั้งแต่เวลานั้นไปจะพิจารณาคดีนั้นได้ตามลำพัง แลเจ้าพนักงานไทยจะสงเคราะห์ช่วยอุระแก่ศาลนั้นด้วย

การฟ้องอุทธรณ์ต่อคำตัดสินทั้งปวง ของศาลสำหรับพิจารณาคดีความต่างประเทศ ก็ดี ของศาลต่างประเทศสำหรับมณฑลพายัพที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นก็ดี จะต้องไปฟ้องอุทธรณ์ที่ศาลอุทธรณ์กรุงเทพฯ^{๑๔}

ในเรื่องศาลที่จะบังคับบัญชาคนในบังคับฝรั่งเศสได้แบ่งศาลออกเป็น ๓ ชนิด

(๑) ศาลไทยธรรมดา คือไม่ใช่ศาลต่างประเทศ มีอำนาจชำระคนในบังคับฝรั่งเศสที่ได้จดทะเบียนภายหลังวันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕

(๒) ศาลต่างประเทศ มีอำนาจชำระคนในบังคับฝรั่งเศสที่ได้จดทะเบียนก่อนวันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕ และชำระคนไทยที่คนในบังคับฝรั่งเศส ซึ่งได้จดทะเบียนก่อนวันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕ เป็นผู้ฟ้อง

(๓) ศาลต่างประเทศในมณฑลอุดร มณฑลอีสาน มีอำนาจชำระคนในบังคับ

ฝรั่งเศส ไม่เลือกที่จะจดทะเบียนก่อนหรือหลังวันสัญญา (สัญญาน้อยวันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕)^{๑๙}

ศาลต่างประเทศที่ตั้งขึ้นนี้ต้องใช้ข้อบังคับวิธีพิจารณาที่ไทยตกลงกับฝรั่งเศส เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕^{๒๐}

ข้อบังคับวิธีพิจารณานี้ที่เป็นสำคัญมากนั้นคือ ในข้อ ๑๒ และข้อ ๑๗ ที่ว่า

“กงสุลฝรั่งเศสมีอำนาจที่จะมาควบคุมการชำระ หรือตั้งคนที่เปนฝรั่งเศสมาดูแลแทนก็ได้ และกงสุลมีอำนาจที่จะแนะนำคดีเคื่อนอะไรก็ได้ แต่ถ้าจำเลยเป็นคนในบังคับฝรั่งเศส กงสุลมีอำนาจเขียนหนังสือขอถอนเอาความไปว่าเสียเองแต่ลำพังได้

กงสุลจะใช้อำนาจถอนเอาคดีไปว่าเสียเอง ดังที่กล่าวข้างบนได้แต่เมื่อความยังอยู่ในระหว่างพิจารณา คดีที่ศาลตัดสินแล้ว แลคดีขึ้นอุทธรณ์แลฎีกา กงสุลไม่มีอำนาจที่จะขอถอนเอาไปเลย”

แต่อย่างไรก็ตามในหนังสือสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศสยังมีข้อกำหนดว่า

“กงสุลจะมีอำนาจอยู่เช่นนี้ จนกว่าไทยจะออกกฎหมายต่าง ๆ เปนโคคส์ คือกฎหมายลักษณาญา ลักษณะแพ่งแลกฎหมายการค้าขาย กฎหมายวิธีพิจารณาแลพระธรรมนูญศาลต่าง ๆ แล้ว กงสุลจะเลิกไม่ใช้อำนาจเช่นนี้ต่อไป เพราะศาลต่างประเทศทั้งหลายก็จะเลิกแลจะโอนอำนาจไปให้ศาลไทยธรรมดา”^{๒๑}

ตามข้อบังคับวิธีพิจารณาสำหรับศาลต่างประเทศที่ได้บัญญัติขึ้นตามหนังสือสัญญา ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕ ในหมวดที่ ๒ ว่าด้วยอำนาจศาล ข้อ ๑๑ ดังนี้

“ให้ถือว่าศาลอันมีนามต่อไปนี้ข้างล่างนี้เป็นศาลต่างประเทศคือ

(๑) ในกรุงเทพฯ ศาลคดีต่างประเทศเปนศาลต่างประเทศ มีศาลโปริสภาที่ ๑ เปนสาขาของศาลต่างประเทศด้วย

(๒) ในเมืองจันทบุรี นครราชสีมา อุบล แลเมืองนครเขื่อนขันธ์ ศาลมณฑลเปนศาลต่างประเทศ

^{๑๙}จดหมายบรรทักความจำ เรื่องสัญญาระหว่างเมืองไทยกับเมืองฝรั่งเศส (แนบท้ายหนังสือสัญญา ในเชิงอรรถ ๑๗, ๑๘)

^{๒๐}ข้อบังคับวิธีพิจารณาสำหรับศาลต่างประเทศ ในภาคผนวก ๓

^{๒๑}หนังสือสัญญา ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕ ข้อ ๕

(๓) ในเมืองนครน่าน ศาลเมืองน่านเป็นศาลต่างประเทศ”

โดยในข้อบังคับดังกล่าวได้บัญญัติให้ศาลต่างประเทศเมืองจันทบุรีมีอำนาจทั่ว
มณฑลจันทบุรี ในการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและอาญาได้ทุกบทกฎหมาย สำหรับ
ชื่อศาลนั้นเดิมประกาศในชื่อศาลต่างประเทศ ต่อมาเมื่อพระบรมราชโองการให้ประกาศ
แก้เป็น ชื่อศาลคดีต่างประเทศ

กระทรวงยุติธรรม

วันที่ ๑๔ กรกฎาคม รักษาราชการ ๑๒๔

ขอเถระ ฝ่ายของยุติธรรมมาทักเกล้า ฯ

ด้วยในพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ร.ศ. ๑๒๔ ปรึกษาคำสำคัญ
อยู่อย่างหนึ่ง คือ ศาลคดีต่างประเทศว่าเป็นศาลต่างประเทศไป
ที่อีกทั้งนี้ปรึกษามาแต่ประกาศทั้งกระทรวงยุติธรรมครั้งเดิม กรณี่เมื่อ
ร่างใหม่เมื่อไปไม่ได้แก้

ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้า ฯ ว่า จะต้องออกประกาศแก้
โดยด่วน ได้ทูลเกล้า ฯ ถวายร่างประกาศมาในซองนี้ด้วยแล้ว

ควรมิควรสุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ขอเถระ

อนันตโรจน์

เพื่อบังคับให้กรมการ

วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๔๗๖ ได้มีการตั้ง

คณะกรรมการขึ้นตามมติของกรมการ

ได้รับทราบถึงข้อเท็จจริงว่า

กรมการได้ตั้งคณะกรรมการ ๑๒๗

คณะกรรมการได้ตั้งอยู่อย่างหนึ่ง คือ

ศาลคดีต่างประเทศว่าโดยศาล

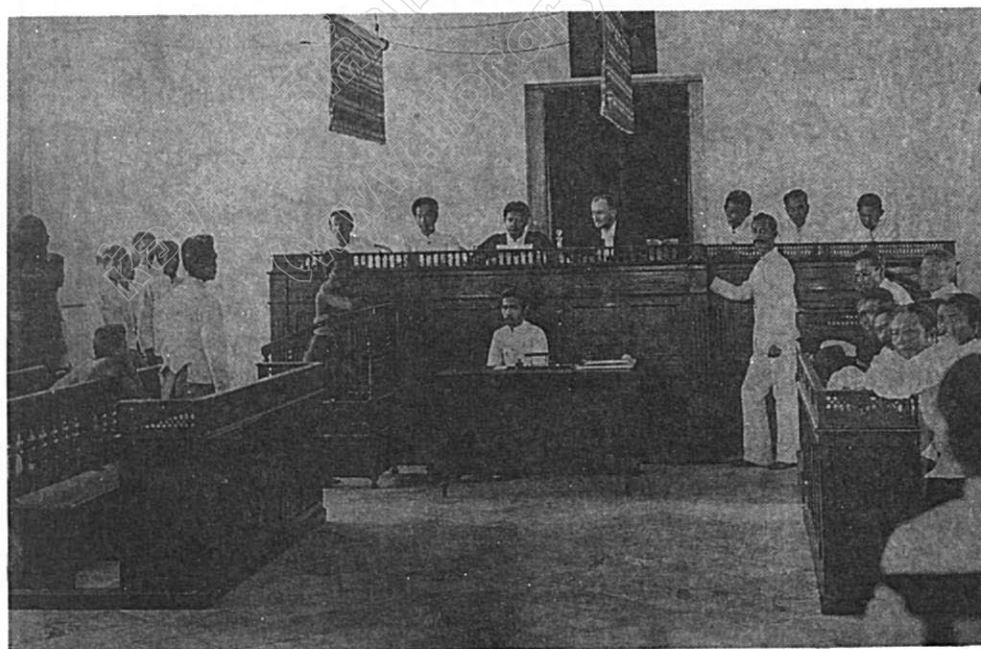
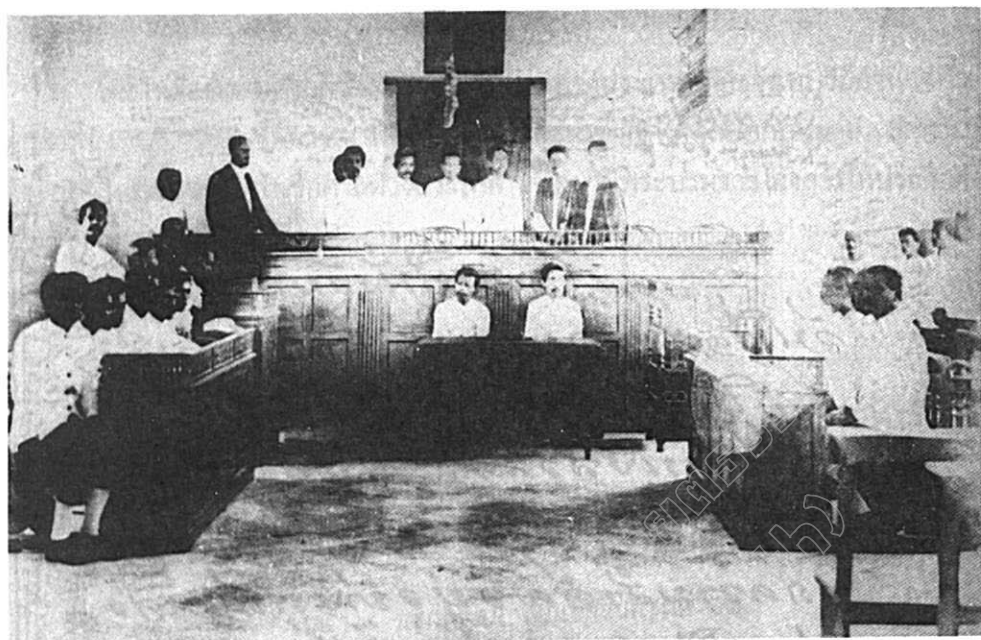
ต่างประเทศไป ซึ่งต่างประเทศ

เกิดความในมาตรา ๔๔ มาตรา

๑๒ มาตรา ได้ทราบแล้ว ให้

ประกาศไว้

สมเด็จพระเจ้า

การพิจารณาคดีในศาลคดีต่างประเทศ

ในระหว่างที่ฝรั่งเศสตั้งกองทหารอยู่ที่จันทบุรีนั้น ได้มีพลเมืองจำพวกจีนพ่อค้า และพวกญวนชาวจันทบุรีพากันขอเข้าอยู่ในความคุ้มครองป้องกันของฝรั่งเศส โดยขอรับ หนังสือสำหรับตัวไว้เป็นจำนวนมาก ส่วนที่เป็นคนไทยแท้ไม่มีใครมี การที่บุคคลจำพวกนี้ พากันขอเข้าอยู่ในความป้องกันของฝรั่งเศสนั้นก็เนื่องจากประโยชน์ ๒ ประการคือ ประสงค์ สะดวกในทางการติดต่อค้าขายและรับสินค้า มีเครื่องเสบียงอาหารให้แก่กองทหารฝรั่งเศส ประการ ๑ และเพื่อประสงค์เอาอำนาจฝรั่งเศสคุ้มครองป้องกันผลประโยชน์และทางคติ ของตนเองจะมีขึ้นต่อคนในบังคับสยามประการ ๑ ต่างพากันเห็นประโยชน์อันจะพึงมีแก่ ตนด้วยประการดังกล่าวนี้ จึงได้พากันขอเข้าอยู่ในความคุ้มครองของฝรั่งเศสเป็นจำนวนมาก ครั้นเมื่อมีคดีความที่เกี่ยวข้องด้วยคนในบังคับฝรั่งเศสก็ปรากฏว่า บรรดาพวกจีน พ่อค้าและบุคคลที่เข้าอยู่ภายใต้ความคุ้มครองของฝรั่งเศส ได้ทำการขัดขวางต่อทางการ ปกครองและการชำระด้วยความอยู่เนื่อง ๆ เช่นคดีที่คนไทยกล่าวหาว่าคนในบังคับฝรั่งเศส กระทำความผิด คนในบังคับฝรั่งเศสก็ยอมทำการขัดขวางอำนาจบ้านเมืองและโรงศาล โดยไม่ยอมมาให้เจ้าพนักงานทางฝ่ายบ้านเมืองได้ส่วนชำระบ้าง อ้างตนว่าเป็นคนในบังคับ ป้องกันของฝรั่งเศส เป็นทางขู่เจ้าพนักงานฝ่ายบ้านเมืองเหล่านี้เป็นต้น คดีเรื่องใดเมื่อ ปรากฏว่าเกี่ยวข้องกับคนในบังคับฝรั่งเศสแล้ว เกือบจะทุกเรื่องต้องมีการพุดจา และ ได้ตอบกับกองทหารฝรั่งเศสอยู่เสมอ บางเรื่องกองทหารฝรั่งเศสก็กดดันเอาใจช่วยเหลือ คนในฝ่ายของเขา คือไม่ยินยอมให้คนฝ่ายเขามาให้ฝ่ายบ้านเมืองชำระว่ากล่าวดังนั้นก็มิบัง เป็นเหตุให้ฝ่ายบ้านเมืองถึงกับรายงานบอกกล่าวเจ้ากระทรวงให้พุดจาว่าชานกับกระทรวง การต่างประเทศ แลสถานทูตรีพับลิคในกรุงสยามอยู่เนืองนิตย์ กว่าจะเป็นการตกลงสำเร็จ เด็ดขาดไปเรื่องหนึ่ง ๆ ได้ต้องกินเวลาช้านาน ทั้งนี้เป็นเหตุให้ทางการเมืองในยุคนั้นย่อม มีอุปสรรคขัดขวางไม่ดำเนินไปได้สะดวก จึงเป็นภาระอันหนักใจหนักแรงทางบ้านเมืองใน สมัยนั้นมาก^{๒๒}

^{๒๒}หลวงสาครเกษตร (ประทวน สาคริกานนท์) จดหมายเหตุสมัยฝรั่งเศสยึดเมืองจันทบุรี (พ.ศ. ๒๔๓๖-๒๔๔๗)

หลวงสาครดขเบตร (ประทวน สาคริกานนท์) บณะฝรั่งเศสเข้ายี่ดครองจันทบุรี
ได้ดำรงตำแหน่งอักษรเลขจันทบุรี
ภายหลังดำรงตำแหน่งนายอำเภอหลายแห่งจนปลดเกษียณ

การร้องฟ้องทหารฝรั่งเศสและทหารญวนที่ทำร้ายหรือบ่มเหง พลเมือง

ระหว่างที่กองทหารฝรั่งเศสและทหารญวนตั้งอยู่ที่เมืองจันทบุรีและปากน้ำแหลมสิงห์นั้น ได้มีเหตุการณ์ไม่เรียบร้อยเกิดขึ้นระหว่างคนไทยกับทหารฝรั่งเศส และทหารญวนบ้าง มูลกรณีที่เกิดขึ้นนั้นโดยมากมักจะเป็นเรื่องที่ทหารฝรั่งเศส หรือญวนกระทำอนาจารแก่บุตรภรรยาชาวบ้าน เสพสุราเมเมาเที่ยววาละวาดทุบตีชาวบ้าน หยิบฉวยทรัพย์สินของราษฎรไปโดยไม่บอกกล่าวหรือขอรับอนุญาตจากเจ้าของบ้าง เมื่อมีเรื่องเกิดขึ้นแล้ว พลเมืองต่างก็นำเหตุมาร้องฟ้องต่อฝ่ายบ้านเมือง ฝ่ายบ้านเมืองก็ต้องสอบสวน เมื่อเห็นว่ามูลหลักฐานความจริงแล้ว ก็นำส่งตัวโจทก์และสักขีพยานไปให้ผู้บังคับการทหารฝรั่งเศส พิจารณาได้ส่วนเมื่อได้ความสมจริงตามคำร้องกล่าวหาแล้ว ผู้บังคับการทหารฝรั่งเศสก็ลงโทษทัณฑ์ให้เสมอ เช่นมีการบังคับให้ทหารใช้คำสั่งของให้บ้าง หรือให้ลงอาญาบ้าง ข้อนี้เป็น การนำสรรเสริญผู้บังคับการทหารฝรั่งเศสอย่างหนึ่งที่เขาไม่มีใครจะเข้าด้วยการกระทำผิดของคนฝ่ายเขา ดังนั้นบรรดาทหารฝรั่งเศสก็ดี ทหารญวนก็ดี จึงไม่มีใครกล้าข่มเหงราษฎรพลเมืองนัก เป็นแต่นาน ๆ จะมีเรื่องขึ้นสักเรื่องหนึ่ง ไม่ใช่จะมีเรื่องกันเสมอไป

การลงอาญาของทหารฝรั่งเศส

บรรดาทหารฝรั่งเศสหรือทหารญวนซึ่งได้กระทำความผิดเพราะเหตุที่มีพลเมืองร้องฟ้องว่ากล่าวกิติ หรือผิดต่อยุทธวินัยของเขาก็ดี ผู้บังคับการยอมให้มีการลงโทษทัณฑ์เสมอ

การลงอาญาของทหารฝรั่งเศสนั้นมีหลักการลงโทษดังนี้คือ

๑. กักขังห้องมืดมีกำหนด
๒. ให้เดินไปมาในเขตที่อันมีกำหนด (หยุดไม่ได้)
๓. ให้ยืนอยู่ในเขตที่อันมีกำหนด (ย่างเท้าไปไหนไม่ได้)
๔. ห้ามเที่ยวมีกำหนด
๕. ตัดเงินเดือน
๖. ให้ทำความสะอาด (แล้วแต่เขาจะใช้)

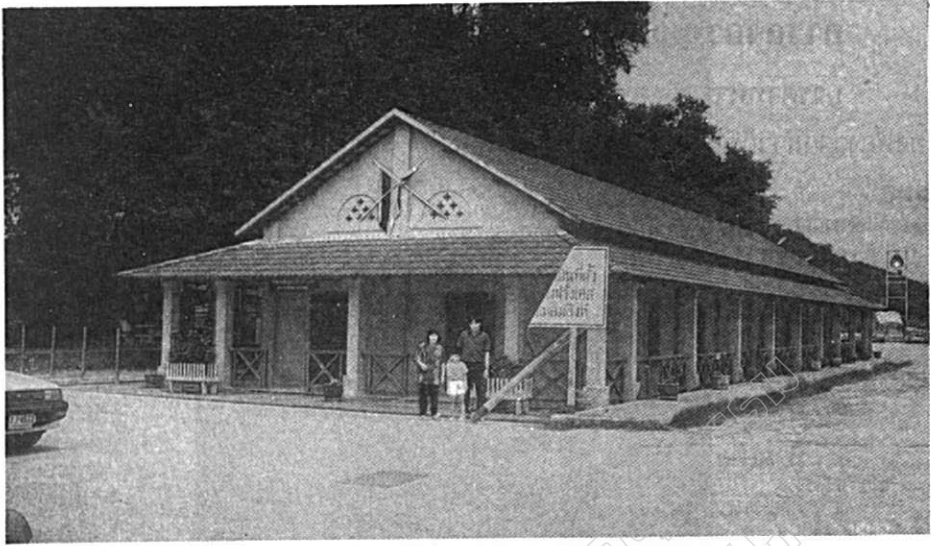
การลงอาญาในหมายเลข ๒-๓ นั้น มักให้ผู้รับโทษแต่งเครื่องแบบสนามด้วยพร้อม เช่น ต้องแบกอาวุธปืนประจำอยู่บนบ่า ดังนี้ เป็นต้น

วิธีการกำหนดโทษใน ๒ ประเภทนี้ เขามักจะกำหนดเป็นเวลาชั่วกึ่งนาฬิกาก็แล้วแต่โทษ

เท่าที่ได้ทราบหรือได้พบเห็น ย่อมมีทหารฝรั่งเศสต้องถูกรับโทษใน ๒ ชนิดนี้เสมอไม่มีใครขาด การลงอาญาอย่างอื่นนอกจากที่กล่าวข้างบน เช่นการจองจำด้วยเครื่องพันธนาการนั้นเขาหาได้ใช้กันไม่^{๒๓}

นอกจากฝรั่งเศสได้ตั้งกองทหารอยู่ในตัวเมืองจันทบุรีแล้ว ยังได้ตั้งกองกำลังป้องกันที่ปากน้ำแหลมสิงห์อีกแห่งหนึ่ง ปัจจุบันคือบริเวณตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ โดยมีกำลังราว ๑๐๐ คน นอกจากสร้างตึกกองบังคับการที่ปัจจุบันนี้เรียกว่า "ตึกแดง"

^{๒๓}หลวงสาครเกษตร, เรื่องเดียวกัน

ตึกแดงในปัจจุบัน

(เพราะสมัยที่เป็นของฝรั่งเศส ตึกทาด้วยสีแดง) ยังได้สร้างป้อมขึ้นอีก ๑ ป้อม สร้างด้วยอิฐถือปูน กว้าง ๔ เมตร ยาว ๕ เมตร สูง ๑๐ เมตร ทำเป็น ๒ ชั้น หลังคามุงสังกะสี มีทางเข้าแคบ ๆ ประตูกว้าง ๗๐ ซม. มีช่องสำหรับวางปืน ด้านละ ๔-๕ ช่อง มีน้ำล้อมรอบ ๓ ด้าน เป็นการบังคับให้ฝ่ายเข้าโจมตีเข้ามาได้ทางเดียว คือด้านที่มีประตู ภายหลังฝรั่งเศสจับคนที่สงสัยว่าคิดจะต่อต้าน กับคนของตัวที่ทำผิดเข้าไปขังไว้ในป้อมนี้ โดยเลี้ยงไก่ ๘๐ ตัวไว้ข้างบนของผู้ต้องขัง ให้ไก่ขีรดหัวผู้ต้องขัง ป้อมของฝรั่งเศสจึงกลายเป็น “คุกขี้ไก่” ไปด้วยประการฉะนี้^{๒๔}

^{๒๔}ม. ศรีบุษรา, วิเคราะห์เรื่องเมืองจันทบุรี พิมพ์ในหนังสือที่ระลึกในพิธีเปิดหอสมุดแห่งชาติรัชมังกลาภิเชก จันทบุรี วันพฤหัสบดีที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๓

คุกขี้ไก่ในปัจจุบัน

กรณีทหารฝรั่งเศสยิงคนไทยตาย

ราษฎรผู้เคราะห์ร้ายคนหนึ่งมีอาชีพเป็นชาวนา ได้ไปรับจ้างเจ็กปลูกโรงขายเหล้า (ทำนองตั้งบาร์ขายของให้แก่ทหารฝรั่งเศส) ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนหน้าค่ายทหารฝรั่งเศส เมื่อเลิกงานปลูกโรงเหล้าแล้วก็เดินทางกลับบ้านเป็นเวลาบ่ายค่ำ เมื่อผ่านริมคูซึ่งมีทหารยามชาติฝรั่งเศสถือปืนอยู่บนหอคอย และที่นั่นมีกระดานพาดข้ามคูอยู่แผ่นหนึ่ง ซึ่งทหารของเขาเอามาพาดไว้เองสำหรับเดินไปเปลี่ยนยามกัน ดังนั้นเมื่อทหารยามเห็นคนไทยผ่านมา จึงร้องเป็นภาษาฝรั่งเศสขึ้นว่า “อັดตลา” (Arrêter Là หมายความว่าหยุด อย่าเข้ามา)

คนไทยคนนั้นไม่รู้ภาษานึกว่าเขาจะเรียกขึ้นไปตรวจ จึงเดินกลับหลังย่างเท้าขึ้นบนสะพานได้สัก ๒ ก้าวเท่านั้น ทหารฝรั่งเศสก็ส่งกระสุนปืน “อັดตลา” มาบังหนึ่ง ถูกที่ไหล่ของชายผู้นั้น จึงเป็นเหตุให้ชายผู้นั้นกลับหลังทันที ทหารยามเห็นคนไทยยังไม่ตายจึงยิงซ้ำอีกนัดหนึ่งแต่ผิด คนไทยจึงวิ่งเล็ดรอดไปตามทางพอถึงบันไดเรือน ก็ล้มหายแผ่สิ้นใจอยู่ที่พื้นดินนั่นเอง ท่านคอมมันดอง (ผู้บังคับบัญชาทหารฝรั่งเศส) สั่งให้ร้อยเอก

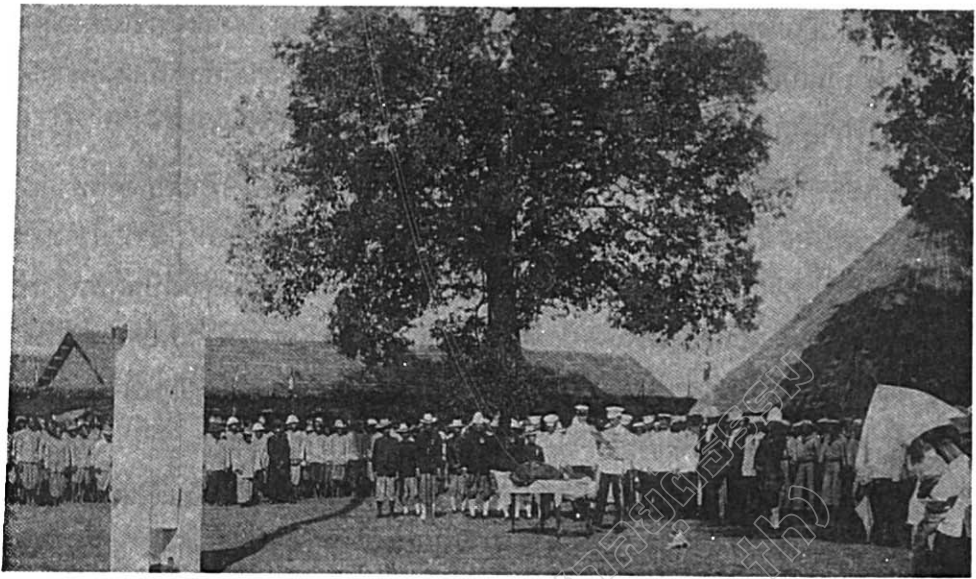
หมอไปชันสูตรศพ ปรากฏว่าชายที่ตายถูกกระสุนปืนทะลุหน้าอกเบื้องซ้ายเพียงนัดเดียว

รุ่งขึ้นมีการชำระความ นำชมเชยคอมมันดองอาร์ลาบอส ด้วยเหตุเขาพิจารณาว่า คนไทยไม่รู้ภาษา "อิตตา" ของฝรั่งเศส ทหารยามผู้นั้นก็เมาสุราอยู่ด้วย จึงลงโทษจำคุก ทหารของเขา ๓ ปี และยอมทำขวัญให้เป็นค่าเผาศพแก่เจ้าทุกข์เป็นเงิน ๒๕๐ บาท หนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ในกรุงเทพฯ รู้เรื่องลงข่าวเป็นทำนองวิจารณ์ว่า "ชีวิตคนไทย เวลานั้นมันช่างน่าอนาถเสียนี้กระไร คนหนึ่งมีราคาเพียง ๓ ชั่งเท่านั้นแหละหรือ" ข้าพเจ้า (หลวงสาครดชเชตร) คิดว่า หากคนไทยไปฆ่าทหารฝรั่งเศสตายไปสักคนเดียว ปานนี้ จันทบุรีมีกลายเป็นซี้ข้าของเขาไปเสียแล้วเป็นแน่^{๒๕}

หลังจากที่ฝรั่งเศสยึดจันทบุรีอยู่เป็นเวลาถึง ๑๑ ปีเศษ ต่อมาวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๒ (พ.ศ. ๒๔๔๖) ได้มีการทำสัญญากันมีความโดยย่อ คือ รัฐบาลไทยยอมยกดินแดน จังหวัดตราดและเกาะทั้งหลายภายใต้แหลมสิงลงไป (มีเกาะช้าง เป็นต้น) ตลอดจนถึง จังหวัดประจันตคีรีเขตต์ (เกาะกง) ให้แก่รัฐบาลฝรั่งเศสถือสิทธิปกครอง ต่อนั้นมาทั้งสอง ฝ่ายก็มีการแต่งตั้งข้าหลวงผสมทำการประเมินสำรวจเส้นพรมแดนที่จะโอนจังหวัดตราดให้ แก่ฝรั่งเศส เมื่อทำการสำรวจเส้นพรมแดนเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ได้มีการทำสัตยาบันสัญญานั้นต่อกันอีกชั้นหนึ่ง เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ร.ศ. ๑๒๓ (พ.ศ. ๒๔๔๗) อาศัยเหตุผลและ ข้อตกลงดังกล่าวนี้ ฝรั่งเศสจึงยอมถอนกองทหารที่ประจำอยู่ที่จันทบุรีย้ายไปตั้งอยู่ที่จังหวัด ตราดต่อไป^{๒๖}

^{๒๕}หลวงสาครดชเชตร, จดหมายเหตุสมัยฝรั่งเศสยึดเมืองจันทบุรี (พ.ศ. ๒๔๓๖-๒๔๔๗)

^{๒๖}หลวงสาครดชเชตร, เรื่องเดียวกัน

**พระยามหาอำมาตยาธิบดี เมื่อครั้งเป็นพระยาศรีสุพรรณ
ออกไปทำพิธีสมโภชเมืองจันทบุรี ภายหลังกองทหารฝรั่งเศส
ถอนกำลังออกไปจากเมืองจันทบุรี**

ก่อนที่ฝรั่งเศสจะเข้าไปถือสิทธิปกครองจังหวัดตราด และจังหวัดประจันตคีรีเขตต์ (เกาะกง) นั้น ศาลจังหวัดตราด กับศาลจังหวัดประจันตคีรีเขตต์ ยังเป็นศาลที่ขึ้นอยู่กับศาลมณฑลจันทบุรี โดยผู้พิพากษาศาลจังหวัดตราดในขณะนั้นคือ หลวงวิพิธพันนาการ (แจ่ม สุตบุตร) กับนายพู่ ส่วนผู้พิพากษาศาลจังหวัดประจันตคีรีเขตต์คือ นายวาศ

หลังจากรัฐบาลไทยยกจังหวัดตราด และจังหวัดประจันตคีรีเขตต์ ให้เป็นสิทธิแก่ฝรั่งเศสปกครองต่อไปแล้ว ได้ส่งเรือหลวงไปรับครอบครัวข้าราชการสองจังหวัดนี้มาส่งที่จันทบุรีบ้าง กรุงเทพฯ บ้าง ในจำนวนข้าราชการที่ต้องพากันสละตำแหน่งไปด้วยเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงผู้ปกครองเมืองนั้น ต่อมาภายหลังรัฐบาลได้แต่งตั้งบุคคลเหล่านั้นส่งไปบรรจุรับราชการในตำแหน่งเดิมตามจังหวัดต่าง ๆ ก็มีอยู่หลายคน

แต่ก็ได้มีข้าราชการบางคนที่มีสมัครคงอยู่ในจังหวัดตราดก็มีบ้าง ดังเช่น หลวงวิพิธพันนาการ ผู้พิพากษาศาลคนหนึ่งเป็นผู้มีเคหสถานบ้านเรือนและเรือกลสวนไร่นาอยู่มาก จะละทิ้งถิ่นฐานเดิมไปก็รู้สึกเสียดาย จึงคงอยู่ที่จังหวัดตราดต่อไปชั่วคราวหนึ่ง ต่อมาภายหลัง หลวงวิพิธพันนาการเห็นว่าการอยู่กับฝรั่งเศสจะไม่เป็นผลดีต่อไปแล้ว จึงได้อพยพย้ายครอบครัวมาตั้งอยู่ที่บ้านตลาดขวาง จังหวัดจันทบุรี แลต่อมาก็ประจวบเวลานั้นอำเภอ

ชลบุรีได้ยกขึ้นเป็นจังหวัดแลชาตตัวผู้พิพากษาอยู่ด้วย พระยานครไภยพิเฉทซึ่งเป็นอธิบดีผู้พิพากษาเห็นเป็นโอกาสดีจึงได้ขออนุญาตกระทรวงยุติธรรมให้หลวงวิพิช เป็นผู้พิพากษาศาลเมืองชลบุรีตั้งแต่นั้นมา

ระหว่างที่หลวงวิพิช พักอยู่ที่จังหวัดจันทบุรีก่อนยังมิได้รับตำแหน่งผู้พิพากษาศาลเมืองชลบุรี ได้ถูกนายง่วนเล็ง หัวหน้าอั้งยี่คณะเงี้ยว ให้พรรคพวกทำร้ายร่างกายบาดเจ็บ ทั้งนี้ปรากฏว่านายง่วนเล็งมีความเจ็บแค้นหลวงวิพิช ตั้งแต่ครั้งเป็นผู้พิพากษาศาลจังหวัดตราด ก่อนสมัยฝรั่งเศสปกครองได้ตัดสินคดีความจำคุกพวกอั้งยี่คณะของเขา การที่หลวงวิพิช ถูกพรรคพวกนายง่วนเล็งทำร้ายครั้งนั้น ผลที่สุดการสืบสวนจับกุมคนร้ายไม่ได้ทั้งไม่มีหลักฐานอะไรด้วย ตกลงว่าหลวงวิพิช ก็ถูกทำร้ายเปล่า

นอกจากจะปรากฏว่าได้มีหลวงวิพิช ผู้หนึ่งคงอยู่จังหวัดตราดสมัยฝรั่งเศสปกครองแล้ว การก็ยังปรากฏว่าได้มีกรรมการพิเศษ ขุนณรงค์โยธินนายความกับนายเนี่ยว่วนทนายความอีกคนหนึ่ง ได้สมัครเข้าทำงานกับฝ่ายฝรั่งเศสด้วยเหมือนกัน สำหรับขุนณรงค์โยธินนั้นได้ความว่าฝรั่งเศสให้มีหน้าที่เป็นผู้สืบเหตุการณ์ในกิจการต่าง ๆ ส่วนนายเนี่ยว่วนให้ทำหน้าที่เสมียน โดยได้รับประโยชน์เป็นเงินเดือน นัยว่าขุนณรงค์โยธินทำอยู่สัก ๑ ปีก็ลาออก แต่นายเนี่ยว่วนคงทำตลอดไปจนถึงเวลาที่จังหวัดตราดได้กลับคืนมาเป็นของไทย จึงได้ทำหน้าที่ทนายความตามเดิม

ที่ว่าจังหวัดตราดและประจันตคีรีเขตต์ ยังเป็นจังหวัดที่มีอิสระขึ้นตรงต่อกระทรวงมหาดไทยนั้น หมายความว่าแต่เฉพาะการปกครองท้องถิ่นอย่างเดียวนั้น แต่ส่วนการศาลยุติธรรมยังต้องขึ้นอยู่กับศาลมณฑลจันทบุรี เพราะเหตุที่เวลานั้นศาลจังหวัดจันทบุรี ได้จัดตั้งเป็นศาลมณฑลโดยมีตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาขึ้นก่อน ที่ยังมิได้ยกจันทบุรีขึ้นเป็นมณฑลมีสมุหเทศาภิบาล ฉะนั้นบรรดาการศาลในหัวเมือง เช่น ตราด ระยอง ประจันตคีรีเขตต์ในสมัยนั้น จึงต้องขึ้นกับศาลมณฑลจันทบุรีตั้งแต่นั้นมา

ขุนณรงค์โยธินคนนี้ นอกจากจะมีชื่อว่า ได้เข้าทำงานกับฝ่ายฝรั่งเศสแล้ว ก็ยังมีชื่อเสียงโด่งดังในข้อที่ได้เคยอ้างหรือใช้ให้พรรคพวกเอาอาวุธปืนยิงหลวงสรรพธำนวนาย (สมุจส์ บุณรัตนพันธุ์) ซึ่งต่อมาเป็นพระสุขุมวินิจฉัย ในเมื่อครั้งเป็นผู้พิพากษาศาลจังหวัดตราดครั้งหนึ่งเหมือนกัน ถึงแก่ออกถูกรับราชอาญาอยู่เป็นเวลาหลายปี แต่เมื่อได้หลุดพ้นโทษมาแล้วก็ยังหากินในทางเป็นทนายความต่อมา แต่เวลานี้ตายเสียแล้ว

นายง่วนเล็งที่กล่าวถึงนี้ คือเป็นคน ๆ เดียวกันกับที่ปรากฏเรื่องอั้งยี่ ในจดหมาย

เหตุความทรงจำสมัยฝรั่งเศสยึดจับบูรีนั่นเอง^{๒๗}

การปกครองจังหวัดตราดสมัยฝรั่งเศส^{๒๘}

เมื่อข้าหลวงฝ่ายฝรั่งเศสได้รับมอบหมายจังหวัดตราดกับจังหวัดประจันตคีรีเขตต์ (เกาะกง) จากข้าหลวงฝ่ายไทยนับจำเดิมตั้งแต่วันที่ ๒๒ มกราคม ร.ศ. ๑๒๓ (พ.ศ. ๒๔๔๗) ไปแล้ว ตั้งแต่นั้นมาทางการของฝรั่งเศสได้ดำเนินวิธีจัดการปกครองเมือง โดยแต่งตั้งให้เจ้าพนักงานฝ่ายฝรั่งเศสและเขมรมาประจำอยู่ที่จังหวัดตราด คือ

ตำแหน่งเรลิตังต์ คล้ายกับข้าหลวงกำกับราชการ ๑ คนและผู้ช่วยหรือเลขานุการของเรลิตังต์อีก ๑ คน ทั้งสองคนนี้เป็นชาติฝรั่งเศส เรลิตังต์นั้นมีหน้าที่ปกครองบังคับบัญชาเหนือเจ้าพนักงานฝ่ายทหารและพลเรือนทั้งสิ้น ตลอดจนมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและอาญาด้วย ส่วนในการเปรียบเทียบคดีความของพลเมืองที่เป็นคนชาติไทยหรือเขมนั้น องค์ศรีสวัสดิ์ เจ้ากรุงกัมพูชา ได้ส่งเจ้าพนักงานฝ่ายเขมรเข้ามาประจำทำหน้าที่ คือตำแหน่งเจ้าเมือง ๑ คน ปลัดเมือง ๑ คน

ในส่วนเรลิตังต์ฝรั่งเศสนั้น ได้มีล่ามชาติเขมรชื่อ “ย่อง” ทำหน้าที่เป็นล่ามประจำอยู่คนหนึ่ง และล่ามย่องคนนี้มีชื่อเสียงโด่งดังนักว่าเป็นผู้แปลภาษาฝรั่งเศสดีนักคือ แปลกลับหน้ามือเป็นหลังมือให้เรลิตังต์ฟัง

การบารัคดีความแพ่งและอาญาสมัยฝรั่งเศส^{๒๙}

เพราะเหตุที่ทางการของฝรั่งเศสถือว่า จังหวัดตราดเป็นเมืองขึ้นอยู่ในความปกครองของเขมร ไม่ใช่เป็นเมืองขึ้นโดยตรงของฝรั่งเศสทีเดียว ฉะนั้นกิจการใด ๆ ดังเช่นการปกครองเมืองก็ตีการศาลคดี ฝรั่งเศสจึงแบ่งหน้าที่การกระทำไปคนละฝ่าย แต่ทุกสิ่งก็ย่อมอยู่ในความควบคุมดูแลของฝรั่งเศสทั้งนั้น

เหตุนี้บรรดาคดีความทั้งปวง ถ้าเกิดขึ้นในระหว่างพลเมืองด้วยกัน ดังเช่นคนไทยคนเขมรแล้วจึงให้ฝ่ายปลัดเมืองซึ่งเป็นชาติเขมร เป็นผู้พิจารณาเปรียบเทียบคล้ายการเปรียบเทียบอย่างอำเภอของไทยเรา ถ้าหากว่าคดีใดที่ปลัดเมืองเปรียบเทียบไม่เป็นที่ตกลงกันแล้วจึงให้ตั้งศาลผสมขึ้นพิจารณาคดีอีกชั้นหนึ่ง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาพิพากษา

^{๒๗}หลวงสาครคชเขตร, เรื่องเดียวกัน

^{๒๘}หลวงสาครคชเขตร, เรื่องเดียวกัน

^{๒๙}หลวงสาครคชเขตร, เรื่องเดียวกัน

ศาลผสมนั้น มีเลขานุการฝ่ายฝรั่งเศส ๑ กับปลัด ๑ รวมกันเป็นผู้พิจารณาพิพากษาต่อไป ถ้าคู่คดีฝ่ายใดจะอุทธรณ์ก็ให้อุทธรณ์ต่อศาลผสมชั้นสูงอีกครั้งหนึ่ง ศาลผสมชั้นสูงนั้น มีเรลิตด์กับเจ้าเมืองเขมรรวมกันเป็นผู้พิจารณาอีกชั้นหนึ่งทำนองคล้ายศาลอุทธรณ์ ถ้าไม่ตกลงกันได้ก็ให้คู่ความฎีกาไปยังศาลฎีกาที่เมืองพนมเปญ ซึ่งมีเรลิตด์สุเปรีเอดต์กับเสนาบดีฝ่ายเขมรเป็นกรรมการศาลฎีกา เป็นผู้ชี้ขาดมาอีกชั้นหนึ่ง แล้วคดีนั้นจึงจะถึงที่สุดต่อกัน ตามที่กล่าวมานี้เฉพาะคดีที่เกี่ยวข้องด้วยบุคคลที่เป็นพลเมือง

แต่ถ้าคดีความที่เกี่ยวกับคนที่ไม่ใช่เป็นคนพื้นเมืองจะเป็นคดีแพ่งหรืออาชญากรรมก็ตาม ดังเช่นชาวยุโรป พม่า มอญ ตองซู่ จีน เหล่านี้ ตามปกติจะเป็นโจทก์หรือจำเลยก็ดี ก็ต้องร้องฟ้องกันยังศาลฝ่ายฝรั่งเศสทำนองศาลคดีต่างประเทศโดยตรงไม่เกี่ยวกับศาลเขมรเพราะฝรั่งเศสถือว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นคนต่างประเทศ ศาลเขมรจึงไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาได้

ผู้พิจารณาพิพากษาศาลฝรั่งเศสนั้นก็คือ เรลิตด์กับผู้ช่วยของเรลิตด์นั้น ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาพิพากษา แต่ถ้าคู่ความฝ่ายใดจะอุทธรณ์การพิจารณาพิพากษาของเรลิตด์แล้วก็ต้องร้องอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาที่เมืองพนมเปญ อันมีเรลิตด์สุเปรีเอดต์นั่นเอง เป็นผู้พิพากษาชี้ขาดอีกชั้นหนึ่ง เช่นเดียวกับที่กล่าวแล้วเหมือนกัน การใช้กฎหมายบังคับคดีที่ชำระกันในศาลฝรั่งเศสก็ดี ศาลฝ่ายเขมรก็ดี ยังแยกตัวบทกฎหมายใช้กันเป็นสองอย่าง คือศาลฝรั่งเศสใช้กฎหมายของฝรั่งเศส ศาลเขมรใช้กฎหมายไทยครั้งโบราณนั่นเอง แต่เขาเลือกใช้แต่เท่าที่ควรจะใช้เพราะเหตุว่าประมวลกฎหมายของเขมรโดยตรงยังไม่บริบูรณ์ จึงได้อนุโลมใช้กฎหมายไทยเราเป็นบทพิจารณาพิพากษา

คดีความเรื่องใดที่เกี่ยวข้องเป็นคดีอาชญา เมื่อได้มีการพิจารณาพิพากษาโทษถึงจำคุกแล้ว ก็เอาตัวผู้กระทำความผิดจำขังไว้ที่คุมขังนักโทษโดยไม่มีการจองจำกันด้วยเครื่องพันธนาการอย่างใด นอกจากให้จำขังไว้แต่มีการจ่ายใช้ทำการหนักตามควร ส่วนการควบคุมนักโทษนั้น เขาให้ทหารเขมรทำหน้าที่ควบคุมพิทักษ์รักษา ถ้าหากว่านักโทษคนใดมีการหลบหนี ก็ให้ทหารยามที่มีหน้าที่ควบคุมนั้นมีอำนาจใช้อาวุธปืนยิงได้ทันที แม้จะถึงตายก็ไม่เป็นความผิดอย่างไร ได้ความว่าพลเมืองบางคนที่ต้องถูกรับโทษไม่ว่าจะได้มีการหลบหนีกันอย่างไร ทั้งนี้น่าจะเป็นด้วยต้องโทษน้อยและเกรงอำนาจกระสุนปืนของทหารยามที่รักษาการควบคุมนั่นเอง

ความปรากฏต่อมาว่าเมื่อท่านพระยามหาอำมาตยาธิบดี ข้าหลวงฝ่ายไทยได้รับมอบหมายจังหวัดตราดคืนจากข้าหลวงฝรั่งเศสใหม่ ๆ นั้น ได้มีนักโทษที่เป็นคนไทยยังต้องโทษอยู่ในที่คุมขังเป็นจำนวน ๕ คนด้วยกัน และในจำนวนนี้ปรากฏว่าเป็นนักโทษ

ที่มีชื่อเสียงในทางการกระทำผิดมาแล้ว แต่ครั้งสมัยจังหวัดตราดเป็นของไทยเราก็มีย แต่ข้าหลวงของเรา ก็ยังไม่กล้าที่จะปล่อยนักโทษพวกนี้ เพราะเหตุที่ราษฎรพลเมืองยังมีความหวาดหวั่นต่อนักโทษเหล่านั้น บางคนอยู่ด้วย จึงต้องเอาตัวจำจองไว้ต่อมา แต่ภายหลังได้ทราบว่าได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ปลดปล่อยนักโทษพวกนี้ออกจากการคุมขังเหมือนกัน ดังนั้นก็นับว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณส่วนหนึ่ง

บรรดาคดีแพ่งหรืออาชญา นอกจากที่จะเป็นหน้าที่ของเจ้าเมืองเขมรและเรลิดังต์ เป็นผู้พิจารณาพิพากษาโดยเฉพาะแล้ว ในส่วนคดีที่เป็นความแพ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ เจ้าเมืองเขมร ก็ยังมอบอำนาจให้บรรดากำนัน นายตำบลจัดการชำระเปรียบเทียบได้ด้วย ฉะนั้นเมื่อราษฎรเป็นถ้อยความกันเล็กน้อยก็ยอมไปหากำนัน นายตำบลจัดการว่ากล่าวเปรียบเทียบให้โดยไม่ต้องพากันไปร้องฟ้องต่อเจ้าพนักงานฝ่ายเขมรหรือเรลิดังต์ ได้ความว่าคดีความแพ่งที่กำนันชำระว่ากล่าวเปรียบเทียบนั้น กำนันได้เรียกเอาค่าธรรมเนียมจากคู่ความเป็นค่าป่วยการคราวหนึ่งเป็นจำนวนตั้งแต่ ๒ บาทขึ้นไปจนถึง ๘ บาทก็มี ทั้งนี้ทำให้กำนันมีทางที่จะได้เงินจากราษฎรเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่ง นับว่ากำนันในสมัยฝรั่งเศสได้รับประโยชน์ในทางการเงินอยู่ เพราะไม่แต่จะได้แต่ค่าธรรมเนียมการชำระคดีความหรือส่วนลดค่าภาษีอากรเท่านั้น ยังอาจจะมีช่องทางผลประโยชน์แสวงหาเงินในวิธีอื่น ๆ จากราษฎรได้อีกหลายทาง ดังนั้นจึงพอใจเป็นกำนันกันมาก

แต่ในข้อที่ว่าการเปรียบเทียบคดีความให้ราษฎรได้ค่าธรรมเนียมอย่างสูงรายหนึ่งถึง ๘ บาทนั้น ดูออกจะเป็นการแรงเกินไป สงสัยว่าจะเป็นเพราะกำนันตั้งอัตราเรียกค่าธรรมเนียมเอาเองตามความพอใจก็ได้

การที่เจ้าพนักงานฝ่ายเขมรยังใช้กฎหมายของไทยเราเป็นบทบังคับคดีนั้น ไม่เฉพาะแต่ที่จังหวัดตราดแห่งเดียวเท่านั้น แม้แต่ที่จังหวัดประจันตคีรีเขตต์ (เกาะกง) ก็ย่อมต้องใช้กฎหมายไทยเราเป็นบทพิจารณาตัดสินคดีเหมือนกัน

วิธีดำเนินคดีอาญาบางเรื่องของเรลิดังต์^{๓๐}

ความปรากฏว่าได้มีคดีอุกฉกรรจ์เกิดขึ้นครั้งหนึ่งคือราษฎรพลเมืองคนหนึ่งชื่อนายเจ้ ต้องหาว่าใช้อาวุธทำร้ายอีกฝ่ายหนึ่งถึงตาย แล้วนายเจ้กลัวว่าตนจะต้องถูกลงโทษทัณฑ์ จึงได้หลบหนีจากเมืองตราดมาอยู่ทางจังหวัดจันทบุรีระหว่างที่เจ้าพนักงาน

^{๓๐}หลวงสาครเกษม, เรื่องเดียวกัน

ฝรั่งเศสติดตามสืบสวนจับตัวนายเจ้งไม่ได้นั้น ภายหลังเรลิตังต์ได้จับเอาตัวบิดานายเจไปควบคุมกักขังไว้แทน โดยเรลิตังต์อ้างว่า ถ้าบิดานายเจเอาตัวนายเจผู้กระทำความผิดมาส่งให้ได้ แล้วเมื่อใดก็จะปล่อยตัวบิดานายเจพ้นจากที่กักขังไปเมื่อนั้น ถ้าไม่ได้ตัวนายเจผู้ต้องหา มาให้ไต่สวนพิจารณาตามข้อคดีแล้วเรลิตังต์ก็ต้องคุมขังบิดาของนายเจไว้โดยไม่มีกำหนด เมื่อบิดานายเจต้องถูกคุมขังเป็นมัดจำแทนตัวนายเจผู้กระทำความผิดในทำนองนี้ ก็ย่อมทำให้บิดานายเจได้รับความเดือดร้อนอยู่บ้าง เพราะเหตุที่ตนมิได้เห็นหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดของนายเจผู้เป็นบุตรนั้นแต่อย่างใดเลย เมื่อบิดานายเจเห็นว่าตนจะไม่มีโอกาสหลุดพ้นจากการกักขังไปได้โดยสะดวกแล้ว บิดานายเจจึงให้ญาติพี่น้องออกเที่ยวติดตามสืบหาตัวนายเจ ผลที่ปรากฏก็ได้ตัวนายเจมาส่งให้แก่เรลิตังต์ ๆ จึงได้ปล่อยตัวบิดานายเจพ้นจากการกักขังไป สำหรับส่วนตัวนายเจซึ่งเป็นผู้ต้องหาว่าฆ่าเขาตายนั้น ภายหลังปรากฏว่าเรลิตังต์ได้พินิจพิจารณาตัดสินให้ปล่อยตัวนายเจพ้นโทษไปเหมือนกัน โดยที่การไต่สวนพิจารณาของเรลิตังต์ได้ความว่า การที่นายเจฆ่าเขาถึงตายนั้น ก็เนื่องแต่ผู้ตายมีพรรคพวกหลายคน กลุ่มรวมกันทำร้ายร่างกายนายเจก่อน และนายเจตัวคนเดียวไม่มีพวกเพื่อนจึงได้ใช้อาวุธต่อสู้แล้วผู้ตายถึงตายโดยทางป้องกันตัว ซึ่งนับว่าไม่มีความผิด

ตามรูปคดีที่เรลิตังต์ตัดสินนั้นก็ดูเป็นการถูกต้องยุติธรรมดี แต่ข้อที่เรลิตังต์เอาตัวบิดานายเจควบคุมกักขังแทนตัวนายเจไว้เป็นการมัดจำนั้น ดูออกจะเป็นวิธีการที่ใช้อำนาจแรงไปอยู่บ้าง แต่เวลานั้นบ้านเมืองตกอยู่ในความปกครองของเขา ๆ จะทำอะไรก็ย่อมทำได้ตามความพอใจ ถ้าเมืองเรดาเนินทางการเมืองการปราบปรามโจรผู้ร้ายด้วยวิธีอย่างที่เราลิตังต์เมืองตราดได้กระทำมา เช่นเรื่องนี้บ้างแล้วก็เห็นจะหาตัวผู้ที่เป็นผู้ร้ายได้ยากสักหน่อย ถ้าเป็นดังนั้นแล้ว แม้แต่ตำรวจสันติบาลหรือตำรวจภูธรที่มีหน้าที่ปราบปรามผู้กระทำความผิด ก็ไม่ต้องมีจำนวนไว้มากมายก็ได้

แต่เมืองไทยเราจะใช้วิธีการดังเช่นที่กล่าวมาได้ละหรือ ก็เป็นไปไม่ได้อยู่เอง

ยังมีคดีที่กล่าวหาเกี่ยวกับเรื่องลักทรัพย์เกิดขึ้นที่ตำบลวังแจะอีกรายหนึ่ง โดยจำเลยมีร่างกายไม่สมประกอบ กล่าวคือมีอาการแขนด้วนทั้ง ๒ ข้าง (คือด้วนเพียงได้ข้อศอก) ตามข้อหาของโจทก์ว่า จำเลยได้เป็นผู้ร้ายลักเอากระทะไป ๑ ใบ โดยโจทก์ไปพบเห็นของกลางอยู่บริเวณที่พักของจำเลย กำหนดนายตำบลจับตัวจำเลยพร้อมด้วยกระทะของกลางส่งให้เรลิตังต์เป็นผู้พิจารณาไต่สวน ฝ่ายจำเลยปฏิเสธว่าตนไม่ได้ลักเอากระทะของโจทก์เพราะจำเลยเป็นคนพิการไม่มีมือที่จะหยิบฉวยเอากระทะนั้นได้ แต่ที่กระทะของกลางไปตกอยู่ในบริเวณที่พักของจำเลยนั้นจะเป็นกระทะของโจทก์หรือของใครจำเลยก็ทราบไม่ได้ เมื่อจำเลยกล่าวแก้ข้อหาโจทก์ให้เรลิตังต์ฟังแล้ว ในชั้นต้นเรลิตังต์ก็เชื่อว่าคงจะเป็น

ความจริงดังข้อที่จำเลยกล่าว ค่าที่เรลดังต์ได้เห็นร่างกายจำเลยไม่สมประกอบเหมือนบุคคลธรรมดา ฉะนั้นคดีตอนต้นเรลดังต์จึงสั่งให้ปล่อยจำเลยพ้นข้อหาของโจทก์ ส่วนกระทะของกลางเรลดังต์ก็มอบให้เป็นสิทธิ์ของจำเลยด้วย เมื่อจำเลยทราบว่าคุณไม่มีความผิดและไม่มีโทษทางอาญา ชำกับได้กระทะของกลางอีกด้วยเช่นนี้ จำเลยรู้สึกดีใจโดยไม่ได้คิดว่าเรลดังต์จะจับความเท็จของจำเลยอย่างใดอีก เมื่อจำเลยได้รับอนุญาตจากเรลดังต์ให้เอากระทะนั้นไปด้วยแล้วจำเลยก็เอาแขนด้วนทั้ง ๒ ข้างนั้น และต้องที่ขอบกระทะแล้วยกขึ้นครอบศีรษะของจำเลย แล้วก็ออกเดินทางเพื่อกลับที่พักของตน เมื่อเรลดังต์ได้เห็นอาการกระทำของจำเลยในตอนนั้นแล้วเรลดังต์ก็ถึงความเห็นและเชื่อว่าจำเลยได้เป็นผู้ร้ายลักเอากระทะของโจทก์ไปจริง ผลที่สุดเรลดังต์ก็ตัดสินใจใหม่ กล่าวคือให้เอาตัวจำเลยขังไว้ในฐานลักทรัพย์โจทก์

การที่เรลดังต์ตัดสินลงโทษจำเลยก็เพราะเหตุที่เห็นจำเลยได้สามารถใช้แขนด้วนหยิบกระทะนั้นไปได้ แต่ถ้าจำเลยไม่เอากระทะนั้นไป จำเลยก็คงไม่ต้องถูกรับโทษอย่างไรที่เรลดังต์ได้กระทำดังนั้นก็คงประสงค์ทดลองพิสูจน์เพื่อจับความเท็จจริงจากจำเลยนั่นเอง

ตามเรื่องจะเห็นได้ว่าเรลดังต์เป็นผู้มีความฉลาดไหวพริบในวิธีการไต่สวนพิจารณา คดีนี้อยู่บ้าง

การบาระคดีความอย่างแปลก สมัยเกาะกงเป็นของฝรั่งเศส

๓๑

เมื่อจังหวัดประจันตคีรีเขตต์ (เกาะกง) ได้ตกไปอยู่ในความปกครองของฝรั่งเศส โดยไม่ได้กลับคืนมาเช่นอย่างจังหวัดตราดจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้นั้น จำได้ว่าเมื่อระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๖ ขณะที่ข้าพเจ้า (หลวงสาครคชเขตต์) ยังรับราชการเป็นนายอำเภอเกาะช้างอยู่นั้น ข้าพเจ้ากับเพื่อนบางคนได้มีโอกาสไปเที่ยวที่เกาะกงครั้งหนึ่ง โดยเรือเมล์แหลมสิงห์ เมื่อพวกเราได้ไปถึงเกาะกงแล้ว ได้พากันขึ้นเที่ยวตามหมู่บ้าน และแวะเยี่ยมคนที่รู้จักบางคนภายในเขตเมืองตลอดแล้วพวกเรา ก็พากันไปเที่ยวดูตามสถานที่ทำงานของเจ้าพนักงานฝ่ายฝรั่งเศสที่หน้าถนนควาย (ปากน้ำเกาะกง) แล้วพวกเราได้พบกับเจ้าพนักงานฝ่ายเขมรอันมีตำแหน่ง เรียกว่าปลัดกับสุภา ๒ คน แต่เจ้าพนักงานที่เป็นชาติฝรั่งเศสนั้น พวกเราไม่เห็นมี เวลานั้นพวกเราได้แสดงการเคารพปลัดกับสุภาในฐานะที่เขาเป็นเจ้าของบ้านตามธรรมเนียมแล้ว เราได้ไต่ถามเราว่ามาจากไหนแลมีธุระอะไรแก่เขาหรือเปล่า เรา

ตอบว่าเราเป็นพวกพ่อค้าได้ติดมากับเรือเมล์ ๆ ยังไม่ได้ออกไปเราจึงได้พากันขึ้นมาเที่ยวชมบ้านเมืองเขาก็พยักหน้าหัวเราะ ปลัดกับสุภาสองคนนี้เป็นคนพูดภาษาไทย แลฟังภาษาได้บ้าง แต่ไม่สู้คล่องนัก พอพูดกันรู้เรื่อง เวลาที่พวกเรากำลังพูดกับเขาอยู่นั้น เป็นเวลาที่เขากำลังควบคุมดูแลคนงานตบแต่งปราสาทที่หน้าศาลว่าการริมแม่น้ำนั้นด้วย นอกจากปราสาทที่เราเห็นแล้วยังมีศาลเทียมตาคู่ด้วยผ้าขาวแลมีสายสิญจ์แวดล้อม ปราสาทศาลเทียมตานั้นไว้ด้วยโดยรอบ พวกเรามีความสงสัยว่าเขาจะมีพิธีการอะไรกัน เราจึงได้สอบถามเขาว่า จะมีการงานอะไรกันหรือ ท่านปลัดกับสุภาตอบเราว่าไม่ใช่มีงานพิธีอะไรดอก เป็นแต่มีคติความอยู่เรื่องหนึ่ง เป็นคติแพ่งโดยโจทก์คนหนึ่งได้กล่าวหาจำเลยอีกคนหนึ่งว่า จำเลยเป็นหนี้เงินโจทก์อยู่ประมาณ ๓ หรือ ๔ ร้อยเหรียญ (เหรียญบาทของไทย) โจทก์ได้ทวงถามตักเตือนให้จำเลยใช้เงินรายนี้ แต่จำเลยไม่ยอมใช้ให้โจทก์จึงได้นำคดีมาร้องฟ้องต่อปลัดกับสุภาขอให้ชำระตัดสินให้ ปลัดกับสุภาได้ออกหมายเรียกตัวจำเลยมาไต่สวนแล้ว แต่จำเลยปฏิเสธว่าตนไม่ได้เป็นหนี้เงินโจทก์ตามข้อหาจำเลย จำเลยกลับฟ้องแย้งโจทก์ว่าการที่โจทก์นำเอาคดีเรื่องนี้มาร้องฟ้องต่อปลัดกับสุภา นั้นเป็นความเท็จโดยไม่มีมูล ซึ่งเป็นเหตุทำให้จำเลยได้รับความเสียหายแลเสื่อมเสียชื่อเสียง จำเลยจึงขอให้ไต่สวนลงโทษโจทก์ในฐานะฟ้องร้องหรือแจ้งความเท็จดังนี้

ตามเรื่องที่ปลัดกับสุภาเล่าให้เราฟังต่อไปว่า ตามข้อหาของโจทก์ว่าจำเลยเป็นหนี้เงินนั้น ในส่วนตัวโจทก์ก็ไม่มีพยานที่รู้เห็นหรือมีหลักฐานสำคัญอย่างใด ทั้งฝ่ายจำเลยก็ปฏิเสธแลกลับร้องฟ้องกล่าวหาว่าโจทก์เอาความเท็จมาร้องฟ้องดังนี้ ปลัดกับสุภาก็ไม่รู้ว่าใครผิดใครถูก จะดำเนินทางตัดสินไปก็ยาก ฉะนั้นจึงได้ประชุมคณะตุลาการอันมีปลัดกับสุภาปรึกษาตัดสินตกลงกันว่า ต้องให้โจทก์จำเลยทั้งสองคนนี้ทำการพิสูจน์ดำเนิน ให้ปรากฏว่าฝ่ายใดเป็นผู้สุจริตหรือทุจริต แต่ก่อนที่จะให้โจทก์จำเลยทำการพิสูจน์ดำเนินนั้น จึงจำต้องมีพิธีทำปราสาทศาลเทียมตา แล้วนิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์เจริญพระพุทธมนต์เสีย ๓ วันก่อนทั้งต้องให้โจทก์จำเลยปฎิญาณตนแสดงความบริสุทธิ์ต่อหน้าพระสงฆ์ด้วย พวกเราได้ถามเขาว่าการพิสูจน์ดำเนินทำกันอย่างไร เขาบอกเราว่าเอาไม้ไผ่ ๑ ลำยาวพอควร ให้โจทก์จำเลยเอามือจับแบกไว้บนบ่าคนละข้าง แล้วจึงลงไปยังอยู่ในน้ำพอไม่ท่วมศีรษะ แล้วจึงให้ดำลงไปใต้น้ำพร้อมกันรวมทั้งไม้ไผ่ที่แบกอยู่บนบ่านั้นด้วย ถ้าปรากฏว่าฝ่ายใดหลุดขึ้นจากน้ำก่อนฝ่ายนั้นก็เป็นผู้สุจริตโดยไม่ต้องมีการสอบสวนทวนพยานอย่างใดอีก แต่ในขณะที่พวกเราไปเห็นเขาทำพิธีนี้ตามที่เขาเล่าให้พวกเราฟังนั้น เป็นเวลาที่เขากำลังเริ่มก่อการยังไม่ครบกำหนด ๓ วัน พวกเราพากันรู้สึกเสียดายที่ไม่มีโอกาสที่จะได้ดูพิธีการของเขาให้ตลอดไป เป็นแต่พวกเราสงสัยการกระทำของเขา จึงได้สอบถามเขาต่อไปว่า

ในการตัดสินใจคดีตามวิธีนี้ได้อาศัยหลักเกณฑ์กฎหมายอะไรเป็นบทพิพากษา เขาบอกกับพวกเราว่าได้ถือตามหลักกฎหมายไทยสมัยโบราณนั่นเอง พวกเราจึงนึกขึ้นได้ว่ากฎหมายเก่าของไทยเรามีการพิสูจน์ดำเนินาลุยเพลิงจริง

ภายหลังเมื่อพวกเราพากันกลับจากเกาะกงแล้ว เราได้สอบสวนชาวเกาะกงว่าคดีความเรื่องนี้ผลที่สุดเป็นอย่างไรกัน ก็ได้ความว่า เขาได้ให้โจทก์จำเลยมีการพิสูจน์ดำเนินาลุยเพลิงจริง ในเวลาที่ทำพิธีให้โจทก์จำเลยดำเนินาลุยเพลิงนั้น มีประชาชนแตกตื่นพากันไปดูมาก ทั้งนี้อาจจะไปด้วยประชาชนพลเมืองไม่เคยเห็นวิธีการตัดสินใจคดีอย่างนี้ก็เป็นได้ ทั้งได้ความว่า โจทก์ในคดีนี้ได้ชนะคดีกล่าวคือจำเลยได้ผิดขึ้นเสียก่อนโจทก์ ฉะนั้นคดีเรื่องนี้ทางเจ้าพนักงานเขมร คือสุภาและปลัดจึงพิพากษาตัดสินให้โจทก์ชนะคดี โดยให้จำเลยหาเงินใช้ให้โจทก์จนครบตามข้อหาในฟ้องนั่นเอง ดังนั้นนับว่าการกระทำของเขาตามวิธีนี้แม้จะเป็นสิ่งที่แปลกลวงพ้นสมัยมาแล้วก็ดี แต่ก็ย่อมมีผลให้เห็นข้อเท็จจริงในทางการยุติธรรมอยู่บ้าง

ตามเรื่องที่เจ้าพนักงานฝ่ายเขมรได้ดำเนินทางการในคดีเรื่องนี้มาจะเห็นได้ว่า ได้ใช้วิธีตามแบบกฎหมายเก่าของไทยเรานั้นเอง แต่เท่าที่พวกเราได้เห็นได้ยินตามที่เขาบอกเล่าให้พวกเราฟังนั้นแล้วก็ทำให้พากันนึกขบขันตลอดหัวเราะไม่ได้ เพราะวิธีการอย่างนี้เป็นการเล่นสมัยไม่น่าที่ควรจะนำมาใช้แล้ว แต่เขาก็คงใช้กันอยู่แลวิธีเช่นนี้น่าจะไม่แต่ที่เกาะกงแห่งเดียว ในแคว้นรัฐเขมรที่อื่น ๆ ก็น่าจะคงใช้วิธีนี้อยู่บ้าง

การชำระคดีความทำนองนี้ในสมัยโบราณต้นรัชกาลที่ ๕ ก็ยังปรากฏว่ายังใช้กันอยู่เหมือนกัน เช่น การใช้เครื่องพันธนาการลงโทษบิบบัมบ บิบบั่มมือเหล่านี้เป็นต้น แต่ก็ได้ยกเลิกเสียในต้นรัชกาลนี้เอง พวกเราจึงไม่ได้พบเห็นกันตั้งแต่นั้นมา ทั้งจะไม่มีโอกาสที่จะได้เห็นอีกต่อไปด้วย

๕

ศาลจังหวัดจันทบุรี

หลังจากที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ประกาศยุบรวมศาลมณฑลจันทบุรี เป็น ศาลจังหวัด ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ศาลมณฑลจันทบุรีจึงมีฐานะเป็นศาล จังหวัดจันทบุรีนับแต่นั้นมา ส่วนอาคารที่ทำการศาลแต่เดิมสมัยเป็นศาลเมือง ศาลมณฑล ตลอดจนเป็นศาลจังหวัดนั้น นายวิบูลย์ สิริตระกูล ผู้พิพากษาศาลจังหวัดจันทบุรีในพ.ศ. ๒๔๑๑ ได้ค้นคว้ารวบรวมไว้มีรายละเอียดดังนี้

นายวิบูลย์ สิริตระกูล
ผู้พิพากษาศาลจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. ๒๔๑๑

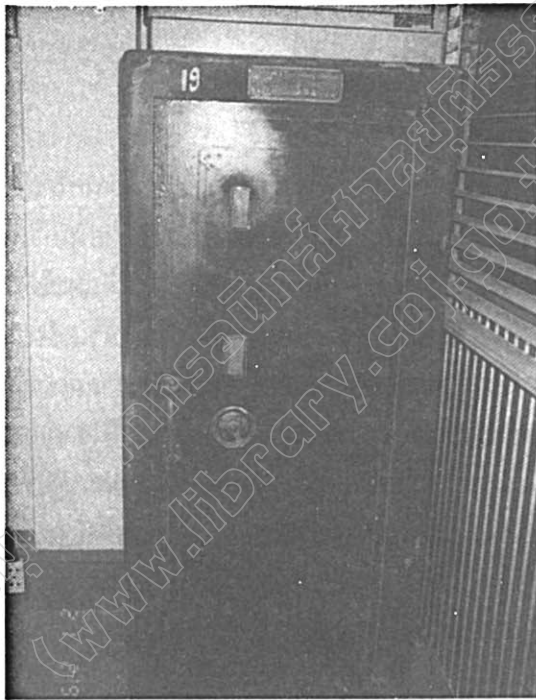
“แต่เดิมทีในสมัยก่อนศาลจังหวัดจันทบุรีหาได้มีที่ทำการเป็นเอกเทศอยู่ต่างหากไม่ตามหลักฐานเท่าที่ข้าพเจ้า (นายวิบูลย์ สิริตระกูล) พอจะค้นคว้าหาได้ประกอบกับการสอบถามจากท่านผู้รู้บางคน เช่น นายเสก วัฒนศาสตร์ อดีตรองยกกระบัตรศาล (รองจำศาล) และอดีตนายความจังหวัดจันทบุรี (เวลานี้อายุ ๘๖ ปี ยังมีความจำดีอยู่) เป็นต้น คงได้ความว่าก่อนสมัยที่ฝรั่งเศสยึดครองเมืองจันทบุรี ศาลได้อาศัยโรงละครซึ่งอยู่ติดกับจวนผู้สำเร็จราชการเมืองหลังหนึ่งเป็นที่ทำการพิจารณาความ ในสมัยนั้นทางฝ่ายปกครองก็อาศัยสถานที่บางส่วนของจวนเป็นที่ทำการเหมือนกัน จวนนี้ตั้งอยู่ที่บ้านลุ่มริมแม่น้ำจันทบุรี ถนนท่าสิงห์ ข้าพเจ้า (นายวิบูลย์ สิริตระกูล) จึงขอเรียกโรงละครติดจวนนี้ว่าเป็นอาคารที่ทำการศาลจังหวัดจันทบุรีหลังที่ ๑

ต่อมารัฐบาลได้สร้างศาลาาฐบาลขึ้นใน ร.ศ. ๑๑๘ (พ.ศ. ๒๔๔๒) กระทรวงมหาดไทยโดยท่านพระยาวิเชียรคีรีผู้สำเร็จราชการเมือง ได้ยกอาคารให้เป็นที่ทำการของศาลหลังหนึ่ง ซึ่งจะขอเรียกว่าเป็นอาคารศาลจังหวัดจันทบุรีหลังที่ ๒ ศาลหลังที่ ๒ นี้ทำด้วยฝาไม้กระยาเลย หลังคาสังกะสี กว้างประมาณ ๕ วา ยาวประมาณ ๑๑ วา ปลูกเป็นแถวเดียวกับศาลาาฐบาลในสมัยนั้น และมีระยะห่างกันประมาณ ๕ วา มีสะพานเดินติดต่อตลอดถึงกันได้กับศาลาาฐบาล สำหรับสถานที่ตั้งศาลก็อยู่ที่บ้านลุ่ม ริมแม่น้ำจันทบุรี ถนนท่าสิงห์นั่นเอง คืออยู่หลังเรือนจำจังหวัดบริเวณที่ทำการป่าไม้จังหวัดจันทบุรีในปัจจุบัน

ต่อมาภายหลังที่กองทหารฝรั่งเศสถอนออกไปตั้งประจำอยู่ที่จังหวัดตราดในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๔๗ (ร.ศ. ๑๒๓) แล้ว ในเดือนเดียวกันนั้นเองได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการทำพิธีฉลองสมโภชเมืองจันทบุรี ระหว่างวันที่ ๑๕-๑๗ มกราคม ๒๔๔๗ เป็นเวลา ๓ วัน ๓ คืน พอทำพิธีฉลองเมืองเสร็จทางราชการก็สั่งให้ย้ายสถานที่ทำการของรัฐบาลจากริมแม่น้ำ ถนนท่าสิงห์ไปตั้งอยู่ในบริเวณค่ายทหารฝรั่งเศส คือให้โรงทหารฝรั่งเศสเป็นศาลาาฐบาล ให้คลังเก็บของทหารฝรั่งเศสเป็นที่ทำการศาลแขวงมณฑลจันทบุรี และให้กองรักษาการทหารฝรั่งเศสเป็นที่ว่าการอำเภอเมืองจันทบุรี ข้าพเจ้าจึงขอเรียกคลังเก็บของทหารฝรั่งเศสนี้ว่า เป็นศาลจังหวัดจันทบุรีหลังที่ ๓

ครั้นถึงปี พ.ศ. ๒๔๔๙ (ร.ศ. ๑๒๕) ทางราชการทหารได้จัดตั้งกองทหารเรือขึ้นที่จังหวัดจันทบุรี กองทหารเรือได้เช่าอยู่ในค่ายทหารฝรั่งเศสเดิม ทางบ้านเมืองก็ต้องย้ายสถานที่ราชการกลับไปอยู่ที่เดิมที่บ้านลุ่มถนนท่าสิงห์อีกครั้งหนึ่ง รวมทั้งศาลมณฑลจันทบุรีด้วยซึ่งได้ย้ายไปอยู่ในอาคารเดิมคือศาลหลังที่ ๒ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น เมื่อกลับไปแล้วในปี พ.ศ. ๒๔๔๙ นั้นเอง ปรากฏว่าอาคารหลังที่ ๒ ที่กระทรวงมหาดไทยยกให้

คับแคบจอแจเต็มที่ไม่พอแก่การใช้ราชการ พระยานครโกยพิเฉทอธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลจันทบุรีจึงได้มีหนังสือเรียนไปยังท่านพระยาจักรปาณิศรศิลาวิสุทธิ ปลัดทูลฉลองกระทรวงยุติธรรมขอเงินงบประมาณ ๒,๐๐๐ บาท สร้างขึ้นอีกหลังหนึ่งสำหรับเป็นห้องรับฟ้อง ห้องศาล ห้องชงนักโทษและที่พักพยาน เมื่อได้รับเงินงบประมาณมาแล้ว พระยานครโกยพิเฉทได้ว่าจ้างให้จันทันเฮงช่างไม้เป็นผู้รับเหมาทำศาลเพิ่มเติมและได้ทำแล้วเสร็จในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ (ร.ศ. ๑๒๖) เป็นเรือน ๓ ห้อง หลังคามุงกระเบื้อง เรือนที่สร้างเพิ่มเติมขึ้นนี้จึงควรผนวกนับเนื่องว่าเป็นอาคารศาลหลังที่ ๒ ด้วย

ตู้เก็บโบราณของศาลจังหวัดจันทบุรี

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๕ เจ้าพระยาอภัยราชามหาายุติธรรมธร เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ได้ดำริที่จะสร้างที่ทำการศาลมณฑลจันทบุรีขึ้นใหม่ให้เป็นอาคารตึก ในสมัยนั้นทางกระทรวงมหาดไทยก็ดำริจะสร้างศาลารัฐบาลมณฑลจันทบุรีใหม่เป็นตึกเช่นกัน เมื่อดำริจะสร้างศาลเป็นตึกท่านเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมจึงได้มีบัญชาให้หลวงวิจิตเนตินัยว่าที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลจันทบุรีสมัยนั้นปรึกษากับข้าหลวงเทศาภิบาลดูว่าควรจะสร้างศาลในที่แห่งใด ในที่สุดในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๕๖ หลวงวิจิตเนตินัยกับข้าหลวงเทศาภิบาลปรึกษากันแล้ว ได้เลือกเอาที่ดินบนเนินหน้าค่ายทหาร (คือที่ดินตรงที่ตั้งศาลจังหวัดหลังปัจจุบัน) เป็นที่ก่อสร้างอาคารศาลมณฑลเป็นตึก ส่วนทางฝ่ายเทศาภิบาลมณฑล

ก็ได้กันเอาที่ดินตรงที่ตั้งศาลากลางจังหวัดหลังเก่าไว้เป็นที่สร้างศาลารัฐบาลมณฑลด้วย ซึ่งเข้าใจว่าในระยะนั้นที่ดินที่เลือกไว้สร้างศาลและศาลารัฐบาลมณฑลคงจะเป็นที่ว่าง สำหรับที่ดินที่จะสร้างศาลนั้นต่อมาเมื่อพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงพิชิตปรีชากร อธิบดีศาลฎีกาได้เสด็จมาจังหวัดจันทบุรีในปีนั้น ทอดพระเนตรแล้วมีรับสั่งว่าเหมาะสมและทรงพอพระทัยที่จะสร้างศาลขึ้น ณ ที่ดินตรงที่หลวงวิจิตเนตินัยเลือกไว้ เพราะเป็นที่สูงพื้นที่เป็นดินแข็งมีศิลาแลงโดยมาก เมื่อเลือกที่ดินได้แล้วกระทรวงยุติธรรมก็สั่งให้หลวงวิจิตเนตินัย จัดการเรียกช่างผู้รับเหมามาประมูลสร้างศาลเป็นตึก ปรากฏว่ามีผู้เข้าประมูลทั้งหมด ๕ คนคือ จินกิมกิเสนอราคา ๓๘,๐๐๐ บาท จินหุยเสนอราคา ๒๘,๐๐๐ บาท จินฮะ จินเหวและจินเกาเสนอราคาต่ำสุดเท่า ๆ กันคนละ ๒๑,๐๐๐ บาท จึงทำให้เกิดปัญหาว่าจะทำสัญญากับผู้รับเหมาคคนไหนดี เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมได้มีบัญชาว่าในจำพวกจินฮะ จินเหว จินเกา ๓ คนนี้ ผู้ใดเข้าใจการงานที่จะทำการได้ดีก็ให้ผู้นั้นทำแล้วแต่หลวงวิจิตเนตินัยจะเห็นสมควรในที่สุดหลวงวิจิตเนตินัยได้เลือกทำสัญญาจ้างเหมา จินฮะก่อสร้างศาลเป็นตึกขึ้นตามแบบแปลนให้แล้วเสร็จภายในกำหนด ๑๐ เดือน นับแต่วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๔๕๖ ซึ่งเป็นวันเซ็นสัญญาเป็นต้นไป จินฮะได้ทำการก่อสร้างเป็นตึกลงในที่ดินที่หลวงวิจิตเนตินัยและสมุหเทศาภิบาลชี้ให้จนแล้วเสร็จเมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๔๕๗ ในสมัยพระอภิบาลประเพณีเป็นอธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลจันทบุรี ศาลนั้นเป็นตึกชั้นเดียวทรงปั้นหย่าแบบโบราณ หลังคามุงกระเบื้อง กว้าง ๑๔.๖๐ เมตร ยาว ๒๐.๒๐ เมตร สูงจากพื้นดิน ๑,๐๐๐ เมตร ดังปรากฏตามภาพถ่ายศาลจังหวัดจันทบุรีหลังเก่าซึ่งนำลงไว้ในหนังสือเล่มนี้แล้ว และข้าพเจ้าขอเรียกอาคารที่ทำการศาลหลังนี้ว่าเป็นศาลจังหวัดจันทบุรีหลังที่ ๔

ศาลจังหวัดจันทบุรีระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๖ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๐

ศาลจังหวัดจันทบุรี ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๖ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๐

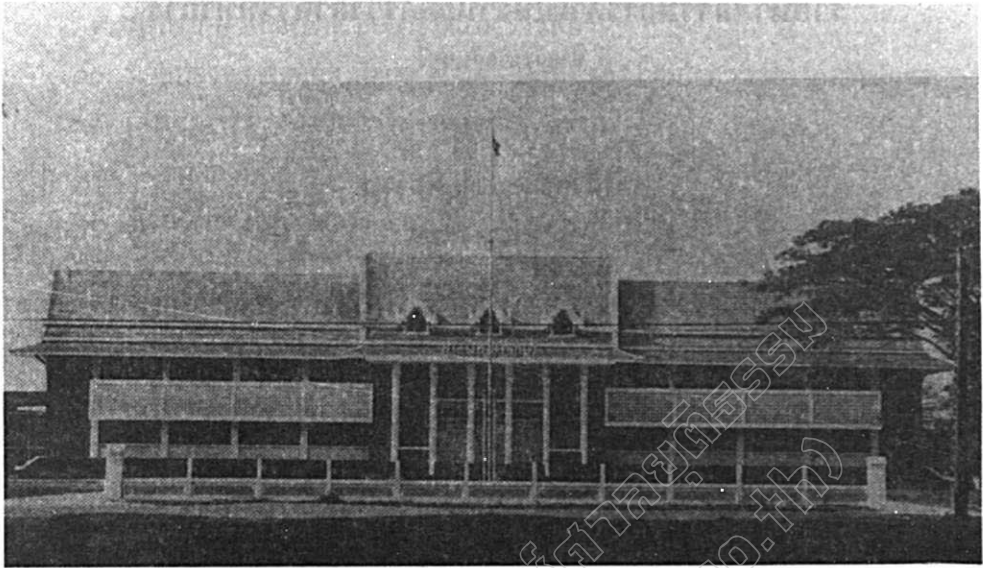
อนึ่งนอกจากเงินยืมหมื่นบาทก่อสร้างศาลเป็นตึกแถว เงินยืมยังได้รับเหมาทำถนนตรงหน้าศาลขึ้นอีกสายหนึ่ง คือตั้งแต่บันไดขึ้นศาลออกไปจดถนนหลวงหน้าค่าย ยาว ๑ เส้น ๔ วา ๒ คอก กว้าง ๘ คอก พื้นดินเป็นหลังเต่าถมอิฐและถมกรวด ทำร่องสำหรับรับน้ำไหลข้างถนน กับทำลานหน้าศาลเป็นวงกลม เงินยืมหมื่นบาททำเป็นเงินอีก ๘๐๐ บาท นอกจากนี้ได้มีการรื้อย้ายเอาเรือนพักพยาน ๓ ห้องที่ปลูกเพิ่มเติมขึ้นกับศาลหลังที่ ๒ มาปลูกแอบกับศาลที่สร้างเป็นตึกขึ้นใหม่ด้วย เพราะเรือนพักพยานนี้ยังมั่นคงดีอยู่แต่อยู่ห่างไกลกับศาลที่สร้างใหม่ประมาณ ๑๐ เส้นเศษ ค่ารื้อย้ายมาปลูกใหม่กับค่าทำบันไดทาสีใหม่ (สีเขียวอ่อน) เป็นเงิน ๔๐๐ บาท นายเภสัชไม้นเป็นผู้รับเหมาทำ

เมื่อสร้างศาลหลังที่ ๔ เป็นตึกเสร็จบังเอิญเป็นหน้าฝน ๗ ตกชุกหนักติด ๆ กันหลายวันได้เตรียมการย้ายศาลอยู่เป็นเวลานาน กว่าจะย้ายไปได้ก็กินเวลาหลายเดือน ทางศาลได้หยุดการพิจารณาความถึง ๗ วัน เพื่อขนย้ายและกระทำพิธีเปิดอาคารศาลในครั้งนั้น ครั้นถึงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๔๕๗ ก็ได้ฤกษ์พิธีเปิดศาล พระอภิบาลประเพณีอธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลจันทบุรีพร้อมด้วยข้าราชการศาล จัดการตกแต่งโต๊ะหมู่เครื่องสักการบูชาได้อาราธนาพระพุทธรูปและอัญเชิญพระบรมรูปรัชกาลที่ ๖ ขึ้นประดิษฐาน และอาราธนาพระสงฆ์ ๗ รูป มีพระครูครุฑนาถสมาจารย์เป็นประธานเจริญพระพุทธมนต์ ได้ถวายอาหารบิณฑบาตรและเครื่องไทยธรรมตามสมควร ปรากฏว่าในการประกอบพิธีเปิดอาคารศาลมณฑลในครั้งนั้นพระยาราชเสนาผู้รั้งสมุหเทศาภิบาลมณฑลจันทบุรี ข้า-

ราชการฝ่ายปกครองตลอดจนแขกผู้มีเกียรติได้มาร่วมพิธีด้วยเป็นอันมากสำหรับศาลหลังเก่า (หลังที่ ๒) ที่บ้านลุ่มนั้น พระยาราชเสนาได้มีหนังสือกราบเรียนเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ขอคืนให้ร่วมกับศาลารัฐบาลมณฑลจันทบุรี เพราะศาลารัฐบาลสมัยนั้นก็คับแคบเหมือนกัน ทางกระทรวงยุติธรรมก็อนุญาติให้พระอภิบาลประเพณีมอบคืนศาลหลังเก่าให้แก่ฝ่ายบ้านเมืองหรือแก่มณฑลจันทบุรีไปภายหลังที่ได้กระทำพิธีเปิดศาลเป็นตึกเสร็จ และหลังจากสร้างศาลเป็นตึกเสร็จแล้วต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๔ ทางบ้านเมืองจึงได้สร้างศาลารัฐบาลมณฑลเป็นตึกขึ้นเพื่อใช้เป็นศาลากลางจังหวัดจันทบุรี

กาลล่วงเลยมาเป็นเวลา ๕๕ ปีศาลจังหวัดจันทบุรีหลังที่เป็นตึกได้เก่าแก่ชำรุดทรุดโทรมไปตามสภาพ ในปีงบประมาณ ๒๕๑๐ รัฐบาลจึงอนุมัติเงินงบประมาณให้กระทรวงยุติธรรมก่อสร้างศาลจังหวัดจันทบุรีหลังใหม่ขึ้น เป็นอาคารตึก ๒ ชั้น ขนาด ๖ บัลลังก์ตามแบบแปลนของกรมโยธาเทศบาล ปรากฏว่าบริษัทสทวิศวกก่อสร้าง จำกัด โดยนายชาญ เวสรัสซานนท์ กรรมการผู้จัดการ เป็นผู้ประกวดราคาได้รับเหมาก่อสร้างได้ในวงเงิน ๒,๑๒๐,๔๐๕ บาท และได้ทำสัญญากับกระทรวงยุติธรรมเมื่อวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๑๐ การก่อสร้างศาลหลังใหม่นี้ได้ก่อสร้างลงในที่ดินที่ตั้งศาลหลังที่เป็นตึกเดิมนั่นเอง โดยรื้อศาลเก่าออกไป ขยายสิ่งของที่รื้อถอนนำเงินส่งคลังเป็นรายได้ของแผ่นดิน แล้วทางศาลได้ขนย้ายไปอาศัยทำการชั่วคราวอยู่ที่โรงเรียนการช่างสตรีจังหวัดจันทบุรี ตามที่กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กรุณาให้ยืมสถานที่ชั้นล่างของโรงเรียน ๔ ห้องเป็น ที่ทำการศาลชั่วคราว ได้ขนย้ายศาลไปเมื่อวันที่ ๒๕-๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐ และเปิดทำการ ณ ที่ศาลชั่วคราวนี้ในวันที่ ๒๗ เดือนเดียวกัน หลังจากนั้นบริษัทสทวิศวกก่อสร้าง จำกัด ก็ได้เริ่มลงมือทำการก่อสร้างศาลหลังใหม่โดยมีนายจำเนียร ยะสานติพิทย นายช่างตรี กองการก่อสร้าง กรมโยธาเทศบาลเป็นผู้ควบคุมการก่อสร้างต่อมาวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๑๐ นายกำธร พันธุลาภ ปลัดกระทรวงยุติธรรมในขณะนั้นได้มาประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ บริษัทผู้รับเหมาได้ก่อสร้างศาลหลังใหม่แล้วเสร็จตามสัญญา และคณะกรรมการตรวจการก่อสร้างได้ตรวจรับมอบไว้ตั้งแต่วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๑๐ ครั้นถึงวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๑๑ ก็ได้ย้ายศาลจากที่ทำการชั่วคราวโรงเรียนการช่างสตรีมาเปิดทำการ ณ อาคารศาลหลังใหม่ดังที่ท่านได้เห็นอยู่ในบัดนี้ อาคารศาลหลังใหม่นี้จึงนับได้ว่าเป็นอาคารศาลจังหวัดจันทบุรีหลังที่ ๕^{๓๒}

^{๓๒}วิบูลย์ สิริตระกูล, ผู้พิพากษาศาลจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. ๒๕๑๑, ประวัติศาลจังหวัดจันทบุรี ในหนังสือที่ระลึกในพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลจังหวัดจันทบุรี วันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๑๑

ศาลจังหวัดเชียงใหม่หลังปัจจุบัน ถ่ายเมื่อเริ่มเปิดทำการหลังจากก่อสร้างแล้วเสร็จใน พ.ศ. ๒๕๐๑

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.co.th)

รายนามกรรมการดำเนินงานก่อสร้างอาคารที่ทำการ ศาลจังหวัดจันทบุรี

คำสั่งกระทรวงยุติธรรม ที่ ๒๖/๒๕๑๐

เรื่อง ตั้งกรรมการดำเนินงานก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดสมุทรสาคร ศาลจังหวัดจันทบุรี ศาลจังหวัดเพชรบุรี และศาลจังหวัดนครราชสีมา

ด้วยกระทรวงยุติธรรมได้รับงบประมาณค่าก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดสมุทรสาคร ศาลจังหวัดจันทบุรี ศาลจังหวัดเพชรบุรี และศาลจังหวัดนครราชสีมา ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๑๐ และได้ออกแจ้งความประกวดราคา ลงวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๑๐ แล้ว

ฉะนั้น จึงตั้งคณะกรรมการดำเนินงานก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดสมุทรสาคร ศาลจังหวัดจันทบุรี ศาลจังหวัดเพชรบุรี และศาลจังหวัดนครราชสีมา ดังต่อไปนี้:-

ก. กรรมการรับซองใบประกวดราคา

๑. ผู้อำนวยการกองบังคับคดีล้มละลาย	สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม	
		เป็นกรรมการ
๒. หัวหน้ากองหมาย	"	"
๓. หัวหน้ากองกลาง	"	"

ข. กรรมการเปิดซองใบประกวดราคา

๑. ปลัดกระทรวงยุติธรรม	เป็นกรรมการ
๒. รองปลัดกระทรวงยุติธรรม	เป็นกรรมการ
๓. อธิบดีผู้พิพากษามาตร ๒	"
๔. อธิบดีผู้พิพากษามาตร ๓	"
๕. อธิบดีผู้พิพากษามาตร ๗	"
๖. ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดสมุทรสาคร	"
๗. ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดจันทบุรี	"

๘. ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดเพชรบุรี "
๙. ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดนครราชสีมา "
๑๐. นายทองจุล สิงห์กุล นายช่างเอกกองแบบแผน กรมโยธาเทศบาลหรือผู้แทน
๑๑. เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม "
๑๒. นายกุศล บุญยืน "
๑๓. หัวหน้ากองคลัง สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม "

ก. กรรมการตรวจการก่อสร้าง

ฯลฯ

ศาลจังหวัดจันทบุรี

๑. อธิบดีผู้พิพากษามาตร ๒ เป็นกรรมการ
๒. ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดจันทบุรี "
๓. นายเสรี แสงศิลป์ ผู้พิพากษาศาลจังหวัดจันทบุรี "
๔. นายทองจุล สิงห์กุล นายช่างเอก กองแบบแผน กรมโยธา- เทศบาล หรือผู้แทน "

ฯลฯ

สั่ง ณ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๑๐

(ลงชื่อ) พระยาอรรถการีย์นิพนธ์

(พระยาอรรถการีย์นิพนธ์)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

คำสั่งกระทรวงยุติธรรม

ที่ ๑๑๐/๒๕๑๐

เรื่อง ตั้งกรรมการตรวจการก่อสร้างศาลจังหวัดจันทบุรี เพิ่มเติม

อนุสนธิคำสั่งกระทรวงยุติธรรมที่ ๒๖/๒๕๑๐ ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๑๐ ตั้งกรรมการดำเนินงานก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดสมุทรสาคร ศาลจังหวัดจันทบุรี ศาลจังหวัดเพชรบุรี และศาลจังหวัดนครราชสีมา นั้น

บัดนี้ กระทรวงยุติธรรมได้พิจารณาเห็นเป็นการสมควรตั้งกรรมการตรวจการก่อสร้างศาลจังหวัดจันทบุรีเพิ่มเติมอีก ๑ นาย ฉะนั้น จึงตั้งนายวิบูลย์ ลีวัตรกุล ผู้พิพากษา ศาลจังหวัดจันทบุรี เป็นกรรมการตรวจการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดจันทบุรี ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป.

สั่ง ณ วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๑๐

(ลงชื่อ) พระยาอรรณการีย์นิพนธ์

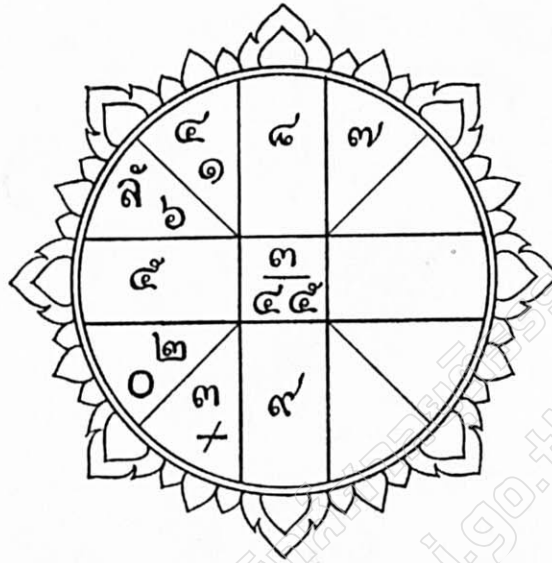
(พระยาอรรณการีย์นิพนธ์)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

พระยาอรรดการสินphon
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
ในขณะทำการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดจันทบุรี

ดวงวางศิลาฤกษ์ศาลจังหวัดจันทบุรี

๙

จันทรคติกาล ณ ๕ ๑ ๖ ปีมะแม จุลศักราช ๑๓๒๕

สุริยคติกาล สุรทิน ที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๑๐

ปฐมฤกษ์ เวลา ๑๐.๑๕ น.

ทุตฤกษ์ เวลา ๑๐.๒๕ น.

เกาะฉันทมนวังก์ ๕ ทูตียตริยางค์ ๖

เสวยฤกษ์มหัทธโนประกอบด้วยเทวีแห่งฤกษ์

ลักณาสถิตยราสีเมถุน วาโยธาตุ

(ผินหน้าทางทิศอีสาน)

นายพลัน รุทธะวณิช

อธิบดีผู้พิพากษามาตร ๒ ในขณะที่ทำพิธีวางศิลาฤกษ์

อาคารที่ทำการศาลจังหวัดจันทบุรี

คำกล่าวรายงาน

โดย

นายปล้ม รุทธะวณิข อธิบดีผู้พิพากษภาค ๒
ในพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดจันทบุรี
 ณ วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๑๐

กราบเรียน ท่านปลัดกระทรวงยุติธรรม

ข้าพเจ้าและบรรดาข้าราชการศาลจังหวัดจันทบุรีรู้สึกเป็นเกียรติและปิติยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ท่านปลัดกระทรวงยุติธรรมได้กรุณามาเป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดจันทบุรีท่ามกลางผู้มีเกียรติทั้งหลายที่มาร่วมงานในวันนี้

อาคารที่ทำการศาลจังหวัดจันทบุรีหลังเดิม เป็นตึกก่ออิฐฉาบปูนชั้นเดียวหลังคามุงกระเบื้องแบบโบราณกว้าง ๑๑ วา ยาว ๑๑ วา ๒ คอก สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ นับถึงเวลานี้กว่า ๕๐ ปี มีห้องพิจารณาคดีมาตรฐานเพียง ๑ ห้อง และดัดแปลงปีกซ้ายขวาของตัวตึกเป็นห้องพิจารณาคดีเล็ก ๒ ห้อง มีห้องผู้พิพากษา ๑ ห้อง ห้องเสมียนพนักงาน กั้นแบ่งจากห้องพิจารณาใหญ่ ทำให้ห้องพิจารณาแคบแสงสว่างไม่พอ ห้องเสมียนพนักงานต้องตั้งโต๊ะทำงานเบียดเสียดไม่เป็นระเบียบ เป็นการไม่สะดวกแก่การพิจารณาพิพากษา อรรถคดีและการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ ประกอบกับตัวอาคารศาลก็เก่าและชำรุดทรุดโทรมมากเกินกว่าที่จะแก้ไขและปรับปรุงให้ใช้ได้ กระทรวงยุติธรรมจึงได้ดำเนินการขออนุมัติงบประมาณสร้างอาคารศาลขึ้นใหม่ และได้รับความกรุณาจากคณะรัฐบาลปัจจุบันอนุมัติเงินงบประมาณให้ตามที่ขอ จึงได้ลงมือดำเนินการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดจันทบุรีหลังใหม่ตามที่ได้เห็นอยู่ ณ บัดนี้

อาคารที่ทำการศาลจังหวัดจันทบุรีหลังใหม่นี้จะสร้างเป็นตึกสองชั้น ขนาด ๖ บัลลังก์หลังคาทรงไทย ในที่ดินที่รื้ออาคารศาลจังหวัดจันทบุรีหลังเก่าลงแล้วสร้างใหม่แทนลงที่ดินตามแบบแปลนของกรมโยธาเทศบาล บริษัทสหวิศวก่อสร้าง จำกัด เป็นผู้ประมูลรับเหมาก่อสร้างในราคา ๒,๑๒๐,๔๐๕ บาท กำหนดทำการก่อสร้างแล้วเสร็จตามสัญญาภายในวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๐

เนื่องจากที่ดินของศาลมีความยาวตามหน้าถนนไม่พอกับแบบแปลน ซึ่งอาจต้องรูก่อเข้าไปในเขตถนนของศาลากลางจังหวัดบ้าง ท่านผู้ว่าราชการจังหวัด นายสง เหล่า-

สุนทร ได้กรุณาเอื้อเฟื้ออนุญาตให้ทางศาลก่อสร้างได้เต็มแบบแปลน และในการก่อสร้าง
 กระทรวงยุติธรรมก็ได้รับความร่วมมือจากกรมโยธาเทศบาลออกแบบแปลนและรายการ
 ก่อสร้างตลอดจนส่งนายช่างมาควบคุมการก่อสร้างให้ จึงขอขอบคุณท่านผู้ว่าราชการจังหวัด
 และกรมโยธาเทศบาล ทั้งนายช่าง และเจ้าหน้าที่ไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นอุดมมงคลฤกษ์แล้ว ข้าพเจ้าขอเชิญท่านปลัดกระทรวงยุติธรรม
 ได้โปรดกรุณาประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดจันทบุรีหลังใหม่ เพื่อ
 เป็นสิริมงคลแก่อาคารสถานที่อันจะใช้เป็นที่พักพิงพิจารณาพิพากษาอรรถคดี เพื่อประโยชน์สุข
 และความร่มเย็นแก่ประชาชนจังหวัดจันทบุรีสืบไป.

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
 (www.library.coj.go.th)

นายกำธร พันธุลาภ
ปลัดกระทรวงยุติธรรม ผู้ประกอบพิธี
วางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดจันทบุรี

คำกล่าวตอบ

ของ

นายกัธ พันธูลภ ปลัดกระทรวงยุติธรรม
ในพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดจันทบุรี

ณ วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๑๐

ท่านอธิบดีผู้พิพากษามา ๒ และท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ข้าพเจ้ามีความยินดีและรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้รับมอบหมายจากท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ให้มาประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดจันทบุรีในวันนี้

กระทรวงยุติธรรมตระหนักอยู่เป็นอย่างดีว่า อาคารที่ทำการศาลและบ้านพักผู้พิพากษาทั่วราชอาณาจักรส่วนมากมีความชำรุดทรุดโทรมและคับแคบ ไม่เหมาะสมแก่กาลสมัยสมควรจะได้ก่อสร้างขึ้นใหม่เพื่อให้ศาลมีที่ทำการอันกว้างขวางสง่างาม สมกับเป็นสถานที่สำหรับประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรม และผู้พิพากษามีบ้านพักที่เหมาะสมแก่ตำแหน่งหน้าที่ จึงได้วางโครงการก่อสร้างและบูรณะอาคารที่ทำการศาลและบ้านพักขึ้นและจะได้ดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงไปตามโครงการที่กำหนดไว้ตามกำลังเงินงบประมาณที่ได้รับอนุมัติ สำหรับปี ๒๕๑๐ นี้ กระทรวงยุติธรรมได้รับงบประมาณสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัด รวม ๔ ศาล คือ ศาลจังหวัดสมุทรสาคร, ศาลจังหวัดเพชรบุรี, ศาลจังหวัดนครราชสีมา และศาลจังหวัดจันทบุรีนี้

สำหรับอาคารที่ทำการศาลจังหวัดจันทบุรีหลังเก่า เป็นตึกก่ออิฐชั้นเดียว สร้างมา ๕๕ ปีเศษ มีขนาดเล็กและคับแคบ ทั้งเก่าและชำรุดทรุดโทรม ไม่สะดวกแก่ผู้ที่ปฏิบัติราชการ และประชาชนที่มาติดต่อ จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะได้สร้างขึ้นใหม่ให้เหมาะสมที่จะใช้เป็นที่ทำการศาลสถิตยุติธรรม ซึ่งเมื่อสร้างเสร็จแล้ว จะเป็นสถานที่ราชการอันสง่างามแห่งหนึ่งในจังหวัดนี้ ขอให้ท่านอธิบดีผู้พิพากษามา ๒ และคณะกรรมการตรวจการก่อสร้างโปรดช่วยกันเอาใจใส่ควบคุมดูแลให้การก่อสร้างสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี สมตามความมุ่งหมายของทางราชการ

ข้าพเจ้าขอขอบคุณกรมโยธาเทศบาล, ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี และทุกท่านที่มีส่วนร่วมช่วยเหลือในการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดจันทบุรี และในพิธีวางศิลาฤกษ์นี้

บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นศุภฤกษ์มงคลกาลแล้ว ข้าพเจ้าจะได้ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการศาลจังหวัดจันทบุรีที่สร้างใหม่นี้ ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก ได้โปรดดลบันดาลให้การก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดจันทบุรีหลังนี้จงดำเนินไปโดยเรียบร้อยสมปรารถนา เพื่อจะได้ใช้เป็นสถานที่ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมแก่ประชาชนสืบไป.

นายกัธร พันธุลาภ ปลัดกระทรวงยุติธรรมในขณะนั้น อ่านคำกล่าวตอบในพิธีวางศิลาฤกษ์

นายกำธร พันธุลาภ กำลังเจิม และปิดทองแผ่นศิลาฤกษ์

นายกำธร พันธุลาภ กำลังวางแผ่นศิลาฤกษ์

นายประกอบ หุตะสิงห์
ประธานศาลฎีกา ในขณะที่มีการเปิดอาคารที่ทำการศาลจังหวัดจันทบุรี
ในพ.ศ. ๒๕๑๑

คำขวัญ

ข้าพเจ้ามีความปิติยินดี และขออนุโมทนาด้วยอย่างจริงใจ ที่ศาลจังหวัด
จันทบุรี มีอาคารที่ทำการใหม่ซึ่งสวยงาม และเป็นศรีสง่าแก่จังหวัดจันทบุรีอีกโสด
หนึ่งด้วย

อันศาลยุติธรรมนั้น อาคารที่ทำการย่อมเป็นส่วนสำคัญอันผดุงเกียรติภูมิ
ของสถาบันให้สูงเด่น แต่สิ่งซึ่งจะช่วยให้เด่นที่สุดนั้นคือ การประสาทความยุติ
ธรรมตามกฎหมายให้แก่ประชาชน ในฐานะที่ศาลยุติธรรมเป็นทพวงชนสุดท้ายของผู้
มีทุกข์ร้อนอย่างใดก็ดี การประสาทความยุติธรรมจะสัมฤทธิ์ผลเพียใด ย่อมอยู่ที่
ความรู้ ความสามารถ ผลงานอันประณีต ตลอดจนการครองตนตามแบบฉบับของ
บรรพบุรุษการทตของผู้พิพากษาแต่ละนายในศาลนั้น

ขอให้ศาลจังหวัดจันทบุรีจงเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร และเป็นมิ่งขวัญของประ
ชาชนชาวจันทบุรีสืบไปชั่ววันนิรันดร์.

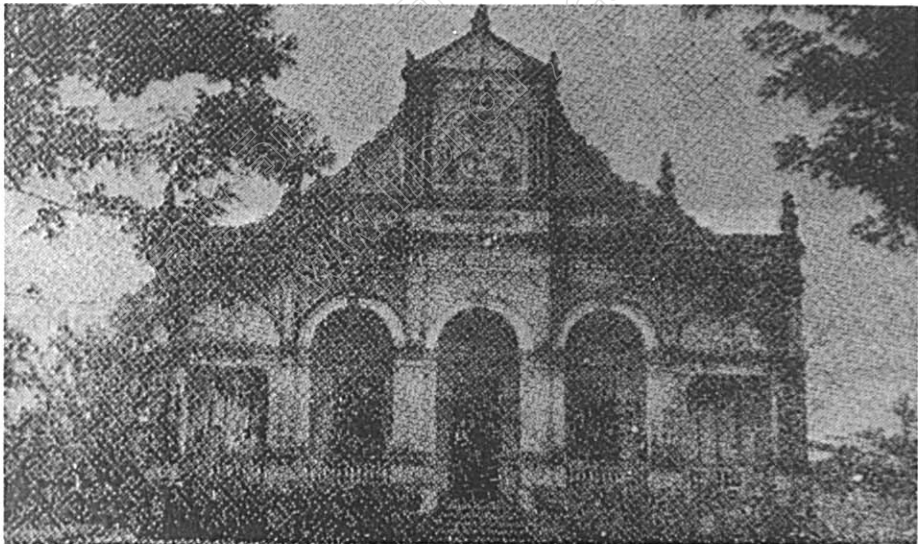
ประกอบ หุตะสิงห์

ประธานศาลฎีกา

๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑

๖

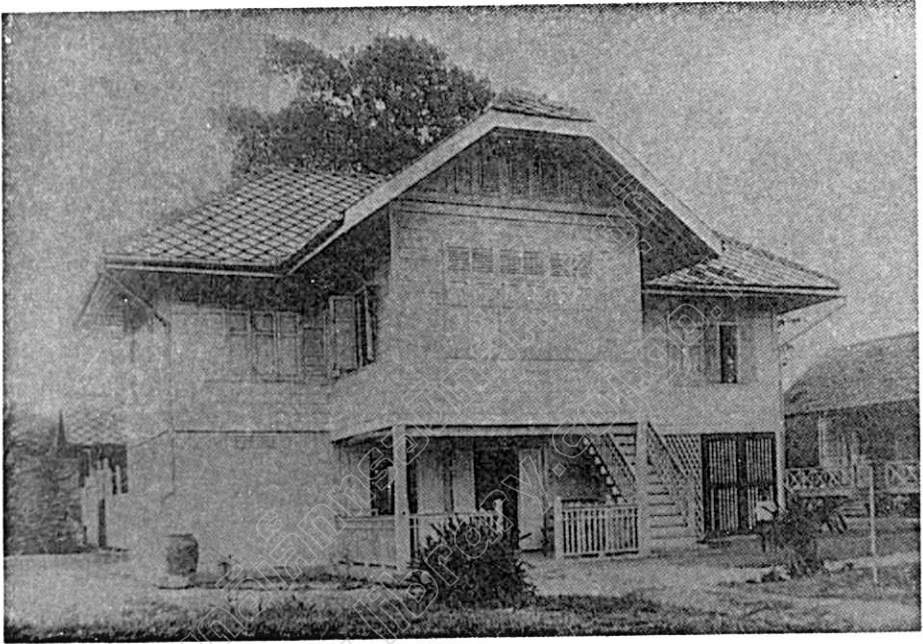
การซ่อมแซมศาลและบ้านพักผู้พิพากษา ใน พ.ศ. ๒๔๕๔

อาคารศาลจังหวัดจันทบุรีหลังเดิม

อาคารศาลจังหวัดจันทบุรีหลังเดิมข้างต้นนี้ ได้เปิดทำการตั้งแต่วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๔๕๗ โดยในขณะที่เปิดนั้นยังมีฐานะเป็นศาลมณฑลจันทบุรี แต่ได้เปลี่ยนเป็นศาลจังหวัดจันทบุรีตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๕ เป็นต้นมา จนกระทั่งในปี ๒๔๙๔ อาคารศาลหลัง

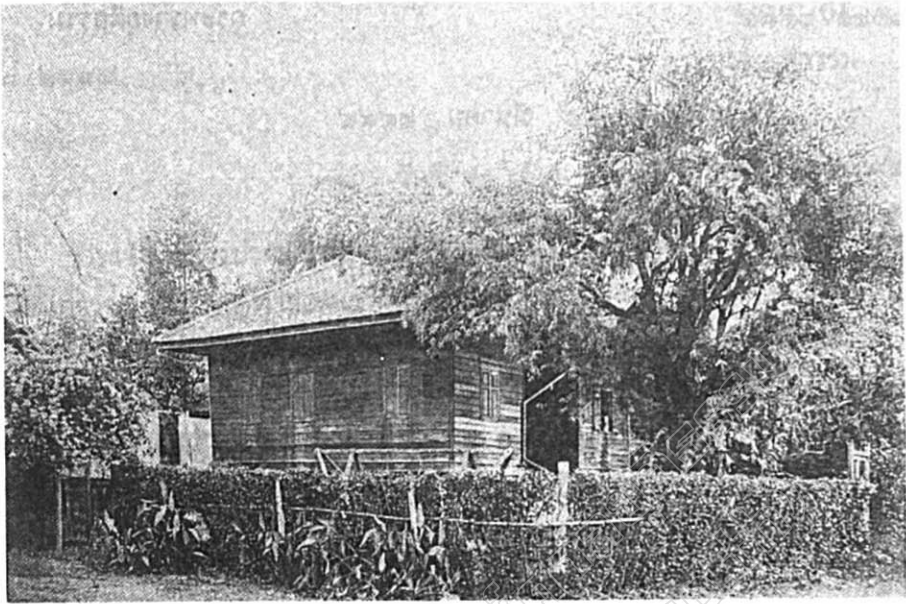
นี้ได้ชำระอุดหนุนกรม กระทรวงยุติธรรมจึงได้อนุมัติเงินการจรงในงบประมาณปี ๒๔๙๔ เป็นค่าซ่อมแซมศาล ที่พักพยาน บ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาล และบ้านพักผู้พิพากษา ๒ หลัง ในคราวเดียวกันเป็นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท โดยในการจ้างเหมาขึ้นชั้นแรกให้ศาล จังหวัดจันทบุรีขอความร่วมมือจากเรือนจำหรือโรงเรียนช่างประจำจังหวัด (ถ้ามี) ก่อน เมื่อไม่สามารถจะรับทำได้จึงค่อยจ้างเอกชนทำต่อไป^{๓๓}

บ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาลที่ทำการซ่อมในขณะนั้น

ศาลจังหวัดจันทบุรีได้ขอความร่วมมือจากเรือนจำจังหวัดจันทบุรีให้ช่วยรับทำการซ่อมแซม แต่เรือนจำไม่สามารถรับทำการซ่อมแซมได้ เนื่องจากนักโทษที่มีความรู้ในเรื่องช่างไม้เป็นนักโทษคดีอุกฉกรรจ์ ทางราชการไม่ยอมให้ออกทำงานนอกเรือนจำ ๆ จึงขอเลิกไม่รับทำ ศาลจึงได้ไปติดต่อกับโรงเรียนช่างไม้ ๆ ก็ไม่รับทำ และเวลาก็จนจะสิ้นปีอยู่แล้ว ถ้าข้าอาจะทำการซ่อมแซมแล้วไม่ทันเบิกจ่ายในปีนั้นทั้งช่างก็หายาก จึงได้เรียกนายอารีย์ คุรวาโร ช่างไม้ที่มีฝีมือที่อยู่ในจังหวัดจันทบุรีมาตรวจดูรายการตามที่เรือนจำได้เสนอไว้ เป็นราคา ๒๐,๐๐๐ บาท ซึ่งกระทรวงได้อนุมัติให้แล้วนั้น นายอารีย์ คุรวาโร ยอมรับจ้างเหมาตามรายการและวงเงินดังกล่าว ศาลเห็นว่าช่างหายาก ทั้งราคาที่จ้างเหมานี้เป็นราคา

^{๓๓}หนังสือกระทรวงยุติธรรมที่ ๑๐๒๔/๒๔๙๔ ลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๔๙๔

บ้านพักผู้พิพากษาศาลมณฑลจันทบุรี

ที่เหมาะสม ประกอบกับเวลาจนจะสิ้นปีซึ่งจำเป็นต้องทำโดยด่วน จึงขออนุญาตจ้างเหมา
โดยวิธีพิเศษ^{๓๔} ซึ่งกระทรวงยุติธรรมพิจารณาแล้วอนุญาตให้ศาลดำเนินการได้ตามที่ขอ^{๓๕}

^{๓๔} หนังสือศาลจังหวัดจันทบุรี ด่วนมาก ที่ ๕๗๐/๒๔๕๔ ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๔๕๔

^{๓๕} หนังสือกระทรวงยุติธรรม ที่ ๕๘๔๔/๒๔๕๔ ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๔๕๔

ที่ ๑๐๒๕/๒๕๕๔

กระทรวงยุติธรรม

๕ มีนาคม ๒๕๕๔

เรื่อง เงินการจรรค่าซ่อมแซมสถานที่ราชการ
 แจ้งความมายัง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดจันทบุรี

ด้วยศาลนี้จะได้รับอนุมัติเงินการจรรในงบประมาณปี ๒๕๕๔ เป็นค่าซ่อมแซมศาล
 ที่พักพยาน บ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาล และบ้านพักผู้พิพากษา ๓ หลังเป็นเงิน
 ๒๐,๐๐๐ บาท ฉะนั้นให้ท่านรีบดำเนินการเสียแต่บัดนี้ เพื่อให้การซ่อมแซมแล้วเสร็จแต่
 เน้น ๆ โดยปฏิบัติตามระเบียบการจ้างเหมา พ.ศ. ๒๕๓๘ ซึ่งได้แจ้งมาโดยหนังสือ (หมู่)
 ที่ ๑/๒๕๓๘ ลงวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๓๘ และได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยหนังสือที่ น.ว.
 ๗/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๔๐ เมืองประมาณตกจะได้รับจัดการโอนเงินมาให้
 เบิกจ่ายตามระเบียบ

อนึ่งการจ้างเหมานั้นชั้นแรกควรขอความร่วมมือจากเรือนจำหรือโรงเรียนช่าง
 ประจำจังหวัด (ถ้ามี) ก่อน เมื่อไม่สามารถจะรับทำได้จึงค่อยจ้างเอกชนทำต่อไป ทั้งนี้
 ขอให้อยู่ในความพิจารณาของท่าน.

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) **คุณพายุ์สุวัฒน์**

(พระคุณพายุ์สุวัฒน์)

ปลัดกระทรวงยุติธรรม

ที่ ๘/๒๔๔๔

แบบ ก.จ. ๑

กระทรวงยุติธรรม

แผนกตุลาการ

วันที่ ๑๐ เดือน มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๔๔

ข้าพเจ้า หลวงประมวลฤชากร ตำแหน่ง หัวหน้ากองคลัง ขอทำบัญชีประมาณ
การเงินการจร ประเภท ค่าซ่อมแซมสถานที่ราชการ
ประจำพุทธศักราช ๒๔๔๔ ซึ่งมียอดเป็นจำนวนเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท — สตางค์ ยื่น
ต่อเจ้าพนักงานกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลังเพื่อตรวจสอบ เมื่อตกลงแล้วข้าพเจ้าจะได้
เบิกเงินไปทำการตามรายการดังแจ้งต่อไปนี้

รายการ	จำนวนเงิน		รวมเงิน		หมายเหตุ
	บาท	สต.	บาท	สต.	
ค่าซ่อมศาล ที่พักพยาน บ้านพักหัวหน้าศาล และบ้านพัก ผู้พิพากษา ๒ หลัง ศาลจังหวัด จันทบุรี	๒๐,๐๐๐	-	๒๐,๐๐๐	-	ขอโอนไปตั้งจ่ายทางศาล จังหวัดจันทบุรี และขอส่ง สัญญารายการทางคลัง จังหวัดพร้อมกับฎีกาเบิกเงิน
รวมเงิน	-	-	๒๐,๐๐๐	-	

รวมเงินตามรายการนี้ทั้งสิ้น ๒๐,๐๐๐ บาท — สตางค์

(ตำแหน่ง) หัวหน้ากองคลัง

ได้ตรวจรายการและเงินที่ขอจ่ายเห็นสมควรแล้ว

ปลัดกระทรวง ลงชื่อแทน
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ด่วนมาก

ที่ ๕๗๐/๒๕๕๔

ศาลจังหวัดจันทบุรี

๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ช่อมแซมสถานที่ราชการศาลจังหวัดจันทบุรี

เรียน ปลัดกระทรวงยุติธรรม

อนุสนธิหนังสือของศาลนี้ที่ ๕๗๗/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๕๔ ขอ อนุญาตทำสัญญาจ้างเหมาเรือนจำจังหวัดจันทบุรี ช่อมแซมศาล ที่พักพยาน บ้านพัก ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล และบ้านพักผู้พิพากษา ๒ หลัง โดยเปลี่ยนแปลงและตัดทอน รายการบางอย่างที่ไม่จำเป็นออกเพื่อให้อยู่ในวงเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท และเสนอรายการ ช่อมแซมเดิมกับรายการที่เรือนจำขอเปลี่ยนแปลงและตัดออกมาให้พิจารณา และกระทรวง ยุติธรรมได้สั่งอนุญาตไปโดยหนังสือที่ ๕๕๓๔/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๔ ว่า ให้ทำสัญญาจ้างเหมาซ่อมแซมสถานที่ราชการดังกล่าวกับเรือนจำจังหวัดจันทบุรีได้ตาม ขอ ทางศาลได้ติดต่อไปทางเรือนจำจังหวัดจันทบุรี แล้ว

บัดนี้ เรือนจำจังหวัดจันทบุรี ได้ตอบมาโดยหนังสือที่ ๑๐๘๕๐/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๔ ว่า ทางเรือนจำมีความจำเป็นที่ไม่สามารถจะทำการซ่อมแซมให้เสร็จไป ตามความประสงค์ได้ เนื่องจากนักโทษที่มีความรู้ความเข้าใจในการช่างไม้ ปูกลสร้างอาคาร เป็นนักโทษคดีอุกฉกรรจ์ ซึ่งต้องห้ามตามข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ให้จ่ายออกทำงานภายนอกเรือนจำ เมื่อทางเรือนจำไม่รับทำการซ่อมแซมตามที่ตกลงไว้ ข้าพเจ้าจึงไปติดต่อทาง โรงเรียนช่างไม้ ทางโรงเรียนช่างไม้ก็ไม่ยอมรับทำอีก เป็นเวลาจนจะสิ้นปีอยู่แล้ว จึงเรียก นายอารี ครุวาโรช่างไม้ซึ่งอยู่บ้านตลาดจันทบุรี ตำบลตลาดจันทบุรี อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี มาตรวจดูรายการซ่อมแซมตามที่เรือนจำเสนอขอเปลี่ยนแปลงการซ่อมแซม นายอารี ครุวาโร ตกลงยอมรับทำการซ่อมแซมตามรายการนั้น ในราคาที่กระทรวงอนุมัติ เงินไป เมื่อนายอารี ครุวาโร รับทำการซ่อมแซม ข้าพเจ้าเห็นสมควร จึงขออนุมัติจ้าง พิเศษมาตามระเบียบการจ้างเหมา พ.ศ. ๒๕๗๘ เพราะได้ประกาศประมูลการซ่อมแซม

ตามระเบียบแล้ว ไม่มีผู้ได้รับเหมาประมูล ขอกระทรวงได้โปรดอนุมัติให้จ้างนายอารี
ครุวาโร ได้ตามที่เรียนมานี้ด้วย เมื่อกระทรวงอนุมัติแล้วจะได้ทำสัญญาจ้างเหมาซ่อมแซม
กับนายอารี ครุวาโร และขออนุมัติตั้งนายเวท ชพานนท์ กับนายสุข พงศ์สกุล ผู้พิพากษา
และนายชุบ วงศ์พุทธา พนักงานอัยการจังหวัดจันทบุรี เป็นกรรมการควบคุมการซ่อมแซม
ต่อไป.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

เสรี ลีมนันทน์

(นายเสรี ลีมนันทน์)

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดจันทบุรี

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.coj.go.th)

ที่ ๕๘๔๔/๒๕๕๔

กระทรวงยุติธรรม

๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ช่อมแซมสถานที่ราชการศาลจังหวัดจันทบุรี

เรียน ข้าหลวงยุติธรรมภาค ๑

อนุสนธิหนังสือกระทรวงยุติธรรมที่ ๕๕๔๐/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๔ เรื่องอนุญาตให้ศาลจังหวัดจันทบุรีทำสัญญาจ้างเหมาเรือนจำซ่อมแซมสถานที่ราชการโดยเปลี่ยนแปลงและตัดทอนรายการที่ไม่จำเป็นออก ความแจ้งอยู่แล้วนั้น

บัดนี้ ได้รับรายงานศาลจังหวัดจันทบุรีว่า ทางเรือนจำมีความจำเป็นที่ไม่สามารถจะทำการซ่อมแซมได้ เนื่องจากนักโทษที่มีความรู้ในการช่างไม่เป็นนักโทษคดีอุกฉกรรจ์ต้องห้ามตามข้อบังคับของกรมราชทัณฑ์ให้จ่ายออกทำงานภายนอกเรือนจำ ศาลจึงได้ติดต่อไปทางโรงเรียนช่างไม้ๆ ก็ไม่ยอมรับทำอีก ศาลเห็นว่าเป็นเวลาจวนสิ้นปีแล้ว จึงขออนุญาตจ้างเหมานายอารี ครุวาโร โดยวิธีพิเศษตามรายการที่ทางเรือนจำเสนอขอเปลี่ยนแปลงไว้

ได้นำเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมแล้ว สั่งอนุญาตให้ศาลดำเนินการได้ตามที่ขอ ฉะนั้นจึงขอเรียนมาและได้แจ้งเรื่องนี้ให้ศาลจังหวัดจันทบุรีทราบแล้ว.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงชื่อ) ดุลยพากย์สุวัฒน์

(พระดุลยพากย์สุวัฒน์)

ปลัดกระทรวงยุติธรรม.

ที่ ๖๐๓/๒๕๕๔

ศาลจังหวัดจันทบุรี

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ช่อมแซมสถานที่ราชการ
เรียน ปลัดกระทรวงยุติธรรม

ตามหนังสือของท่านที่ ๕๗๘๔/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๔ อนุญาตให้ดำเนินการจ้างเหมา นายอารี ครุวาโร ช่อมแซมศาลที่พักพะยาน บ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาล และบ้านพักผู้พิพากษา ๒ หลัง ดังมีความแจ้งอยู่แล้วนั้น

ข้าพเจ้าได้ทำสัญญาจ้างเหมา ช่อมแซมศาล ที่พักพะยาน บ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาล และบ้านพักผู้พิพากษา ๒ หลัง กับนายอารี ครุวาโร เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๔ และได้ตั้งให้นายเวท ชพานนท์ นายสุข พงศ์สกุล ผู้พิพากษา และพนักงานอัยการจังหวัดจันทบุรี อีก ๑ นาย รวม ๓ นาย เป็นกรรมการตรวจการซ่อมแซมรายนี้ ฉะนั้นจึงขอเสนอสำเนาหนังสือสัญญาจ้างเหมา ๑ ชุด มาพร้อมหนังสือนี้ และได้รายงานให้ข้าหลวงยุติธรรมภาค ๑ ทราบด้วยแล้ว.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

เสรี ลิ้มปันทน์

(นายเสรี ลิ้มปันทน์)

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดจันทบุรี

หนังสือสัญญาจ้างเหมาซ่อมแซม ศาล ที่พักพระยาน บ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
และบ้านพักผู้พิพากษา ๒ หลัง

นายเสรี ลิมปนันท์ ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่าผู้
จ้างฝ่ายหนึ่ง

ข้อสัญญาระหว่าง

นายอารี ครุวาริ ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่าผู้รับเหมาฝ่ายหนึ่ง

ทั้ง ๒ ฝ่าย ได้รู้เห็นและเข้าใจในข้อสัญญาซึ่งจะกล่าวต่อไปนี้ชัดเจนแล้ว จึงได้
ยินยอมพร้อมใจกันกระทำสัญญาไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ผู้จ้างได้จ้างเหมาให้ผู้รับเหมาซ่อมแซม ศาล ที่พักพระยาน บ้านพักผู้
พิพากษาหัวหน้าศาล บ้านพักนายสุข พงศ์สกุล ผู้พิพากษา และบ้านพักนายเวท ชพานนท์
ผู้พิพากษา ตามรายการละเอียดท้ายสัญญานี้ หมายเลข ๑-๒-๓-๔ และ ๕ โดยลำดับ
อันเป็นสถานที่ราชการของศาลจังหวัดจันทบุรี

ข้อ ๒. ถ้าผู้รับเหมาได้ทำการถูกต้องตามสัญญาตามแบบและรายการละเอียดซึ่ง
ผู้รับเหมาได้ลงชื่อไว้เป็นสำคัญนี้ ผู้จ้างจะจ่ายเงินให้ผู้รับเหมารวม ๒๐,๐๐๐ บาท (สอง
หมื่นบาทถ้วน) แต่การที่จะจ่ายเงินให้แก่ผู้รับเหมานั้น จะแบ่งให้เป็น ๓ คราว คือ

คราวแรกเมื่อผู้รับเหมาได้จัดหาสิ่งของที่จะต้องใช้ในการซ่อมแซมมาครบถ้วนและ
กรรมการได้ตรวจเป็นที่พอใจแล้ว จะจ่ายเงินให้ผู้รับเหมาเป็นเงิน ๗,๐๐๐ บาท (เจ็ดพัน
บาทถ้วน)

ครั้งที่ ๒ เมื่อผู้รับเหมาได้ลงมือทำงานไปแล้วมีกำหนด ๒๐ วัน นับแต่วันจ่ายเงิน
ครั้งแรกเป็นต้นไป ผู้จ้างจะจ่ายเงินให้อีกเป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท (ห้าพันบาทถ้วน)

ครั้งที่ ๓ เมื่อผู้รับเหมาได้ทำการแล้วเสร็จบริบูรณ์จนไม่มีข้อที่จะทักท้วงและเป็น
ที่พอใจของผู้จ้างและกรรมการผู้ตรวจงานแล้ว จึงจะจ่ายเงินให้อีก ๘,๐๐๐ บาท (แปดพัน
บาทถ้วน)

ข้อ ๓. ในการที่ผู้รับเหมาจะรับเงินล่วงหน้าครั้งที่ ๑-๒ นั้น ผู้รับเหมาต้องหา
ประกันให้กับผู้จ้างให้สมกับจำนวนเงิน แล้วแต่ผู้จ้างจะวินิจฉัยว่าจะสมควรเพียงไร

ข้อ ๔. ผู้รับเหมาสัญญาว่า จะทำการซ่อมแซมศาล ที่พักพระยาน บ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาล และบ้านพักผู้พิพากษาอีก ๒ หลัง ตามรายการละเอียดต่อท้ายสัญญาดังระบุไว้ในข้อ ๑ นั้น ทุก ๆ ข้อ และมีมือช่างหรือสิ่งของที่ใช้ในการซ่อมแซมรายนี้ ผู้รับเหมาจะยอมใช้อย่างดีทั้งสิ้น และสรรพสิ่งของที่จะต้องใช้ในการซ่อมแซมนี้เป็นของ ๆ ผู้รับเหมาทั้งสิ้น

ข้อ ๕. ผู้รับเหมาสัญญาว่าจะทำการซ่อมแซมสถานที่ราชการดังระบุไว้ในข้อ ๑ ให้เสร็จภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่ผู้รับเหมาได้รับเงินครั้งที่ ๑ เป็นต้นไป ถ้าหากว่าผู้รับเหมาทำการไม่แล้วเสร็จตามกำหนดในสัญญานี้ ผู้รับเหมายอมให้ผู้จ้างจ้างช่างอื่นมาทำ และผู้รับเหมายอมใช้เงินค่าจ้างค่าไม้และค่าสิ่งของอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวกับการที่ช่างอื่นต้องทำ ทั้งผู้รับเหมายอมเสียค่าสินไหมให้อีกวันละ ๑๐ บาท ทุก ๆ วัน ซึ่งเกินกำหนดตามข้อสัญญานี้ จนกว่าการซ่อมแซมนี้จะแล้วเสร็จบริบูรณ์

ข้อ ๖. ผู้รับเหมาสัญญาว่าจะทำการซ่อมแซมสถานที่ราชการดังกล่าวในข้อ ๑ ให้มั่นคงแข็งแรง ถ้าของที่ทำนั้นเสียหายลงในกำหนด ๑ ปี นับตั้งแต่วันที่ผู้รับเหมาได้มอบการซ่อมแซมให้แก่ผู้จ้างและกรรมการได้ตรวจรับถูกต้อง โดยปรากฏว่าผู้รับเหมาได้ใช้ของไม่ดีหรือด้วยฝีมือไม่ดีหรือเป็นด้วยความเลินเล่อของผู้รับเหมาแต่อย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว ผู้รับเหมายอมทำของที่เสียหายนั้นให้ใช้ได้ดีตามเดิม ไม่คิดค่าแรงหรือค่าสิ่งของ และยอมเสียค่าสินไหมในการเสียหายนั้นแต่ฝ่ายเดียว

ข้อ ๗. ผู้รับเหมาไม่มีอำนาจที่จะโอนสัญญานี้ให้แก่ผู้อื่นต่อไป เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้จ้างเป็นลายลักษณ์อักษร

ข้อ ๘. ผู้จ้างหรือกรรมการซึ่งผู้จ้างได้ตั้งขึ้นมีอำนาจที่จะไปตรวจดูการซ่อมแซมรายนี้ได้ และมีอำนาจที่จะสั่งให้เปลี่ยนแปลงสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งใช้ในการปลูกสร้างนี้เมื่อไม่ถูกต้องตามสัญญา และมีอำนาจที่จะสั่งให้รื้อถอนการซ่อมแซมใด ๆ บรรดาซึ่งใช้สิ่งของและฝีมืออื่นไม่ถูกต้องตามสัญญา ถ้าแม้ผู้รับเหมาไม่ยอมทำตามที่ผู้จ้างหรือกรรมการตรวจงานสั่งไว้ ผู้จ้างมีอำนาจที่จะให้คนอื่นรับจ้างต่อไป และผู้รับเหมาต้องใช้ค่าเสียหายต่าง ๆ ในการนี้แทนผู้จ้างด้วยทั้งสิ้น

ข้อ ๙. เมื่อผู้จ้างเห็นเป็นการจำเป็นที่จะต้องแก้ไข ผู้รับเหมายอมทำการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้บ้างเล็กน้อยโดยไม่คิดเอาเงินค่าจ้างอีกต่างหาก

หนังสือสัญญาฉบับนี้ได้ลงชื่อพร้อมกันที่ศาลจังหวัดจันทบุรี เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๔๙๔

(ลงชื่อ)	เสรี สิมปันนันทน์	ผู้จ้าง
(ลงชื่อ)	อารี ครุวาโร	ผู้รับเหมา
(ลงชื่อ)	โปร่ง โกมารทัต	พยาน

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลากลาง
(www.library.coj.go.th)

หมายเลข ๑

รายละเอียดซ่อมแซมศาลจังหวัดจันทบุรี

(๑) ซ่อมแซมรางน้ำและท่อน้ำของเดิมที่ชำรุดทั้งหมด ให้ใช้การได้ดีเหมือนเดิม โดยใช้สังกะสีเบอร์ ๘ ขนาดยาว ๗ ฟุต กว้าง ๓ ฟุต รางน้ำท่อน้ำ ตลอดทั้งขอรับรางน้ำของเก่าที่ยังใช้การได้ดีต้องใช้ต่อไปซ่อมแซมเฉพาะที่ชำรุดเสียหาย

(๒) ซ่อมแซมกระจกที่ติดฝาผนังที่ชำรุดแตกร้าวทั้งหมด โดยเปลี่ยนกระจกใหม่ ใช้กระจกธรรมดาใส

เสรี สิมปนนท์ ผู้จ้าง

อารี ครุฑาโร ผู้รับเหมา

หมายเลข ๒
รายละเอียดซ่อมแซมที่พักระเบียง

- (๑) ซ่อมแซมบันไดที่ชำรุดให้ใช้การได้ดีเหมือนของเดิม โดยใช้ไม้เต็ง
- (๒) ซ่อมแซมหลังคาที่ชำรุด โดยเอากระเบื้องที่แตกร้าวทั้งหมดออก แล้วเอากระเบื้องใสใหม่ ตลอดทั้งกระเบื้องที่หลุดหายไปก็ใส่กระเบื้องใหม่ให้เต็ม
- (๓) ติดตัวเรือนให้ได้ระดับเที่ยงตรงตลอดทั้งหลัง ซ่อมประตูหน้าต่างให้ปิดเปิดได้เหมือนของเดิม พื้นไม่ต้องเปลี่ยนเพราะยังใช้การได้ แต่ตีตะปูให้ใหม่ และเพิ่มคานอีก ๔ ตัว ใช้ไม้ยางขนาดเท่าของเดิม ยาวเท่าของเดิม และเพิ่มตงอีก ๘ ตัว ใช้ไม้ยางขนาดเท่าของเดิม เพิ่มต่อหม้ออีก ๘ ตัว ขนาดเท่าของเดิมยาวเท่าของเดิม ใช้ไม้เหียง.

เสรี ลิมปนนท์

ผู้จ้าง

อารี ครุวาโร

ผู้รับเหมา

หมายเลข ๓

รายละเอียดซ่อมแซมบ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

(๑) ตัวเรือนใหญ่เสาะชุดลงไป ประตูหน้าต่างบางแห่งปิดไม่สะดวก บางแห่งปิดไม่ได้เลย ต้องซ่อมแซมใหม่ให้ดีขึ้นเหมือนเดิม เหตุที่เสาะเพราะแต่เดิมใช้เสาปักลงไปในดินไม่มีแท่นปูนรับต้องซ่อมแซมและเปลี่ยนใหม่โดยใช้แม่แรงติดเสาขึ้นมา ตัดโคนเสาที่ผุทิ้งแล้วหล่อซีเมนต์เป็นฐานกว้าง ๖๐ เซน สี่เหลี่ยมหนา ๑๕ เซนลงไปในดินต่อจากนั้นหล่อเป็นตัวเสาต่อหม้อปูนให้เท่ากับเสาไม้เดิม ขึ้นมารับกับเสาเดิมไว้ เสาทั้งหมดจะต้องทำอย่างที่ว่านี้รวมด้วยกัน ๒๓ ต้น และเสาเรือนใหญ่อีก ๖ ต้น ชำรุดต้องซ่อมให้ด้วย เหล็กแบนขนาด ๔×๑ เซน ยาว ๔๐ เซน ๒๓ ตัว สำหรับยึดเสาไม้กับเสาปูนไว้ ฝาเรือนบางแห่งชำรุดต้องซ่อมแซมใหม่ ใช้ไม้ยางขนาด ๒๐×๒ เซน เหล็กที่นอตสำหรับติดกับเหล็กแบนสำหรับยึดเสา รวม ๔๖ ตัว กรอบเหล็กสำหรับใส่ประตูหน้าต่าง ขนาด ๕ นิ้ว ฟุต ๑๐ ตัว ขอสับประตูหน้าต่างขนาด ๗ นิ้ว ฟุต ๘ ตัว สีขาวสำหรับทาฝาที่เปลี่ยนใหม่ ใช้สีธรรมชาติจำนวน ๑ ถัง น้ำมันผสมสีใช้น้ำมันธรรมชาติสำหรับผสมสี ๖ กิโล ไม้นอกชานชำรุด ๒ แผ่น ต้องเปลี่ยนใหม่ ใช้ไม้เต็งขนาด ๒๐×๒ ๑/๒ เซน ยาว ๑๐ เมตร ๒ แผ่น ไม้คร่าวฝาขนาด ๑๐×๕ เซน ยาว ๓ เมตร ๘ ตัว ใช้ไม้ยาง

(๑) ซ่อมแซมรางน้ำทั้ง ๔ ด้าน รวมทั้งท่อน้ำด้วยที่ชำรุดให้ใช้การได้ดีเหมือนของเดิม ของที่ยังใช้การได้ก็ต้องใช้ต่อไปตลอดทั้งรางน้ำท่อน้ำและขอรับรางน้ำด้วย ซ่อมเฉพาะที่ชำรุดและเสียหาย

(๓) ซ่อมแซมบันไดหลังบ้านให้ใช้การได้ดีเหมือนของเดิมโดยใช้ไม้เต็ง

(๔) ซ่อมแซมลูกกรงบันไดหน้าบ้านที่ชำรุดให้ดีขึ้นเหมือนเดิม โดยใช้ไม้เต็ง

(๕) ซ่อมผ้าเพดานที่ชำรุดให้ดีขึ้นเหมือนเดิม

(๖) ซ่อมแซมหลังคาเรือนใหญ่ ซึ่งบางแห่งรั่วและชำรุดให้หายรั่วและชำรุด และซ่อมแซมหลังคาสังกะสีทางหลังบ้านให้ดีขึ้นเหมือนเดิม

(๗) ซ่อมแซมกำแพงกันดินให้ดีขึ้นเหมือนเดิม

เสรี ลิมนันทน์ ผู้จ้าง
อารี ครุวาโร ผู้รับเหมา

หมายเลข ๔

รายละเอียดซ่อมแซมบ้านพักนายสุข พงศ์สกุล ผู้พิพากษา

- (๑) ตัวเรือนใหญ่สิ่งที่จะต้องซ่อมแซม คือ
- (ก) ซ่อมแซมห้องน้ำที่ชำรุดให้ใช้การได้ดีและเรียบร้อยมั่นคงเหมือนของเดิม ตัวไม้อันใดที่ชำรุดต้องเอาออกและเอาไม้ใหม่แทน โดยใช้ไม้เต็ง
- (ข) ซ่อมแซมบันไดหลังบ้านที่ชำรุดให้ใช้การได้ดีเหมือนเดิม และมีสภาพมั่นคงแข็งแรงเหมือนของเดิม โดยใช้ไม้เต็ง
- (ค) ซ่อมแซมนอกชานหลังบ้านชำรุดพร้อมทั้งรอดที่รองรับนอกชานนั้นด้วย ให้มั่นคงแข็งแรงใช้การได้ดีเหมือนของเดิม โดยใช้ไม้เต็ง
- (๒) เรือนคนใช้ ส่วนที่ชำรุดคือ ตัวเรือนชุดโดยเสาต่อหม้อต้องตัดให้ได้ระดับเดิม แล้วเปลี่ยนต่อหม้อดงไม้ร้อยไม้พื้นไม้ฝาที่ชำรุดเสียใหม่ คือต่อหม้อใช้ไม้เหียงขนาด ๑๖x๑๖ เซ็น ยาว ๑.๗๐ เซ็น ๔ ตัว พื้นใช้ไม้ยางขนาด ๒๐x๓ เซ็น ยาว ๓ เมตร ๕ แผ่น คานรับรอดใช้ไม้ยางขนาด ๑๖x๕ เซ็น ยาว ๖ เมตร ๓ ตัว ดงใช้ไม้ยางขนาด ๑๖x๔ เซ็น ยาว ๕ เมตร ๕ ตัว ฝาใช้ไม้ยางขนาด ๑๕x๑ ๑/๒ เซ็น ยาว ๖ เมตร ๘ แผ่น กรอนประตูหน้าต่างขนาด ๕ นิ้วฟุต ๓ ตัว นี้อตขนาด ๗ นิ้วฟุต ๔ ตัว

เสรี ลิมนันทน์ ผู้จ้าง
อารี ครุฑโร ผู้รับเหมา

หมายเลข ๕

รายละเอียดซ่อมแซมบ้านพักนายเวท ขพานนท์ ผู้พิพากษา

(๑) ซ่อมแซมรางน้ำ ๓ ด้าน ยาว ๔๘ เมตร ท่อน้ำยาวท่อนละ ๗ เมตร รวม ๖ ท่อน ยาว ๔๒ เมตร รางน้ำปากกว้าง ๑๕ เซน ลึก ๑๐ เซน แม้มริม ท่อน้ำเป็นท่อกกลมขนาดผ่าศูนย์กลาง ๗ ๑/๒ เซน รางน้ำใช้สังกะสีเบอร์ ๘ ท่อน้ำใช้สังกะสีเบอร์ ๗ ขอลเหล็กรับ รางน้ำระยะห่างกัน ๗๐ เซน ต่อ ๑ ตัว รวม ๖๐ ตัว

(๒) ซ่อมแซมเสารั้ว พร้อมทั้งลวดหนาม ที่ซึ่งติดกับเสารั้วให้ใช้การได้ดีทั้ง ๓ ด้าน โดยชุดลวดหนามเสารั้วให้ตรงแนวเป็นระยะแล้วเอาลวดหนามที่หลุดซึ่งใหม่ให้ดีเหมือนเดิม.

(๓) เสารั้วอันใดชำรุดจนใช้ไม่ได้ก็ให้จัดทำใหม่

เสรี ลิ้มปิ่นนันทน์ ผู้จ้าง

อารี ครุวาโร ผู้รับเหมา

๗

ศาลจังหวัดจันทบุรีในปัจจุบัน

ปัจจุบันศาลจังหวัดจันทบุรีมีเขตอำนาจครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดจันทบุรี ซึ่งประกอบด้วย ๗ อำเภอ กับ ๓ กิ่งอำเภอ คืออำเภอเมือง อำเภอท่าใหม่ อำเภอแหลมสิงห์ อำเภอมะขาม อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอขลุง อำเภอสอยดาว กิ่งอำเภอนายายอาม กิ่ง

อำเภอแก่งหางแมว กิ่งอำเภอเขาฉกรรจ์ และเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน จึงได้มีการออกพระราชบัญญัติให้นำวิधिพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้ในศาลจังหวัด สำหรับศาลจังหวัดจันทบุรี นับแต่ พ.ศ. ๒๕๒๐ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

อัตรากำลัง

ข้าราชการตุลาการ

ศาลจังหวัดจันทบุรีมีอัตรากำลังข้าราชการตุลาการ ๑๐ คน แต่ในเดือนเมษายน ๒๕๓๘ ได้เพิ่มอัตรากำลังข้าราชการตุลาการอีก ๑ คน รวมเป็น ๑๑ คน โดยแยกเป็น

ข้าราชการตุลาการชั้น	๕	จำนวน	๑	คน
"	๔	"	๕	"
"	๓	"	๕	"

ข้าราชการธุรการ

ศาลจังหวัดจันทบุรีมีอัตรากำลังข้าราชการธุรการและลูกจ้าง ๔๒ คน ดังนี้

ข้าราชการธุรการระดับ	๗	จำนวน	๑	คน
"	๖	"	๑	"
"	๕	"	๗	"
"	๔	"	๑๑	"
"	๓	"	๔	"
"	๒	"	๔	"
"	๑	"	๒	"
ลูกจ้างประจำ (นักการภารโรง)	"	"	๔	"
" (พนักงานขับรถยนต์)	"	"	๑	"
ลูกจ้างชั่วคราว (พนักงานขับรถยนต์)	"	"	๑	"
" (พนักงานพิมพ์ดีด)	"	"	๑	"
รวมข้าราชการธุรการ จำนวน			๓๕	
รวมลูกจ้างประจำ จำนวน			๕	
รวมลูกจ้างชั่วคราว จำนวน			๒	
รวมทั้งสิ้น			๔๒	

หมายเหตุ ในจำนวนข้าราชการธุรการและลูกจ้างจำนวน ๔๒ คนนี้อธิบดีผู้พิพากษามาตร ๒ ได้มีคำสั่งให้ไปช่วยราชการที่ศาลจังหวัดกบินทร์บุรี จำนวน ๑ คน จึงเหลืออัตรากำลังข้าราชการธุรการและลูกจ้างรวม ๔๑ คน

การแบ่งงานราชการภายในศาล

๑. ข้าราชการตุลาการ

๑.๑ นายสุทธิโชค เทพไตรรัตน์	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดจันทบุรี
๑.๒ นางนิจรินทร์ เอี่ยมบุตรลบ	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง ช่วยทำงานในตำแหน่งผู้พิพากษา หัวหน้าศาลจังหวัดจันทบุรี
๑.๓ นายไมตรี ศิริเมธารักษ์	"
๑.๔ นายก่อเกียรติ เอี่ยมบุตรลบ	"
๑.๕ นายวิจิต ทัศนานุกุลกิจ	"
๑.๖ นายเกรียงศักดิ์ ไชมานะสิน	"
๑.๗ นายทวีศักดิ์ อุนนาทรรัตนกุล	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดจันทบุรี
๑.๘ นายวีระพงศ์ สุตาวงศ์	"
๑.๙ นายเดชา อัครวิงศ์ไพศาล	"
๑.๑๐ นายบัณฑิต ตรีรานูรัตน์	"

ข้าราชการตุลาการลำดับ ๑.๗ ถึง ๑.๙ ขณะนี้อยู่ระหว่างเข้ารับการอบรมหลักสูตร
“ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล พ.ศ. ๒๕๓๘”

๒. ข้าราชการธุรการ

๒.๑ จำศาลและรองจำศาล

นายไพศาล สุภาสวัสดิ์	จำศาล
นางสาวกนกรัตน์ พุ่มมณีสกุล	รองจำศาล
นางสมพร ศรีประเสริฐ	รองจำศาล
นางสาวสุกานดา รังษีวงศ์	รองจำศาล (ประชาสัมพันธ์)
นางสาววรรณิ กาญจนศศิวิมล	รองจำศาล (ประชาสัมพันธ์)
นางรัชนิ วังศิริไพศาล	รองจำศาล

๒.๒ ฝ่ายธุรการทั่วไป

นางยาใจ ศรีวิศาลศักดิ์	เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ ๕ (หัวหน้าฝ่าย)
------------------------	---

๒.๒.๑ งานสารบรรณ ประกาศ และสถิติ

นายเสรี เอเวสสุข	เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ ๔ (หัวหน้างาน)
------------------	--

นางสาวปราณี สร้อยศรี	เจ้าพนักงานธุรการ ๔
นางปราณี ช้างเผือก	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๔

๒.๒.๒ งานการเงิน บัญชี พัสดุ

นางสาวอำพร พัทธศร	เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ๔ (หัวหน้างาน)
นางสาวทัศนพร ทองอ่อน	เจ้าพนักงานการเงินและบัญชี ๓
นางอัมพร สุดสงวน	เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ๒

๒.๒.๓ งานยานพาหนะและทำความสะอาด

นายเพชร ทองระอา	นักการภารโรง (หัวหน้างาน)
นายอนุกุล วัฒนชัย	นักการภารโรง
นายสมปอง คำบาล	"
นายเกื้อ วัฒนชัย	"
นายนริศ ทับทิมงาม	พนักงานขับรถยนต์
นายพนรัตน์ เพ็ชรประเสริฐ	"

๒.๓ ฝ่ายธุรการคดี

นางสาวกนกรัตน์ พุ่มมณีสกุล	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๖ (หัวหน้าฝ่าย)
----------------------------	---

๒.๓.๑ งานรับฟ้อง

นางสมพร ศรีประเสริฐ	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๕ (หัวหน้างาน)
นางสาวราตรี ศรีสะอาด	เจ้าพนักงานธุรการ ๔

๒.๓.๒ งานออกหมาย

นางชัชรี โภาตตระกูล	เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ 5 (หัวหน้างาน)
นางสาวจิราพร พ่วงสวัสดิ์	เจ้าพนักงานธุรการ ๓
นางสาวรุจิ ตั้งมั่น	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ๒

๒.๓.๓. งานเก็บสำนวนและเอกสาร

นางรัชณี วงศิริไพศาล	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๕ (หัวหน้างาน)
----------------------	--

นางไพเราะ โชติมา	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓
นายศิริ สิบจากมี	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓
ว่าที่ ร.ต.หญิงจรรยา	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๒
เผือกนรินทร์	

๒.๓.๔ งานหน้าบัลลังและถอดเทปบันทึกเสียง

นายชุมพล แสงวงการ	เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ ๕ (หัวหน้างาน)
นายสมศักดิ์ ศรีวิศาลศักดิ์	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓ (ลาออกนับ ตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๓๘)
นางณัฐชา สุนทร	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๔
นางกรรณิกา อิ่มผ่อง	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๔
นางชนิษฐา วงศ์ซิ้ม	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๔
นางเยาวลักษณ์ จิติวร	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ๓
นางขวัญเรือน สุขเกษม	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ๓
นางอิงครัตน์ ศรีไพโรจน์	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ๓
นางกนกวรรณ แท่งทอง	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓
นางสาวพจน์ ปกป้อง	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ๑
นางสาวบุญเกื้อ ประทีปฉาย	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ๑
นายสันติ ภิรมย์วงศ์	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด (ลูกจ้างชั่วคราว)

๒.๓.๕ งานสารบบและคำพิพากษา

นางณัฐกุล ยามวัน	เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ ๔ (หัวหน้างาน)
------------------	--

การแบ่งงานราชการและกำหนดตัวบุคคลปฏิบัติหน้าที่งานราชการของศาลจังหวัดจันทบุรี

ศาลจังหวัดจันทบุรี
นายไพศาล ยอดวุฒิ จ.ศาล จ.บริหาร ๗

- น.ส.สุกัญญา วัชรพงศ์ รองเจ้าศาล จ.บริหาร ๔ ปชส.
- น.ส.วรรณิ กฤษณะหิมนอ รองเจ้าศาล จ.บริหาร ๔ ปชส.

ฝ่ายธุรการทั่วไป
นางสาวไท ศิวาสัตย์ ขน.ธุรการ ๕

ฝ่ายธุรการคดี
น.ส.กนกภรณ์ พุ่มผ่อง รองเจ้าศาล จ.บริหาร ๖

งานสารบรรณและประกาศ

- น.ส.ปาริชาติ สร้อยศรี ขน.ธุรการ ๕
- น.ส.ปัทมา เชื้อเจริญเขต ขน.ธุรการ ๕
- นางสาวณิธิ รักน้ออก จ.พิมพ์ดีด ๕

งานการเงินบัญชีและวัสดุ

- น.ส.อัมพร พิศาล ข.การเงินและบัญชี ๕
- น.ส.พิศพร ทองอ่อน ข.การเงินและบัญชี ๓
- นายอัมพร ผุสธวาน ข.การเงินและบัญชี ๒

งานรักษาความสะอาด และยานพาหนะ

- นายพัชร หงระอา นักการภารโรง
- นายบุญ วัฒนทรัพย์ นักการภารโรง
- นายสมปอง คำบาง นักการภารโรง
- นายอดิ วัฒนทรัพย์ นักการภารโรง
- นายณิศ พิกิตเกษม พนักงานขับรถยนต์
- นายพรศักดิ์ เจริญประเสริฐ พนักงานขับรถยนต์ (๑๑.๑๖.๖๖)

งานรับฟ้อง

- นางสมพร ศรีประเสริฐ รองเจ้าศาล จ.บริหาร ๕
- น.ส.วราพร ศรีสอาด ขน.ธุรการ ๕

งานเก็บสำนวนความและเอกสาร

- นายวัน วัชรไพศาล รองเจ้าศาล จ.บริหาร ๕
- นางนงนภวรรณ แสงทอง ข.ธุรการ ๑ (ระหว่างพักงาน)
- นายศิริ อีเจกณี ข.ธุรการ ๑ (คดีแดง)
- น.ส.ธรรยา เติมณีนันท์ ข.ธุรการ ๒

งานสารบบและคำพิพากษา

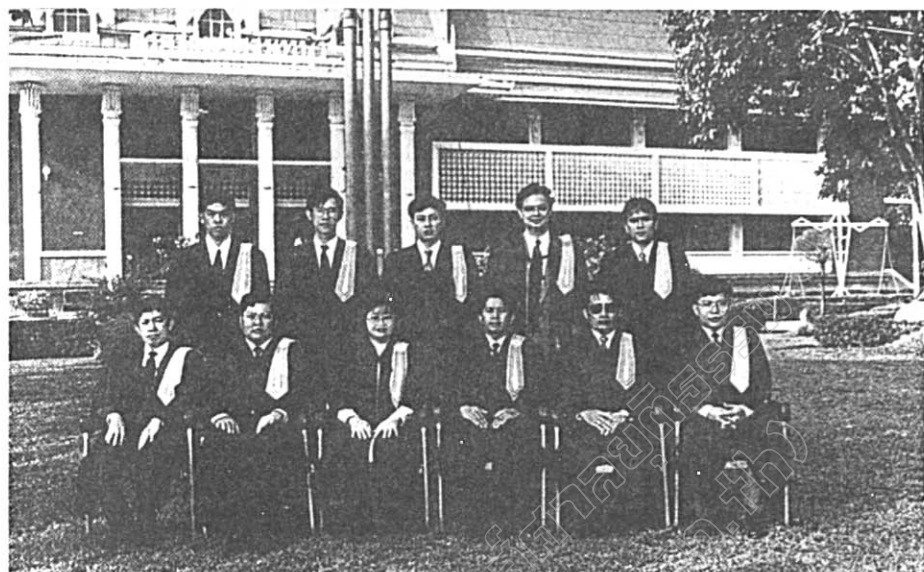
- นางบุญฤดี ชามวัน ขน.ธุรการ ๕
- นางไพเราะ ไพฑูริ ข.ธุรการ ๓ (คดีแดง)
- นายทวีป ธีธรรมฤกษ์ ข.ธุรการ ๒ (คดีขาว)

งานเอกหมาย

- นายพริ้ง โดดทะนอ ขน.ธุรการ ๕
- น.ส.จิราพร พวงสวัสดิ์ ขน.ธุรการ ๓
- น.ส.จี คัมภีร์ ข.บันทึกข้อมูล ๒

งานหน้าบัลลังก์และถอดเทปบันทึกเสียง

- นายอนุพงศ์ แสงหาญ ขน.ธุรการ ๕
- นายณัฐ เอระสุข ขน.ธุรการ ๕
- นายสมศักดิ์ ศิวาสัตย์ ข.ธุรการ ๓
- นางณัฐธิดา สุนทร จ.พิมพ์ดีด ๕
- นางกรรณิกา อิ่มทอง จ.พิมพ์ดีด ๕
- นางธนัญญา วงศ์ม ข.พิมพ์ดีด ๕
- นางสาวอภิญญา ฐิตกร ข.บันทึกข้อมูล ๓
- นางขวัญฤดี สุขเกษม ขน.ธุรการ ๕
- นางอัมรินทร์ ศิริพงษ์ ข.บันทึกข้อมูล ๓
- น.ส.บุญสุด ประทีปฉาย ข.บันทึกข้อมูล ๑
- น.ส.พนม ปะป้อง ข.บันทึกข้อมูล ๑
- นายอนันต์ กิมฮ้าง ข.พิมพ์ดีด (๑๑.๑๖.๖๖)

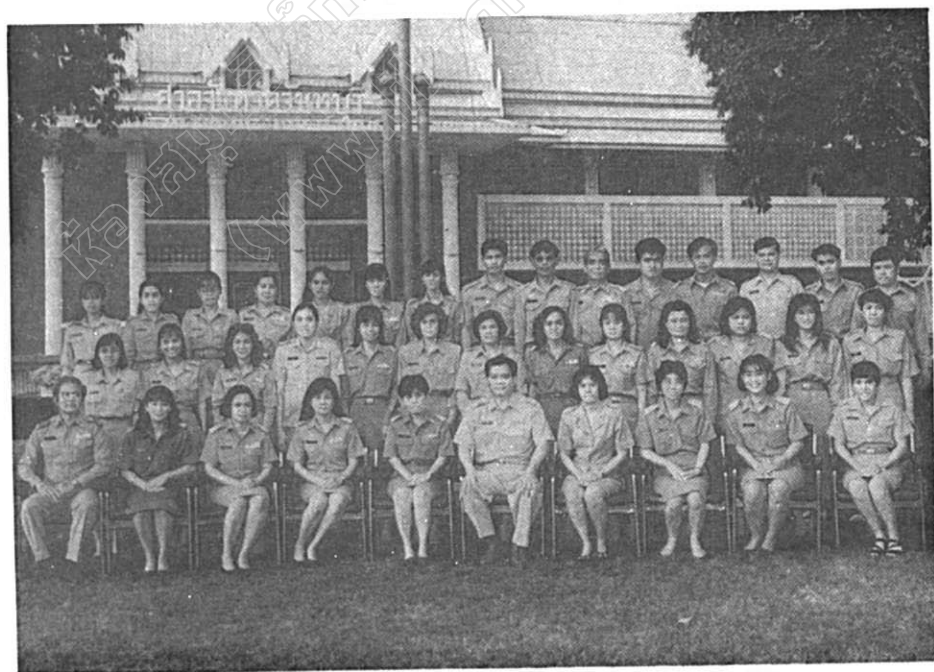
คณะผู้พิพากษาศาลจังหวัดจันทบุรี
พฤษภาคม ๒๕๓๗ - พฤษภาคม ๒๕๓๘

คณะผู้พิพากษา ข้าราชการตุลาการ และลูกจ้าง ศาลจังหวัดจันทบุรี
พฤษภาคม ๒๕๓๗ - พฤษภาคม ๒๕๓๘

นายไพศาล สุภาสวัสดิ์
 จำศาลจังหวัดจันทบุรี
 (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๗)

คณะข้าราชการตุลาการ และลูกจ้าง ศาลจังหวัดจันทบุรี
 พฤษภาคม ๒๕๓๗ - พฤษภาคม ๒๕๓๘

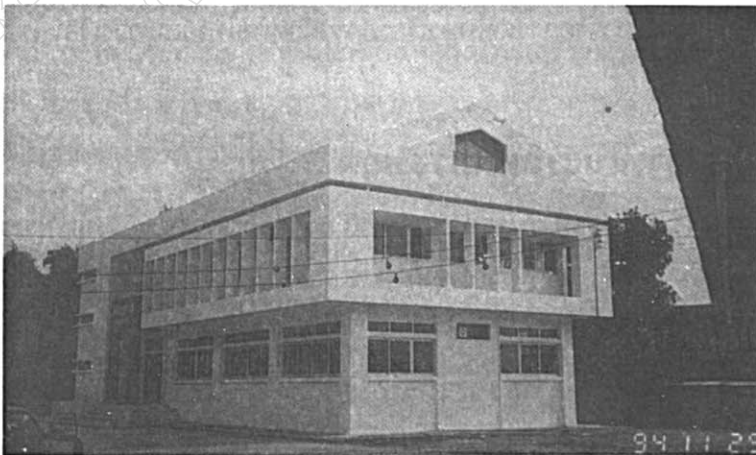
นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอีก ๒ หน่วยงานที่สังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรม แต่ได้เปิดดำเนินการในจังหวัดจันทบุรีเพื่อปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานของศาลจังหวัดจันทบุรี ได้แก่

๑. สำนักงานคุมประพฤติ จังหวัดจันทบุรี
๒. สำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์ประจำศาลจังหวัดจันทบุรี

สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดจันทบุรี

สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดจันทบุรี

อาคารสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดจันทบุรี

การคุมประพฤติ

การคุมประพฤติเป็นวิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดในคดีที่ไม่ร้ายแรงได้รับการแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ แต่ต้องอยู่ใต้เงื่อนไขที่ศาลกำหนด โดยมีพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้คอยสอดส่องดูแลให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ เพื่อให้ผู้กระทำผิดปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด และกลับตนเป็นพลเมืองดี สามารถดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติในสังคมได้ต่อไป

นับตั้งแต่สำนักงานคุมประพฤติกลาง ได้เริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๒๒ ผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นผลสัมฤทธิ์จากความมุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ผลักดันให้งานคุมประพฤติดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และขยายงานออกไปสู่ส่วนภูมิภาคได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดจันทบุรี ได้เริ่มเปิดดำเนินการเมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒ นับเป็นสำนักงานคุมประพฤติอันดับที่ ๘ ของประเทศ ทั้งนี้การเปิดดำเนินการสำนักงานคุมประพฤติให้ครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศก็มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

๑. เพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองและป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม ตลอดจนช่วยเหลือควบคุมและสอดส่องผู้กระทำผิดในคดีที่ไม่ร้ายแรง ให้กลับตนเป็นพลเมืองดีโดยมิต้องรับโทษจำคุก

๒. เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้กระทำผิดในคดีเล็กน้อยทั่วประเทศ ให้ได้รับประโยชน์จากวิธีการคุมประพฤติอย่างเท่าเทียมกัน

๓. เพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการพิจารณาลงโทษจำเลยในแต่ละรายได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง ตลอดจนมีเจ้าพนักงานคอยปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษและวางเงื่อนไขให้คุมความประพฤติไว้

ขั้นตอนการดำเนินงานคุมประพฤติ

การดำเนินงานคุมประพฤติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดตามคำสั่งศาล เป็นภารกิจของสำนักงานคุมประพฤติประจำศาลแต่ละแห่ง ซึ่งมีหน้าที่และขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

๑. งานสืบเสาะและรายงาน เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของจำเลยก่อนศาลพิจารณาพิพากษาคดี โดยพนักงานคุมประพฤติจะดำเนินการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจำเลยและสภาพความผิดมาประมวล

วิเคราะห์และทำรายงานเสนอศาลพร้อมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะว่าควรใช้วิธีการอย่างไรกับจำเลยจึงจะเหมาะสม เพื่อศาลจะได้ใช้ประกอบดุลพินิจในการพิพากษาคดี

การสืบเสาะและพินิจ มีวัตถุประสงค์สำคัญดังนี้

๑.๑ เพื่อประมวลข้อเท็จจริงและภูมิหลังของจำเลยรายงานให้ศาลทราบ

๑.๒ เพื่อเสนอความเห็นต่อศาลว่าจำเลยแต่ละรายควรใช้วิธีการใดจึงจะเหมาะสม ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมด้วย

๑.๓ เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้คุมความประพฤติ

๒. งานควบคุมและสอดส่อง เป็นกระบวนการภายหลังจากศาลได้ใช้ดุลพินิจในการพิพากษาผู้กระทำผิดแล้วว่า บุคคลนั้นยังไม่สมควรได้รับโทษจำคุก จึงให้การกำหนดโทษหรือรอการลงโทษไว้ก่อน โดยมีเงื่อนไขคุมประพฤติและให้พนักงานคุมประพฤติเป็นผู้คอยแนะนำช่วยเหลือหรือตักเตือนในเรื่องความประพฤติ และการประกอบอาชีพ หรือจัดให้กระทำกิจกรรมบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ตามที่เห็นสมควร

วัตถุประสงค์ของงานควบคุมและสอดส่อง มีดังนี้

๒.๑ เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดมิให้กระทำความผิดซ้ำอีก

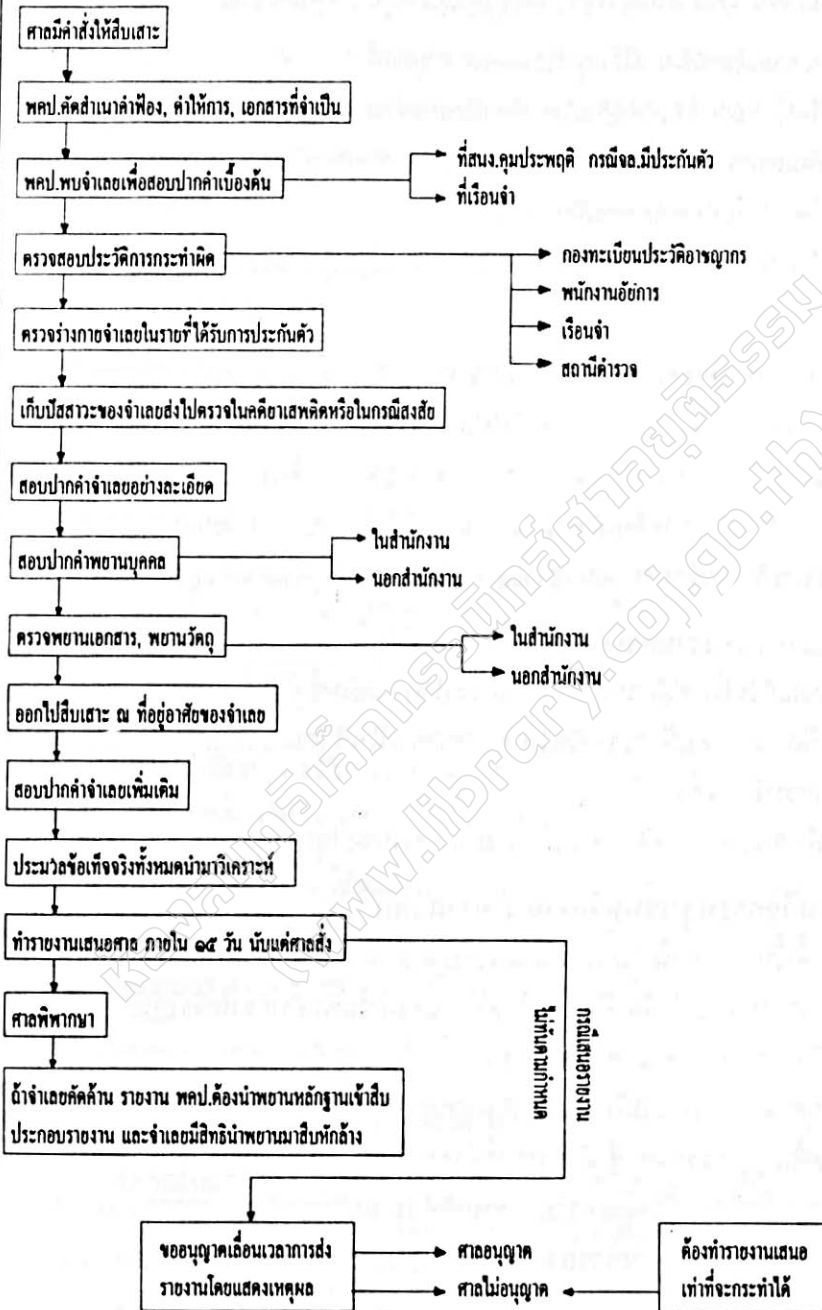
๒.๒ เพื่อช่วยเหลือผู้กระทำผิดให้สามารถดำเนินชีวิตและปรับตัวเข้ากับสังคมได้ และเป็นประชากรที่มีคุณค่า

๒.๓ เพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพและความปลอดภัยของชุมชน

๓. งานกิจกรรมชุมชนหรืองานบริการสังคม ในการฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดีนั้น กรมคุมประพฤติได้มีนโยบายนำทรัพยากรชุมชนมาใช้ในการแก้ไขช่วยเหลือ สงเคราะห์ผู้กระทำผิด ดังนั้น สำนักงานคุมประพฤติทุกแห่งจึงได้นำประชาชนและสถาบันที่เกี่ยวข้องในชุมชน เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และองค์กรการกุศลต่าง ๆ มาร่วมในการดำเนินงานตามแผนงานการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ซึ่งมีโครงการต่าง ๆ ได้แก่ โครงการอาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม โครงการผู้ถูกคุมความประพฤติทำงานบริการสังคม โครงการสงเคราะห์ผู้ถูกคุมความประพฤติ และโครงการสงเคราะห์จำเลยและครอบครัวระหว่างพิจารณาคดี

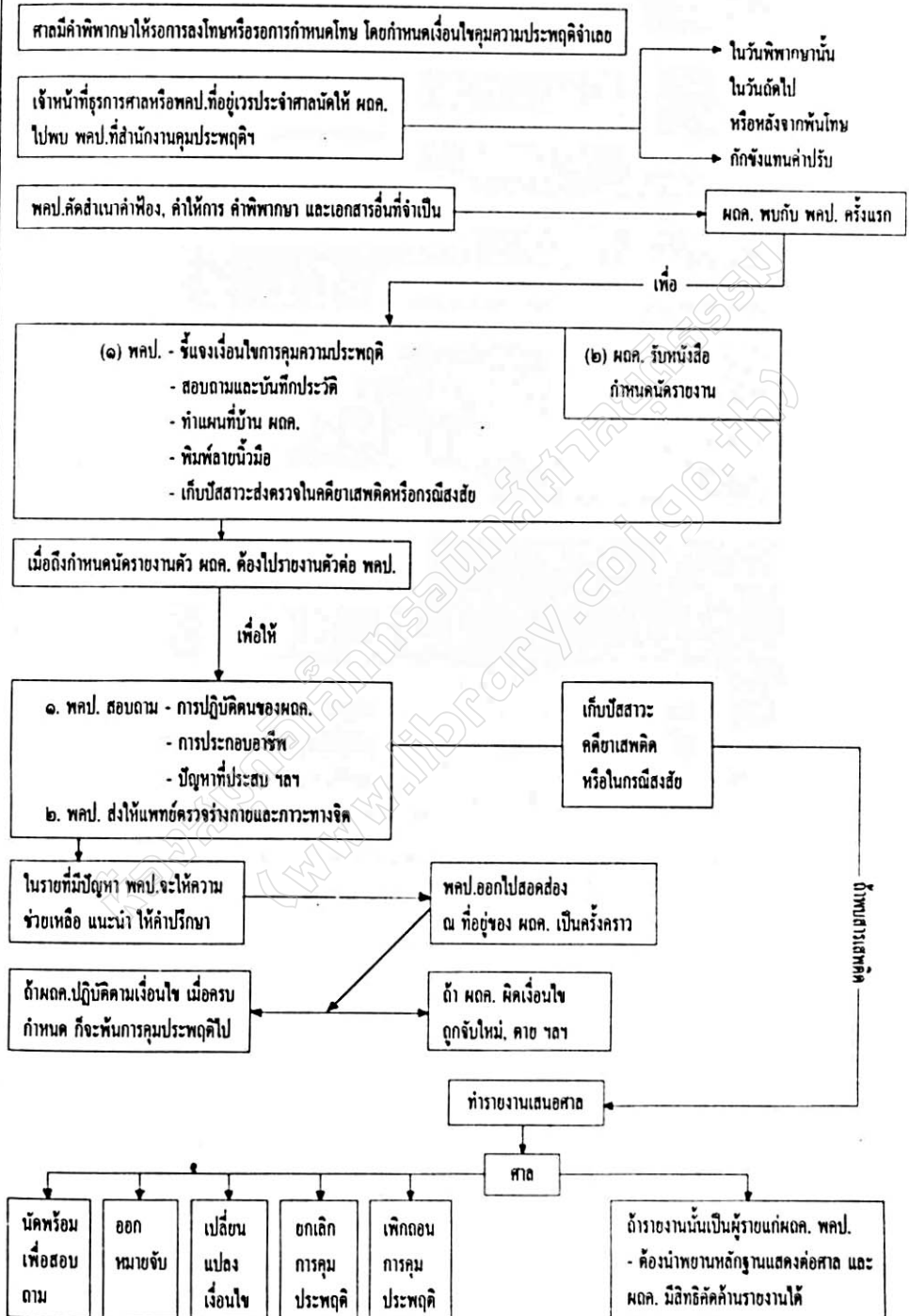
เนื่องจากงานกิจกรรมชุมชนเป็นงานสำคัญที่ช่วยให้การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น ดังนั้นในปัจจุบันจึงถือเป็นงานหลักอีกด้านหนึ่งของกระบวนการคุมประพฤติ

งานสืบเสาะและรายงาน

หมายเหตุ : พ.ค. = พนักงานคุมประพฤติ

งานควบคุมและสอดส่อง

หมายเหตุ พลป. = พนักงานคุมประพฤติ ผดค. = ผู้ถูกคุมความประพฤติ

คณะข้าราชการและลูกจ้างสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดจันทบุรี
พฤษภาคม ๒๕๓๗ - พฤษภาคม ๒๕๓๘

รายชื่อข้าราชการและลูกจ้างสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดจันทบุรี

๑. นายไพบูลย์ สุนทรประเสริฐ	พนักงานคุมประพฤติ ๖
หัวหน้าสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดจันทบุรี
๒. นายอารักษ์ วีระกะลัส	พนักงานคุมประพฤติ ๕
ผู้ช่วยหัวหน้าสำนักงานฯ
๓. นางวิพา นิยมมาจุย	พนักงานคุมประพฤติ ๕
๔. นายบรรจง ล้วนเกษม	พนักงานคุมประพฤติ (ลูกจ้างชั่วคราว)
๕. นายวิสุทธิ์ สุดแสง	พนักงานคุมประพฤติ (ลูกจ้างชั่วคราว)
๖. นางปรียารัตน์ ศรีสุสัย	พนักงานคุมประพฤติ (ลูกจ้างชั่วคราว)
๗. นางสาววิระวี จันทันแก้ว	พนักงานคุมประพฤติ (ลูกจ้างชั่วคราว)
๘. นางสาวผ่องพรรณ มงคลพันธุ์	เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ ๔
๙. นางชฎาพร เอวสุข	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓
๑๐. นางอาภรณ์ ภูมิรินทร์	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓
๑๑. นางสาวเนตรนภา สุนทร	เจ้าหน้าที่ธุรการ (ลูกจ้างชั่วคราว)
๑๒. นางสาวเสาวรส มุขสถาน	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด (ลูกจ้างชั่วคราว)
๑๓. นายเอนก เอื้อชล	พนักงานขับรถยนต์
๑๔. นายประสาร นิลพงษ์	นักการภารโรง

สำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์ประจำศาลจังหวัดจันทบุรี

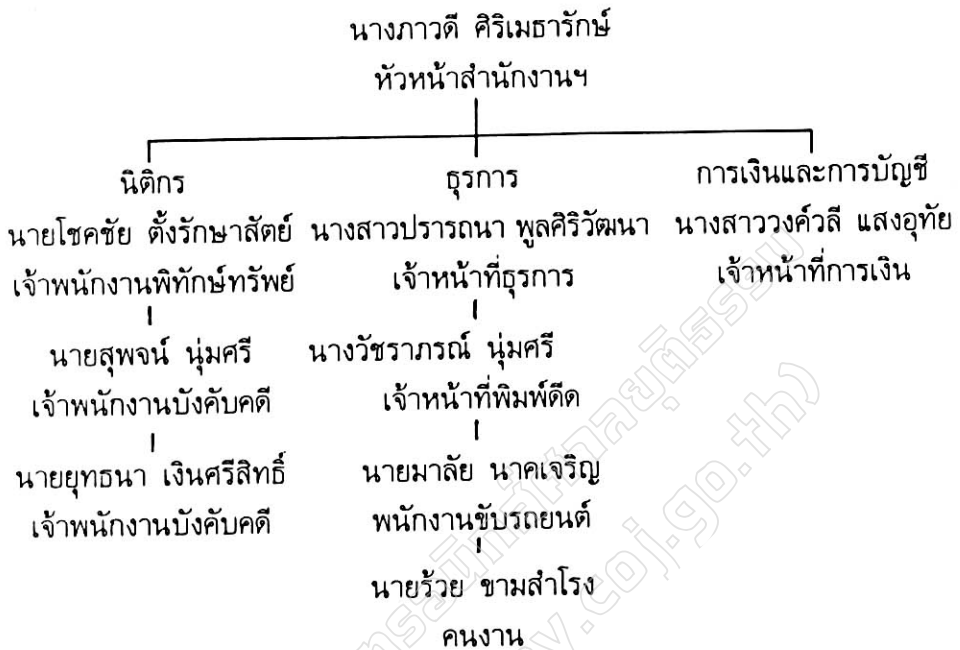
ด้วยปรากฏว่าปริมาณงานด้านบังคับคดีของศาลจังหวัดจันทบุรี ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนถึงระดับที่สมควรจะต้องจัดตั้งสำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์ประจำศาลขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานด้านนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สมประโยชน์แก่ราชการและผู้ที่เกี่ยวข้อง กรมบังคับคดีจึงได้จัดตั้ง สำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์ประจำศาลจังหวัดจันทบุรีขึ้น เพื่อทำการบังคับคดีในเขตอำนาจของศาลจังหวัดจันทบุรี โดยมีสำนักงานตั้งอยู่ ณ อาคารเลขที่ ๔/๖ ถนนชวนะอุทิศ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี และได้เปิดทำการตั้งแต่วันที่ ๓ มกราคม ๒๕๓๗ เป็นต้นไป โดยมีขอบเขตงานที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

- (๑) ดำเนินการบังคับคดีแพ่งตามคำสั่งศาล
- (๒) ดำเนินการบังคับคดีล้มละลายตามคำสั่งศาล
- (๓) ชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนหรือนิติบุคคล ในฐานะผู้ชำระบัญชีตามคำสั่งศาล
- (๔) รับวางทรัพย์จากลูกหนี้
- (๕) ดำเนินการประเมินราคาทรัพย์
- (๖) ดำเนินการเกี่ยวกับการเดินหมายของศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์
- (๗) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงมอบหมายหรือคำสั่งศาล

ตึกแถวซึ่งสำนักงานบังคับคดีฯ เข้าเป็นสำนักงาน
เนื่องจากยังมิได้รับงบประมาณก่อสร้างสำนักงานอย่างถาวร

แผนภูมิอัตรากำลัง สำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์ประจำศาลจังหวัดจันทบุรี

คณะข้าราชการและลูกจ้าง สำนักงานบังคับคดีฯ

พฤษภาคม ๒๕๓๗ - พฤษภาคม ๒๕๓๘

๘

การพัฒนาศาลจังหวัดจันทบุรี

ศาลจังหวัดจันทบุรี เป็นสถาบันหนึ่งที่ทำหน้าที่อำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนทั่วไป และได้มีการจัดตั้งมาเป็นเวลา ๔๗ ปีแล้ว ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้เจริญก้าวหน้า ทันสมัย เป็นลำดับเรื่อยมา

ปัจจุบันศาลจังหวัดจันทบุรี มีผู้พิพากษาซึ่งทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีจำนวน ๑๐ ท่าน มีนายสุทธิโชค เทพไตรรัตน์ เป็นผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ส่วนงานด้านธุรการนั้น มีอัตรากำลังข้าราชการธุรการและลูกจ้างรวม ๔๑ คน มีนายไพศาล สุภาสวัสดิ์ เป็นจำศาล ทำหน้าที่ควบคุมดูแลรับผิดชอบให้งานดำเนินไปด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้พิพากษาหัวหน้าศาล และปรากฏว่า ในรอบปีที่ผ่านมา ศาลจังหวัดจันทบุรี ได้มีการพัฒนางานในด้านต่าง ๆ คือ

(๑) ในด้านการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนผู้มาติดต่อราชการศาลนั้นได้จัดให้มี

๑.๑ น้ำดื่มสะอาดสำหรับประชาชนและผู้ต้องขังไว้ดื่มกิน

๑.๒ ม้านั่งสำหรับประชาชนที่มาฟังการพิจารณาพิพากษาคดีและติดต่อราชการศาล

๑.๓ ที่อ่านหนังสือพิมพ์

๑.๔ เครื่องเสียงสำหรับเผยแพร่ความรู้ทางด้านกฎหมายและความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งเปิดเพลงให้ประชาชนในระหว่างรอการติดต่อราชการศาล เพื่อเป็นการผ่อนคลายความเครียด

๑.๕ จัดให้มีโทรทัศน์สำหรับให้ประชาชนที่มาขอการติดต่อราชการศาลได้ชม รวมทั้งจัดฉายเทปโทรทัศน์ให้ความรู้ทางด้านกฎหมายและเรื่องอื่น ๆ ที่น่ารู้

๑.๖ จัดให้มีโทรทัศน์สำหรับให้ตำรวจประจำศาลและผู้ต้องขังได้ชมข่าวสารและความบันเทิงต่าง ๆ ในระหว่างรอการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ทั้งยังเป็นการผ่อนคลายความเครียด

๑.๗ จัดทำไบนัดของศาลเพื่อให้ประชาชนนัดตัวเมื่อมาติดต่อราชการศาล ซึ่งจะทำให้ประชาชนผู้มาติดต่อราชการศาลได้รับความสะดวก รวดเร็วขึ้น ทั้งทำให้เจ้าหน้าที่ศาลปฏิบัติงานได้สะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น

๑.๘ จัดให้มีพรมเช็ดเท้าสำหรับประชาชน คู่ความที่มาติดต่อราชการศาล

๑.๙ จัดให้มีบอร์ดสำหรับเผยแพร่ความรู้ทางด้านกฎหมายและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ของศาล และแสดงภาพกิจกรรมของศาล

๑.๑๐ จัดให้มีเก้าอี้สำหรับพยานเบิกความในห้องพิจารณาคดีแทนการยืนเบิกความ ขณะนี้มีการที่จะปรับปรุงคอกพยานใหม่และอยู่ในระหว่างการดำเนินการออกแบบของกระทรวงยุติธรรม

(๒) ในด้านอาคารสถานที่

๒.๑ จัดให้มีสวนหย่อม จำนวน ๓ แห่งพร้อมเรือนเพาะชำ เพื่อให้ประชาชนผู้มาติดต่อราชการศาลและผู้พบเห็นได้รับความสดชื่น สบายตาสบายใจ และเพื่อให้เกิดความสวยงามแก่สถานที่

๒.๒ จัดทำป้ายชื่อ “ศาลจังหวัดจันทบุรี” เป็นแผ่นหินแกรนิตแกะสลักตัวหนังสือสีทองติดที่แนวกำแพงศาล เพื่อให้ประชาชนผู้สัญจรไปมาได้เห็นอย่างชัดเจน

๒.๓ จัดให้มีไม้ประดับพร้อมที่ใส่เป็นตะกร้าหวายภายในบริเวณอาคารศาล เพื่อให้เกิดความสดชื่น และสวยงามแก่สถานที่

๒.๔ ต่อเติมโรงจอดรถพร้อมทั้งขีดเส้นแบ่งช่องสำหรับจอดรถยนต์และรถจักรยานยนต์เพื่อให้ข้าราชการศาลจังหวัดจันทบุรีได้จอดรถยนต์และรถจักรยานยนต์

๒.๕ ขัดล้างและทาสีหลังคาอาคารศาลจังหวัดจันทบุรีใหม่

๒.๖ จัดทำไฟประดับรอบตัวอาคารศาลจังหวัดจันทบุรีเป็นการถาวร เพื่อใช้สำหรับเปิดในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันขึ้นปีใหม่

๒.๗ ติดไฟประดับเป็นไฟโคมรอบกำแพงรั้วศาลจังหวัดจันทบุรี

๒.๘ จัดให้มีการติดตั้งโทรศัพท์ภายในและตู้สาขา และเพิ่มโทรศัพท์ประจำศาล ๖ หมายเลข คือ ๓๒๓๑๖๘-๙, ๓๕๐๒๒๖-๙ งบประมาณในการติดตั้งโทรศัพท์ภายในและตู้สาขาเป็นเงินรวม ๑๒๐,๕๕๐ บาท

๒.๑๐ จัดทำป้ายคำขวัญต่าง ๆ เกี่ยวกับการติดต่อราชการศาลติดไว้ภายในอาคารศาลจังหวัดจันทบุรี

๒.๑๑ จัดให้มีมุมแสดงภาพถ่ายอาคารศาลและบ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาลและบ้านพักผู้พิพากษาในสมัยก่อน ภาพถ่ายตัวอย่างคำพิพากษาและคำสั่งในสมัยก่อน ภาพถ่ายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเสด็จเยี่ยมศาลต่าง ๆ

๒.๑๒ จัดให้มีบอร์ด แนะนำผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงยุติธรรม เพื่อให้ประชาชนทั่วไปรู้จักกระทรวงยุติธรรมและผู้บริหารระดับสูงยิ่งขึ้น

๒.๑๓ จัดให้มีบอร์ดแผนภูมิโครงสร้างการแบ่งงานภายในของศาลจังหวัดจันทบุรี เพื่อให้ประชาชนทั่วไปรู้จักหน่วยงานของศาลดียิ่งขึ้น

๒.๑๔ ติดตั้งวิทยุรับ-ส่งประจำศาลและติดตั้งเสาอากาศเพื่อใช้ติดต่อสื่อสารในระยะไกล

๒.๑๕ ติดตั้งไฟติดผนังที่ห้องโถงชั้นบนและชั้นล่างและติดตั้งเบรกเกอร์ที่ห้องจำศาลและปลั๊กไฟห้องธุรการ ห้องชั่ง และห้องสำนวน

๒.๑๖ จัดทำเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ เพื่อความสะดวกในการทำงานและบริการประชาชนผู้มาติดต่อราชการศาล

๒.๑๗ เปลี่ยนพรม ผ้าม่าน และติดวอลล์เปเปอร์ในห้องพักผู้พิพากษา

๒.๑๘ ถมดินบริเวณพื้นที่ด้านหน้าหลังอาคารศาล และจัดทำถนนลาดยางจากหน้าอาคารสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดจันทบุรี ถึงด้านหน้าห้องควบคุมของศาล

๒.๑๙ ต่อเติมขยายห้องธุรการ และจัดแบ่งพื้นที่เป็นห้องพักทนายความ

๒.๒๐ เปลี่ยนผ้าม่านห้องธุรการใหม่ทั้งหมด

(๓) งานในด้านวิชาการ

ได้จัดให้มีห้องสมุด โดยขณะนี้ได้ดำเนินการปรับปรุง ต่อเติมห้องพักผู้พิพากษาให้เป็นห้องสมุดขนาดย่อม เพื่อให้บริการแก่ผู้พิพากษาและประชาชนผู้สนใจ ได้มีการจัดซื้อหนังสือกฎหมายและพระราชบัญญัติต่าง ๆ จัดให้มีตู้เก็บหนังสือกฎหมาย หนังสือคำพิพากษาฎีกา พระราชบัญญัติต่าง ๆ จัดให้มีมุมแสดงหนังสือกฎหมาย

ในสมัยก่อน เช่น หนังสือกฎหมายราชบุรี คำพิพากษากรรมการกฤษฎีกาบางเรื่อง กฎหมายสมัยรัชกาลที่ ๕ และรัชกาลที่ ๖ พระราชบัญญัติต่าง ๆ ในสมัยก่อน หนังสือกฎหมายเป็นภาษาอังกฤษในสมัยก่อน และมีโครงการที่จะจัดเป็นห้องสมุดให้เต็มรูปแบบในภายหน้าต่อไป

(๔) งานในด้านการบริหารงานคดีความ

ขณะนี้ ศาลจังหวัดจันทบุรี มีอัตรากำลังผู้พิพากษาจำนวน ๑๐ คน ซึ่งเดิมมีเพียง ๗ คน ทำให้สามารถพิจารณาพิพากษาคดีได้รวดเร็วขึ้น และได้มีการกวัดขันเร่งรัดให้คู่ความ พยาน มาศาลตรงเวลานัด อันจะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีเสร็จไปโดยเร็วและคดีความไม่ค้างมาก ประชาชนไม่เบื่อกับการมาศาล ได้จัดให้มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำสำหรับผู้ได้รับหมายเรียกเป็นพยานเมื่อมาถึงศาลแล้วว่าจะต้องไปติดต่อที่ไหนและปฏิบัติตนอย่างไร ทำให้ไม่เสียเวลาที่จะต้องมาศาลหลายครั้ง มีการจัดบอร์ดให้คำแนะนำแก่ผู้ได้รับหมายเรียกเป็นพยาน รวมทั้งติดคำแนะนำไว้ที่ประตูกระจกห้องพิจารณาทุกห้อง จัดให้มีเครื่องเสียงเพื่อเรียกคู่ความและพยานเข้าห้องพิจารณา รวมทั้งจัดทำใบนัดของศาลด้วยและขอความร่วมมือไปยังพนักงานอัยการให้เร่งรัดเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ติดตามส่งหมายให้แก่พยานและกำชับให้มาศาลตามกำหนดนัด และขอความร่วมมือให้ทราบเตรียมพยานและเอกสารให้พร้อมก่อนวันนัด

(๕) งานในด้านการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย

๕.๑ จัดรายการวิทยุในรายการ “สารพันกฎหมาย” ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จันทบุรี ให้ความรู้ทางด้านกฎหมายและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ เกี่ยวกับการมาติดต่อราชการศาล

๕.๒ จัดบอร์ดให้ความรู้ทางด้านกฎหมายในเรื่องต่าง ๆ

๕.๓ จัดทำเทปโทรทัศน์เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปทราบ

๕.๔ จัดให้มีการฉายเทปโทรทัศน์ให้ความรู้ทางด้านกฎหมาย

๕.๕ จัดนิทรรศการศาลเนื่องในโอกาสวันสำคัญของศาล

๕.๖ ส่งบทความให้ความรู้ทางด้านกฎหมายไปเผยแพร่ทางหนังสือพิมพ์

ท้องถิ่น

(๖) การเผยแพร่ความเคลื่อนไหวของศาลและกระทรวง

๖.๑ จัดบอร์ดภาพกิจกรรมของศาล

๖.๒ จัดให้มีบอร์ดติดข่าวสารความเคลื่อนไหวของกระทรวงยุติธรรม

๖.๓ จัดให้มีบอร์ดภาพพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พระราชโอรสและพระราชธิดา

๖.๔ ส่งภาพกิจกรรมและข่าวของศาลจังหวัดจันทบุรีไปเผยแพร่ทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

๖.๕ จัดให้ผู้สื่อข่าวจากสื่อมวลชนต่าง ๆ มาทำข่าวของศาลจังหวัดจันทบุรี เช่นข่าวที่คณะผู้ช่วยผู้พิพากษามาศึกษาดูงานที่ศาลจังหวัดจันทบุรี ข่าวที่ศาลได้รับมอบสิ่งของจากผู้มีจิตศรัทธามอบให้ศาลไว้ในราชการศาล และข่าวผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงยุติธรรมมาตรวจราชการ

๖.๖ ร่วมกับโทรทัศน์ทางสายของจังหวัดจันทบุรีถวายพระพรแด่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา

(๓) งานด้านสวัสดิการของข้าราชการ ได้จัดให้มี

๗.๑ จัดทำลานซิเมนต์สำหรับจอดรถยนต์ภายในหมู่บ้านข้าราชการศาลจังหวัดจันทบุรี

๗.๒ จัดทำกันสาดให้บ้านพักข้าราชการตุลาการ จำนวน ๑๒ หลัง

๗.๓ จัดทำป้ายชื่อบ้านพักข้าราชการศาลจังหวัดจันทบุรีติดไว้ที่ทางเข้าหมู่บ้านข้าราชการศาลจังหวัดจันทบุรี ชื่อ “ยุติธรรมนิเวศน์ บ้านพักข้าราชการศาลจังหวัดจันทบุรี”

๗.๔ จัดให้มีโต๊ะหินปูกระเบื้องพร้อมเก้าอี้นั่งแก่บ้านพักผู้พิพากษา จำนวน ๕ ชุด

๗.๕ ซ่อมแซมบ้านพักผู้พิพากษาและบ้านพักข้าราชการตุลาการศาล

๗.๖ จัดทำสวนหย่อมและติดไฟสวนหย่อมบ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

(๔) การจัดกิจกรรมร่วมกับจังหวัด

- ไปร่วมงานกับจังหวัดจันทบุรี เช่น งานวัน ๑๒ สิงหาคมราชินี งาน ๕ ธันวาคมหาราช วันปิยมหาราช วันฉัตรมงคล วันจักรี

โครงการและผลงานที่กล่าวมานี้ ได้ดำเนินการแล้วเสร็จไปแล้ว นอกจากนี้ยังมีโครงการอีกหลายโครงการที่กำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการคือ

๑. โครงการรักษาความปลอดภัย

ได้จัดให้มีเครื่องตรวจอาวุธ ระบบสัญญาณเตือนภัย วิทยุสื่อสาร จัดทำบ้อมยามและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการก่อสร้างบ้อมยามและติดตั้งเครื่องตรวจอาวุธ รวมทั้งได้จัดให้มีโทรทัศน์ระบบวงจรปิดด้วย

๒. โครงการก่อสร้างบ้านพักผู้พิพากษา

ขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการก่อสร้างบ้านพักผู้พิพากษา จำนวน ๒ หลัง และจะแล้วเสร็จในเดือนมิถุนายน ๒๕๓๘ งบประมาณในการก่อสร้างเป็นเงินรวม ๒,๑๕๐,๐๐๐ บาท (สองล้านหนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถ้วน) นอกจากนี้ในเดือนมกราคม ๒๕๓๘ ยังได้รับงบประมาณก่อสร้างบ้านพักผู้พิพากษาอีก ๑ หลัง ในวงเงิน ๑,๐๗๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านเจ็ดหมื่นบาทถ้วน) ซึ่งได้ดำเนินการประกวดราคาไปแล้ว คงอยู่ในระหว่างทำสัญญาจ้างเหมาก่อสร้าง

๓. โครงการซ่อมแซม ปรับปรุงบ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาลหลังเก่า เพื่อเป็นการอนุรักษ์ไว้ซึ่งทรัพย์สินในสมัยเก่า อาคารหลังนี้เป็นสถาปัตยกรรมในสมัยเก่า สร้างด้วยไม้ทั้งหลัง ขณะนี้ได้ดำเนินการปรับปรุงเทหินเกล็ดและปรับพื้นที่ และมีโครงการที่จะทำรั้วล้อมรอบถาวรในด้านสี่แยกพระยาตรัง

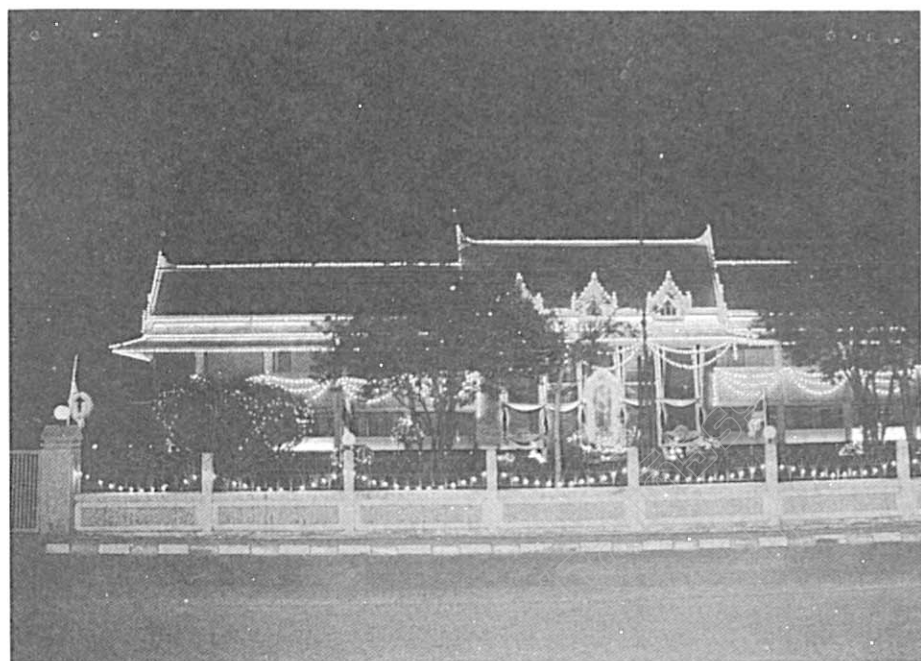
๔. โครงการปรับปรุงห้องพักผู้พิพากษา เพื่อให้เกิดความสะดวกในการปฏิบัติงานโดยจะจัดให้มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอนและปูพื้นพรมใหม่ โดยมีได้ใช้งบประมาณแผ่นดิน

๕. โครงการปรับปรุงห้องน้ำสำหรับประชาชน ขณะนี้ห้องน้ำชาย หญิง ของศาลมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอ และมีโครงการที่จะต่อเติม ปรับปรุงห้องน้ำชาย หญิงใหม่

๖. โครงการขยายและต่อเติมห้องพิจารณา ขณะนี้ศาลมีห้องพิจารณาเพียง ๖ ห้อง แต่มีอัตรากำลังผู้พิพากษา ๑๐ ท่าน ทำให้การพิจารณาคดีช้า และมีโครงการที่จะต่อเติมห้องพิจารณาอีก ๓ ห้อง

นอกจากนี้แล้ว ยังมีโครงการที่จะทาสีภายในและภายนอกอาคารศาลใหม่ ทำห้องเก็บพัสดุ และอื่น ๆ อีก

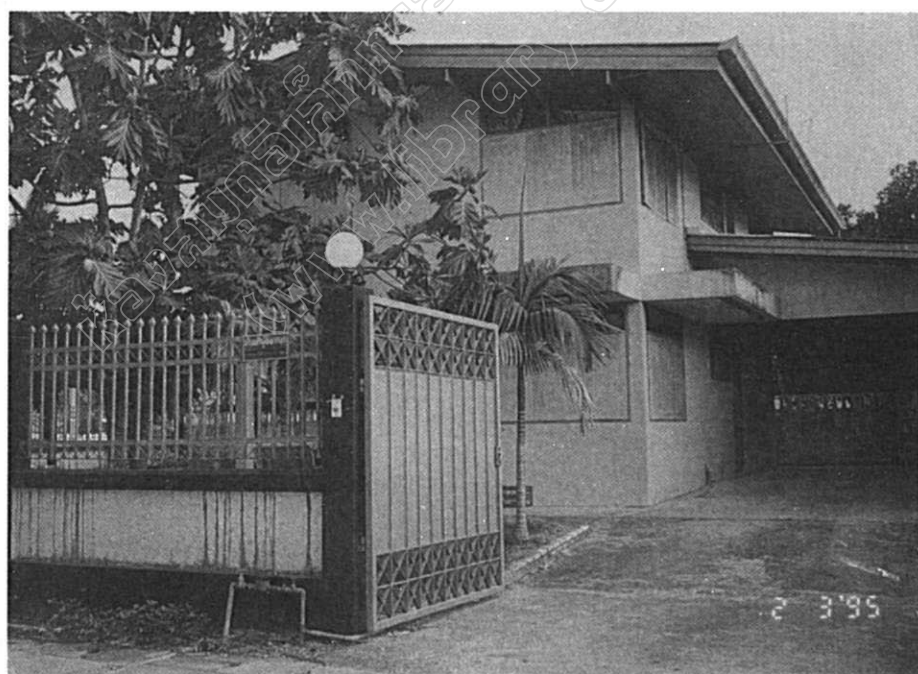
ในการพัฒนาศาลดังกล่าว ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหลายฝ่ายด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและเอกชนก็ตาม รวมทั้งบุคลากรในภาครัฐและเอกชนด้วย ที่ได้ร่วมมือร่วมใจทำให้การพัฒนางานในศาลประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีเช่นกัน

ศาลจังหวัดจันทบุรีประดับไฟเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

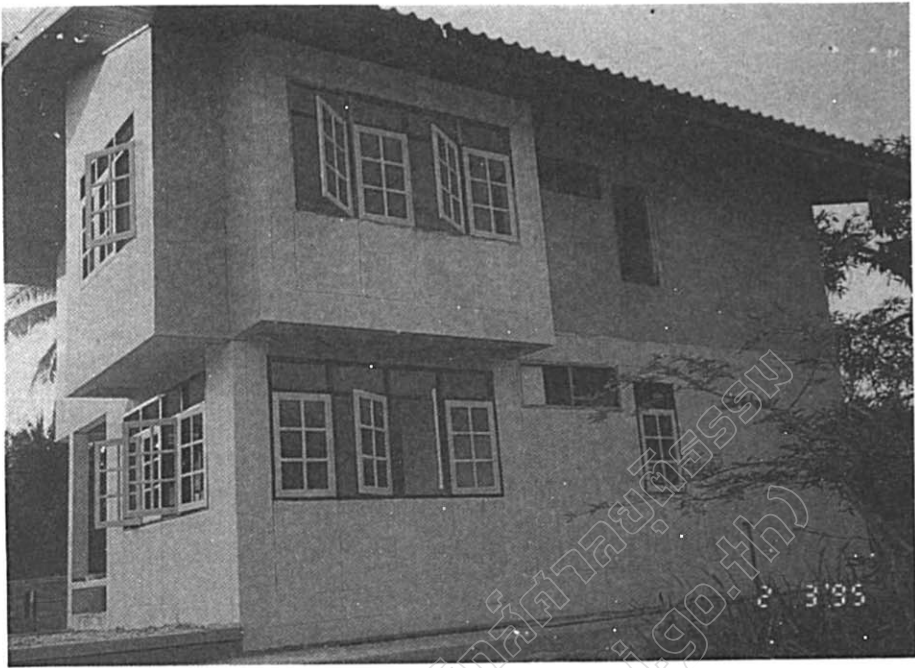
บ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดจันทบุรีในปัจจุบัน

บ้านพักผู้พิพากษาในปัจจุบัน

บ้านพักผู้พิพากษาในปัจจุบัน

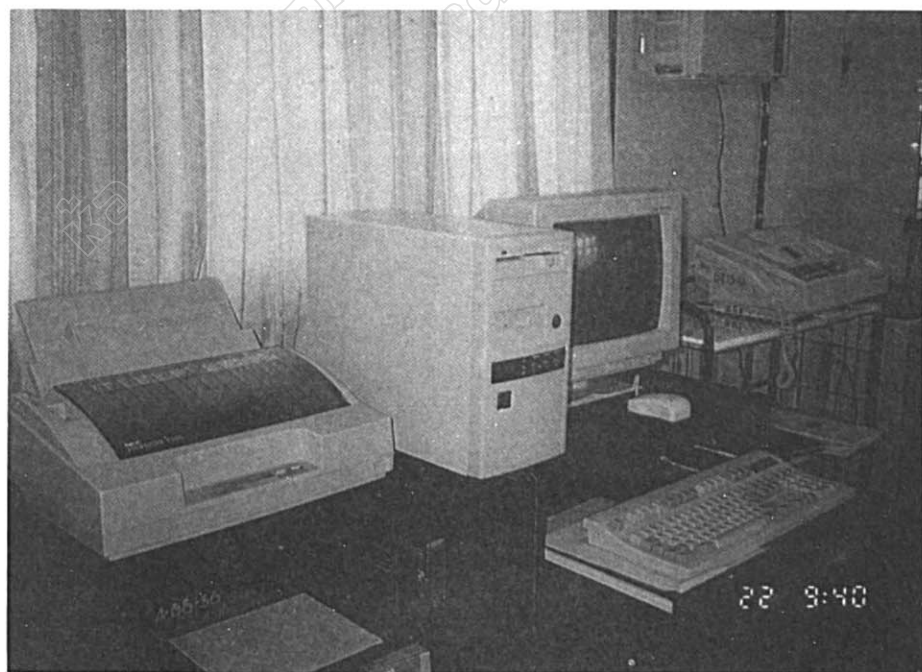
บ้านพักผู้พิพากษาที่กำลังก่อสร้าง

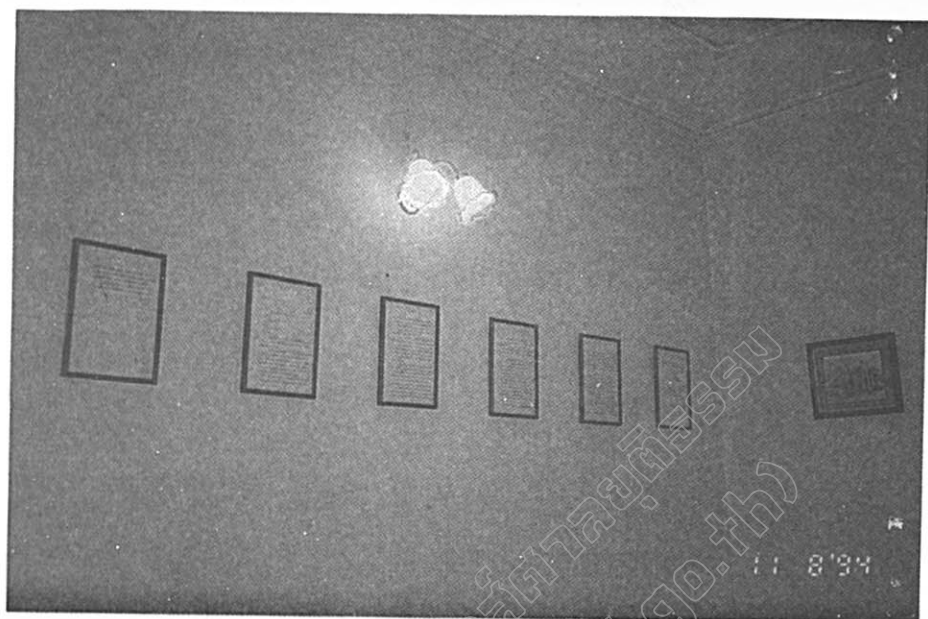
บ้านพักข้าราชการตุรกร

ตู้หนังสือประจำห้องผู้พิพากษา

เครื่องคอมพิวเตอร์ประจำห้องผู้พิพากษา

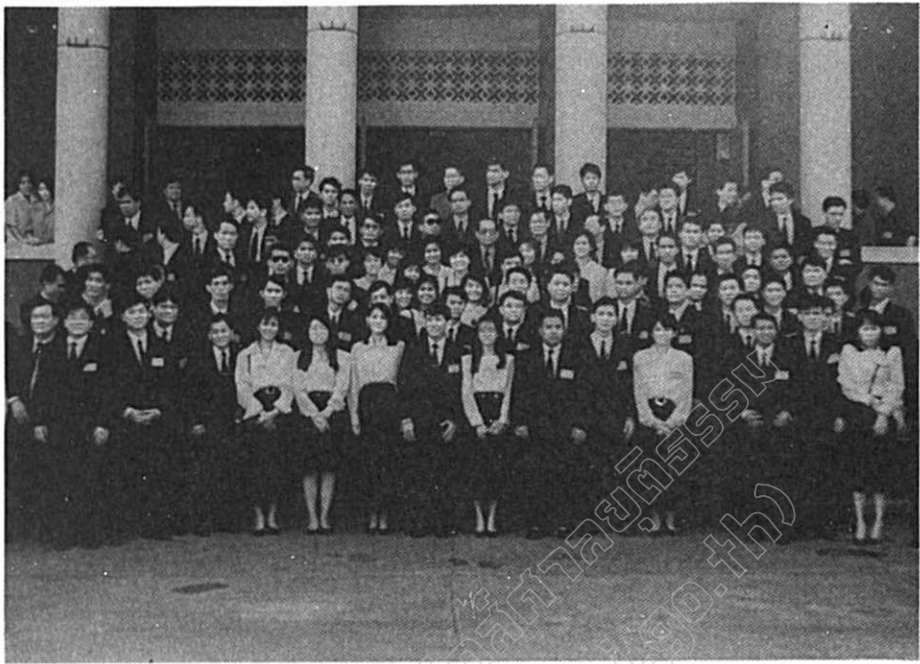

คำพิพากษานัดโบราณ

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.coj.go.th)

ทำถนนภายในศาล

คณะผู้ช่วยผู้พิพากษา รุ่นที่ ๓๔ ศาลจังหวัดจันทบุรี
เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๗

คณะนายทหารสัญญาบัตรชั้นสูง รุ่นที่ ๑๒ ศาลจังหวัดจันทบุรี
เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘

คำพิพากษาคดีสำคัญของศาลมณฑลจันทบุรี

ในระหว่าง ร.ศ. ๑๑๗ (พ.ศ. ๒๔๔๑) ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ ศาลจังหวัดจันทบุรียังมิ
ฐานะเป็นศาลมณฑลจันทบุรี โดยมีศาลที่อยู่ในเขตอำนาจคือ ศาลเมืองระยอง ศาลเมือง
แกลง ศาลเมืองชลบุรี ศาลเมืองตราด และศาลเมืองประจันตคีรีเขตร (ปัจจุบันคือเกาะกง)
นั้น มีคดีสำคัญเกิดขึ้นมากมายหลายคดี โดยสามารถค้นหาเอกสารบางส่วนได้จากกอง
จดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร ในที่นี้ขอพิมพ์เรียงตามลำดับปี โดยพยายามคงเนื้อหา
ข้อความและเอกสารที่เกี่ยวข้องไว้ทั้งหมด เพื่อประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาค้นคว้าต่อไป

๙.๑ คดีพระหริ่งถูกจับผิดเนื้อที่มณฑลจันทบุรี*

คดีนี้เกิดเหตุเมื่อเดือนกรกฎาคม ร.ศ. ๑๒๖ (พ.ศ. ๒๔๕๐) เจ้าพนักงานตรวจจับ
ผิดเนื้อได้ที่พระหริ่ง เจ้าอธิการ ตำแหน่งรองแขวงวัดบางจะอ้าย พนักงานอัยการยื่นฟ้อง
และหมายเรียกพระหริ่งให้ไปแก้คดี พระหริ่งไม่ยอมไปอ้างว่าผิดต่อวินัยสงฆ์ แต่หากเจ้า
คณะเมืองชำระได้ความจริงก็คงตัดสินใจลาสิกขาบทอยู่เอง พระยานครไทรพิเฉท อธิบดี
ผู้พิพากษาศาลมณฑลจันทบุรีจึงได้หาวิธีทางกระทรวงยุติธรรม ซึ่งต่อมาได้มีการนำเรื่อง
เข้าหารือในที่ประชุมเสนาบดี มีความเห็นว่า คดีในศาลนั้นไม่เกี่ยวแก่การที่พระหริ่งสึกหรือไม่
สึกให้มณฑลส่งตัวพระหริ่งไปให้ศาลพิจารณาต่อไป.

*กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, ร.๕ ยธ.๑๓/๖ เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงยุติธรรม
เรื่องพระหริ่งถูกจับผิดเนื้อที่มณฑลจันทบุรี

ในกรณีที่ _____ จำเลย _____

ชื่อผู้พิมพ์หนังสือ	ชื่อผู้รับ	หมายเลข	ลงวัน	คำขวัญ	หมายเหตุ
หลวงอนุกรม	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	๖๘/๑๕๕	๖ สิงหาคม ๒๕๐๖	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อภัยราชบัณฑิต เลขาธิการคณะรัฐมนตรี กรมการช่างฝีมือ ช่าง	
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	กรมประชาสัมพันธ์	๔๑/๑๑๖๑	๑๕ สิงหาคม ๒๕๐๖	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อภัยราชบัณฑิต เลขาธิการคณะรัฐมนตรี	
กรมการช่างฝีมือ	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	๑๑๖๓๑	๖ สิงหาคม ๒๕๐๖	สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อภัยราชบัณฑิต เลขาธิการคณะรัฐมนตรี	
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	๓๗/๑๖๕	๓๐ สิงหาคม ๒๕๐๖	สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อภัยราชบัณฑิต เลขาธิการคณะรัฐมนตรี กรมการช่างฝีมือ ช่าง	

ที่	ชื่อผู้ให้หนังสือ	ชื่อผู้รับ	หมายเลข	ลงวัน	ทำด้วย	หมายเหตุ
๕	พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พระยาเสนาบดี	๔/๒๑๕๖	๑๘ มกราคม	ขอทราบการที่ ของพระยาเสนาบดี ที่อื่น	
๖	พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	พระยาเสนาบดี	๕/๒๑๕๖	๑๓ มกราคม	ขอทราบการที่ ของพระยาเสนาบดี ที่อื่น	
๗	พระยาเสนาบดี	พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	๖/๒๑๕๖	๑๓ มกราคม	ขอทราบการที่ ของพระยาเสนาบดี ที่อื่น	

กระทรวงยุติธรรม

วันที่ ๑๔ มี.ค. ๒๔๖๖

ลงวันที่ ๑๓๖๖

ที่ ๒๔/๑๔๕

ศาลมณฑลจันทบุรี

วันที่ ๒ สิงหาคม รักษาราชการ ศาล ๑๒๖

พลเรือนกรไทยที่โต อิมที่ผู้พิพากษาศาลมณฑลจันทบุรี

เรียนนามจันทน์พระนาภิรักษ์ปณิธิวิสุทธิ ปณิธิคุณของกระทรวงยุติธรรม

ความเพิกถอนอรรถการโทษ ได้ยื่นฟ้องต่อศาลมณฑลจันทบุรี หาวา

เจ้าพนักงานตรวจอาชญากรรมที่จังหวัดจันทบุรีได้ออกหมายจับที่พระหริ่งเจ้าอธิการ

วัดบางจะอ้ายจำเลย เมื่อวันถึง ๓๓ ตุลาคม ๒๔๖๕

จำเลยได้ยื่นหนังสือขอประกันตัวแล้ว มีหนังสือแจ้งมาว่า จะมาแก้

คดีของโทษยังศาลได้ เพราะติดข้อวินิจฉัย ข้างเราจึงมีหนังสือ

ชี้แจงเรื่องให้พระภิกษุสงฆ์ไปปกครองจำเลย และขอให้พระหริ่ง

จำเลยมาแก้คดีของโทษยังศาลภายในวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ถ้า

พระหริ่งไม่ไปศาลตามวันเวลาดังกล่าวแล้ว ศาลจะถือว่าพระหริ่งขัดขวาง

การไต่สวนวันที่ ๓๐ กรกฎาคม พระหริ่งก็หาว่าแก้คดีของโทษยังศาลไม่

ทั้งจำเลยเมืองก็ไม่ยอมหนังสือของข้าพเจ้าด้วย

รับไว้ที่ ๔/๔๖๖๖๖

วันที่ ๔ กรกฎาคม ร. ๒, ๑๖๖

เจริญพรมายังนี้ เราผู้ทรงพระปรีชาญาณ อธิบายถึงพระปรีชาญาณของ
วิไลบริ

ด้วยพระปรีชาญาณได้นำมาหมายของศาลและของพระปรีชาญาณของพระปรีชาญาณ
ยังอาณัติมาทูล ให้อาณัติมาทูลแก่ที่ที่ศาลในนี้

ตามเหตุที่พระปรีชาญาณของพระปรีชาญาณนี้ ลึกเรื่องนี้ไปเพื่อ
ก่อนหน้าจะเสร็จแล้ว ท่านเราด้วยเมืองโกทาว่าอาณัติมาทูลไปก่อนหน้าจะ
ลุล่วง ครั้นนี้ก็มีอาณัติมาทูลจะมาแก้ที่ที่ศาลก็เห็นว่าผิดที่อาณัติมาทูลในทางสงฆ์
เมื่อท่านเราด้วยเมืองว่าอาณัติมาทูลได้ความจริงแล้ว ท่านเราด้วยเมือง
ก็ควรจะแก้ที่อาณัติมาทูลมาเลิกขานด้วยเอง เมื่ออาณัติมาทูลเลิกขาน
วิไลบริ ก็มีกิจงานอันการจึงควรส่งอาณัติมาทูลต่อศาลมณฑล ฯ ดังไทย
อาณัติมาทูลจึงจะชอบ เพราะเหตุนี้ ศาลมาทูลว่าเมื่อจะมาแก้ที่ที่
ศาลมณฑล ฯ ยังไม่ได้ ขอเราด้วยไปปรกด้วย

(เซ็น) พระอุปราชธานี

๒๕๖๖

(หน้าขาว)

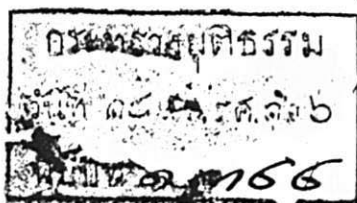
ที่ ๑/๙๑๐

ศาลมณฑลพิษณุโลก

วันที่ ๑๔ กรกฎาคม รักษาราชการ นาย โสภณ ๑๖

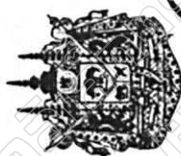
พระยาสุรสีห์พิทักษ์เทศ อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลพิษณุโลก
 แจ้งความมายังท่านพระกริ่งเจ้าไม้มะลิ้น เจ้าเมืองมณฑลพิษณุโลก
 ด้วยพนักงานอัยการโจทก์^๑ ว่าเจ้าพนักงานกรมว่านบุรี
 ยื่นฟ้องต่อศาลฎีกา^๒ พระกริ่งเจ้าไม้มะลิ้นว่ากระทำความผิด
 โทษพระกริ่ง^๓ ใ้รับหมายของศาลแล้ว มีหนังสือแจ้งมายังศาลว่า จะมา
 แยกฟ้องโจทก์ยังศาลนี้^๔ เพราะผิดข้อวินิจฉัย^๕ จากเจ้าไม้มะลิ้น
 ว่าเจ้าไม้มะลิ้นฟ้องพระกริ่ง^๖ มาทรมานกับฟ้องผิด^๗ แล้ว

เพราะฉะนั้นจึงมีใจเป็นว่าเจ้าไม้มะลิ้นแจ้งมาให้ท่านทราบ
 ตามกฎหมายฝ่ายพระราชอาชญากร^๘นี้ เมื่อพระกริ่งฟ้องขึ้นจึงร้อง
 ในความผิดหรืออาชญากร^๙ ศาลมีอำนาจเรียกพระกริ่งมาพิจารณาได้
 เมื่ออย่างคดีฟ้อง^{๑๐}ตามบรรดาข้อเท็จจริงของพระกริ่ง^{๑๑} ซึ่งพระกริ่ง^{๑๒} ข้างไม้มะลิ้น
 แยกฟ้องโจทก์ยังศาลนี้เป็นความผิด กรณีสืบสวนจะหมายรับพระกริ่ง^{๑๓} ก็เห็น
 ว่า พระกริ่ง^{๑๔} เป็นเพียงการฟ้องผิด^{๑๕} จะเป็นเหตุให้ฟ้อง^{๑๖}ฟ้อง^{๑๗}ฟ้อง^{๑๘}
 ศาลแล้ว

พระบาทสมเด็จพระ
มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์
เนื่องพระมหากษัตริย์
ทรงครองราชย์ครบ ๕๐ ปี

ข้าพเจ้าขอแสดงความยินดี
กับพระมหากษัตริย์
เนื่องในโอกาสที่
ทรงครองราชย์ครบ ๕๐ ปี
ขอแสดงความยินดี
ด้วยเกล้าฯ

๗๑/๑๓

(แบบร่าง)

แผนก

ผู้ร่าง

ผู้ตรวจ

ผู้เขียน

ผู้ทวน

ร่างนี้ทรงกับกษัตริย์เดิม ๑

ปี ๑๒๖๖ หน้า ๔๘

ที่ ๔๑/๑๑๖๑

กระทรวงยุติธรรม

วันที่ ๑๕ สิงหาคม

วัดมกุฏกษัตริยาราม ๑๒๖๖

ขอเดชะ พระองค์สูงเสวยพระชนม์ปกเกล้าปกกระหม่อม
 ดั่งองค์พระพุทธเจ้าได้ทรงโปรดพระเม
 หลอยโอบพระเดช อธิปไตยแห่งพระมหากษัตริย์
 จันทบุรี ๑๖๑๖ พณิกงานอัครราชทูตไทย
 พ้องต่ออัครราชทูตจันทบุรี นาดเจ้าพนักงาน
 ราชทูตราชทูตไทยซึ่งขึ้นมานี้ได้นำพระบรม
 ราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นอันสำเร็จ กต ๑๖๑๖
 อัครราชทูตไทย พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ
 ของด้าวแล้ว มีหนังสือมาว่าตามเทศ
 พณิกงานอัครราชทูตไทยซึ่งพระบรมราชโองการ
 โปรดเกล้าฯ ให้ไปพ้องต่อท่านผู้ว่าราชการเมืองแล้ว
 เจ้าคณะเมืองได้นำมาทูลพระบรมราชโองการไปให้ท่าน
 ข้าราชการอยู่ พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้

ได้อธิบาย

๑๖/๑๑/๑๑๖๑

นางอมรวิมลประไพพระประมวณมุลูกทอน
จึงทบทวนตักตลึงไม้ไผ่ได้

ตามภูเขาคงดีฟ่อนไม้ ธารจะเย็นมาจวบ
พระเนตรอันใสจางหายไป และท้อใจตรึง
ได้เร็ว ท้อพระเนตรอันไม่ประพิศม์ จะสั่งจิว
จนกว่าจะฟังจากดลใจเรไร จะรับทราบทุก

ท้อใจไม้จวบ * ตามภูเขาคงดีฟ่อนไม้ได้กล่าว
แล้วนั้นก็ไม่ทรงจดจำของจิวได้ และท้อใจ
ในเรือที่ไปมาในน้ำ นอนฟังเสียงนกเสียง
ไม้ แต่ไม่ฟังเสียงคนพูดเพราะเห็นควรทักถาม
ถึงกาทันทีตามพระกรหา ท้อใจนั้นท้อใจใน
การที่ไปมาในน้ำ ท้อใจที่ไปมาในน้ำ
จวบได้

ทรงจดจำพระกรหาแล้วแต่จะทรง
พระกรหาไม่จดจำ ๑ งาม

ที่ ๑๑/๖๓๑

วันที่ ๒๔ สิงหาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๖

แจ้งความมายังพระยาจักรีปาณิศรวิสุทธิ ด้วยท่านมีหนังสือที่ ๔๑/๑๑๒๑ ลงวันที่ ๑๕ สิงหาคมนี้ กราบบังคมทูลเรื่องศาลมณฑลจันทบุรีชี้ชัดข้อในการที่จะพิจารณาพระอุปัชฌาย์ หริ่งเจ้าอธิการตำแหน่งรองแขวงวัดบางจะอ้าย ซึ่งต้องจับผิดเมื่อนั้น การเรื่องนี้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช มกุฎราชกุมาร ผู้สำเร็จราชการรักษาพระนครโปรดให้ปฤกษาในที่ประชุมเสนาบดี เมื่อวันที่ ๑๕ แลวันที่ ๑๕ สิงหาคมนี้ เป็นการตกลงกันแจ้งอยู่ในสำเนารายงานฉเพาะเรื่องนี้ ๒ ฉบับ ที่ได้คัดส่งมาให้พร้อมกับจดหมายนี้แล้ว

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ
(www.library.go.th)

คดีจากรายงานประชุมเสนาบดี

วันที่ ๑๕ สิงหาคม ร.ศ. ๑๒๖

เรื่องพระอุปฮาดยี่หวัง

รับฝากขึ้นเงื่อนไข

.....

หนังสือพระยาจักรีปานีทูลเกล้าฯ ถวายความว่า ไคร่มีในขอพระยานครไทย
พิเลทฮิบตีผู้พิพากษาศาลมณฑลธนบุรีว่า พนักงานอัยการฟ้องหาว่า เจ้าพนักงาน
ทรวางขึ้นเงื่อนไขใดที่พระอุปฮาดยี่หวัง เจ้าฮักการตำแหน่งรองแหวงวัดบางจะอ้ายเป็นต้น
สืบ ~~ถูก~~ พระหวั่งได้รับหมายแล้ว มีหนังสือตอบว่า คดีเรื่องนี้ได้ไปต้องรอท่าน
เจ้าคณะเมืองแล้ว ยังชำระอยู่ พระหวั่งจะมาแก้คดีที่ศาลก็เห็นว่าผิดกฏกิจวินัย เมื่อ
เจ้าคณะเมืองชำระไค้ความจริงแล้วก็คงตัดสินให้ลาสิกขาบทอยู่เอง เมื่อพระหวั่งลา
สิกขาบทวันใด พนักงานอัยการจึงควรฟ้องต่อศาลจึงจะชอบ พระยานครไทยพิเลท
จึงมีจดหมายถึงพระครูสังฆปาโมกข์เจ้าคณะเมือง ขึ้นแจ้งวิธีศาลแต่ขอให้ส่งตัวพระหวั่ง
มาให้พิจารณา เจ้าคณะเมืองไม่ส่งตัวมา ~~ให้~~ ตอบหนังสือ พระยานครไทยพิเลทจึงหาวิธีว่า
ตามกฏเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ว่าพระอุปฮาดยี่หวังในทางแห่งกิติ อาญาที่ใด ไคร่พิจารณา
เช่นคดีขมขืนการบรรลพกิติของพระ แต่ดำกลียไปถึงที่สุดพระอุปฮาดยี่หวัง ~~หรือทำ~~
โทษแล้ว ไคร่ขอพระราชทานพระบรมราชาอนุญาตก่อน ตามกฏเสนาบดีที่ว่านี้ ศาลจะ
มีหมายจับพระหวั่งมาพิจารณาคดีได้ หรือไม่ แต่ถ้าจับตัวมาได้แล้ว ถ้าพระหวั่งไม่มี
ประกันจะส่งจำไว้จนกว่าจะพิจารณาคดีเสร็จจะสมควรหรือไม่

พระยาจักรีปานีเห็นว่า ถ้าจะวินิจฉัยความตามกฏเสนาบดีแล้ว ก็ไม่มีการจับ
ข้อข้อนี้ใด แต่ข้ออย่างซึ่งพระไวกู้นระหว่างพิจารณาก็เคยมี แก่เรื่องนี้เห็นควรนำ
ความขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อมีทางคิดวิธีระงับได้

กรมหลวงดำรงรัชสรวงว่า เรื่องนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ยาก แค่นี้มีประสงค์จะวาง
เป็นแบบแผนแล้ว รอไว้เสด็จพระราชดำเนินกลับดีกว่า เพราะเหมือนทั้งกฎหมาย
ขึ้นอย่างหนึ่งเหมือนกัน เวลานี้ควรบัญชาแล้วเพราะเรื่องนี้ว่าอย่างใดจะดี

พระยาศรีสุนทรโวหารว่า ประสงค์จะวางเป็นแบบด้วย

กรมหลวงดำรงรัชสรวงว่า ^{หกลด}คดีเรื่องนี้ได้ทราบมาว่าเจ้าคณะเมืองใกล้เคียงได้ความ
จริงแล้ว ได้ตัดสินให้ถอดจากพระอุปฮาดและบรรพชาญกรมจากเมืองจันทบุรีด้วย
กระทรวงมหาดการได้ทราบอย่างไรบ้างหรือไม่

พระยาศรีสุนทรโวหารว่า เจ้าคณะเมืองก็ได้มีบอกหาหรือมา แลได้ทราบมาว่า
ในกรมหลวงดำรงรัชสรวงว่า ถ้าว่าตามวินัยแล้ว ก็มิควรอยู่ในทางอกินนาทานปราศ
แต่มีปัญหว่าพระหริ่งหรือไม่ว่าเป็นดินเดือน

สมเด็จพระเจ้าคำกรมหลวงนครราชสีมาว่า พระหริ่งไม่ได้ขายดินเดือน เป็นแต่
รับฝากไว้เท่านั้น

กรมหลวงดำรงรัชสรวงว่า เป็นเรื่องที่น่ากลัวด้วยใจ ถ้าพระหริ่งไม่มีเคยจกร
ระลือพระราชกรณีย เป็นแต่มีผู้มาฝากก็รับไว้แล้วก็ไม่เป็นปราศ แต่ถ้าจะว่าความชุก
กฎหมายเมื่อมีความสงสัยอยู่เช่นนี้แล้ว จำเลยต้องได้รับประโยชน์ จึงเห็นว่าคำตัดสิน
ของเจ้าคณะเมืองนั้นพออยู่แล้ว เพราะถ้าจะหวังประโยชน์ให้พระเชิดหลาย ไม่ให้
เกี่ยวข้องด้วยดินเดือนแล้ว การที่ถอดจากพระอุปฮาดและบรรพชาญกรมนั้น เป็นอัน
หนักพออยู่แล้ว เพราะพระกษัตริย์บรรพชาญกรมมาก การที่จะตั้งเอามาจำคุกนั้น
ดูก็ไม่ควรระมัดระวัง

กรมหมื่นนครไชยศรีราชสรวงว่า ถ้าบรรพชาญกรมแล้ว พระหริ่งสึกออกมา
จะอย่างไร

กรมหลวงดำรงรัชสรวงว่า ถ้าสึกภายในกัณฑ์บรรพชาญกรมแล้วควรตั้งอีก

แต่เรื่องนี้ของคโง่คราวหนึ่งก่อน ขอให้พระยาวิสุทธธามเจ้าคณะว่าไต่กัสดินอย่างใด
แต่ยังไม่ไต่กัสดิน ก็ให้กัสดินเสียให้เสียขาด

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยเป็นเอกฉล

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์สากล
(www.library.coj.90.th)

คดีจากรายงานประชุมเสนาบดี

วันที่ ๑๔ สิงหาคม ร.ศ. ๖๒๖

เรื่องพระอุปฮาดยี่หวี่ง
รับปากฉิ่นเดือน

.....

หนังสือกระทรวงมหาดการทูตเกลา ๆ ถวายความว่า เรื่องพระอุปฮาดยี่หวี่งรับปากฉิ่นเดือนนั้น พระญาณวราภรณ์เจ้าคณะมณฑลจันทบุรีแจ้งว่า ได้มีคำสั่งไปยังพระครูสังฆาโมกข์เจ้าคณะเมืองแต่เดือนก่อนแล้ว ว่าให้เลิกพระอุปฮาดยี่หวี่งออกไปให้ศาลพิจารณา แต่ยังไม่ว่าการต่อไป เปนแต่ได้ข่าวว่าเจ้าคณะเมืองได้มีหมายเรียกตัวพระหรีงครั้งหนึ่ง พระหรีงไม่มาตามหมาย

ส่วนความเห็นนั้นเห็นว่า การที่ส่งไปให้เลิกนั้นเป็นการสั่งตามทางปกครองคณะสงฆ์ แต่ส่วนพระวินัยซึ่งคดีนั้น ถ้าความไปปรากฏว่าถึงปาราชิกแล้ว ก็เปนพออีกไม่ได้ ส่วนทางพระราชอาณาจักรสุดแล้วแต่ศาล

ซึ่งยังไม่ได้ข่าวในเรื่องนี้นั้น จะเปนด้วยเจ้าคณะเมืองบังคับให้เลิกแล้ว พระหรีงไม่ยอมก็จะเป็นได้ เพราะสังเกตเห็นว่าพระหรีงเปนผู้อยู่ข้างดีอยู่ ถ้าเปนเช่นนั้นก็เห็นควรให้บรรพชาญยกรรมเสียจากมณฑลจันทบุรี แลเข้าใจว่าพระหรีงจะรู้สึกเดือดร้อนยิ่งกว่าเลิก ก็คงยอมเสียเอง

เมื่อยังไม่ทราบว่าเรื่องนี้เป็นอย่างไรในคดีนี้ พระยาวิสุทธจึงได้มีโทรเลขถามไปยังข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลจันทบุรี แลให้ตอบมาทางโทรเลขแล้ว เมื่อได้ความประการใดจะกราบบังคมทูลมาภายหลัง

กรมหลวงดำรงรับสั่งว่า เรื่องนี้ก็ได้ความพอที่จะจัดได้แล้ว คือในฝ่ายพุทธจักร เจ้าคณะมณฑลก็ได้มีคำสั่งไปให้เลิกแล้ว แต่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ พระอุปฮาดยี่หวี่งจะถวายฎีกาอุทธรณ์คำตัดสินนั้นก็ได้ เพราะฉะนั้นคำสั่งของเจ้าคณะมณฑลที่ ~~ให้เลิก~~ จะดีเขาเช่นเดียวกับคดีอื่น ๆ

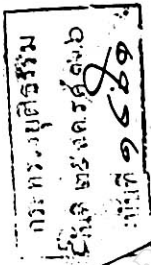
พระหริ่งยังจะถวายฎีกาไต่อยู่ ส่วนทางศาลนั้น พระหริ่งจะสู้หรือไม่สู้ก็ไม่เป็นปัญหาใด เพราะศาลพิจารณายาไปทั้งเป็นพระก็ได้แล้ว จึงเห็นว่าไม่ควรรอพิพากษาอีก ควรกระทรวงธรรมการจะมีโทรเลขสั่งถึงมณฑลว่า ตามอธิกรณ์เรื่องพระหริ่งรับฝากขึ้นเรือนนี้ เจ้าคณะมณฑลได้มีคำสั่งถึงเจ้าคณะเมืองให้สู้พระหริ่งขอให้ศาลพิจารณาลงแล้ว ให้ข้าหลวงเทศาภิบาลถามพระครูสังฆาโมกข์ดู ถ้าใจความว่าเจ้าคณะเมืองเรียกตัวพระหริ่งไม่มา ก็ให้มณฑลจับตัวพระหริ่งมาส่งเจ้าคณะเมืองแล้วให้ชำนาคักคินให้พิพากษา ถ้าพระหริ่งจะถวายฎีกาก็ให้รับฎีกาส่งมา ส่วนคดีในศาลนั้นไม่เกี่ยวแก่การที่พระหริ่งสู้หรือไม่สู้ ให้มณฑลส่งตัวพระหริ่งไปให้ศาลพิจารณาคำต่อไป

ที่ประชุมไม่คัดค้านประการใดเป็นเอกถลง

๖-

ที่ ๑๑/๒๓๑

เรื่อง ความหมายของ พระราชบัญญัติการขึ้น
ปลัดทูลฉลอง กรมการบัญชีรวม

กรมการบัญชีรวม
ปลัดทูลฉลอง กรมการบัญชีรวม

ผู้มีอำนาจ
/ ๑๙/๑/๒๕๓๑

(แบบร่าง)

แผนก

ผู้ร่าง

ผู้ตรวจ

ผู้เขียน

ผู้ทำน

{ เกตุล

น. ใหญ่

ใหญ่

ร่างนี้ตรงกับข้อที่เดิม ๒

ปี ๑๒๖

หน้า ๖๑๓

ที่ ๓๔/๑๒๖

กระทรวงยุติธรรม

วันที่

๓๐

ธันวาคม

รัตนโกสินทรศก ๑๒๖

เรื่องขอขานรับทราบจากนายหม่อมราชวงศ์

อภัยสิทธิ์จากนายหม่อมราชวงศ์อภัยสิทธิ์

นางสาวอภัยสิทธิ์

นางสาวอภัยสิทธิ์

คดีเรื่องอภัยสิทธิ์

คดีเรื่องอภัยสิทธิ์

คดีเรื่องอภัยสิทธิ์

คดีเรื่องอภัยสิทธิ์

คดีเรื่องอภัยสิทธิ์

คดีเรื่องอภัยสิทธิ์

คดีเรื่องอภัยสิทธิ์

คดีเรื่องอภัยสิทธิ์

คดีเรื่องอภัยสิทธิ์

คดีเรื่องอภัยสิทธิ์

ให้ทูลพิชิต

เพราะหม่อมเจ้าหลานได้ละอายใจ
ทำหนังสือไม่ประมาทก็กลัวได้ การกษัตริย์
หม่อมเจ้าหลานได้ละอายใจ ละอายใจ
ได้ละอายใจไม่ประมาทก็กลัวได้ การกษัตริย์
ธรรมดา หม่อมเจ้าหลานได้ละอายใจ
อนึ่งด้วยเหตุนี้เองหม่อมเจ้าหลานได้

โดยที่หม่อมเจ้าหลานได้ละอายใจ
หม่อมเจ้าหลาน

(เช่น) หม่อมเจ้าหลานได้ละอายใจ

ที่ ๑๙๓๒๖

กระทรวงมหาดไทย
กรมการปกครอง
เลขที่ ๒๕๖๑

วันที่ ๑๔ เดือน มกราคม ร.ศ. ๑๒๓

พระมาวิสุทธิสุริยศักดิ์ เริ่มหมายัง พระมาจักร์ปาศิรีศิริวิสุทธิ
ปัตติคุณของกระทรวงยุติธรรม

ด้วยท่านเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย มีบัญชาว่า เรื่องเจ้าอธิการหรือ
วัดบางระอ้าย แขวงเมืองรัตนบุรี รั้งปากผืนเดือน เจ้าพนักงานอัยการฟ้องต่อ
ศาลมณฑลรัตนบุรีนั้น กระทรวงนี้ได้ทำความกราบบังคมทูลพระกรุณาโปรด
ให้ที่ประชุมเถระสมาคมพิจารณา และในเวลานี้ก็ยังอยู่ในระหว่างพิจารณา
ของที่ประชุมเถระสมาคม เพราะฉะนั้นจึงโปรดให้ตามมายังท่านว่า เรื่องรั้ง
ปากผืนเดือนเช่นนี้ ตามที่ไปแต่ฝ่ายศาลได้เคยปรับไหมลงโทษประการใด
บ้าง ขอได้แจ้งไปให้ทราบด้วย เพื่อจะได้เป็นทางคำวิหัดต่อไป

ขอได้ทำความกราบทูล พระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จเสนาบดีกระทรวง
ยุติธรรม ทราบฝ่าพระบาท แล้วแต่จะโปรดเกล้าฯ

ปัตติคุณของ

[20]

พระยาสุริยวงศา

พระยาสุริยวงศา

พระยาสุริยวงศา
พระยาสุริยวงศา
พระยาสุริยวงศา

พระยาสุริยวงศา

พระยาสุริยวงศา

พระยาสุริยวงศา
พระยาสุริยวงศา

พระยาสุริยวงศา
พระยาสุริยวงศา

พระยาสุริยวงศา
พระยาสุริยวงศา

พระยาสุริยวงศา
พระยาสุริยวงศา

[๒]

Yen-ho

นิเวศวิเทศ

กระทรวงมหาดไทย

เรื่องขอรับบำเหน็จ

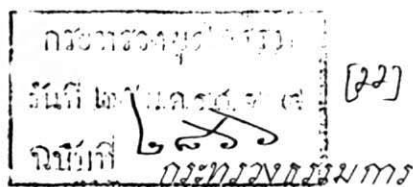
กระทรวงมหาดไทย
 กรมการปกครอง
 ๒๕๖๖

เรื่องขอรับบำเหน็จ
 กรมการปกครอง
 ๒๕๖๖

www.libroy.go.th

ที่ ๖/๕๕๐๓

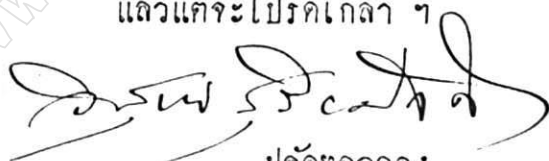
วันที่ ๒๓ เดือน มกราคม ร.ศ. ๒๒๘

พระยาวิสุทธสุริยศักดิ์ เวียนมายัง พระยาจักรีปาณิศรศิริวิ
สุทธ ปลัดทูลฉลองกระทรวงยุติธรรม

ด้วยท่านเสนาบดีกระทรวงธรรมการมีบัญชาว่า หนังสือกระทรวง
นี้ที่ ๔/๔๓๒ ลงวันที่ ๑๔ เดือนนี้ ตามมาด้วยเรื่องเจ้าอธิการ
หริ่งรับฝากยื่นเตือน ว่าเรื่องเช่นนี้ศาลได้เคยปรับใหม่ลงโทษประการ
ใดบ้างนั้น ถ้าท่านโปรดตอบชี้แจงไปให้ทราบได้โดยเร็วจะขอบใจมาก

ขอได้นำกราบทูล พระเจ้าลูกยาเธอ ฯ เสนาบดีกระทรวงยุติ
ธรรม ทราบฝ่าพระบาท

แล้วแต่จะโปรดเกล้า ฯ

ปลัดทูลฉลอง

๙.๒ ศาลมณฑลจันทบุรีขอพระบรมราชานุญาตจำคุกสมเ็จแดงจำเลย*

คดีนี้เกิดขึ้นเมื่อร.ศ. ๑๒๙ (พ.ศ. ๒๔๕๓) ศาลเมืองตราดมีคำพิพากษาจำคุกนายแดง ๑ เดือนฐานลักทรัพย์ (ลักไก่) นายแดงมีประกันระหว่างอุทธรณ์ ครั้นคดีถึงที่สุดนายประกันแจ้งว่า นายแดงไปบวชเป็นพระภิกษุแล้ว ศาลเมืองตราดจึงมายังพระยานครโกยพิณอธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลจันทบุรี ซึ่งได้ขอหารือไปทางกระทรวงยุติธรรมหม่อมเจ้าจุรุธดัดดี กฤดากร ผู้รั้งตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมมีความเห็นว่า เป็นความเล็กน้อย ครั้นจะนำขึ้นกราบบังคมทูลก็จะเป็นการรบกวนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยใช่เหตุ เมื่อนายแดงบวชอยู่แล้วก็ให้บวชไป ถ้าสึกออกมาจึงค่อยจัดการตามคำพิพากษา.

*กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, ร.๕ ขธ.๑๓/๑๓ เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงยุติธรรม เรื่องศาลมณฑลจันทบุรีขอพระบรมราชานุญาตจำคุกสมเ็จแดงจำเลย

กรมบัญชาการกระทรวงยุติธรรม

เก็บที่ ม.ม.

แฟ้มที่ ๑๗

แผนก ศาลหลวง

ปี ๑๒๕๖

เรื่อง ศาลหลวงพิจารณาคดีพระยาพรหมมาทนต์ในคดีอาญา (๑๒๕๖) (๑๒๕๖)

พยานคดีอาญา (๑๒๕๖) (๑๒๕๖)

ใจหาย

ในคดี

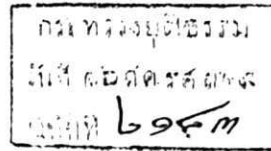
๑๒๕๖

จำเลย

ชื่อผู้ฟ้อง	ชื่อผู้รับ	หมายตรวจ	ลงวัน	คำพิพากษา	หมายเหตุ
ขุนหาญ	ขุนหาญ	๒๓/๓๐๕	๑๓/๓๐๕	๑๓/๓๐๕	๑๓/๓๐๕
ขุนหาญ	ขุนหาญ	๒๐/๑๓๐๕	๑๕/๑๓๐๕	๑๕/๑๓๐๕	๑๕/๑๓๐๕
พระยาพรหมมาทนต์	พระยาพรหมมาทนต์	๑๒/๑๓๐๕	๑๒/๑๓๐๕	๑๒/๑๓๐๕	๑๒/๑๓๐๕
พระยาพรหมมาทนต์	พระยาพรหมมาทนต์	๑๒/๑๓๐๕	๑๒/๑๓๐๕	๑๒/๑๓๐๕	๑๒/๑๓๐๕
พระยาพรหมมาทนต์	พระยาพรหมมาทนต์	๑๒/๑๓๐๕	๑๒/๑๓๐๕	๑๒/๑๓๐๕	๑๒/๑๓๐๕

ชื่อผู้ให้หนังสือ	ชื่อผู้รับ	หมายเลข	ตงวัน	คำด้วย	หมายเหตุ
นายปานดา	นายจก	๕๖/๕๐๑	๒๕๓๓	ส่งสำเนาหนังสือขอสงวน	

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.coj.go.th)

ที่ ๒๓/๓๐๕

ศาลมณฑลจันทบุรี

วันที่ ๑๑ สิงหาคม รักษากาลินทร ทก ๑๒๕๕

พ. ยานทร โภยพิเนท อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลจันทบุรี
เรียนมายังท่านพ. ยานทร ปาณิศร์ ศิลวิสุทธ์ ปลัดมณฑลอุดร พ. ยานทร
ยุติธรรม

ด้วยข้าพเจ้าได้รับหนังสือผู้พิพากษาศาลเมืองท. ร. ท. ที่ ๒๕/๗๕
ลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ค.ศ. นี้ ท. ร. อ. ในเรื่องความอาชญา ระหว่างพนักงานอัย-
การ โภยพิเนท นายแดงจำเลย ๆ ท้องหาว่าลักทรัพย์ศาลกักกันจำคุกนายแดง
- ๑ เดือน นายแดงมีประกันในระหว่างอุทธรณ์ ครั้นคดีถึงที่สุดนาย-
ประกันแจ้งท. ร. ว่า นายแดงไปขอขมาพ. ยานทร เสียแล้ว ศาลได้ลง
โทษนายประกันแล้ว แต่ส่วนท. ร. นายแดงจำเลยซึ่งเวลานี้ยังเป็นสมณะอยู่
นั้นจะควร จัดการ อย่างไรก็ดี ความแจ้งในสำเนาหนังสือของศาลเมือง
ท. ร. ซึ่งข้าพเจ้าได้ส่งมาพร้อมกันขอขมาพ. ยานทร นี้แล้ว

เรื่องนี้จะควรให้ศาลลงไว้ก่อนเมื่อนายแดงเสียจากสมณะแล้ว
จึงเอาท. ร. มาทำโทษหรือจะควร จัดการ อย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าขอขมาพ. ยานทร
ท. ร. นี้

ควร มีควร แล้วแต่จะโปรด

(Signature)

สำเนา

รับวันที่ ๔ / ๕ / ๑๒๕

ที่ ๒๕/๗๕

ศาลเมืองทวาย

วันที่ ๓๐ กรกฎาคม รัตนโกสินทร คก ๑๒๕

ขอประทานหมายเวียน ท่านพระยานคร โภยพิเชต ขนิบคิณพิพาก
ษาศาลมณฑลจันทบุรี

ด้วยความอาญา ระหว่างพนักงานอัยการ โจทก์—เมืองทวาย โจทก์
นายแดงจำเลย ๆ ต้องหาว่าลักทรัพย์ ศาลได้ตัดสินจำคุกนายแดงจำเลย
มีกำหนด ๑ เดือน นายแดงจำเลยได้มีประกันในระหว่างตุลาการ ๗

บัดนี้คดีถึงที่สุด นายประกัน⁺ผู้⁺แรงท่อนศาลว่า นายแดง—
จำเลยไปบวชเป็นพระ ะภิกษุเสียบที่วัดมรดาตองที่อำเภอสูงแสงเมืองจันทบุรี
เมื่อเดือน ๗ ปีนี้แล้ว นายประกันจะส่งตัวนายแดงจำเลยให้ศาลไม่ได้
ศาลได้ลงโทษนายประกันไปแล้ว แต่ส่วนตัวนายแดงจำเลยซึ่งเวลานี้⁺เป็น
สมณนั้น จะควรจัดการประการใด ข้าพเจ้าจึงทราบบเรียนมายังท่าน
เพื่อขอความดำริ

การจะควรมิควร ประการใดแล้วแต่จะโปรด

(เซ็น) เทต

เนติบัณฑิตยพิพากษา

(แบบร่าง)

แผนก

ผู้ร่าง หลวงสวัสดิ์
ผู้ตรวจ หลวงสวัสดิ์
ผู้เขียน หลวงสวัสดิ์
ผู้ทวน หลวงสวัสดิ์

ร่างนี้ทรงกับฉบับเดิม ๒ ปี ๑๓๙๔ หน้า ๒๗๘

ที่ ๒/๑๗๙๔

กระทรวงยุติธรรม

วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๔๓๕
เรื่อง ความมาลาโทษหม่อมราชวงศ์
พระยา อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล
มณฑลพายัพ

ด้วยตามหนังสือที่ ๒๓๓/๓๐๕ ลงมา
ที่ ๑๑ เดือนมีนาคม ในเรื่องมาลาโทษ
จำเลยซึ่งต้องพระราชทานโทษ แลศาล
ตัดสินลงโทษแล้ว จำเลยกลับหนีไป
บวชวิสัย ว่าควรจัดการอย่างไร
ได้ให้ความทูลหม่อมเจ้าวงศ์ศักดิ์อีก
กรมผู้บังคับแผนกเสนาบดีกระทรวง
ธรรมการทราบแล้ว

จึงขอเสนอให้ส่งจำเลยในคดีนี้
เพื่อจะได้ให้ความทูลหม่อมเจ้าวงศ์ศักดิ์อีก

โดยโอกาสนี้ ขอแสดงความนับถือ
มาต่อหม่อมหลวง
(ชม) จักรพงศ์

กรมไปรษณีย์ โทรเลขสยาม
Royal Siamese
Post and Telegraph Department.

วันนี้ได้รับหนังสือจากคุณ ก. จ. ส่งไป ใน ทาง
ไปรษณีย์เลขหนังสือ ๑ ฉบับ

Received to day for despatch by post the
following Registered letter

ที่ No	๔๕๑๕
ชื่อผู้รับ Name of addressee	หม่อมหลวง จักรพงศ์
ที่หมาย Place of destination	จังหวัด
Postage ค่าตัว ไปรษณีย์	๓๕ สตางค์

กรุงเทพฯ

วันที่

เดือน

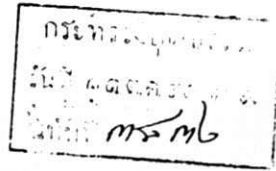
ร.ศ. ๗๖

Bangkok.

19

ขอฝากไปรษณีย์ โทรเลข ที่

Post and Telegraph Office No.

ที่ ๔๓/๔๔๐

ศาลมณฑลจันทบุรี

วันที่ ๖ ตุลาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๒๔

พระยานคร โภษิตเขต อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลจันทบุรี
 เวียนมณฑลก่อนพระชะลาวัณ ปาณิศรวิสุทธิ ปัตติทูลฉลองพระทรวง
 ยุติธรรม

ความข้อพระไต่ฉบับที่ ๒๐/๑๓๐๔ ลงวันที่ ๑๔ สิงหาคม
 ศกนี้ สั่งให้ข้อพระส่งสำนวนเรื่องพนักงานอัยการ โจทย์ นายแก่งจำ
 แดงเข้มนั้น ข้อพระไต่สั่งเข้ามาขอ อภัยกับอภัยนี้แล้ว

ควรมีความแล้วแต่จะโปรด

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง
 วิชาภาษาอังกฤษ
 ๑๐๐

เรียนมาซึ่งท่านพระยาวิเศษ ปาณิกวิเศษ ปณิกวิเศษ

กรุงเทพฯ

พระยาวิเศษ

ศาลมณฑลจันทบุรี

Фотомашин

[illegible]

โรงเรียนทอสมการมณฑลนครราชสีมา
ภาคใต้
(ฉบับ: ๓๓) กฤษณาสี

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

๐ ใต้ปกครองนั้นเอง พวกที่ไม่ค่อยจะรู้
 ว่าประเพณีเก่าแก่ที่ใคร เช่นพวกพวก
 ดำอยู่ในท้องที่เหล่านั้นได้แก่ พวก
 ก็ตอบว่าไม่แน่ใจว่าประเพณีที่ตามแล้ว
 ในท้องที่เหล่านั้นตามหรือไม่

1. ข้อความในหนังสือพิมพ์ใดที่กล่าวถึง
 ในคำพูดเพื่ออะไร? (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10)
 2. ข้อความใดที่กล่าวถึงคนจน? (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10)
 (11) (12) (13) (14) (15) (16) (17) (18) (19) (20)

กระทรวงยุติธรรม
ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ
ฉบับที่ ๕๖๐๓

ที่ ๕๗/๕๐๑

ศาลมณฑลจันทบุรี

วันที่ ๒๔ ตุลาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๒๔

พระยานคร โภยพิเชต อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลจันทบุรี
เรียนมายังท่าน พระยาจักรี ะปาลิศรวิศิตวิสุทธีปลัดมณฑลของกระทรวง
ยุติธรรม

ด้วยข้าพเจ้าได้มีหนังสือที่ ๓๔/๒๖๖๔ ลงวันที่ ๑๔
เดือนนี้ ว่าด้วยขุนอนุฎตประชาผู้พิพากษาของศาลเมืองทวาย
จากคำพยานบกพล่อง แต่สืบพยานไม่ใคร่จะรู้ว่าจะเห็นเป็นหน้า
ที่ใคร มีคำสั่งให้ข้าพเจ้าตั้งเงินเดือนขุนอนุฎตประชาขึ้น

ข้าพเจ้าได้ส่งสำเนาหนังสือของกระทรวงไปให้ขุน
อนุฎต ำ ฎ และไป ังสั่งตั้งเงินเดือนแล้ว

ควรมิควร แล้วแต่จะโปรด / ะระ

นายพลโท...

พ. ๒๐๗/๒๐๐๑

เรียนนายช่างท่าน พระยาวิเศษ ปาฬาศิลปวิจิตร
ปลัดทูลฉลององคมนตรี
บุรีรัมย์บุรีรัมย์

ศาลมณฑลวันท

๙.๓ คดีขุนถนนปรีชา ยกกระบัตร และนายเสก รongยกกระบัตร ศาลมณฑลจันทบุรี ยักยอกเงินหลวง*

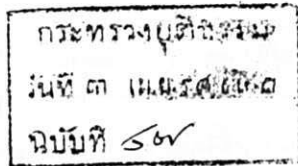
คดีนี้เกิดเหตุเมื่อเดือนมีนาคม ร.ศ. ๑๓๐ (พ.ศ. ๒๔๕๔) ขณะเกิดเหตุขุนถนนปรีชา เป็นยกกระบัตร (จำศาล) นายเสก เป็นรองยกกระบัตร (รองจำศาล) ในศาลมณฑลจันทบุรี ในคดีเรื่องนี้หนังสือโต้ตอบระหว่างศาลกับกระทรวงยุติธรรม หนังสือขอความเป็นธรรม ของบุคคลทั้งสอง ตลอดจนคำพิพากษาศาลมณฑลจันทบุรี และคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ข้าหลวงพิเศษ ซึ่งได้ตัดสินยกฟ้องบุคคลทั้งสอง แต่กระทรวงยุติธรรมเห็นว่าคดีเก่าเกินสมัย ไปแล้ว จึงไม่ให้เข้ารับราชการต่อไปอีก

* กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, ร.๕ ยธ.๑๓/๑๔ เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๕ กระทรวงยุติธรรม เรื่อง ขุนถนนปรีชา ยกกระบัตร และนายเสก รองยกกระบัตร ศาลมณฑลจันทบุรี ยักยอกเงินหลวง

ที่	ชื่อผู้ให้หนังสือ	ชื่อผู้รับ	หมายเลขที่	ลงวัน	กำกับ	หมายเหตุ
๓	การขาดเรียน	หลวงวิจิตร	๓๖/๒๓๓	๑๐ ขฤพมณฑล ๑๓๑	เรื่อง การแก้ไขข้อ เดิมของ	
๔	การขาดเรียน	หลวงวิจิตร	๒๖๓๖	๑๕ ขฤพมณฑล ๑๓๑	เรื่อง เรื่องหลวงวิจิตร กรมการ การ	
๕	หลวงวิจิตร	การขาดเรียน	๒๖/๑๑๑	๑ ขฤพมณฑล ๑๓๑	เรื่อง การแก้ไขข้อ เดิมของ	
๑๐	การขาดเรียน	หลวงวิจิตร	๒๖/๑๑๑	๑ ขฤพมณฑล ๑๓๑	เรื่อง การแก้ไขข้อ เดิมของ	
๑๑	กรมการ	หลวงวิจิตร	๒๖/๑๑๑	๑ ขฤพมณฑล ๑๓๑	เรื่อง การแก้ไขข้อ เดิมของ	
๑๒	การขาดเรียน	หลวงวิจิตร	๒๖/๑๑๑	๑ ขฤพมณฑล ๑๓๑	เรื่อง การแก้ไขข้อ เดิมของ	

ผู้มอบหนังสือ	ผู้รับ	หมายเหตุ	วันที่	คำขวัญ	หมายเหตุ
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์	ม.ร.ว.คึกฤทธิ์	๒๕/๓/๕๕	๒๕ ธันวาคม	อุดมการณ์ อุทิศตัวให้ประเทศ ชาติ	
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์	ม.ร.ว.คึกฤทธิ์	—	๒๕ พฤศจิกายน	อุดมการณ์ อุทิศตัวให้ประเทศ ชาติ	
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์	ม.ร.ว.คึกฤทธิ์	—	๒๕ ธันวาคม	อุดมการณ์ อุทิศตัวให้ประเทศ ชาติ	
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์	ม.ร.ว.คึกฤทธิ์	๑๕/๓/๕๕	๓๐ พฤษภาคม	อุดมการณ์ ๒๕ ธันวาคม มหาจักรี รัตนโกสินทร์	
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์	ม.ร.ว.คึกฤทธิ์	—	๒๕ พฤศจิกายน	อุดมการณ์ ๒๕ ธันวาคม มหาจักรี รัตนโกสินทร์	
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์	ม.ร.ว.คึกฤทธิ์	๒๐/๓/๕๕	๓ มิถุนายน	๒๕/๑๒/๕๕ ๒๕ ธันวาคม มหาจักรี รัตนโกสินทร์	

[illegible]

ที่ ๑๑๗/๒๕๐

ศาลมณฑลจันทบุรี

วันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๐

ทนายเรียม ท่านพระยาวราษเสนา ปลัดมณฑลของกระทรวงยุติธรรม
 ทนายในคดีแพ่งระหว่างนายโจทก์ นายแจ่มจำเลยเรื่องหนี้สิน
 โจทก์จำเลยได้ทำยอมกันต่อศาลเมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ จำเลยยอมให้
 เงิน ๒๒๕๐ บาท ๑๔ สตางค์ให้โจทก์ไปจ่ายคืน ๆ ละ ๑๐๐ บาททุก
 เดือนกว่าจะครบ แต่นั้นมาจำเลยก็ได้ส่งเงินให้โจทก์ไปจ่ายคืนละ
 ๑๐๐ บาทตลอดมา

ครั้นเมื่อวันที่ ๒๒ เดือนนี้ นายเชษฐหัดถาญชาญโจทก์มาอ้างต่อศาลขอ
 รับเงิน ๑๐๐ บาทตามที่เคยได้รับจากจำเลย แลนายเชษฐแจ้งว่าได้ไปตาม
 จำเลย ๆ ว่าได้ส่งไว้ต่อศาลเป็นเงิน ๑๐๐ บาทแล้ว ข้าพเจ้าจึงได้เรียก
 นายแจ่มจำเลยมาถาม นายแจ่มก็แจ้งว่าได้ส่งเงิน ๑๐๐ บาทต่อศาลแล้ว
 แลนายแจ่มได้ยื่นใบรับเงินที่ขุนถนนประชากรมัยการ ศาลได้ทำให้นายแจ่มไว้
 ทนาย ข้าพเจ้าได้เรียกขุนถนนประชากรมัยการมาถามปากคำ กับนายเสกของมกระ
 มัยการ แลผู้ขึ้นที่เกี่ยวในเรื่องนี้มาสอบถามด้วย ทั้งแจ้งในสำเนาหนังสือ
 ต่าง ๆ ที่ได้ส่งมอบทนายเรียมในนี้ด้วยแล้ว

ตามที่ได้สอบถามแลให้ส่วนมาได้แล้วได้ความว่า นายแจ่มซึ่งเป็นพ่อค้า
 ได้ขายเรือกระดากแบบพิมพ์ต่าง ๆ ให้แก่ศาลไว้เป็นเงิน ๕๖ บาท เงิน
 ราษฎรศาลได้เบิกมาจากคลังแล้วเพื่อใช้ให้แก่นายแจ่ม แลอยู่ในความผิด
 ของนายเสกของมกระ มัยการ วันที่ ๑๑ เดือนนี้นายแจ่มได้ส่งเงินต่อศาล
 ๕๕ บาท แลนายแจ่มได้บอกให้นายเสกนำเงิน ๕๖ บาทที่นายแจ่มจะได้

เปนเงินค่ากระดากของนายแจ่มนั้นส่งต่อศาล รวมเข้ากับ ๔๔ บาท เปน
 เงิน ๑๐๐ บาท เพื่อให้แก้แค้นโจทก์ตามเคย เปนการตกลงกันแล้ว
 นายเสกได้เขียนใบรับ ๆ เงิน ๑๐๐ บาท แด่ขุนถนนเซ็นชื่อในใบรับ
 มีให้แก่นายแจ่มไป แด่ขุนถนนหรือนายเสกหาได้ส่งเงินต่อผู้พิพากษา
 ตามระเบียบ หรือได้แจ้งให้ผู้พิพากษาทราบไม่ การที่ขุนถนนแฉนาย
 เสกไว้ รวมคิดกันออกใบรับให้นายแจ่มไปโดยตัวหนังสือก็เป็นการฉ้อ
 เบี่ยง ซึ่งใบรับเงินทั้งหลายผู้พิพากษาเป็นผู้เซ็นชื่อ ทั้งเงินที่ขุนถนน
 ใ้รับไว้ก็ไม่ส่งต่อผู้พิพากษา แฉนายเสกซึ่งเป็นเหตุถึงเงินของนาย
 แจ่มไว้ก็ไม่ส่งเงินนั้นต่อผู้พิพากษา ทั้งสองคนสมรู้กันฉ้อเอาเงินนั้นไว้
 เสีย จนโจทก์มาร้องแต่ศาลได้บังคับให้ขุนถนนส่งเงินมา ขุนถนนก็
 ไม่สามารถส่งเงินให้ในทันที ได้ฉีกข้อไปอีก ๒ วันจึงส่งเงินมาได้
 เปนกิริยาที่มีเจตนาทุจริตเอาเงินไว้ใช้สอยส่วนตัว แต่แม้จะไม่เป
 นเจตนาที่จะเอาเงินนั้นเสียก็เดี๋ยวก็น่า แต่ก็เป็นเจตนาที่ฉ้อโกงเอาเงิน
 นั้นไว้ใช้สอยชั่วคราวหนึ่ง แด่หากโจทก์มาร้องจึงได้ปรากฏขึ้น ซึ่ง
 เปนความผิดตามกฎหมายแต่ตัวไม่มีอำนาจจะทำได้ เปนความผิดต่อประ
 มวณกฎหมายอาญามาตรา ๑๓๑-๑๔๐-๓๑๔ แด่ ๓๑๔ แด่ในวันที่ ๒๔
 เมื่อขุนถนนได้ส่งเงิน ๑๐๐ บาทแล้ว ข้าพเจ้าได้สั่งให้ขุนถนนแฉนาย
 เสกออกจากหน้าที่ราชการในศาล แด่ในวันที่ ๒๕ นี้ได้มีหนังสือส่งคดีให้
 พนักงานอัยการ ฟ้องขุนถนนแฉนายเสกต่อศาลด้วยแล้ว

การที่คนสองคนนี้ได้กระทำความผิดแล้ว แม้ว่าเราจะมีทางหลีกเลี่ยง
 ประการใดที่จะไม่ยอมรับโทษตามกฎหมายก็ดี ก็ยังเป็นกิริยาที่ไม่สมควร

อนึ่งว่า การลาออกซึ่งจะให้ข้าราชการ ท่องไปไม่ได้ เป็นอันหมดความเชื่อถือ
ในเขาทั้งสองซึ่งมีตำแหน่งพระ ข้าราชการ และ องคมนตรี ข้าราชการ อันเป็นเหตุเป็น
การของยุติธรรมเท่านั้น ถ้าจะให้ข้าราชการไป หากผู้พิพากษาพึงเผด็จเมื่อ
ใด ก็จะต้องเรื่องเช่นนี้อีก เป็นสิ่งที่ทำให้เสียเกียรติยศและความเชื่อถือ
ของมหาชนในศาลอนึ่ง

จึงขอรับพระ ทานใต้ขุนถนนถนนเสกทั้งสองคนออกจากตำแหน่งหน้าที่
ราชการในศาลแต่บัดนี้ไป ทั้งจ่ายเงินเกษมของเขาสองในจำนวน
เกษมนี้ แลห้ามไม่ให้คนทั้งสองนี้เป็นทนายว่าความในศาลต่อไปด้วย เพื่อ
จะได้เป็นแบบอย่างแก่เจ้าพนักงานศาลอื่น ๆ ท่องไปว่า เมื่อเจ้าพนักงาน
ศาลทำผิดเองยอมให้รับโทษหนัก

ส่วนหน้าที่พระ ข้าราชการซึ่งว่างอยู่นั้น จะหาคนที่นี้ที่มีความรู้ก็จริง ๆ
ทำในหน้าที่นี้ไม่ได้ ถ้าขุนถนนเองนั้นทำอะไรไม่ได้เลย ขอพระ ทานวงใต้
ไป ครักหาผู้ที่มีความรู้สมควร ส่งมาเป็นพระ ข้าราชการด้วย แต่ส่วนหน้าที่ของ
พระ ข้าราชการ นั้นจะได้เลือกหาผู้ที่ทำการ อยู่ในศาลแล้วเดี๋ยวนี้รับหน้าที่ต่อไป

กษัตริย์ และ พระ ข้าราชการ

รักษาการแทนอธิบดีผู้พิพากษา

การวางมูลนิธิที่ธรรม

செய்த: ௧௧ மே. ௧௯. ௧௯௮௮

หน้า ๕๗.

[illegible]

החלטה 107

[illegible]

(สำเนา)

ศาลมณฑลจันทบุรี

ใบรับที่

เบอร์พ้องที่

วันที่ ๑๑ มีนาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๓๐

โจทก์

ฝ่าย

นายแจ่ม

จำเลย

เงิน ค่ายอม

๑๐๐ บาท

อัฐ

สิ่งของคือ

มาส่งต่อศาลให้แก่ ขาบโจทก์

เจ้าพนักงานได้ทำใบรับฉบับนี้ให้ไว้เป็นสำคัญ

(เซ็นชื่อ) ขุนถน

ทนายโจทก์ มหัทธโน

(สำเนา)

รายงานพิจารณา

คดีที่ ๔๔ ปี ๑๓๐

ศาลมณฑลจันทบุรี

วันที่ ๒๒ มีนาคม ร.ศ. ๑๓๐

ผู้พิพากษาซึ่งมีนามต่อไปนี้ข้างท้ายนี้ ได้นั่งพิจารณาคดีเรื่องนี้ศาลนี้
 ด้วยนายเชษฐหลานชาบโจทก์ซึ่งเป็นคนเสียจักษุทั้งสองข้างมา
 ร้องขอรับเงิน ๑๐๐ บาท เป็นเงินขายเคียนที่จำเลยได้ทำยอมจะ
 ส่งให้โจทก์ไปขายเคียนนั้น แดนนายเชษฐแจ้งว่าได้ไปตามจำเลย ๆ
 ว่าได้ส่งไว้ค่อศาลเป็นเงิน ๑๐๐ บาทแล้ว จึงได้เรียกนายแจ่มจำ
 เลยมาถาม นายแจ่มที่แจ้งว่าได้ส่งเงิน ๑๐๐ บาทค่อศาลแล้ว แดน
 นายแจ่มยื่นใบรับเงินที่ขุนถนนยก ะบັช ศาลได้ทำไว้ให้เป็นพยานด้วย
 แก่นวันนี้ขุนถนนยก ะบັช ไม่มาศาล จึงได้ถามขุนถนนยก ะบັช ศาล
 มาทอ้มด้วยนายเชษฐผู้แทนโจทก์ ได้ถามขุนถนน ๆ ระบุว่าได้ทำใบ
 รับเงินที่นายแจ่มยื่นให้แก่นายแจ่มจริง ขุนถนนที่แจ้งว่าความจริงได้
 รับเงินแค่ ๔๔ บาท อีก ๕๖ บาทนั้นนายเสถร องนกร ะบັช รับค่อขุน
 ถนนว่าจะส่งให้แก่นายแจ่มเมื่อเงินเคียน ๆ นี้ออก แดนการ เรื่องนี้
 ขุนถนนไม่ได้แจ้งให้หลวงสันตหิภูติพิพากษาซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการ ทัว
 ไปในศาลทั้งหมดทราบไว้เลย เพราะเหตุว่านายแจ่มไม่ได้ส่งเงิน
 เค็ม ๑๐๐ บาท แดนขุนถนนที่แจ้งว่าขุนถนนก็ได้ทราบแล้วว่าตามระ
 เบียบของศาลนั้นผู้พิพากษาคงเห็นที่รับเงินเองทั้งสิ้น เห็นว่าทนาย
 ที่ปรากฏในใบรับของศาลจำขุนถนนได้เห็นที่รับเงินไว้จากนายแจ่ม
 จำเลย ๑๐๐ บาทดังนี้ ขุนถนนก็ค่อส่งเงินนั้นมาให้โจทก์ไป จึง
 ให้ขุนถนนส่งเงินนี้ค่อศาล แดนขุนถนนขอพักไปวันที่ ๒๕ เดือนนี้จะส่ง

เงิน ๑๐๐ บาทให้ วันนี้นายเสกไม่ได้มาจึงไม่ให้กลัวมาสอบถาม
ไว้ให้นายเชษฐผู้แทนขายโจทก์แต่จนจนจนต้องไว้

(เซ็น) สัมภัก

(เซ็น) เชษฐ แทนขายโจทก์

จนจนจนแจ้งว่าเป็นคนมีชื่อเสียงแต่ไม่ได้ จึงให้นายเชษฐผู้แทน
โจทก์ แทนขายพวงเส้นผูกอยู่ห่อ อัมควันเซ็นชื่อเป็นพยานไว้

(เซ็น) สัมภัก

(ลงชื่อ) นายพวง พยาน

เชษฐ

หนังสือจากหอการค้าไทย

(สำเนา)

รายงานพิพาท

คดีที่ ปี ๑

ศาลมณฑลจันทบุรี

วันที่ ๒๔ มีนาคม ร.ศ. ๑๓๐

ผู้พิพากษาซึ่งมีนามต่อไปนี้ข้างท้ายนี้ ได้นั่งพิจารณาคดีเรื่องฟ้องศาลนี้

วันนี้ นายเสก อยบขะ บัณฑิต มาศาล จึงได้เรียนมาสอบถาม
 นายเสกที่แจ้งว่าได้เขียนใบรับฉบับที่ให้ผู้มีเงินจากนายแจ่มจริง
 โดยขุนถนนบอกให้นายเสกเขียน แลขุนถนนเซ็นชื่อในใบรับนั้น
 แลข้าพเจ้าเป็นคนหยิบเอาใบรับมาเขียนเอง ดึงเอามาจากกันขั้ว
 แลในกันขั้วก็ได้เขียนไว้ด้วย (ได้ให้นายเสกไปหากันขั้วมากู นาย
 เสกนำมาให้ดูไม่ได้ ว่าหายไปไหนเสียแล้ว) นายเสกให้ถ้อยคำ
 ว่าไม่ได้ลงเลขในใบรับ เพราะขุนถนนบอกไม่ให้ลง เงินตามใบมี
 รับนี้ขุนถนนเอาไป ๔๔ บาท อีก ๕๖ บาทนั้นเป็นเงินค่าใช้สอยของ
 นายแจ่ม แลข้าพเจ้าได้เบิกมาจากคลังแล้วก่อนวันที่ ๑๑ มีนาคมนั้น
 ได้เบิกที่ตะเกี๋ยงระนอง รวมกันเป็นเงิน ๕๖ บาท นายแจ่มบอกให้
 ข้าพเจ้าเอาเงินที่ข้าพเจ้าได้เบิกจากคลังของนายแจ่ม ๕๖ บาทนั้น
 ส่งต่อศาล ข้าพเจ้าไม่ได้ส่งเงินนั้นต่อศาลโดยข้าพเจ้าถือไปแลกติด
 ห้าแผ่นที่^{กับ}ช่วย แลนายเสกรับเงินก็ยังไม่ได้ลงไว้ ข้าพเจ้าเป็นอง
 ฆะ บัณฑิต ศาลนี้มา ๕ ปีแล้ว ระเบียบของการรับเงินจากคู่ความนั้น
 ข้าพเจ้าก็ทราบดีแล้ว คือเมื่อคู่ความส่งเงินต่อศาลนั้น ต้องนำมา
 ให้ผู้พิพากษา แลผู้พิพากษาเป็นผู้เซ็นชื่อในใบรับนั้น แลในภายหลัง
 รายนี้ข้าพเจ้าไม่ได้แจ้งให้ผู้พิพากษาทราบเลย นายเสกว่าเงิน ๕๖
 บาทนั้นได้เอาไปส่งต่อขุนถนนแต่เมื่อคืนนี้แล้ว โดยข้าพเจ้าได้ทราบ

เรื่องที่ขุนถนนถูกใจส่วนในเรื่องเงินนี้แล้ว เงินตามใบรับที่ข้าพเจ้า
ได้เขียนให้นายแหม่มไปนี้ เป็นเงินที่ขายโฉนดของนายแหม่มจะคงได้
ข้าพเจ้าไม่ได้บอกให้ผู้พิพากษาทราบในการที่ขุนถนนได้เอาเงิน ๔๔
บาทที่นายแหม่มส่งนั้นไป โดยเข้าใจว่าเขาฝากเป็นส่วนตัวขุนถนน

อ่านแล้ว

(เซ็น) สัมหกิจ

(เซ็น) นายแป้ว ได้อยู่ช ัมค้วย สัมหกิจ

,, นายสาย

(เซ็น) นายเสก

วันนี้ขุนถนนมาแนะนำเงินมาให้รับช ัมค้วย ขุนถนนแจ้งว่าเป็น
เงินนายเสกนำไปให้ขุนถนนแต่เมื่อคืนนี้ ๔๖ บาท กับเงินที่นายแหม่ม
ส่ง ๔๔ บาท

(เซ็น) สัมหกิจ

(เซ็น) ถนน

การเรื่องนี้จะต้องให้ส่วนต่อไป แต่เพราะหว่างให้ส่วนนี้ให้
ขุนถนนแนะนำเสก^๕จากการ ทำการในศาลแคว้นนี้ไปก่อน กว่าจะ
ได้ส่ง^๕เสก^๕ขาดต่อไป

(เซ็น) สัมหกิจ

(เซ็น) ถนน นายเสก

ทนาย^๕ ทนาย^๕ ทนาย^๕

(สำเนา)

วันที่ ๒ มีนาคม ๑๓๐

วันเดือนนี้ได้เรียกนายแจ่มมาตาม นายแจ่มให้ดุษฎีคำว่า
 เงิน ๑๐๐ บาทที่ข้าพเจ้าได้ส่งทอดถาม ตามใบรับที่ข้าพเจ้าได้ยื่น
 ทอดถามนั้น เป็นเงินที่ข้าพเจ้าส่งเพื่อให้ขายโจทท์ที่ได้ฟ้องข้าพเจ้า
 แด่ทนายอมกันวันนั้น เหมือนที่ได้สั่งให้เหมือนตามเคย ข้าพเจ้าได้
 สั่งทนายเงินสกลให้ ๔๔ บาท อีก ๕๖ บาทนั้นเป็นเงินค่ากระดากแบบ
 คิมท่าง ๆ ที่ศาลได้ซื้อจากข้าพเจ้าไป แด่นายนั้นนายเสกของ
 ยศะบัตย์ได้บอกข้าพเจ้าว่าได้เบิกมาจากคลังแล้ว ข้าพเจ้าได้บอก
 นายเสกจะให้เอาเงินอีก ๕๖ บาทที่ข้าพเจ้าจะได้จากศาลค่ากระ
 ดากนั้นรวมเข้ากับ ๔๔ บาทรวมเป็น ๑๐๐ บาทให้ขายโจทท์ ที่นาย ก
 นายเสกบอกข้าพเจ้าว่าขอขมิ้นไว้ก่อน ข้าพเจ้าก็บอกนายเสกว่า
 ข้าพเจ้าต้องส่งเงินทอดถาม ให้นายเสกเอาเงิน ๕๖ บาทให้เสีย
 ก็เป็นละครทอดถาม นายเสกก็รับว่าจะเอาเงิน ๕๖ บาทนี้ให้แก่ศาล
 แทนข้าพเจ้า ใบรับนั้นนายเสกเป็นคนเขียน แด่ขุนถนนเป็นผู้เซ็น
 ชื่อให้ข้าพเจ้าไป ความตั้งใจของข้าพเจ้านั้น ที่ส่งเงินมาขมิ้นก็ส่ง
 ให้ศาลเพื่อจะให้ขายโจทท์ ข้าพเจ้าไม่ได้มีความตั้งใจที่จะส่งให้แก่
 ขุนถนนหรือให้แก่ฝ่ายเสกเถย ข้าพเจ้าได้ส่งเงินแล้วสัก ๑๐ วัน
 นายเสกหาหนขายโจทท์ก็ไปเตือนเอาเงินที่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็บอก
 ว่าข้าพเจ้าได้ส่งแล้ว แล้วศาลได้เรียกข้าพเจ้ามาตาม ข้าพเจ้า
 ก็ส่งใบรับที่ขุนถนนทำให้ข้าพเจ้าทอดถาม

อ่านแล้ว

(เซ็น) สัมฤทธิ์

(เซ็น) นายฉื่อ ไคยบุญควม

(สำเนา)

ที่ ๖๓/๒๗๗

ศาลมณฑลจันทบุรี

วันที่ ๒๔ มีนาคม รักษากฎมณฑล ๑๓๐

เรียนท่านพระ อธิการมณฑล จันทบุรี

ด้วยเมื่อวันที่ ๒๒ เดือนนี้ นายเชษฐหวนชาบโจทยซึ่งเป็นคนเสิบ
รักผู้ทั้งสองข้าง ได้มาร้องขอรับเงิน ๑๐๐ บาทที่นายแจ่มจำเลยของชาบ
ได้ทำยอมส่งเงินให้ฉัน แลนายเชษฐหวนจำเลยว่าได้ส่งเงินนั้นต่อ
ศาลแล้ว

ศาลจึงได้เรียกนายแจ่มมาสอบถาม แลได้ถามปากคำขุนทดณบริหาร
นายเชษฐหวน นายเชษฐหวนของนายเชษฐหวน ก็ได้ขึ้นที่เกี่ยวข้อในเรื่องนี้ ได้
กล่าวว่า เงินที่นายแจ่มได้นำส่งต่อศาลเพื่อให้ชาบโจทยเมื่อวันที่ ๑๐
เดือนนี้ นายแจ่มได้ส่งเป็นตั๋วเงินสด ๔๔ บาท อีก ๕๖ บาทเป็นเงินค่า
กระดาษที่ศาลได้ซื้อจากนายแจ่มแต่ได้เบิกมาจากคลังให้เพื่อให้นายแจ่ม แล
เงินอยู่ในความมือของนายเชษฐหวนของนายเชษฐหวน นายแจ่มได้บอกนายเชษฐ
ให้เอาเงินจำนวนนี้ส่งต่อศาล รวมกับเงิน ๔๔ บาทเป็น ๑๐๐ บาท แลนาย
เชษฐได้เขียนใบรับเป็นเงิน ๑๐๐ บาท ขุนทดณได้เซ็นชื่อในใบรับเงินนั้น
มอบให้นายแจ่มไป แต่ขุนทดณหรือนายเชษฐหาได้ส่งเงินนั้นต่อบุติพากษากฎ
ระเบียบไม่ ทั้งก็ไม่ได้แจ้งให้บุติพากษาทราบเลย

ในวันที่ ๒๒ นั้น ศาลได้บังคับให้ขุนทดณส่งเงิน ๑๐๐ บาทต่อศาล
ตามที่ปรากฏว่าขุนทดณได้เซ็นชื่อรับเงินไว้ ขุนทดณไม่สามารถจะส่งเงินให้
ได้ ๆ บัดนี้มาถึงวันที่ ๒๔ ขุนทดณจึงได้ส่งเงินมา

การที่ขุนทดณแลนายเชษฐได้ ร่วมคิดกันออกใบรับให้นายแจ่มไปโดย

คำพิง เป็นการฉ้อโกงของศาลซึ่งผู้พิพากษาท่านนั้นเป็นผู้ใช้หนี้เงิน ทั้งใบรับที่ออกไปก็ไม่มีเลขหมายกันหวั่นความระเบียบใบรับที่ศาลออก ชุม ถนนไคร้เงิน ๔๔ บาทแล้วหาส่งของผู้พิพากษาหรือแจ้งให้ทราบในการ ที่ไคร้เงินไว้ไม่ ฝ่ายนายเสกซึ่งเป็นผู้ถือเงินของนายแจ่มอยู่ ๕๖ บาท เมื่อนายแจ่มได้สั่งให้นายเสกส่งเงินนั้นต่อศาล นายเสกหาส่งไม่ ทั้งสองคนต่างยึดเอาเงินนี้ไว้เสีย แต่แม้จะไม่มีเจตนาที่จะยึดเอาไว้เสีย ก็ถือว่าผิด ก็ไคร้เงินเอาไว้เป็นประโยชน์ชั่วคราวหนึ่ง จนโรงผู้จะได้ มาร้อง แต่ศาลไคร้เงินมาให้ส่งเงินมา นายเสกกลับส่งเงิน ๕๖ บาท ต่อชุมนุม ๗๗ ส่งเงิน ๑๐๐ บาทต่อศาลดังนี้ ชุมถนนนายเสกย่อมมีความผิด ขอความโดยเดชะคดีแจ้งในใบรับเงิน ๑ ฉบับ ถ้อยคำชุมนุม ถนน นายเสก นายทอง นายแจ่มที่ได้สอบถามปากคำ กับนายสุธี เห็นเหมือนพนักงานศาล ซึ่งได้สอบมาในนี้ด้วยแล้ว

ขอท่านได้มีคำสั่งให้พนักงานฉ้อโกง เป็นโรงผู้ฟ้องชุมนุมนาย เสกต่อศาลให้พิจารณาคดีไปด้วย

ในที่สุดนี้ขอแสดงความนับถือมายังท่าน

(เซ็น) หลวงสัพทกิจวิจารณ์

ทำการ แทนอธิบดีผู้พิพากษา

เมืองจันทบุรี

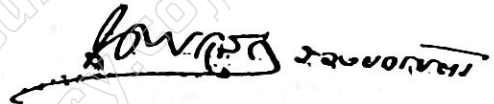
วันที่ ๒๖ มีนาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๓๐

เกล้ากระหม่อมนายเสก รองยกกระบัตรศาลมณฑลจันทบุรี ขอพระทานกราบทูลแก่พระเดช
พระคุณหม่อมเจ้าจุรุธดัดกัณดาภรณ์เสนาบดี กระทรวงยุติธรรมทราบฝ่าพระบาท

ด้วยเกล้ากระหม่อมได้รับราชการในหน้าที่รองยกกระบัตร ศาลมณฑลจันทบุรีมาจนบัดนี้นับได้
ห้าศกแล้ว เกล้ากระหม่อมได้ตั้งใจรับราชการฉลองพระเดชพระคุณมาโดยเรียบร้อยสุจริตไม่มีทางเสื่อมเสีย
ในทางราชการอย่างใด ตลอดมาจนบัดนี้ เกล้ากระหม่อมอาจอ้างท่านพระยานครโกวิทเฉก หลวง
อนุกรมกิจพิทักษ์ หลวงวิภาคพจน์อรธกับพนักงานในศาลมณฑลจันทบุรีทุกคนให้ฝ่าพระบาทไต่สวน
เอาความจริงได้ ครั้นต่อมาในศก ๑๓๐ นี้ นายแจ่มซึ่งเป็นผู้จำหน่ายเครื่องแบบพิมพ์ให้แก่ศาลบ้างบาง
อย่าง ได้ตกลงกับเกล้ากระหม่อมว่าเงินค่าใช้สอยซึ่งเป็นส่วนตัวของนายแจ่ม เมื่อเกล้ากระหม่อมได้
เบิกมาแล้ว ให้เกล้ากระหม่อมเป็นผู้เก็บรักษาไว้ให้นายแจ่ม เพราะนายแจ่มแพ้ความอยู่ที่ศาลหนึ่งเรื่อง
ถ้านายแจ่มต้องการเอาเงินกับเกล้ากระหม่อมใช้ในการเมื่อใด นายแจ่มจึงจะมาเอาที่เกล้ากระหม่อม ๆ
กับนายแจ่มได้ประพุดติดกันมาดังนี้ ช้านานแล้ว ครั้นเมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคมศกนี้ นายแจ่มก็นำเงิน
มา ๔๔ บาท เพื่อส่งศาลใช้ไต่สวนเงินยังขาดอยู่อีก ๔๖ บาท จึงจะครบจำนวนที่นายแจ่มต้องส่ง นาย
แจ่มก็ได้ฝากเงิน ๔๔ บาทนี้ไว้ต่อขุนถนนยกกระบัตรศาลและนายแจ่มได้บอกให้ขุนถนนเอาเงินค่าใช้สอย
ของนายแจ่มที่เกล้ากระหม่อมเก็บรักษาอีก ๔๖ บาท เพื่อรวมกับเงิน ๔๔ บาท ส่งศาลใช้ไต่สวน วันที่
นายแจ่มนำเงิน ๔๔ บาท ฝากยกกระบัตรศาลไว้นั้นก็เป็นเวลาบ่ายศาลจวนเลิกแล้ว เกล้ากระหม่อม
จะกลับจากศาลมาเอาเงิน ๔๖ บาท ค่าใช้สอยของนายแจ่มยังบ้านเรือนไปมอบให้ต่อยกกระบัตรศาล
ก็ไม่ทันเวลา ที่เกล้ากระหม่อมไม่ได้เอาเงินติดไปด้วยนั้น ก็โดยไม่ทราบชื่อนายแจ่มจะได้นำเงินไปส่งศาล
ใช้ไต่สวนในวันนั้น ส่วนเงิน ๔๔ บาทที่นายแจ่มฝากในยกกระบัตรศาลไว้นั้นยกกระบัตรศาลได้ให้เกล้า
กระหม่อมเขียนใบรับให้ยกกระบัตรศาล ๆ ก็เขียนชื่อในใบรับให้นายแจ่มยึดถือไว้ ครั้นวันรุ่งขึ้นเกล้า
กระหม่อมนำเงิน ๔๖ บาท ของนายแจ่มไปจะบอกต่อยกกระบัตรศาล ก็บังเอิญยกกระบัตรศาลป่วยไม่ได้
มาทำงานศาลทั้งเกล้ากระหม่อมก็ติดราชการไปทำแผนที่ที่หลายราย กับไปมีอาการป่วยลงตามทางทั้ง
ติดตรศศาลปิดด้วย ส่วนเงินนั้นเกล้ากระหม่อมได้มอบให้นายเสดน้องชายเกล้ากระหม่อมเก็บรักษาไว้
ครั้นวันที่ ๒๓ เกล้ากระหม่อมกลับจากราชการทำแผนที่ก็ได้ให้คนนำเงิน ๔๖ บาทรายนี้ไปมอบต่อยกกระบัตร
ศาลทันที ก่อนหน้าที่เกล้ากระหม่อมกลับจากทำแผนที่ เกล้ากระหม่อมทราบเกล้าว่า โจทย์ก็ได้ไปถาม
ยกกระบัตรศาลเหมือนกัน แต่ยกกระบัตรศาลผิดให้โจทย์รอก่อน ๒ เวลาพอเกล้ากระหม่อมกลับจากทำ
แผนที่ ยกกระบัตรจะได้เอาเงินที่เกล้ากระหม่อมอีก ๔๖ บาท รวมกับเงิน ๔๔ บาท ที่นายแจ่มฝาก
ยกกระบัตรศาลไว้ส่งศาลใช้ไต่สวน ครั้นวันรุ่งขึ้นโจทย์กับยื่นคำร้องต่อศาลว่า ยกกระบัตรรับเงินจากนาย

แจ่มไว้แล้วไม่ส่งศาลไซ้โจทย์ ทลวงถันทกจิวิจารณ์ได้ไต่สวนถามปากคำเกล้ากระท่อมแลยกระบัตรศาลเพื่อจะหีบผัดแก้เกล้ากระท่อมหรือประการใดก็ยังไม่ว่าบเกล้า เกล้ามีความเดือดร้อนเป็นอย่างยิ่ง โดยเกล้ากระท่อมมิได้มีจิตร์ทจริตอย่างใดอย่างหนึ่งเลย การที่นายแจ่มนำเงิน ๕๕ บาท ผ่ากขุนถนนไว้ ที่เกล้ากระท่อมมิได้บอกผู้พิพากษาทราบนั้น ก็เพราะเป็นเงินที่นายแจ่มผ่ากขกระบัตรไว้เป็นส่วนตัว ไม่ใช่ขายแจ่มนำเงินมอบกระบัตรให้ส่งศาลไซ้โจทย์ตรงทีเดียว ทั้งเวลาที่โจทย์ยื่นคำร้องต่อศาลกับเวลาที่เกล้ากระท่อมกลับจากทำแผนที่ก็คลาดกันเพียงสองเวลาเท่านั้น ก็เมื่อเวลามาพลาดกันเล็กน้อยเท่านั้น ผู้ใหญ่จะหีบเอาผัดแก้ผู้น้อย ผู้น้อยก็ต้องตายทุกคน เพราะผู้ที่ทำการทุกวันนี้นักคน ก็ย่อมจะมีทลวงถันพลาดบ้างเป็นแน่ ซึ่งเกล้ากระท่อมจะได้ประพุดชีว์ร้ายสมรู้เป็นใจคบคิดกับขกระบัตรศาลยกขอกเอาเงินรายนี้ไว้นั้นหามิได้ เป็นความสัตย์จริงของเกล้ากระท่อมดังนี้ เกล้ากระท่อมเห็นว่าเกล้ากระท่อมไม่ควรมีความผิดจะต้องถูกงคราซการ เกล้ากระท่อมได้รับความรับเดือดร้อนเป็นอย่างยิ่ง จึงได้กราบทูลมาเพื่อขอพระบารมีปกเกล้าเป็นที่พึ่ง พึ่งเลงดูเหตุที่ได้เป็นมาโดยความยุติธรรม

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้า

 รองอธิบดี

[illegible]

[illegible]

[illegible]

អោយមានដំណើរការប្រតិបត្តិ ទាន់
 ពេលវេលាដែលបានកំណត់

LDH

Prw 159

ทอดกษัตริย์ในเมืองจันทบุรีไว้รับความเดือด
 ร้อนด่าทอ ใช้ความอาชญาที่จำเลยมีโทษ
 กับหลักกฎหมายแล้ว หลวงสุวรรณฯ ผู้ที่หากโทษ
 โทษความเดือดร้อนหากเดือดร้อนยิ่งนัก
 หลวงสุวรรณฯ ได้เอาตัวจำคุกนี้ ผู้ใดที่รับโทษ
 น้อย ได้รับโทษจนหนักเกินกว่าจะทน
 จะตกก็โทษในสิบเดือนหรือปีหนึ่งก็พอ
 ขอมทมนต์ไปใช้มันมีมากมา และความอา
 ชญาโทษไว้ก็ขอลดเป็นครึ่งโทษหลวงสุวรรณฯ ไม่
 ปล่อยไว้กับตามขบวนเลยได้แต่เท่านั้น
 ดั่งที่โทษไว้หลวงสุวรรณฯ ก็ทรงแล้วด้วย
 ว่าถ้าหากโทษหลวงสุวรรณฯ ปล่อยเป็นครึ่ง
 หนึ่ง ซึ่งเป็นการแปลก และโทษไว้หลวง
 สุวรรณฯ ก็สิบเดือนจากโทษไว้สิบเดือนก็
 เลวเหมือนกัน เมื่อได้โทษไว้สิบเดือน
 กับดั่งจำคุกไว้จากโทษสิบเดือนหลวงสุวรรณฯ

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

๑๐๑ ๑๐๒ ๑๐๓ ๑๐๔ ๑๐๕ ๑๐๖ ๑๐๗ ๑๐๘ ๑๐๙ ๑๑๐ ๑๑๑ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๔ ๑๑๕ ๑๑๖ ๑๑๗ ๑๑๘ ๑๑๙ ๑๒๐ ๑๒๑ ๑๒๒ ๑๒๓ ๑๒๔ ๑๒๕ ๑๒๖ ๑๒๗ ๑๒๘ ๑๒๙ ๑๓๐ ๑๓๑ ๑๓๒ ๑๓๓ ๑๓๔ ๑๓๕ ๑๓๖ ๑๓๗ ๑๓๘ ๑๓๙ ๑๔๐ ๑๔๑ ๑๔๒ ๑๔๓ ๑๔๔ ๑๔๕ ๑๔๖ ๑๔๗ ๑๔๘ ๑๔๙ ๑๕๐ ๑๕๑ ๑๕๒ ๑๕๓ ๑๕๔ ๑๕๕ ๑๕๖ ๑๕๗ ๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐ ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓ ๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙ ๑๗๐ ๑๗๑ ๑๗๒ ๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕ ๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๘๐ ๑๘๑ ๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔ ๑๘๕ ๑๘๖ ๑๘๗ ๑๘๘ ๑๘๙ ๑๙๐ ๑๙๑ ๑๙๒ ๑๙๓ ๑๙๔ ๑๙๕ ๑๙๖ ๑๙๗ ๑๙๘ ๑๙๙ ๒๐๐

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

2/2/22 10/1/22

เรื่องจันทบุรี

วันที่ ๓ พฤษภาคม รศ. ๗๖ (ค.ศ. ๑๙๑๙)

เกล้ากระหม่อม สมทมนนปรีชา, ขณเสด็จ ขอพระทาน
กราบทูล แด่พระเดชพระคุณ หม่อมเจ้าจรูญศักดิ์กฤดา
กรเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ทราบด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม

ด้วยเหตุที่หลวงอินทนิลวิจารณ์เกล้าหม่อมลูก
เกล้าทั้งสิบ ซึ่งเกล้าทั้งสิบได้กราบทูลเสด็จขึ้นทูล
ขอเปลี่ยนผู้พิพากษาออกไปยังที่ทรง ท่นอธิบดีที่
หลวงพิเศษได้มีคำสั่งให้ขอคดีไว้จนกว่าหลวง
อินทนิลจะออกเป็นผู้พิพากษาออกไป จึงขอเปลี่ยน
ทรงขอ คำนวณที่ ๒ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๑๙ ท่นอธิบดีที่
จันทบุรี คำนวณที่ ๓ คำนวณที่ ๒ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๑๙
จึงเกล้าทั้งสิบ

หลวงอินทนิลวิจารณ์ขึ้นทูลว่าความคดี
คดีนี้เป็นผู้ให้ช่วยอยู่การความ เกะกะมั่ว
เป็นพยานด้วยโดยอยู่การไม่ได้ทั้ง เก่าทั้งสิบ

มาก แม่พี่กระซิบให้คนอื่นไม่ได้จนจริงดังเดิกัน
 ล่องกบทุกคืน ๖๕ เกตมกับล่องจอร์จวิทยานนทคณ
 วิจารณ์

๑๐ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า

ครองราชย์แล้วทุกพระองค์

ในนิพนธ์

!

กรมหลวง

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
 (www.library.cri-90.th)

(แบบร่าง)

แพนกา

ผู้ร่าง เจ้าคุณ

ผู้ตรวจ

ผู้เขียน เจริญ

ผู้ทาน เหม

ร่างนี้ตรงกับกบปี่เล่ม ๑ ปี ๑๓๑ หน้า ๑๐๓

ที่ ๗/๒๓๓

กระทรวงยุติธรรม

วันที่ ๑๐ พฤษภาคม รตนโกสินทรศก ๑๓๑

แจ้งความมายังหลวงวิจิตรเนติย ว่าที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล
จันทบุรี

ได้รับรายงานหลวงสนทกจิวิจารณ์ผู้พิพากษาศาลมณฑลจันทบุรี
ที่ ๑๑๗/๒๔๐ ลงวันที่ ๒๔ มีนาคม ร.ศ. ๑๓๐ ว่า คดีระหว่างผาด โจทย์
นายแจ่มจำเลย เรื่องหนี้สิน โจทย์จำเลยทำยอมกันจำเลยยอมใช้เงินให้
โจทย์ ๒๕๔๖ บาท ๑๔ สตางค์ เป็นรายเดือน ๆ ละ ๑๐๐ บาททุกเดือน
กว่าจะครบ จำเลยได้นำเงิน ๑๐๐ บาท มาส่งศาล ชุนถนนปรีชากระบัตร์
ศาลทำใบรับด้วยตนเองซึ่งผิดหน้าที่ให้จำเลยไป ไม่ได้บอกให้ผู้พิพากษาทราบ
นายเศรษฐกระบัตร์เกี่ยวข้องเก็บเงินไว้ คนทั้งสองนี้ไม่ส่งเงินให้แก่ผู้
พิพากษา แลไม่บอกให้ทราบ หลวงสนทกจิจึงสั่งให้งดนำที่ราชการคนสอง
คนนี้ แลส่งสำนวนไปให้พนักงานอัยการฟ้องนั้น ได้นำความทูลเสนอคดี
กระทรวงยุติธรรมทรงทราบแล้ว

มีรับสั่งให้ตอบมาว่า การที่ทำมานั้น เป็นที่ถูกต้องชอบด้วยราชการ
แลในเรื่องนี้ถ้าศาลพิจารณาได้ความประการใดให้ชี้แจงมาให้ทราบ ส่วน
ด้วยกระบัตร์จะได้จัดหาส่งมาให้ภายหลัง

ทนาย

(แบบร่าง)

แพนท

ผู้ร่าง เจ้าคุณ

ผู้ตรวจ

ผู้เขียน ขอบ

ผู้ทาน เหม

ไปรเวต

กระทรวงยุติธรรม

วันที่ ๑๕ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๓๑

แจ้งความมายังหลวงวิจิตรเนติยา ว่าที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล
จันทบุรี

ได้รับเรื่องราวขุนถนนปรีชาและนายเสกร้องว่า เวลาพิจารณาความ
เรื่องขุนถนนกับนายเสกนั้น หลวงสนทนกิจวิจารณ์ได้ไปนั่งที่ว่าความ เป็นผู้
แนะนำช่วยอัยการ แล้ววิ่งเข้าออกค้นกฎหมายเพื่อจะชี้แจงให้อัยการว่าความ
เป็นการสำแดงความอาญาแก่ขุนถนนปรีชาและนายเสก มีความตามเรื่องราว
ดังนี้

เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมมีรับสั่งว่า การเรื่องนี้จะมีความจริงเพียงใด
ไม่ทราบจึงให้ข้าพเจ้าแจ้งความนี้มายังหลวงวิจิตรเนติยาเป็นไปรเวต ถ้าการ
ที่หลวงสนทนกิจไปนั่งที่อัยการ แลแนะนำให้อัยการว่าความ ดูเชิงไม่เข้าที่
หลวงวิจิตรเนติยาเป็นผู้ใหญ่ เมื่อเห็นท่าไม่ดีมีขึ้นเช่นนั้น ควรจะคิดป้องกัน
ไม่ให้มีขึ้น จึงจะสมควรแก่น้ำที่มีรับสั่งให้เตือนหลวงวิจิตรเนติยา

แพน พงษ์พานิช

ไปรเวต

ศาลมณฑลไทรบุรี

วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๑๑

กราบเรียน ท่านพระยาราชเสนา ปลัดทูลฉลอง
กระทรวงยุติธรรม

ด้วยได้รับหนังสือไปรเวตลงวันที่ ๑๔ เดือนนี้ว่า
ขุนอนันตบริรักษ์นายเสกรองว่า เวลาคาดแจ้งพิจารณา
ความของเขา ทวงสิทธิไต่ไปแจ้งที่ว่าความณะ
ช่วยอัยการว่าความนั้นแล้ว

เรื่องนี้ เมื่อศาลระงับพิจารณา ทวงสิทธิไต่
แจ้งข้อข้าทเจ้าว่า มีข้อความพิเศษบางข้อเกี่ยวกับคดี
เรื่องนี้ ซึ่งไม่ปรากฏตามรายงานในส่วน แต่ทวง
สิทธิไต่ยังหาได้แจ้งให้อัยการทราบไม่ จึงขอข้อข้าทเจ้า
เพื่อเข้าไปแจ้งชี้แจงข้อเหล่านั้นต่ออัยการในเวลาดำเนินคดี

พิจารณา ข้าพเจ้าเห็นว่าความเรื่องนี้เกิดขึ้นในศาล
หลวงสันติกรรมเป็นเหตุเรื่องทำกรรมมาทั้งแก่ตน อรรถาภิเษก
ปรากฏชัดเจนจริง ๆ ไม่อยากกระทำการก่อเป็นคดี เมื่อ
คนของเราไม่ผิดก็ให้ไปไปตามการ อย่าไปเป็นเสียงใคร
ที่เราใส่ในเหตุไม่ควร ด้วยความคิดดังนี้ไปประมาณ
ข้าพเจ้าจึงได้อนุญาตแก่หลวงสันติกรรมขอ แลทนายจำ
เลยได้แจ้งว่าหลวงสันติกรรมเป็นเนติบัณฑิตมีความรู้ดีกว่า
จำเลยเป็นที่เสียเปรียบ ข้าพเจ้าจึงเปิดโอกาสว่าถ้าจำ
เลยจะขอเลื่อนการพิจารณาเพื่อไปหาทนายที่ชื่อว่าความ
ของตน จะอนุญาตให้ได้ จำเลยก็ไม่ขอเช่นนั้น ใช้แต่
เท่านั้น ในวิธีว่าความข้าพเจ้าได้ปล่อยโจทก์จำเลยทั้ง
สองฝ่ายชกถามพยานจนไต่สวนประเด็นมาก เพื่อจะกระ
ทำให้เป็นที่พอใจให้แก่เขาทั้งสองฝ่ายด้วย

แต่อย่างไรก็ดี เมื่อข้าพเจ้าได้รับหนังสือท่านแล้ว
คิดได้ว่ากรณีที่ขอร้องให้หลวงพัฒน์ศึกษาทำดังนี้ กุเชิงไม่เข้า
ที่จริงทั้งว่า ต่อไปข้าพเจ้าขอรับว่าจะไม่ให้ไปเป็นเช่นนั้นอีก
และขอกราบเรียนว่าหลวงพัฒน์ศึกษาไปนั่งแนะนำข้าราชการในวน
พิหารมาครั้งแรกวันเดียวเท่านั้น

อนึ่งตามที่ว่าจะไปคงช่วยกระษัตริย์ศาลออกไปให้
นั้น ถ้าไม่ขัดข้องกรุณาส่งไปให้โดยเร็ว จะเป็นการเบา
ใจแก่ข้าพเจ้า เพราะคนที่ทำให้ทำในหน้าที่กระษัตริย์อยู่ใน
เวลาดำเนินการ

ควรมีควรแล้วแต่จะโปรด

หลวงวิเศษ

ที่ ๒๘/๑๑๑

ศาลมณฑลจันทบุรี

วันที่ ๑ กรกฎาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๓๑

กราบเรียน ท่านพระยาราชเสนา ปลัดทูลฉลองกระทรวงยุติธรรม

เนื่องคำสั่งที่ ๗/๒๓๓ ลงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ศกนี้ว่า ถ้าศาลพิจารณาคดีระหว่างพนักงานอัยการโจทย์ ชุนถนมนปรีชา, นายเสก จำเลย ได้ความประการใด ให้ชี้แจงมานั้น

จึงขอประทานส่งสำเนาคำพิพากษาเรื่องนี้ มาพร้อมกับหนังสือนี้ แลเวลานี้ คู่ความยังไม่ได้ยื่นอุทธรณ์ แต่ยังอยู่ในระหว่างที่จะอุทธรณ์ได้

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
(www.library.court.go.th)

คำพิพากษาคดีที่ ๔๑
จำนวนปี ร,ศ, ๑๓๑

ศาลมณฑลจันทบุรี

วันที่ ๒๒ เดือนมิถุนายน รศ. ๑๓๑

พนักงานอัยการ

โจทก์

ความอาญา ระหว่าง

ขุนถนนปริธา นายเล็ก จำเลย

เรื่องให้อำนาจตำแหน่งหน้าที่ในทางทุจริต

ผู้พิพากษาซึ่งมีนามข้างท้ายนี้ ได้ตรวจสำนวนและพิจารณาพิพากษา

เรื่องนี้เสร็จแล้ว

โจทก์ฟ้องว่า ขุนถนนปริธาจำเลยเป็นทัว นายเล็กจำเลย

เป็นรอง ยกรับทรัพย์ค่านี้ เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๑๓๐ จำเลยทั้ง ๒

ได้คบคิดกัน ออกใบรับ เงิน ๑๐๐ บาท ในนามของศาลนี้ เป็นเงินที่

นายแจ่มนำมาวางเพื่อใช้หนี้แก่ขาม ในคดีชั้นหนึ่ง นายเล็กจำเลยเป็น

ผู้เขียนใบรับ ขุนถนนปริธาจำเลยเป็นผู้เซ็นชื่อ แล้วจำเลยทั้งสองลงลาย

กัน แยกเงินรายนี้ไว้เป็นประโยชน์ส่วนตัว ท่อนมาผู้ที่จะไถ่เงินนั้นไป

ร้องต่อศาล ขุนตณนาคำเลยจึงนำเงินมาส่ง โจทก์จึงขอให้
 ลงโทษจำเลย ตามกฎหมายอาญาลำดับที่ ๒ หมวดที่ ๒ (दानित्त
 อำนางแลคำแห่ง น้ำที่ในทางทุจริต) แลลำดับที่ ๕ หมวดที่ ๕
 (दानนิกยอกทรรพอันตั้งอาญา)

จำเลยทั้งสองทูลว่า ไม่ควรมีผิดความข้อหา แลว่าเงิน
 รายนี้ความจริง นายแหม่นนำมาฝากไว้แก่ขุนตณนาคำเลยเป็น
 ส่วนตัว แลเป็นทัวเงิน ๔๔ บาท อีก ๕๖ บาทเป็นเงินซึ่งศาล
 เป็นหนี้ค่ากระดากของนายแหม่นอยู่ นายเสกจึงเลยเป็นผู้รักษา
 ไว้สำหรับให้นายแหม่น นายเสกจำเลยรับว่าจะส่งเงิน ๕๖ บาท
 นั้น ให้แก่ขุนตณนาคำเลย ๆ ก็ยอมรับ แลให้นายเสกจำเลย
 เขียนใบเสร็จรับเงิน ๑๐๐ บาท ขุนตณนาคำเลยเป็นผู้เซ็นชื่อ
 มอบให้นายแหม่นไป กับจำเลยทั้งสองชี้แจงเหตุพิศยาวอีกมาก

งานพิจารณาจึงได้ความว่า รุนดณนา จำเลยเป็นบุตร ธิดา

นายเสกจำเริญเปรม องคกร ษัตริ์กาลนี้ เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๑๓๐

นายแจ่มได้นำเงิน ๔๔ บาท กับอีกหักเอาเงิน ๘๖ บาท ซึ่งคาดเป้นนี้

คำกราบทูลของนายแจ่ม ที่นายเต็กจำเลยเป็นผู้ทูลฯ รวมเข้าด้วยกัน

เป็น ๑๐๐ บาท มอบให้เลขานุการกรุงเทพมหานครฯ เพื่อดำเนินการต่อไป

แก้ขาด ในคดีความเรื่องหนึ่ง จุนถนนา จำเลยยอมรับหักเงิน ๕๖ -

มาจากหนังสือนายเลกจำเลยที่ ๑ โฉมลงแกวณถนน จำเลย แดทัวเงิน ๔๔

บาท จากนายแจ่มศิริ รวมเป็น ๑๐๐ บาท แด่รูดนนาจำเลยได้ให้-

นายเสกจำเอยเขียนไกรย์ ลงจำนวนเงิน ๑๐๐ บาท ด้วยกระดกแบบ
+ ๓๓

พิมพ์ของศาล จุณณนาจำเลยเป็นผู้ยื่นข้อ มอบให้แก่นายแจ่มไป

ต่อมาดูเหมือนวันที่ ๒๑ นายเชร บุญทดขายได้ฆ่าพุทธอรทัยเงิน

รายนี้ก็อดทนจนจำเลย ๆ ว่าต่อวันที่ ๓๐ จึงให้มารับ

รุ่งขึ้นวันที่ ๒๒ นายเชษฐ จึงนำความแจ้งแก่หลวงสัททิกษา

ซึ่งเวลานั้น ทำการในหน้าที่ อธิบดีผู้พิพากษา หลวงสัททิกษา ได้

เรียกขุนตนาจำเลยมาถาม ขุนตนาจำเลยขอขมาว่า จะไปหา

เงินก่อน ถึงวันที่ ๒๔ ขุนตนาจำเลยได้นำเงิน ๑๐๐ บาท มา

ส่งให้แก่หลวงสัททิกษา

ตามที่ได้อ้าง ในข้อประเด็นแห่งคดีเรื่องนี้ เพียงเท่านี้

ก็จะขอกล่าวถึงระเบียบเรื่องรับเงินของศาลนี้ เพื่อเป็นทางวินิจฉัย

ฉับ แลเป็นความข้องการ ของจำเลยที่จะแสดงประกอบข้อต่อสู้

ปรากฏว่า เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๑๒๙ ศาลนี้ ได้รับคำสั่ง

กระทรวงยุติธรรมที่ ๒๐ ให้ศาลทำบาตรชี้ต่าง ๆ ในข้อ ๖ ว่า

ต่อไปนี้ ใบเสร็จที่ศาลรับเงินอย่างใด ๆ จากใครนั้น ให้ตั้งอยู่

พิพากษา ที่เป็นหัวหน้าในศาลนั้น

พระยานครไอยสีเขต พยานจำเลย กล่าวว่า เมื่อครั้งพยาน
 ยังเป็นอธิบดี อยู่ี่ศาลนี้ ได้เคยสั่งว่า ถ้าคู่ความได้นำเงินมาวาง
 คอศาล ถ้าไม่ครบรัชตามจำนวนที่จำเลยจะต้องเสียแล้ว พยาน
 สั่งไม่ให้เจ้าพนักงานศาลรับไว้เป็นอันขาด เมื่อเป็นดังนี้ ผู้ที่นำ-
 เงินมา เคยฝากเงินนั้นไว้แก่ขุนทดนาจำเลยเสมอ ขุนทดนาจำ-
 เลย ออกใบรับเซ็นชื่อขุนทดนาจำเลยบนแบบฟอร์มของศาลให้ไป คอ
 วันหลังเมื่อคนนั้นนำเงินมาส่งครบจำนวนแล้ว ศาลจึงไ้รับไว้ การ
 ที่คู่ความฝากเงินไว้ดังนี้ เพราะเรากลัวอีกฝ่ายหนึ่งจะมาถื่นคำร้อง
 ขอให้ศาลบังคับ ซึ่งเราจะต้องเสียค่าธรรมเนียมมากวันไปอีก ดังนี้
 แสดงว่าเจ้าพนักงานศาลเคยรับฝากเงินของคู่ความที่เรานำมาเสีย
 ไม่ครบจำนวนไว้ได้เป็นส่วนทั่ว

แต่เรื่องนี้ มีปัญหาว่า นายแล่มได้ตั้งเงินครบ ๑๐๐ บาทหรือ

ตั้งแต่ ๔๔ บาท เป็นการปิดปากที่ขุนตนาจำเลยจะพูดแก่นายแจ่ม

หรือจะพูดแก่ราย ผู้ได้รับเงินนั้น ว่านายแจ่มได้ส่งเงินแก่ ๔๔ บาท

เพราะใบรับนั้นแสดงว่ารับ ๑๐๐ บาท แลความจริงในเวลานั้น

ขุนตนา จำเลยก็ตกลงเงินแปดหมื่นบาททุกเงิน ๕๖ บาท จากนาย

เสกจำเลย ขุนตนาจำเลยจะได้เงิน ๕๖ บาท จากนายเสกจำ

เลยหรือไม่เป็น เป็นความระหว่างส่วนตัวขุนตนาจำเลย แลนาย

เสกจำเลยส่วนหนึ่งต้องหาก แลราคาทองจากนายแจ่มแล้ว เมื่อ

ถือว่านายแจ่มส่งเงิน ๑๐๐ บาท ก็เป็นอันครบจำนวน เมื่อครบ

จำนวนดังนี้แล้ว การที่ขุนตนาจำเลยรับเงินนั้นไว้ ไม่เสนอข้อ

พยานา ใดๆ ไม่ผิดระเบียบที่ควร ^๕ ควบไม่ถูกคำสั่งพระ ยานครไทย

พิณทศด้วย

คดีเรื่องนี้ เกิดขึ้นภายหลัง แต่พระ ยานครไทยพิณทศ มอ

หน้าที่ให้ทองยี่หกร้า โดยทองเจ้าไปเป็นอุกติกาศาษา ศาสดุทธแห่ง
 ฟ้า

หลวงฉันทหิจาเป็นพยานโจทป์ให้การว่า จำเลยทั้งสอง ได้เคยตาม-

พยายามว่าดูความนำเงินมาส่งไม่ครบจะทำอย่างไร พยายามตอบว่าอ๋อรับ

แสดงเงินนั้นมายังผู้พิพากษา ตลอดมาตามระเบียบ

อย่างไรก็ดี เพราะเหตุอย่างนี้เอง ที่ผู้คนน่าจะเลิกล้ม

จะนำเงินมาจับคู่หักภาษี เพื่อให้ออกใบเสร็จ รูดหนี้จำเลยไม่ทำ

เท่านั้น กลับรับเงินนั้นไว้ แลออกใบเสร็จไปเอง เท่านั้น ยังไม่-

เป็นการขอให้ติดตามข้อหาใจหายได้ แต่ตามคำทนายใจหายได้ความ

ต่อไปว่า เมื่อวันที่ ๒๒ หลวงฉันทสิริฯ เรียกขุนถนนฯ ไปตาม

เพื่อให้ทุนดนนจ่าโดยส่งเงินรายนี้ทอดกาล ทุนดนนจ่าโดยระดัคไปวันนี้

ที่ ๒๕ หรือผิดว่า จะไปหาเงินก่อน ที่ผิดไปว่า จะไปหาเงินก่อนนี้

แสดงว่า คุณณณาจำเลยเอาเงินนั้นไป ให้เป็นประโยชน์ส่วนตัว หรือผู้

ตนเสียจึงต้องยักหาเงินมาใช้แทน จุนถนมนำเอาโดยควรมีติด แดการ

รับเงินมานี้ กาลนี้เห็นแยกออกไม่ได้ว่าเป็นการฝากกันส่วนทั่ว

นายเสกจำเลยนั้น ตามคำพยานโจทก์มีแต่เพียงว่า จุนถนมนำ
จำเลยให้ให้นายเสกจำเลยเขียนใบเสร็จเท่านั้น ยังไม่พอที่จะชี้
ความผิดนายเสกจำเลยตามกฎหมายได้

จึงพร้อมกันนิพากษาว่า จุนถนมนำเอาโดยมีความผิดดังด้วย

กฎหมายอาญามาตรา ๑๓๖ กานใช้อำนาจแต่ตำแหน่งหน้าที่ในทาง

ทุจริต กำหนดโทษจำคุกจุนถนมนำเอาโดย ๖ เดือน แต่จุนถนมนำเอา

โดยเป็นคนอาชญากร แลได้รับราชการ มาในกาลนี้นานแล้ว จึงให้

ภาคทัณฑ์ การลงอาญาไว้มีกำหนด ๕ ปีก่อน ถ้าจุนถนมนำเอาโดย

ไม่กระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดที่ไว้ไว้ในภาคที่ ๒ ทั้งแต่ส่วน

ที่ ๑ ถึงส่วนที่ ๔ แห่งกฎหมายอาญาปี ๑๒๗ ตลอดเวลา ๕ ปีแล้ว

๒๔๔

ไต้ยกโทษนี้เสียทีเดียว ทศสมามตรา ๔๑ -๔๒

นายเสกจำเลย ไต้ยกชัฒหา ปดอญทัวไป ะระ

หลวงวิสิทเนคินัย

แอมริเทอร

นายจอน

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
(www.library.coj.go.th)

ชวท พิมพ์

ชาวทาน

คำสั่งเรื่อง

ไปรษณีย์ ๕/๕๕๑ วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๑
 เรื่องการของ กรมหมื่นปวิธ เมธีวณิช
 ร้องขอ ตราพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ยกย่อง
 ให้บรรดาศักดิ์ของ กรมหมื่นปวิธ เมธีวณิช

เจริญ ชว
 นม ๐๒๓

คำสั่งให้เจ้าหน้าที่ใด	คำสั่งแจ้งเจ้าหน้าที่
วันที่ ๖, ๗, ๑๒	วันที่ ๖, ๗, ๑๒

คำสั่งที่ วันที่ รัตนโกสินทรศก ๑๒

กรมมหาดไทย
 ๑๖/๖/๓๕

ผู้สั่ง

กระทรวงยุติธรรม
วันที่ ๑๓ ม.ค. ๒๔๘๑
ฉบับที่ ๔๕๑๖

เมืองันทบุรี

วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๔๗๙ ค.ศ. ๑๓๙

ข้าพเจ้าในฐานะนายอำเภอเมืองนครสวรรค์ ขอประทานทำเรื่อง
ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ขอให้นำถวายเรียนแก่พระเถระพระคุณเจ้าคุณ
เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมทราบ

ด้วยเมื่อศก ๑๓๐๐ กระทรวงยุติธรรมเรียกท่าน —

พระยานครไวยกิจในท จดบันทึกที่ปากปากศาลมณฑลจันทบุรี เข้ามารับ
ราชการในกรุงเทพฯ แล้วอยู่ภายหลังยังไม่มีความดีใจที่ หลวงสั่นฯ
ก็ทำการฉกฉวยจากข้าพเจ้าจากจวนไม่ยอมทำตามคำสั่งที่ผิดและทุกคึกคัก
แต่โดยดี หลวงสั่นฯ ก็โกรธดล่าวคำขยาบคุณข้าพเจ้าว่า... และ
ออกจากราชการไปไม่ให้อำนาจเป็นยศขบถ และจะออกมาขึ้นกระทรวง
ให้ไล่จากหัวออก

ครั้นเมื่อวันมาฆะศก ๑๓๐๑ นายอำเภอซึ่งเป็นผู้ไต่ถามความ
ไว้กับข้าพเจ้าที่ศาลมณฑลจันทบุรีเรื่องหนึ่ง ได้เอาเงิน ๕๕ บาทมาฝากข้าพเจ้า
ไว้เป็นส่วนตัวไว้ให้ข้าพเจ้าเอาเงินค่ากระต๊อบของนายอำเภอที่นายเสนาบดี
ยกบรรดาศักดิ์ไว้ ๕๖ บาท แต่เมื่อใกล้สิ้นปี นายเสนาบดีเสด็จให้เอาเงิน

สิ่งใดที่หาบแทนนายเจ้าที่เกี่ยว ครั้นวันต่อมาเจ้าที่ได้อบรมในวิชา
 จากนายเจ้าแล้ว เจ้าที่ได้นำสิ่งศักดิ์ นายเชษฐ์แทนเจ้าที่ได้อบรมไป
 แล้วแล้ว หลวงดั้นก็ทาลบยืมผิดใจแล้วแล้วในห้อยการที่องเจ้าที่
 และสิ่งใดไม่ให้เจ้าที่ทำการ ครั้นอับการขึ้นที่องเจ้าที่ต่อศาลความคั่ง
 เรื่องหลวงดั้นก็รักกรมชำระเจ้าที่ เห็นว่าหลวงดั้นเป็นท้าวคตอาน
 ในห้อยการที่องเจ้าที่ แล้วว่า: เป็นผู้ทรงตักตลบด้วยกรเจ้าที่คตอาน
 โดยหาความผิดมิได้ เจ้าที่เจ้าวังได้ทำเรื่องขึ้นแก่มาบังอับที่ผู้พิพากษา
 ศาลของเจ้าหลวงก็เค่งๆก็มีคำสั่งออกไปให้คนความไว้รอกว่าหลวงวิชัย
 ว่าที่อับชำระออกไปถึง ครั้นหลวงวิชัยออกไปให้จัดการพระณา หลวงดั้น
 ก็โกรธแค้นโดยที่คนไม่ไ้ชำระตามประสงค์ ในระหว่างที่หลวงวิชัย
 ที่พระณา หลวงดั้นก็คิดแต่คอกขอเป็นพยานอับการโดยที่อับการมิได้
 แล้วได้เห็นว่าอับการเป็นโรคช่วยอับการว่าความกับเจ้าที่ ซึ่ง เป็นตามผิด
 ต่อกฎหมายแล้วที่อับการ ทั้งเป็นการไม่สมควรแก่ตำแหน่งผู้พิพากษา
 ซึ่งคนทั้งหลายเห็นได้ชัดว่าเป็นโดยความอับการโกรธแค้นเจ้าที่ หลวงวิชัย
 ก็ยอมช่วยหลวงดั้นเป็นพยานแล้วช่วยอับการว่าความ เจ้าที่ครองศักดิ์ท่าน
 หลวงวิชัยผู้พิพากษาที่ไม่ได้เป็นท้าวหลวงวิชัยยังไม่เข้าใจ ครั้นที่หลวงแล้ว

การมาเลี้ยง^{+๑}บุตรมา ถึงขอทาน^{+๒}จะขอพรมาเป็น^{+๓}เงิน
ตัวเขา ซึ่งเป็นผู้ทำความผิดได้ช่วย

การนิเทศการศึกษาระดับประถมศึกษา

Один из

(แบบร่าง)

ร่างนี้ตรงกับฉบับเดิม ๕ ปี ๓ ๓๐ หน้า ๑๔๕

แผนก

ที่ ๖๑/๖๔๕ กระทรวงยุติธรรม

ผู้ร่าง

กรม

วันที่ ๑๖ สิงหาคม วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๑๙๑๑

ผู้ตรวจ

เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม

ผู้เขียน

หม่อม

เจ้าพระยาสุรสีห์

ผู้ทวน

กรม

มหาดไทย

ดัดแปลงแก้ไข

โดยเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม

ที่ ๖๑/๖๔๕

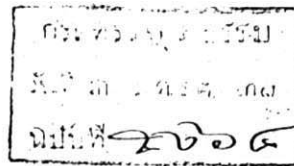
วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๑๙๑๑

โดยเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม

โดยเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม

โดยเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม

(เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม)

ไปรเวต

ที่ ๒๕/๓.๕๕

ศาลมณฑลจันทบุรี

วันที่ ๒๕ ธันวาคมรัตนโกสินทรศก ๑๓๐

กราบเรียน ทานพระบาราชเสนา ปลัดทูลฉลองกระทรวงยุติธรรม

ด้วยได้รับคำสั่งที่ ๒๑/๒๔๖๕ ลงวันที่ ๑๖ เดือนนี้ ส่งเรื่องราวทุน
ถนนปรีชาไปให้ชี้แจงความจริงเป็นอย่างไรมาให้ทราบ นั้นแล้ว

ตามเรื่องราวกล่าวความมากมายหลายข้อ ทั้งขึ้นกล่าวโทษหลวงสังฆ
กิจวิจารณ์ว่าแก้งหมับฉกสิ่งให้อัยการฟ้อง จนถึงศาลตัดสินวางโทษจำคุก
๖ เดือน พักรอการลงอาญาไว้ ๓ เดือน ๖ เดือน ศาลอุทธรณ์ตัดสินยก
ฟ้องโจทก์คดีถึงที่สุด ลงท้ายขอเงินเดือนค่าแห่ง ซึ่งได้ขาดมาถ้วนนั้น
คืนตามเดิม แลกล่าวว่าได้เป็นนอกระบบมา ๑๒ ปีแล้วไม่มีความผิด

ขอกราบเรียนตามที่สามารถจะทราบได้ว่าเรื่องที่ทุนถนนถูกฟ้องร้อง
เพราะเหตุไร ขึ้นต้นปรากฏอยู่ในรายงานหลวงสังฆกิจวิจารณ์ที่ ๑๑๗/๒๔๐
ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๑๓๐ ซึ่งกระทรวงได้ตอบขอแบ่งด้วยกระบัตรไป
ประจำแทน ศาลมณฑลพิจารณาคำพิพากษาจำอย่างใด ได้รายงานส่งสำเนา
มาโดยหนังสือที่ ๒๔/๑๔๔ ลงวันที่ ๑ กรกฎาคม ๑๓๐ แล้ว บัดนี้ขอสำเนา
คำพิพากษาศาลอุทธรณ์เข้าหลวงพิเศษ ซึ่งคู่ความไม่ได้ฎีกามากราบเรียนให้
ทราบอีก เพื่อเป็นการแสดงเรื่องที่ฟ้องร้องกัน อันจะเป็นที่แห่งการวินิจฉัย
ต่อไป

ที่ขอเงินเดือนค่าแห่งคืนนั้น อยู่ในข้อที่กระทรวงจะบัญชาแก้
ขาด แต่ขอกราบเรียนว่า เงินเดือนค่าแห่งนอกระบบ คนใหม่ที่ได้เข้า

ทำงานรับมาแล้วแต่เดือนมิถุนายนศกนี้ ส่วนตำแหน่งที่จะขอคืนนั้น ข้าพ
 เจ้าขอรับประทานมีความเห็นว่า ตำแหน่งยกรับตรเป็นตำแหน่งที่มีน้ำ
 ที่แตกต่างผู้พิพากษาในการงานอันสำคัญแพกหนึ่ง ในสมัยนี้ ยกรับตร
 จำเป็นต้องใช้คนที่มีวุฒิแถมทำการงานไต่ถามระเบียบอันดี ปรากฏตามสำ
 นวนเพ่งที่ ๕๖/๑๒๕ เรื่องหนึ่งว่า คุณความดีนำเงินมาเสียทอดศาลให้อีก
 ฝ่ายหนึ่ง ขุนถนนรับเงินนั้นไว้จ่ายหักให้หนี้ให้แก่เสมียนในศาลคดีหนึ่ง
 ไป ซึ่งไม่มีหลักฐานปรากฏในสำนวน เป็นการไม่ถูก แต่ข้าพเจ้าได้
 จัดการเอาเป็นเสร็จกันไปแล้ว ให้แก่ท่านนั้น ข้าพเจ้าเห็นจั่วสำนวน
 เก่าต่าง ๆ มากเรื่องแสดงว่าวุฒิของขุนถนนในน้ำที่ยกรับตรศาลเวธา
 นี้ เก่าเกินสมัยเสียแล้ว

ข้าพเจ้าได้เห็นสำเนาประวัติที่ศาล บอกว่าขุนถนนได้รับราชการ
 ในกระทรวงยุติธรรมตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายนศก ๑๑๔

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

หลวงวิจิตรวาทการ

(สำเนา)

คำพิพากษาที่ ๓๓๑๔ ปี ๑๓๑

ศาลอุทธรณ์ว่าหวงพิเศษ

สนามสถิตยปฏิบัติธรรม กรุงเทพฯ

วันที่ ๒๕ ตุลาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๓๑

พนักงานอัยการ

โจทก์

ความจำคุกระหว่าง

ขุนถนนปริธา.นายเสก

จำเลย

เรื่องให้อำนาจหน้าที่ทางทุจริต แลยับยั้งเงิน

ขุนถนน จำเลยอุทธรณ์คำพิพากษาศาลมณฑลจันทบุรี
ผู้พิพากษาซึ่งมีนามข้างทำนนี้ ได้ประมุขพิจารณาคดีเรื่องนี้ได้

โจทก์ฟ้องหาว่าเมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๑๓๐ จำเลยได้
คบคิดกันฉกในบัญชีในนามของศาลมณฑลจันทบุรี นายเสกรองบกระ
บัตร์ศาลเป็นผู้เขียนขุนถนนปริธายกระบัตร์ศาลเป็นผู้เซ็นที่รับจำ
นวนเงิน ๑๐๐ บาท เป็นเงินที่ขายจะได้รับจากนายแจ่มตามที่นาย
แจ่มทำยอมไว้ เมื่อจำเลยได้รับเงินแล้วคบคิดกันเอารายนี้เป็น
ประโยชน์ส่วนตัวเสีย ขอให้สั่งโทษจำเลยตามกฎหมายลักษณฉก
ส่วนที่ ๒ หมวดที่ ๒ และส่วนที่ ๔ หมวดที่ ๕

จำเลยทั้งสอง ให้การปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำดัง-

โจทก์หาแต่ที่แจ้งว่า เงินรายนี้นายแจ่มได้เอามาส่งเพียง ๔๔ ๒
บาทไม่ครบจำนวน ๑๐๐ บาทตามที่นายแจ่มจะตั้งเสียให้แก่ขาย
เมื่อคู่ความส่งเงินยังไม่ครบจำนวนเช่นนี้ ตามคำสั่งของพระยา
นครไพบลิตเขตอธิบดีผู้พิพากษาคณกณยังไม่ให้รับไว้ แต่เมื่อเป็น

เช่นนี้ตามธรรมเนียมความมักจะไม่เอาปากขุนถนนปริธาจำเลยไว้เป็น-
 การส่วนตัวก่อน ในเรื่องนี้เมื่อนายแจ่มนำเงิน ๔๔ บาทมาจำนวน
 ยังไม่พอ นายแจ่มจึงขอหักเอาเงินค่าให้สร้อยเป็นจำนวนเงิน ๕๖
 บาท ซึ่งนายแจ่มเป็นเจ้าของหนี้คู่กับนายเสกของพระบัณฑิตศาลรวม
 เจ้าด้วย เป็นการตกลงกันว่ารุ่งขึ้นวันที่ ๑๒ นายเสกออจะนำเงิน
 มาส่งให้กับขุนถนนปริธา ส่วนเงิน ๔๔ บาทนั้น นายแจ่มขอฝากไว้
 เป็นส่วนตัวก่อน เมื่อนายเสกนำเงิน ๕๖ บาทมาจึงจะปลดเอารวม
 ส่งศาล ขุนถนนปริธาจึงได้ให้นายเสกเขียนใบรับเป็นจำนวนเงิน-
 ๑๐๐ บาทขึ้นที่ต่อขุนถนนปริธาให้นายแจ่มยืมไว้เพื่อใช้ในการ-
 เสรีกันไปทีเดียว ครั้นวันรุ่งขึ้นขุนถนนปริธาช่วยเสียบจึงไม่ได้มา
 ศาล แด่นายเสกก็คิดราชการไปทำแผนที่จึงยังไม่ได้นำเงิน ๕๖ บาท
 มาส่งต่อขุนถนนปริธา ครั้นเมื่อนายเสกกลับจากทำแผนที่ นำเงิน
 ๕๖ บาทมาส่งแล้ว ขุนถนนปริธาก็ได้รวมเงินไปส่งต่อศาล นาย
 เสรฐผู้แทนชายได้รับไปเสรีแล้ว จำเลยไม่ได้มีเจตนาทุจริตที่จะลัก
 ยอกเงินรายนี้ แด่จำเลยคัดฟ้องว่าเงินรายนี้เป็นเงินที่นายแจ่มมอบ
 ฝากไว้เป็นส่วนตัว เมื่อนายแจ่มไม่ได้มอบคดีให้พนักงานจัดการว่า
 การ
 กล่าว โจทก์ก็ไม่มีอำนาจฟ้องตามกฎหมายที่กฤษฎาฎาตรา ๓๒๐

ศาลมณฑลรัตนบุรีพิจารณาได้ความว่าเมื่อวันที่ ๑๐ มินา
 คมก ๑๓๐ นายแจ่มได้นำเงิน ๔๔ บาทกับคิดหักเอาเงิน ๕๖ บาท
 ซึ่งศาลเป็นหนี้ค่ากระดาษของนายแจ่มที่นายเสกจำเลยเป็นผู้รักษา-
 รวมเข้าด้วยกันเป็นเงิน ๑๐๐ บาทมอบให้แก่ขุนถนนปริธาจำเลยพระ
 บัณฑิตศาลเพื่อจะให้ให้แก่ชายในคดีความเรื่องหนึ่ง ขุนถนนปริธาได้ให้

นายเสกเขียนใบรับตรงจำนวนเงิน ๑๐๐ บาทด้วยกระดาษแบบ-
พิมพ์ของศาล แด่ขุนถนนปริธาจำเลยได้ฉีกเขียนขึ้นที่รับมอบให้
แต่นายแจ่มไป ต่อมาวันที่ ๒๑ นายเชษฐผู้แทนช่วยได้มาขอรับ-
เงิน ขุนถนนปริธาจำเลยผิดว่าวันที่ ๓๐ จึงให้มารับ รุ่งขึ้นวัน
๒๒ นายเชษฐได้นำความแจ้งต่อหลวงสัณหกิจซึ่งทำการผลในหน้าที่
อธิบดีผู้พิพากษา หลวงสัณห-กิจได้เรียกขุนถนนปริธามาถาม
ขุนถนนปริธาผิดว่าจะไปหาเงินก่อน ถึงวันที่ ๒๔ ขุนถนนปริธา
นำเงิน ๑๐๐ บาทมาส่งให้แก่หลวงสัณหกิจ ส่วนระเบียบในการ
รับเงินของศาลนั้นได้ความตามคำพระยานครไภยพิเชตพยานจำ-
เลยว่า เมื่อครั้งพยานเป็นอธิบดีได้เคยสั่งว่า ถ้ารู้ความนำ
เงินมาวางต่อศาลไม่ควรบงไม่ให้เจ้าพนักงานรับไว้ แต่ผู้ที่นำเงิน
มาเคยฝากเงินนั้นไว้แก่ขุนถนนปริธาเสมอ แต่การเรื่องนี้เกิด
ขึ้นในภายหลังเมื่อหลวงสัณหกิจได้รับมอบหน้าที่จากพระยานครไภย
พิเชตแล้ว หลวงสัณหกิจเป็นพยานโจทก์ได้ให้การว่า จำเลย
ทั้ง ๒ ได้เคยถามพยานแล้วว่ารู้ความนำเงินมาส่งไม่ควรบงจะทำ-
อย่างไร พยานตอบว่าต้องรับและส่งเงินนั้นมายังผู้พิพากษาคง
ใบรับตามระเบียบ

คดีนี้ความดังนี้ ศาลมณฑลจันทบุรีเห็นว่า เมื่อขุน-
ถนนปริธาจำเลยได้ฉีกใบรับแสดงว่าได้รับเงิน ๑๐๐ บาทไว้
แล้วเป็นการปิดปากจำเลยจะเถียงว่านายแจ่มได้ส่งเงินแค่ ๔๔
บาทไม่ได้ ต้องถือว่าขุนถนนปริธาได้รับเงินครบจำนวน ๑๐๐-
บาท เมื่อขุนถนนปริธาได้รับเงินไว้ไม่เสนอผู้พิพากษาเช่นนี้เป็นการ

ผิดระเบียบของศาลแต่ไม่ถูกตามคำสั่งพระยอนครไภยทิศเหตุด้วย
แต่เพียงเท่านั้นยังไม่พอที่จะเป็นผิดตามข้อหาของโจทก์ได้ เว้น
แต่เมื่อหลวงหลัดหกิจเรียกขุนถนนปริธาไปถามให้ส่งเงินรายนี้
ต่อศาล ขุนถนนปริธาผิดไปหาเงินก้อนนั้น แสดงว่าขุนถนนมี๑๑
ปริธาได้เอาเงินไปเป็นประโยชน์เสีย แลการรับเงินรายนี้แยก
ออกไม่ได้ว่าเป็นการฝากกันส่วนตัว ศาลมณฑลจึงพิพากษา
หาว่าขุนถนนปริธาจำเลยมีความผิดด้วยกฎหมายฉกฉวยอาญา
มาตรา ๑๓๒ ตามให้จำคุกและตำแหน่งหน้าที่ในทางตุลาการกำหนด
โทษจำคุกขุนถนนปริธาจำเลยมีกำหนด ๖ เดือน แต่ขุนถนนปริ
ธาเป็นคนอาชญากรแต่ได้รับราชการมาในกาลนานแล้วให้รอลงการ
ลงอาญาไว้ตามกฎหมายฉกฉวยอาญามาตรา ๔๑-๔๒

ส่วนนายเสกจำเลยไม่มีความผิดให้ยกข้อหาปล่อยตัวไป

ขุนถนนปริธาจำเลยผู้เดียวถูกระงับ คดีจึงมีข้อที่ศาลนี้
จะต้องวินิจฉัยในส่วนตัวขุนถนนปริธาเท่านั้น

ศาลนี้พร้อมกันตรวจสำนวนคดีแล้ว ทางพิจารณา
ก็คงได้ความดังกล่าวข้างต้น แต่ศาลนี้มีความเห็นว่าความเหตุที่
เป็นมา ขุนถนนปริธาจำเลยไม่ได้มีเจตนาทุจริตที่จะเป็นผิดใน-
ทางอาญาตามข้อหาของโจทก์ข้อ ๒๕๐ แต่อย่างหนึ่งอย่างใด ในข้อ
ที่ศาลอ้างกล่าวว่าจำเลยได้ฉกไปรับเงินจำนวนเงิน ๑๐๐ บาท
เป็นการฉกปลากจำเลยนั้น ข้อนี้เป็นข้อวินิจฉัยของกฎหมายใน
ส่วนความผิดชอบในทางแพ่งเท่านั้น จะยกมาไว้ในความอาญาไม่
ได้ ในส่วนคดีอาญาจะต้องพิจารณาถึงความจริงและความสุ^{รับ}

ริชชองจำเลยเป็นใหญ่ เพราะฉะนั้นข้อเท็จจริงแห่งคดีนี้จึง
 ต้องวินิจฉัยตามความเป็นจริงว่า ขุนถนนปรีชาได้รับเงินจาก-
 นายแจ่มเพียง ๔๔ บาทเท่านั้น เงินอีก ๕๖ บาทเป็นแก่ขุน-
 ถนนปรีชาจะได้รับจากนายเสก แล้วจึงจะรวมเงินส่งต่อศาล
 แต่เงินรายนายเสกนั้นก็ปรากฏว่า เมื่อก่อนเกิดเหตุนายเสกยัง
 ไม่ได้ส่งให้กับขุนถนนปรีชาโดยที่ขุนถนนปรีชาป่วยเสีย แลนาย-
 เสกก็คิดราชการไปทำแผนที่เสียด้วย เพราะฉะนั้นเมื่อวันที่ ๒๒
 มีนาคมซึ่งหลวงสั่งให้ขุนถนนปรีชาส่งเงิน ๑๐๐ บาท ขุน-
 ถนนปรีชาจึงยังส่งไม่ได้ เพราะความจริงขุนถนนปรีชายังไม่
 ได้รับเงินครบ ๑๐๐ บาท ในข้อที่ศาลอ้างกล่าวว่าขุนถนนปรี-
 ชาได้เอาไปใช้เป็นประโยชน์ส่วนตัวมีผิดตามกฎหมายลักษณะอา-
 ญามาตรา ๑๓๒ นั้น ศาลนี้ยังไม่เห็นด้วยด้วย แลศาลนี้เห็น
 ว่าขุนถนนปรีชาจำเลยไม่ได้กระทำความผิดจึงโจทก์หาแต่ข้อหนึ่งข้อใด
 ศาลนี้จึงพร้อมกันพิพากษาให้ยกคำพิพากษาศาลมณฑ-
 ลรัตนบุรีที่พิพากษาโทษขุนถนนปรีชาจำเลยนั้นเสีย ขุนถนนปรี-
 ชาไม่มีความผิดให้ยกข้อหาปล่อยตัวไป/.

(เห็น) หลวงพิณินิตินัย

(เห็น) พระยาธรรมสารเวทปวิเกษภักดี

(เห็น) พระกรวิลังกรณ

รอยบดขยี้ซึ่งทักเสียนความผิดในหน้าที่มีได้ โดยฉันทนลงสิ้น
 แลดังนี้ ทักเสียนความผิดในสิ่งซึ่งชอบที่ควรของพระ
 เดวพระคุณให้ทักเสียนตามความชอบธรรมเหมือนนอแห่งเดิม
 พระในระนาบที่ทักเสียนสิ่งหนึ่งนอการ ทักเสียนความดี
 รอนมา โดยไม่มีทางทำมาเนียบพระท่านหนึ่งนั้น ตามกึ่งเงิน
 แลจำทำมาเสียบุตรภรรยา ซึ่งขอพระมีของพระเดวพระคุณ
 เป็นที่ทั้งแก่ทักเสียนความผิดมีได้ด้วย

ความดีดลแล้วแต่จะโปรด

โพธิ์

คำสั่งของราช

ได้ให้ที่ ๑๖๖๖ วันที่ ๑๖ ม.ค. ๒๕๓๑
 ราชกิจจานุเบกษา

เรื่องว่า การมีเรื่องร้องขอของผู้ร้องขอซึ่งอยู่ภายนอกเขต
 ในเรื่องที่ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม ซึ่งโดยปกติแล้วจะต้อง
 ได้รับความยินยอมจากผู้ร้องขอ ซึ่งการร้องขอในที่
 นี้มีความประสงค์เพื่อให้ผู้ร้องขอได้ทราบ

(สกล ๖๖)

คำสั่งให้เจ้าหน้าที่ใด	คำสั่งให้เจ้าหน้าที่
วันที่ ๑๖, ๑๒	วันที่ ๑๖, ๑๒

คำสั่งที่ ๑๖๖๖ วันที่ ๑๖ ม.ค. ๒๕๓๑

ได้ให้ที่ ๑๖๖๖
 วันที่ ๑๖ ม.ค. ๒๕๓๑

ราชกิจจานุเบกษา

หนังสือพิมพ์การเมือง ๑๕/๕
 ๑๕/๕

ที่ ๑๕/๕๖๖

กระทรวงยุติธรรม

วันที่ ๑๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๖
 แจ้งความมายังทนายสิทธิเนติบัญ ว่าที่อธิบดีผู้พิพากษา
 ศาลแพ่งธนบุรี

ขอทราบว่าคุณณณปรีชาและนายเสก ๒
 คนนี้กำลังจะมาที่แฉะเงินเดือนแต่เมื่อไร ถึงจะได้
 สักงานที่แฉะเงินเดือนแล้ว เขาได้มาทำการอีก
 บ้างหรือไม่ ใ้ชี้แจงไปให้ทราบ

(ชื่อ) ทนายทนายประจักษ์

วันที่ ๑๑/๑๒/๖๕
เรื่อง การขอ

เรื่องว่า ตามที่รับทราบจากนาย...
...
...
...
...
...
...
...
...

(କ୍ଷୁଦ୍ର ଚିତ୍ର)
ମାଧ୍ୟମ.

คิงแจ่งเจ้าหนาท

த,ரி, என்

วันที่

T, A, என்

คำสั่งที่

วันที่

รัตนโกสินทรศก ๑๒๒

Handwritten signature: *W. H. ...*

วันพฤหัสบดีที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๖ ๑๓๑๓ ๑๘

ที่ ๒๐/๑๑

ศาลมณฑลจันทบุรี

วันที่ ๖ มิถุนายน พระพุทธศักราช ๒๕๕๖

กราบเรียน ท่านพระยาอุปกิตศิลปกิจ ปลัดมณฑลจันทบุรี
ตามคำสั่งที่ ๑๕/๓๐๖ ลงวันที่ ๓๐ เดือนกันยายน ๒๕๕๖
ได้ส่งคดีที่ แฉเงินเคียน ชูณณนพริชา แฉนามเสก ทั้งแต่เมื่อไร
ตั้งแต่ได้ส่งคดีแล้ว เขาทั้งสองได้มาทำการอีกหรือไม่ นั้น

ขอกราบเรียนว่า ได้ส่งคดีที่ แฉเงินเคียนตั้งแต่เดือน
มีนาคม คก ๑๓๐ ถึงที่ได้กราบเรียนมาแล้วโดยหนังสือที่ ๑๑๓/๒๕๐ ลง
วันที่ ๒๕ มีนาคม คก ๑๓๐ แฉตั้งแต่บัดนั้น คนทั้งสอง หาได้มาทำการ
อีกมิได้

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๖

จำนวนที่ส่งมาคือ ๔๘๖ ฉบับ

ନିଉରନ/୫୯

ทอรัณกรพิพัฒน์

วันที่ ๓๑ กรกฎาคม พระพุทธศักราช ๒๕๔๖

แจ้งความมายัง พระยาภูธราธิปัตย์ ปลัดทูลฉลอง

ករុណាបុត្រ

ได้รับหนังสือที่ ๖๒/๑๔๑ ลงวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

ขอโอนเงินเดือนเหลือจ่ายของผู้ศึกษาไปบวกเพิ่มไว้ในยอดเงินเดือนของศาล
มณฑลจันทบุรีอีก ๓๓๒ บาท ๙๙๙ สตางค์ สำหรับจ่ายเป็นเงินเดือนคนแปริชา
แผนยเล็ก ในระหว่างที่ต้องงวดราชการ เมื่อคราวอัยการเป็นโทษที่ยัง
หาว่าให้อำนาจหน้าที่ผู้รับเลยักจ่ายเงิน ยักถึงที่สุดศาลพิพากษาปล่อยตัวแล้ว
ควรจ่ายเงินเดือนให้ ๓ ใน ๔ ของเงินเดือนในระหว่างต้องคดีนั้น

กระทรวงพาณิชย์, ธนาคารได้ส่งเงินไปจ่ายให้ตามประสงค์แล้ว
ขอให้ส่งมาดูที่รายละเอียดเงินคืนเห็นเหลือจ่ายของสหภาพฯ ไปกระทรวงมหาดไทย

[Signature]

(แบบร่าง)

ร่างนี้ทรงฉบับก่อนเดิม.

புது

หน้า

БНП

၁၇

(กระทรวงยุติธรรม)

မည်သို့

๒๑
ฉันท

รัตน โกสินทรศก ๑๓

ជួតរោង

အသံစာရင်း

မှီ စေ့

ជូន

 (y, x)

กรมไปรษณีย์ โทรเลขสยาม

Royal Siamese

Post and Telegraph Department.

วันที่ได้รับหนังสือ วิทยุเคออร์ ที่ จะส่ง ไปใน ทาง

ไปรษณีย์แปน หนึ่งสี่ ฉบับ

Received to day for despatch by post the following Registered letter

No.	
Name of addressee	ឈ្មោះអ្នកទទួលបានសំបុត្រ
Place of destination	ទីកន្លែងចេញសំបុត្រ
Postage កាត់ប័ណ្ណ ប្រាក់ប៊ូត	ថ្លៃសំបុត្រ ១០០ រៀល

ชื่อบุคคล
Name of
addressee

ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୫, ୧୯୫୫

Place of destination

১/১৭/৭০

Postage
ค่า ทู
ไปรษณีย์

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

วันที่ เดือน
Bangkok.

ออกพัก ไปรณณ ไทนา

1. ~~മ~~ നെ

$\frac{0.9 \times 10^6}{100} = 9000$

๑๐๐ ๐๐๐ ๐๐๐

ທ່ານ ສົມບັດ ສິນທິ / ຈັດການ

ค่าเฉลี่ย / / ได้รักษาแล้ว ๑๐๐%

លេខអនុសាសនា ១០០២៣ រាជ/សក ៨០ ៣៣

(10/11) ๒๐๐๖

(המחזור)

๙.๔ คดีปล้นทรัพย์และฆ่าพวกเจ้าทรัพย์ตาย*

คดีนี้เกิดเหตุเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๕ ซึ่งต่อมาพนักงานอัยการ โจทก์ฟ้องจำเลย ๑๑ คน เป็นสามสำนวนในข้อหาปล้นฆ่าพวกเจ้าทรัพย์ตายที่ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมืองจันทบุรี ศาลมณฑลจันทบุรีพิจารณาพิพากษารวมกัน โดยให้จำคุก อ้ายชม อ้ายแซม จำเลยคนละ ๑๐ ปี ส่วนจำเลยนอกนั้นไม่มีความผิดให้ปล่อยตัวไป ศาลอุทธรณ์ข้าหลวงพิเศษเห็นว่าโทษเบาไป จึงพิพากษาแก้ให้จำคุกนายชม นายแซม จำเลย คนละ ๑๖ ปี ชุนอาจอ่ารุงการ พนักงานอัยการเมืองจันทบุรีทำฎีกาขึ้นทูลเกล้าถวายขอให้ลงโทษนายเสน นายผุด อ้ายแผ้ว นายมาก นายฮวด นายวง จำเลยที่ศาลเห็นว่าไม่มีความผิดให้ปล่อยตัวไป ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัย อนุญาตให้ลงโทษจำคุกอ้ายเสน อ้ายวง อ้ายแผ้ว ตลอดชีวิต.

*กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, ร.๖ ยธ.๑/๓ เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงยุติธรรม เรื่องคำพิพากษาให้จำคุก

(สำเนา)

คำพิพากษาที่ ๒๐๒ / ๒๕๕๖
๒๐๓
๒๐๔

ศาลมณฑลจันทบุรี

วันที่ ๒๔ มกราคม พระพุทธศักราช ๒๕๕๖

พนักงานอัยการ

โจท

ความอาญาระหว่าง

นายแซม

จำเลย

พนักงานอัยการ

โจท

ความอาญาระหว่าง

นายเสน นายฮวด นายมาก นายหยาด
นายชม นายน้อย นายตุก นายเป้

จำเลย

พนักงานอัยการ

โจท

ความอาญาระหว่าง

นายวง อ้ายแผ้ว.

จำเลย

เรื่องปล้นฆ่าพวกเจ้าทรัพย์ตาย.

คดีเรื่องนี้โจทฟ้องเป็น ๓ ส่วนวน ศาลได้ร่วมพิจารณาแล้วด้วยกัน มีข้อความตามฟ้องของโจทว่า เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ตรงกับวันแรม ๕ ค่ำเดือน ๔ พระพุทธศักราช ๒๕๕๕ เวลากลางวัน จำเลยทั้งนี้ กับพวกถึงอาวุธครบมือกันเป็นคนร้ายเข้าปล้นบ้านอำแดงใจแดงเจ้าทรัพย์สิ่งของ ๆ อำแดงใจตามมาอุ้มท้ายฟ้องหมายอักษร ข.ไป จำเลยกับพวกได้ทำร้ายอำแดงใจเจ้าทรัพย์บาดเจ็บ ทันใดนั้นนายเปี่ยมได้มาช่วย

อำแดงใจเจ้าทรัพย์ จำเลยกับพวกใช้กระสุนปืนยิงถูกนายเปี่ยมตายทันที
แล้วหลบหนีไป เหตุเกิดขณะกำลังลอบยิงนายนี้ทองที่อำเภอเมือง ฯ
จำนบุรี ฯ

เจ้าพนักงานจับตัวนายแซมจำเลยได้พร้อมกับของกลางหมายเลข ๒๑ -
๒๓ ความบาดูซึ่งท้ายฟ้องที่บ้านเรือนนายชวดจำเลยมีคานนายแซม ฯ

กับจับของกลางได้ที่อำเภอกอฉก อำเภอสกโดยนายวงแลพวกไปฝากไว้
ความบาดูซึ่งหมาย ข. กับจับนายวง นายแฉ้วพร้อมกับสิ่งของความบาดูซึ่งหมาย
ค. จึงขอให้ลงโทษจำเลยฐานปล้นทำร้ายเจ้าทรัพย์และฆ่าพวกเจ้าทรัพย์
ตามฐานประทุษร้ายแก่ชีวิตตามที่กฎหมายลักษณอาญาส่วนที่ ๕ หมวดที่ ๒
แต่ส่วนที่ ๓ หมวดที่ ๑ แต่มาตรา ๖๓ กับภาคที่ ๑ หมวดที่ ๑๐ ของทรัพย์
ฤๅราคาทรัพย์อื่น ฯ

ส่วนจำเลยแฉ้วจำเลยเป็นนักโทษโจทขอให้ลงโทษต่อไปจากคดีเดิมด้วย
นายชม นายแซมจำเลยให้การรับสารภาพว่าได้เป็นผู้ร้ายปล้นบ้าน
อำแดงใจจริงตามโจทหา ได้ไปปล้นกับนายหอม นายตุก นายวง นาย
เปี่ยม จำเลยแฉ้วจำเลย ฯ

นายเสน นายชวด นายมาก นายหยาด นายน้อย นายตุก นายเป
นายวง นายแฉ้วจำเลยให้การปฏิเสธข้อหา ความวันเวลาที่โจทหานั้นจำเลย
ทำงานมีฐานที่อยู่ ฯ

นายเป่จำเลยนั้นโจทได้ถอนฟ้องระหว่างพิจารณา ฯ

ฐานพิจารณาได้ความว่า ในวันที่โจทหานั้นเวลา ๒ ยามบ้าน
อ่าแดงใจถูกผู้ร้ายปล้น ผู้ร้ายได้ทำร้ายอ่าแดงใจเจ้าทรัพย์มีบาดเจ็บ
เวลานั้นนายเป่รีบได้มาช่วยอ่าแดงใจ ผู้ร้ายได้เอากระสุนปืนยิงนาย
เป่รีบ ๑ นัด ถูกที่หน้าอกทะลุนายเป่รีบได้ขาดใจตายทันที ผู้ร้าย
ทำการเก็บทรัพย์อยู่ประมาณ ๑ ชั่วโมงก็กลับ ฯ

ในคดีเรื่องนี้ เมื่อสืบพยานโจทได้ ๒ คน นายชนนายแซมจำเลยได้ยื่น
ขึ้นให้ด้อยคำต่อศาลว่า ความที่เขาทั้ง ๒ ให้การรับสารภาพไว้นั้นไม่จริง
ความจริงเขาขอให้การปฏิเสธข้อหา ในวันที่โจทหานั้นเขามีฐานที่อยู่
นายแซม จำเลยได้ชี้แจงถึงการที่เขาให้การรับต่อศาลโดยเจ้าพนักงานใน
ชั้นไต่สวนได้ทราบแก่เขา แล้วว่าถ้ารับแล้วเจ้าพนักงานจะไม่เอาโทษ
แต่ฟ้องนายแซมจำเลย ฯ

เมื่อจำเลยได้ให้การรับสารภาพต่อศาลในชั้นแรก แลกลับปฏิเสธ
ในระหว่างพิจารณานั้น ความธรรมดาต้องถือว่าคำที่จำเลยปฏิเสธใน
ระหว่างพิจารณาไม่สามารถที่จะดลางด้อยคำที่จำเลยได้ให้การรับสารภาพ
ไว้แต่เดิม ความพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญามีโทษศก ๑๑๕ มาตรา
๑๑ มีข้อความว่าเมื่อจำเลยได้ให้การรับสารภาพแล้วก็ให้ศาลตัดสินทีเดียว
จึงเป็นความสันนิษฐานของกฎหมายอันหนึ่งว่า คำที่จำเลยรับสารภาพ

ไว้ทดสอบนั้นเป็นความจริงเสมอ เว้นไว้แต่จะเป็นคำรับสารภาพที่ไม่จริง ซึ่งจำเลยมีหน้าที่ต้องนำสืบให้สม การที่จำเลยให้การปฏิเสธภายหลังในระหว่างพิจารณานั้น ความจริงเป็นฉันทิต ๖

นายแซมจำเลยได้นำพยานมาสืบหลายปาก ถึงฐานที่อยู่ของคนอ้าง นายแซมจำเลยได้เบิกความเป็นพยานว่า ในวันที่โจทหานั้น เขาอยู่ที่บ้านเขา ในคืนนั้นที่บ้านจำเลยมีคนอยู่ คือ จำแดงเทียม จำแดงตุก จำแดงอิน นายเทพ นายฉิ่ง นายก้อน นายชวดกับเด็กส่วยผู้ชาย แลนายแซมด้วย แลว่าในคืนนั้นนายมากไม่ได้มาหา ๖

จำแดงตุกได้เบิกความเป็นพยานว่า มีจำแดงตุก จำแดงแสงนอน ที่บ้านในคืนนั้นด้วย จำแดงอินเปล่า นายเทพนั้นเขามาค้างแต่ผู้เดียว แลว่าในคืนนั้นนายมากมาหาที่บ้านนายชวด ๖

นายเทพได้เบิกความว่า เขามาที่บ้านนายชวดในคืนนั้นมาพร้อมกับ จำแดงอิน ๖

จำแดงอินเบิกความว่าได้ไปค้างคืนที่บ้านนายชวดนั้น เปนวันแรม ๔ ค่ำ เดือน ๔ ปีกลายนี้ วันแรม ๕ ค่ำนั้นหาได้ค้างไม่ ๖

เมื่อพยานฐานที่ของนายแซมจำเลยเบิกความแตกต่างกันดังนี้ จะ พังว่านายแซมจำเลยอยู่ที่บ้านของตัวในคืนที่บ้านจำแดงใจบุญปล้นไม่ได้ ถึงกระนั้นก็ดี เมื่อพยานของจำเลยไม่สมฐานที่อยู่ไว้ว่าจะลงโทษจำเลย

ทุกเรื่องทุกรายก็หาทำได้ สำหรับคดีนี้ก็เป็เหตุประกอบคำรับสารภาพ
ของจำเลยให้มีน้ำหนักยิ่งขึ้น ๕

ส่วนจำเลยนั้นเล่าเขาได้ให้การรับสารภาพต่อศาล กรณ์ในระหว่าง
พิจารณาเขาได้ให้การปฏิเสธข้อหาแก้อ้างฐานที่อยู่ในวันเวลาที่โจทก์นั้น ๕

พยานของนายชมได้นำมาสืบในชั้นฐานที่อยู่ คือ :-

นายชมได้เบิกความเป็นพยานว่า ในวันที่โจทก์นั้นเขาได้อยู่ที่บ้าน
นายยอด แลเขานอนสองคนกับนายยอดเท่านั้น นายเขยได้มาที่บ้าน
นายยอดแต่เขากลับเสียในเวลา ๒ ยาม ๕

นายยอดได้เบิกความเป็นพยานนายชมว่า นายชมได้นอนกับนาย
ยอดแต่นายชวน นายเขยบนรถจักรยาน ๕

เมื่อพยานฐานที่อยู่ของนายชมจำเลยเบิกความแตกต่างกันดังนี้ จะ
ฟังว่านายชมได้ค้างคืนที่บ้านนายยอดในวันที่โจทก์อย่างไรได้ จึงไม่กระ
ทำให้คำรับสารภาพของจำเลยมีมูลตามประการใด ๕

นายชม นายแหม่มจำเลยได้นำพยานสืบถึงข้อที่เขาได้ให้การรับโดย
หวังว่าพนักงานอัยการจะไม่ฟ้องเขา แต่เมื่อเขามาให้การรับสารภาพ
ต่อศาลเมื่อไม่เห็นพนักงานอัยการปล่อยเขาจึงให้การปฏิเสธ ข้อนี้เมื่อ
จำเลยมาถึงศาล ๕ ได้ถามห้องแลสอบถามถึงคำให้การ จำเลยควรรู้สึก
กันว่าอัยการได้ฟ้องเขาแล้ว แลเขาได้คงอยู่ในอำนาจศาลมีหน้าที่จะให้

การทักสัคดีของเขาย่างไรก็ได้ ความความที่เป็นจริงแต่คำที่จำเลยรับ
สารภาพข้อหา ได้รับโดยอ้อมยาว ถ้าเป็นคำรับที่ไม่จริงจะบรรยาย
ถึงเหตุการณ์โดยละเอียดอย่างไรก็ได้ สังเกตดูเขาทั้ง ๒ ที่ให้การรับ
สารภาพไม่ใส่ใจไปกว่าจำเลยที่ให้การปฏิเสธ ถ้าไม่ได้ไปปล้นเขาจริงจะ
ให้การรับสารภาพทำไม ฯ

เมื่อขณะที่ผู้ร้ายทำการปล้นนั้น จำเลยใจเจ้าทรัพย์เบิกความว่า
จำผู้ร้ายได้ ๒ คน คือ นายวง ฉ้ายแฉ้วจำเลย การที่พยานจำผู้ร้ายได้
นั้นก็จะมีเหตุผลที่ควรเชื่อจำได้จริง จำเลยทั้ง ๒ คนนี้จำเลยใจได้
เบิกความว่า บัดหน้าขาว ๆ และมีผ้าโพกศีรษะสูงจากโรงแมไปหนึ่ง
หนึ่ง ผู้ร้ายอีกคนหนึ่งที่เขาเข้ามาในเรือนจำเลยใจได้ดูเห็นเข้ามาพร้อม
กับนายวง ฉ้ายแฉ้วจำเลย คำที่จำเลยใจเจ้าทรัพย์เบิกความว่าจำจำเลย
ทั้งสองนี้ได้ ศาลนี้ยังสงสัยนัก ด้วยเหตุว่าจำเลยใจเองก็ไม่เคยพบ
ปะจำเลยทั้ง ๒ นี้ ทั้งผู้ร้ายโคโตน้าที่ศีรษะและผ้าโพกศีรษะเป็นดำดำโดย
ยาก คือประการหนึ่งการที่จำเลยใจถูกปล้นลงมีความตกใจมาก โทษ
เลยระงับได้ ฯ

นอกแสงทพวนใจที่เบิกความว่ามีผู้ร้ายกระทำการปล้น เขา
ได้ไปกับนายวงฉ้ายแฉ้ว นกขวน นกขวน ทพวนกับนายวงฉ้ายแฉ้วไป
ในบ้นฉ้ายแฉ้ว ผู้ร้ายสองคนในศาลตายโดยนายวงฉ้ายแฉ้ว มีชื่อ

พยานไปเวียกซุนนรากำนันไม่ซ่านจึงกลับมาหิมเป็นของนายเปรี๊ญผู้ร้าย
ได้ออกมาจากกอกถวณาทิแจ่ง ๆ ๒ คน ๆ หนึ่งคมป็น พยานจำคนที่คม
ป็นได้ว่าเปนนายเสนจำเลยอยู่ต่างพยาน ๔ วาเศษ จำได้ด้วยแสงเคื่อน
หงาย เมื่อผู้ร้ายไปหมดแล้วในคืนนั้นได้มีคนมาที่บ้านซุนนรากำนัน
พยานก็ไปด้วยแต่ไม่ได้บอกว่าจำผู้ร้ายตามที่เห็นแก่ซุนนรากำนัน ทั้งไม่
ได้บอกผู้ใดด้วย จำเอาได้มาในวันรุ่งขึ้นได้พบพยาน แต่พยานไม่ได้บอก
ต่อมาอีก ๒ วันพยานได้บอกนายแม่งตามที่เห็น นายแสงเองเป็นผู้ไปช่วย
เจ้าทรพยเมื่อถูกปล้น เมื่อเห็นนายเสนจำเลยดังนั้น ทำไมจึงไม่บอก
ซุนนรากำนันในทันที ผู้ที่เห็นเหตุการณ์แต่จำจำเลยได้เช่นนี้คงไม่คงเว้น
ในการที่จะพูดบอกเสียเลย ทั้งนายอำเภอมารในวันรุ่งขึ้นทำไมจึงไม่บอก
เขาเองเป็นผู้ไปช่วยเจ้าทรพยเท่ากับเอาชีวิตไปแลกก็ว่าได้ เมื่อเห็น
ผู้ร้ายแต่จำได้ดังนี้ ในเมื่อจะคงเว้นเสียไม่บอกกำนัน แดอำเภอมาน้ำที่
๘ ถ้า พยานได้บอกนายแม่งเมื่อ ๒ วันล่วงแล้วนั้น ว่าจำนายเสน
จำเลยได้นั้น อาจที่พยานจะจำได้ด้นักนั้นก็อาจจะเป็นไปได้ ๆ

นายโจ่งพยานได้บอกความว่า เมื่อเกิดเหตุได้ยื่นเสียงพยาน
ไปได้ไปที่เรือนอ้งคงใจได้เห็นนวยวง นายเสนยื่นปากก็จะกอดอยู่ข้างเรือน
อ้งคงใจ ในคืนนั้นพยานได้ไปที่บ้านซุนนรากำนันพบซุนนราแต่ผู้อื่น
พยานหาได้บอกเรื่องนี้ต่อซุนนราแต่ผู้อื่นไม่ อ้งคงเหตุจากกลัวเหลือเกิน

ต่อมาอีก ๒ วันจึงมออกขุนร่า โดยอุกตาม เมื่อคนทั้ง ๒ ไปพยานได้
ความไปดูเหมือนกัน ๗

ค่านายจืดได้เบิกความว่า ในคืนเกิดเหตุพยานได้มาห่า่งบ้าน
อ่าแคงใจ ๓ เส้นมีเสียงคนเคิรสวนทาง พยานแอมดูเห็นคนเคิร ๔ คน
เห็นตัวดำ ๆ ฐัก ๔ คน คือ นายเสน นายมาก นายแซม นายผุด
ต่อมาอีก ๓ - ๔ วันพยานได้บอกเรื่องตามที่เห็นแก่นายแม้งผู้ใหญ่บ้าน ๗

นายถ้วได้เบิกความว่า ในคืนเกิดเหตุพยานได้มาห่า่งบ้าน
อ่าแคงใจ ๒๐ เส้น พบคนสวนทางมา ๕ คน ฐัก ๔ คน คือ นายเสน
นายผุด นายแซม นายวง ต่อมาอีก ๓ วันจึงได้บอกนายแม้งผู้ใหญ่บ้าน

นายเทศพยานได้เบิกความว่า พยานได้ไปในคืนเกิดเหตุห่า่งบ้าน
อ่าแคงใจ ๑๐ วา พบคนเคิรออกมาทางบ้านอ่าแคงใจ ๔ คน ฐัก
๖ คน คือ นายเสน นายผุด นายมาก นายแซม นายวง นายชม
ในคืนวันนั้นพยานก็ไม่ได้บอกผู้ใด อ้างว่าเพราะกลัว แลไม่มีใครถาม
ทูลรู้ขึ้นแต่วันเกิดเหตุจึงมออกแก่นายแม้งความที่เห็น ๗

คำม้องจายพยานเบิกความวันก่อนคืนเกิดเหตุวันหนึ่งเวลาบ่ายพยาน
พบนายวง นายณอยเคิรมาทางหัวสวนอ่าแคงใจ พยานของโจทที่เห็น
จำเอยบจคนภายทลจกวดแต่เกิดเหตุแล้ว แลพยานได้ทบปะว่าเอยจำ
จำเอยได้บวงคนเอยพยอนเหตุวันนั้นหาได้บอกละตุลารณแต่ก่อนนั้นขุนร่าใน

ทันทีที่ไม่ แลกำพยานที่เห็นภายหลังเช่นนี้ก็ไม่สู้มีน้ำหนักนักด้วยว่าจะถือ
เอาเขาเหล่านั้นเป็นผู้ร้ายปล้นก็ไม่ถนัด และมีค่านายถึกรซึ่งเห็นก่อนกาล

คือ วันหนึ่งเวลาบ่าย ๓ โมงพยานไปยืนหน้าเรือนนายเสน จำเลย
เห็นนายเสน นายเปี่ยน นายวง นายแฉ่วกินเหล้า แล้วนายแฉ่มมาเรียก
นายเสนไปพูดกันไม่ได้ยิน นายเสนให้พยานดูตุลาการว่า นายเสนถึกลับ
ขึ้นเรือนได้ยินพูดกับนายเปี่ยนว่า “เงินที่บ้านอำแดงใจมีมากนักไว้ย”
นายเปี่ยนว่าไปซี ทั้ง ๔ คนก็พากันไป แล้วพยานกลับไปไล่กระเบื้องผ่าน
มาทางบ้านนายหยาค พบนายเสน นายแฉ่มนั่งอยู่หน้าเรือนนายหยาคกับผู้อื่น
อีก ๓ คนแต่ไม่ปรากฏว่าพบนายหยาค พอรุ่งขึ้นพยานก็ทราบว่าอำแดงใจ
ถูกปล้น ฯ

พยานของโจทก์ที่เห็นผู้ร้ายกำลังกระทำการปล้น ก็คืออำแดงใจเจ้า
ทรัพย์ ว่าจำนายวงกับอ้ายแฉ่ว แลกำนายแฉ่งว่าจำนายเสนได้ ศาล
นี้ยังสงสัยด้วยคำที่เขาว่าจำได้อยู่ ด้วยเหตุดังกล่าวแล้วจำเลยเป็นผู้รับ
ประโยชน์จากการสงสัยข้อนี้ ฯ

ส่วนคำชักทอของนายแฉ่ม นายแฉ่มถึงจำเลยบางคนนั้นไม่มีน้ำหนัก
เว้นไว้แต่โจทก์จะมีพยานมาแสดงว่าจำเลยที่ถูกชักทอกระทำความผิด คดีนี้พยาน
หลักฐานของโจทก์ที่สืบมาแล้วยังอ่อนมาก ยังไม่พอจะลงโทษจำเลยที่ได้
ควรปฏิบัต มีแต่เป็นคดีที่ส่วคดีพยานของโจทก์ยังมีน้ำหนักมากขึ้น ฯ

ส่วนจำเลยบางคน คือ นายมาก นายหยาด นายน้อย นายผดจำเลย
พยานของโจทก์สำหรับจำเลยทั้ง ๔ คนนี้ อ่อนเกินส่วนที่จะวินิจฉัยแห่ง
ความผิดเขาได้ จึงไม่ต้องสืบพยานจำเลยทั้ง ๔ คนนี้ ๗

ส่วนของกลางที่รับได้ที่เรื่อนนายชวคนั้น คือ สายสร้อยทองกุดอง
แก้ว • สายกำพุทองคำ • กุญแจพลอยขาว • เมื่อนั้นฝ่ายนายชวได้สู้ถึง
กรรมสิทธิ ว่าสายสร้อยกับพลอยแป้นของอำแดงอินฝากไว้ แลกำพุนั้น
แป้นของเขา อำแดงใจเจ้าทรัพย์ได้เบิกความถึงสายสร้อยนี้ว่าไม่แน่ใจ
ว่าทำได้ พลอยนั้นแลกำพุนี้อำแดงใจจำได้ว่าแป้นของเขา ส่วน
กำพุข้าง • นั้นมีใช้ปลาหูก ๒ เม็ด ๗

ส่วนพยานของนายชวจำเลยได้เบิกความว่าของกลางนี้ คือ
สายสร้อยแลพลอยแป้นของอำแดงอินได้ฝากนายชวไว้ แลกำพุนั้น
แป้นของนายชวจำเลย พยานจำเลยได้อธิบายถึงกำหนดรูปพรรณของ
กลางควรฟังไว้ว่าของอำแดงอินแลของนายชวจริง ด้วยเหตุว่าสาย
สร้อยของกลางอำแดงใจก็ไม่แน่ใจว่าเขาทำได้ แลกำพุอำแดงใจว่า
ข้าง • มีใช้ปลาหูก ๒ เม็ด จำเลยได้นำพยานมาหักล้างคำอำแดงใจ
ว่ามีใช้ปลาหูก ๔ เม็ด เมื่อของกลางนี้แป้นของนายชวแลที่รับฝากอำแดง
อินแล้ว จึงไม่ต้องวินิจฉัยถึงเรื่องรับของโจทก์ เพราะของกลางนี้ทำ
ให้ของร้ายไม่ ส่วนข้อที่โจทก์หาว่านายชวแป้นผู้ร้ายปล้นนั้น พยานของ

โจทก์ไม่สมว่านายชวคได้กระทำผิด ฯ

ด้วยเหตุนี้จึงพร้อมกันพิพากษาว่า นายแซม นายชมมีความผิดฐาน ปล้นทรัพย์แต่มีความผิดฐานเป็นหัวหน้านายเปี่ยมพวกเจ้าทรัพย์ ถึงจะไม่ปรากฏว่าจำเลยทั้ง ๒ นี้เป็นผู้เข้าก็ ก็มีความผิดอยู่เหมือนกัน จำเลยทั้งสองมีความผิดตามกฎหมายลักษณะอาชญา มาตรา ๓๐๑ ตอน ๓ ให้จำคุกอ้ายชม อ้ายแซมจำเลยไว้จนตลอดชีวิตด้วยกันทั้ง ๒ คน แต่อ้ายชม อ้ายแซมได้ให้การรับสารภาพต่อศาลเป็นประโยชน์แก่ทางพิจารณา ควรปรานีลดโทษจำเลยทั้ง ๒ เสียลดครึ่งตามมาตรา ๕๕ วิธีที่จะลดโทษผู้ที่ต้องจำคุกจนตลอดชีวิตลงครึ่งหนึ่งนั้น ตามมาตรา ๓๘ ข้อ ๒ คงจำคุกจำเลยทั้งแท้ ๕ ปีจนถึง ๑๒ ปี ฯ

เพราะฉะนั้นจึงให้จำคุกอ้ายชม อ้ายแซมจำเลยลด ๑๐ ปี (สิบปี) ให้นับตั้งแต่วันต้องรับมาเป็นต้นไป ปรากฏว่าทรัพย์อันแรงใจถูกผู้ร้าย ปล้นไปตามบัญชีอักษร ข. ท้ายฟ้องโจทก์ราคา ๓๖๒๔ บาท ๕๐ สตางค์ อ้ายแซม อ้ายชมหาได้มีพยานมาคัดค้านข้อนี้ไม่ ให้อ้ายแซม อ้ายชมคืนทรัพย์ตามราคาตามบัญชีอักษร ข. ท้ายฟ้องโจทก์ลดครึ่ง คือ ๑๘๑๒ บาท ๒๕ สตางค์ ถ้าคืนทรัพย์ตามราคาทรัพย์ไม่ได้ให้จำแทนลด ๑ ปี ส่วนนายเสน นายชวค นายทชวค นายมาก นายน้อย นายบุค นายวง นายแก้วไม่มีความผิดให้ปล่อยตัวไป ฯ

กัมมิให้กินสายสร้อยกับทำงตุแลทอชของกลางให้แก่นายชวโกไป ฯ

นายเชิพรวิเรนทร์

พระยานกรโกยพิเนท

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ
(www.library.coj.go.th)

มาณูซึ่งหมายอักษร ข. จำเลยกับพวกได้ทำร้ายจำเลยโจทก์จริง แต่ได้
 งดอาปินยิงนายเปี่ยมทายนันท์ และรับของกลางได้ที่นายแถมจำเลยตาม
 มาณูซึ่งหมายเลข ๒๑ - ๒๓ รับของกลางได้ที่นายวง นายแฉ้วตามมาณูซึ่ง
 หมาย ข.ก. ขอให้ลงโทษจำเลยตามกฎหมายลักษณอาญาส่วนที่ ๕ หมวด
 ที่ ๒ ส่วนที่ ๓ หมวดที่ ๑ แลมาตรา ๖๓ ภาคที่ ๑ หมวดที่ ๑๘ แลขอ
 ให้จำเลยใช้ทรัพย์สินรูดราคาให้แก่เจ้าทรัพย์ด้วย ฯ

นายชม นายแถมจำเลยให้การรับสารภาพว่าได้ไปคนร้ายไปปล้น
 บ้านจำเลยโจทก์จริงโจทก์หา นายชม นายแถมจำเลยได้ไปปล้นบ้านจำเลย
 โจทก์นายหอม นายทูก นายวง นายเปี่ยม นายแฉ้ว ฯ

นายเสน นายฮวด นายมาก นายศยาก นายน้อย นายบุค นายวง
 นายแฉ้วจำเลยให้การปฏิเสธข้อหา แลต่อสู้อ้างฐานที่ต่อสู้ ฯ

ศาลมณฑลรัตนบุรีพิจารณาลแล้ว คงฟังตามคำรับสารภาพของนายชม
 นายแถมจำเลย ว่า นายชม นายแถมได้ไปคนร้ายไปปล้นบ้านจำเลยโจทก์
 โจทก์หา ส่วนจำเลยคนอื่นนอกจากนายชม นายแถมแล้ว ศาลมณฑล
 รัตนบุรีเห็นว่ายังไม่ควรฟังว่าจำเลยได้ไปคนร้ายไปปล้นบ้านจำเลยโจทก์
 โจทก์หา ส่วนของกลางที่รับได้จากนายฮวดนั้น นายฮวดนำสืบสมว่าเป็นของ
 ของนายฮวด แลไปของที่รับฝากขังอ้นไว้ ทาใช้ไปของจำเลย
 โจทก์หาทรัพย์ไม่ จึงพิพากษาว่านายชม นายแถมจำเลยมีความผิด

กฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๓๐๑ ตอน ๓ ฐานเป็นผู้ร้ายปล้นฆ่าพวกเจ้าทรัพย์
 ทาย ให้จำคุกนายชม นายแถมไว้จนตลอดชีวิต แต่ให้นายชม นายแถม
 ได้ให้การรับสารภาพควรปรานีให้จำเลยตาม มาตรา ๕๕ จึงให้ลดโทษ
 จำคุกตลอดชีวิตลงกึ่งหนึ่งตาม มาตรา ๓๔ ข้อ ๒ คงให้จำคุกนายชม
 นายแถมไว้มีกำหนดลดละ ๑๐ ปี แลให้นายชม นายแถมใช้ทรัพย์สินฤๅราคทรัพย์
 ให้แก่เจ้าทรัพย์เป็นราคาเงิน ๓๒๒๔ บาท ๕๐ สตางค์ ถ้านายชม นาย
 แถมคืนทรัพย์สินฤๅราคทรัพย์ไม่ได้ให้จำแทนลดละ ๑ ปี ส่วนนายเสน
 นายชวค นายหยาด นายมาก นายน้อย นายตุค นายวง นายแฉ้วไม่มีความ
 ผิดให้ปล่อยตัวไป ฯ

โจทก์กับนายชม นายแถมอุทธรณ์คำพิพากษาศาลมณฑลรัตนบุรี โจท
 ชี้แจงว่าที่ศาลลดโทษนายชม นายแถมลงกึ่งหนึ่งตาม มาตรา ๓๔ ข้อ ๒ นั้น
 มากไป แลศาลไม่ควรปล่อยจำเลยนอกจากนายชม นายชมนั้นชั่ว
 มากไป

ศาลนี้ได้ตรวจสำนวนแล้ว คงได้ความว่าในวันที่โจทหาเวลา
 ประมาณ ๒ ยามได้มีผู้ร้ายปล้นบ้านอำแดงใจ ผู้ร้ายได้ทำร้ายอำแดงใจ
 มีบาดเจ็บ แลได้เอาปืนยิงนายเปี่ยมซึ่งเป็นคนมาช่วยอำแดงใจตาย
 คนหนึ่งในทันที พวกผู้ร้ายได้ท้าวหน้าขาวแลโทกศีรษะลงมาเหนือหัวก็
 พวกคนช่วยกันเก็บสิ่งของอำแดงใจได้แล้วก็พากันไป อำแดงใจไม่รู้จัก
 ผู้ร้ายเลย แลก็กล่าวว่าจำหน้าผู้ร้ายได้ ๒ คน ก็คือ นายวง นายแฉ้ว

แต่ไม่น่าเชื่อว่าอำเภอจะจำหน้าคนร้ายได้จริง เพราะคนร้ายมอม
หน้าแลโททสีระด้วย ถ้าเป็นคนไม่เคยรู้จักกันแล้วก็ไม่จำจะจำหน้า
กันได้ แลยังมีค่านายแสง นายโง้งเบิกความว่า เมื่อเวลาผู้ร้ายปล้น
บ้านอำเภอทนายแสงได้มาช่วย นายแสงทนายรู้จักคนร้ายคนหนึ่ง คือ นาย
เสน นายโง้งจำคนร้ายได้ ๒ คนคือ นายวง นายเสน แลยังมีค่านาย
ฟัก นายกวย นายเทพเบิกความว่าในคืนเกิดเหตุ นายกวยทนายได้เคาะ
มาที่บ้านอำเภอแจ้งสัก ๒๐ โมงเศษ พบคนเคาะสวนทางมา ๕ คน ทนาย
รู้จัก ๔ คน คือ นายเสน นายฟัก นายแซม นายวง นายเทพทนายเบิก
ความว่าในคืนเกิดเหตุทนายเคาะมาที่บ้านอำเภอแจ้งสัก ๑๐ ๖๐ พบคน
๔ คน คือ ทนายรู้จัก ๒ คน คือ นายเสน นายฟัก นายแซม
นายวง นายแซม ตามคำทนายโจทก์กล่าวมานี้เมื่อพิจารณาความเหตุผลแล้ว
ไม่ควรฟังว่าทนายจะจำผู้ร้ายได้จริง ถ้าทนายจำผู้ร้ายได้แล้วเหตุไรทนาย
จึงไม่บอกแก่เจ้าพนักงาน คือ อำเภอเท่านั้นซึ่งเป็นผู้อยู่ใกล้ชิดในวันรุ่งขึ้น
แลเวลาที่เจ้าพนักงานไปใกล้สวนทนายเหล่านี้น่าจะได้ยินในที่นี้ด้วย เหตุไร
จึงปกปิดเรื่องนี้ไว้ถึง ๓ - ๔ วัน เมื่อทนายโจทก์เบิกความไม่ควรฟังแล้ว
ก็ยังไม่ควรลงโทษจำเลยถึงที่ศาลเดิมได้ชี้แจงไว้แล้ว จึงควรฟังแต่คำรับ
สารภาพของนายแซม นายแซมเป็นจริงว่า นายแซม นายแซมได้เป็นผู้ร้าย
ไปปล้นบ้านอำเภอจริงจริงทั้งนี้ด้วย มีผู้บอกเดิมที่ทนายกล่าวนายแซม นายแซม

มีความผิดเป็นทวิการฐานผู้ร้ายปล้นซ้ำเจ้าทรัพย์ตาย ต้องด้วยกฎหมาย
ลักษณอาญา มาตรา ๓๐๑ ตอน ๓ ให้จำคุกนายชม นายแถมไว้จนตลอดชีวิต
นั้นชอบแล้ว แต่ข้อที่ศาลเดิมดลโทษจำคุกตลอดชีวิตลงถึงหนึ่งตามมาตรา
๓๔ ข้อ ๒ คงให้จำคุกนายชม นายแถมจำเลยไว้กระ ๑๐ ปีนั้นยังเบาอยู่
เพราะจำเลยได้ทำการปล้นแล้วซ้ำพวกเจ้าทรัพย์ จำเลยควรจะต้องรับโทษ
ให้มากกว่าที่ศาลเดิมกำหนดไว้ ฯ

อาศรัยเหตุนี้จึงพร้อมกันพิพากษานำคำตัดสินของศาลเดิมในข้อดลโทษ
คือให้ดลโทษประหารชีวิตลงหนึ่งในส่วนสามตามมาตรา ๓๔ ข้อ ๑ คง
ให้จำคุกนายชม นายแถมจำเลยไว้มีกำหนดกระ ๑๐ ปี ข้อความขึ้นนอก
จากแก้ให้ยังคงปฏิบัติตามคำตัดสินศาลเดิม ให้ยกฟ้องอุทธรณ์จำเลยเสีย ฯ

พระที่นั่งอุดมัญญ์

พระวิจิตรเนกิศาสตร์

หลวงธารินทโรวาท

(สำเนา)

 กคที่ ๓๖
 ๕๑ พ.ศ. ๒๔๕๖

วันที่ ๒๕ เดือนพฤษภาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๖

ขอเลขาเจ้าเมืองสุโขทัยมาทูลเกล้าฯ ถวายพรหม่อม ฯ

 ข้าพระพุทธเจ้าขุนอากรอรรณพ ทนักษณอัยการเมืองจันทบุรี
 ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสทำฎีกาขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวาย ทรงทราบ
 ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทพระราชอาญาไม่พินเกล้า ฯ

 ข้อ ๑. เภมทนักษณอัยการไต่ขึ้นฟ้องต่อศาลมณฑลจันทบุรีรวม ๓ ส่วน
 ทว่าจำเลยกับทวงเป็นคู่ร้ายปล้นทรัพย์อำแดงใจทำร้ายเจ้าทรัพย์มาเค็ม
 อกกับเอาทรัพย์สิ่งของไปหลายอย่าง แลยิงนายเปี่ยมทวงเจ้าทรัพย์ตาย
 เจ้าพนักงานจับของกลางได้ที่นายฮวด นายแหมจำเลยมาอย่าง ศาล
 รวมพิจารณาเป็นสำนวนเดียวกัน เสร็จสำนวนแล้วพิพากษาว่า นายแหม
 นายฮวดมีความผิดความชั่วหา ให้จำคุกตลอดชีวิต แต่ให้ลดโทษฐานประมาด
 ความมากรา ๕๕ แล ๓๔ ข้อ ๒ คงจำคุก ๑๐ ปี นอกจากนี้ให้ปล่อย
 ทั่วยไป โดยอ้างเหตุว่าทนายโรทไม่ฟ้องโทษจำเลยให้คืนของกลางให้
 นายฮวดกลับไปด้วย ข้าพระพุทธเจ้าได้อุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาศาลมณฑล
 จันทบุรีต่อศาลอุทธรณ์ราชหลวงที่พิเศษนามสถิตยยุติธรรมในข้อที่ศาลมณฑล
 จันทบุรีถึงโทษอาชญากรรม นายฮวด ๑๐ ปีนั้นน้อยไม่สมควรกับความ
 ผิด แลในข้อที่ไม่ลงโทษนายฮวด นายวอ ฉ้ายเนื่อ นายบุค นายมาก

นายชวกรจำเลย ศาลอุทธรณ์จำเลยพิเศษพิพากษาแก้คำพิพากษาศาลเดิม ในข้อที่ตกโทษนายแซม นายชม คือให้ตกโทษประหารชีวิตลง ๑ ใน ๓ ส่วน ความมาตรา ๓๔ ข้อ ๑ และ ๑๐ คงให้จำคุกจำเลยแซม จำเลยชมคณะ ๑๖ ปี ความนอกนี้พิพากษาเป็นความคำพิพากษาศาลเดิม ข้อความพิศดาร หลายประการก็มีแจ้งอยู่ในถ้อยคำสำนวนนั้นแล้ว ๆ

ข้อ ๒ ข้าราชการทูลเกล้าฯ เห็นด้วยเกล้า ๆ ว่า ตามที่ศาลมณฑล จันทบุรีแต่ศาลอุทธรณ์จำเลยพิเศษไม่ลงโทษจำเลยแซม นายเสน นายวง นายมาก นายบุค นายชวกรจำเลยนั้น ยังคงคาดเคลื่อนหาข้อด้วยทางพิจารณาไม่ คงข้าราชการทูลเกล้าฯ จะไต่ถามมัจฉาทูลพระกรุณาต่อไปนี้ ๆ

(๑) จำเลยใจเจ้าทรัพย์ทนายโจทก์นายวง จำเลยแซมจำเลยได้ แม้ถึงจำเลยใจจะได้เห็นนายวง จำเลยแซมแต่ครั้งเดียวเท่านั้นก็ดี ข้อนี้ ไม่เป็นเหตุที่ศาลจะควรสงสัยเลย เพราะปรากฏตามทางพิจารณาว่า นายวง จำเลยแซมกับพวกซุกไฟคันเกียทรัพย์สิ่งของอยู่ช้านานทั้งชั่วโมง ทำการอยู่ใกล้ชิดกับจำเลยใจ ทั้งเป็นผูกระทำร้ายจำเลยใจด้วย และ จำเลยใจก็ได้แจ้งความทูลขอพระราชทานในคืนเกิดเหตุว่าจำหน้าผู้ร้ายไว้ ๓ คน ไม่ปรากฏว่าจำเลยใจกับนายวง จำเลยแซมจำเลยมีสาเหตุโกรธเกลียดกันอย่างไรก็ระแวกถึงเบี่ยงความประกำประวั้นนี้ แต่จำเลยในคดีนี้มีถึง ๑๐ คนที่รับมา ถึงจำเลยใจว่าผู้ร้ายไม่ได้มันคงแล้ว โทษเลย

อำแดงใจจะชู้ตัวถูกแต่ในพระนายวง อ้ายแฉ้วจำเลย ๒ คน ฯ

(๒) นายแสงพยายามฐานที่ก็เบิกความยืนยันว่าได้เห็นนายเสนจำเลย
ถือปืนโคกออกมาจากกองกัณฑ์ ซึ่งเป็นที่ ๆ ผู้ร้ายอื่นยิงนายเปรี๊ยมผู้ตาย
จำได้โดยชัดเจน นายโป่งพยายามเบิกความว่าเห็นนายเสน นายวงยืนอยู่
ในบ้านอำแดงใจกำลังจะพากันกลับ นายจืด นายก้วย นายเทพพยายาม
เบิกความว่าเห็นนายวง นายเสน อ้ายแฉ้ว นายซุก นายมากจำเลยเดิน
กลับออกจากบ้านอำแดงใจ คือ เลิกจากปล้นมาแล้ว ถึงแม้ว่านายจืด
นายก้วย นายเทพจะไม่ได้เห็นจำเลยกำลังทำการปล้นก็ดี แต่ก็ได้เห็น
กระชั้นเวลาแลใกล้บ้านอำแดงใจมาก ไม่มีเหตุผลอย่างใดที่จะกระทำ
ให้ลอยคำของพยานเหล่านี้มีหัวมองไปได้ เพราะได้ความว่าพยานกับ
จำเลยเป็นคนรู้จักคุ้นเคยกันมาช้านานแล้ว แลเวลานั้นแสงพระจันทร์ก็ส่อง
สว่าง พยานกับจำเลยก็ไม่มี紗हेकुโกรรเงกกันมาแต่อย่างใดด้วย
ข้อที่ศาลยกเหตุว่าพยานเห็นจำเลยแล้วไม่ได้บอกเจ้าพนักงานในทันใดนั้น
ข้อนี้ศาลจะถือเป็นหลักฐานมายกฟ้องของโจทก์เสียยังหาควรไม่ เพราะ
เหตุว่าตามธรรมชาติราษฎรโดยมากย่อมไม่นิยมยินดีในการที่ต้องเป็นพยาน
โดยมีความเกรงกลัวผู้ร้าย แลพรรคพวกผู้ร้ายจะกระทำอันตรายชีวิต
แลทรัพย์สินสมบัติ ซึ่งเป็นการใกล้ตัวอันตราย จะจึงมีแก่พยานโดยประการ
ต่าง ๆ แลควรที่จะต้องมาเป็นพยานนี้ก็ต้องเสียเวลาประกอบการทำงานมาหา

เลี้ยงชีพขาดประโยชน์ในบางอย่าง จึงเป็นเหตุให้ผู้รู้เห็นเป็นพยาน
 เลิกเฉยเสีย ไม่อยากจะมาชี้แจงกับเจ้าพนักงานนอกจากเจ้าพนักงาน
 จะเรียกร้องมาไต่สวนแล้วหากต้องระบอออกความไม่ แต่ประเพณีบ้านนอก
 ถือกันว่าการเป็นพยานไม่ใช่หน้าที่ของเขาคือจะไปบอกเล่าต่อเจ้าพนักงานใน
 ข้อที่ตนได้รู้เห็น ถ้านำความไปบอกเจ้าพนักงานแล้ว ก็เท่ากับนำเอา
 ความทุกข์ประกอบด้วยความเดือดร้อนมาใส่ตนโดยใช้เหตุ เจ้าพนักงาน
 ไม่ถามพยานจึงไม่ได้บอกเล่าข้อความตามที่ตนรู้เห็นต่อเจ้าพนักงาน ต่อ
 เมื่อเจ้าพนักงานถามพยานจนทั่วหัดก็ไม่พ้นจึงต้องจำเป็นจำใจบอกเล่า
 ดังนี้ ศาลไม่ควรจะยกเอาคำที่พยานไม่บอกเล่าต่อเจ้าพนักงานมาเป็น
 เหตุสงสัยขึ้นพิพากษาในคดีนี้ ฯ

(๓) เมื่อก่อนจำเลยลงมือทำการปล้น มึงจายพยานโจทก์ก็ได้เห็น
 นายวง นายน้อยจำเลยเคิรเข้าไปในส่วนฐานบ้านอ้าแคงใจ การที่นาย
 วง นายน้อยเคิรเข้าไปที่บ้านอ้าแคงใจนั้น ก็เพื่อตรวจดูพื้นที่ทางเข้าทาง
 ออกเสียก่อน ซึ่งจำเป็นต้องรู้ แลทางที่จำเลยทำการปล้นแล้วเคิร
 ออกจากบ้านอ้าแคงใจก็ปรากฏว่าไม่ใช่ทางคนเคิร ฯ

(๔) นายพิทพยานโจทก์เบิกความว่า เมื่อวันเกิดเหตุเวลาย้ายได้
 เห็นนายเสน นายวง ถ้ายด้วยกับพวกจำเลยประชุมเลี้ยงสุราก็เห็น นายเสน
 ยังใช้ให้พยานบอกกล่าวการวิวาท นัตวันเลยแหมจำเลยไม่เรียกนายเสน

ลงมาทุกคน เมื่อทุกคนแล้วนายเสนได้พบกับนายวง อ้ายแฉ่วแล้วทักว่า
เงินที่บ้านอ้าแคงใจมีมาก ทุกคนแล้วก็พากันไป นายเสน นายวงดีอิน
ไปด้วย แอยังมีคำอ้าแคงเส็กพยายามได้พบนายเสนกับพวกจำเณรในที่ใกล้
บ้านอ้าแคงใจในคืนเกิดเหตุ ฯ

(๕) ยังมีพยานโจทก์นอกจากที่ออกชื่อมาแล้วอีกหลายปาก ล้วน
แต่เบิกความประกอบเหตุผลซึ่งน่าเชื่อถือจำเณรได้เป็นผู้รายงานปล้นแลฆ่า
นายเปรี๊ยมอีกหลายประการ แต่ศาลมณฑลรัตนทวารวดีและศาลอุทธรณ์ซ้ำหลวง
พิเคราะห์ได้ยกขึ้นวินิจฉัยประกอบสำนวนไม่ หนึ่งยังมีพยานโจทก์บางคน
ซึ่งประกอบกับคดีนี้ให้มีน้ำหนักขึ้น แต่ไม่ได้ตัวมาเบิกความ ข้าพระพุทธเจ้า
ก็ได้ยื่นคำให้การพยายามคัดค้าน แลอ้างเจ้าพนักงานผู้ตามจองปนพยาน
ประกอบว่าพยานได้ให้การไว้จริงตามถ้อยคำของพยานที่ข้าพระพุทธเจ้า
ตั้งศาล ฯ

(๖) ความที่นายแหม นายชมจำเณรให้การทอซัดถึงนายวง อ้ายแฉ่ว
กับพวกนั้น โจทก์มีพยานประกอบคำซัดเป็นหลายปาก ถึงได้กรวามทูลชี้
แจงมาแล้วข้างต้น ซึ่งพอจะเห็นได้ว่านายวง อ้ายแฉ่วกับพวกได้ร่วมมือ
กันกระทำการปล้นแลฆ่านายเปรี๊ยมหลายด้วยนายชม นายแหมจริงดังข้อหา

(๗) ส่วนข้างขุนทดทอซัดที่รับได้ที่บ้านนายสงวนนี้ นอกจากอ้าแคงใจ
เจ้าภริยาแล้ว ยังมีนายคล้าย อ้าแคงใจพยานโจทก์เบิกความยืนยันว่า

ข้างหูได้ว่าเปนค่างหูของพยานได้นำไปจำหน่ายไว้กับอำเภวจังหวัด พยาน
ของนายฮวดขึ้นของกลางนี้เบิกความแตกต่างกันไม่น่าเชื่อ แต่ไม่ใช่ข้อ
ค้านักง เช่นคำอำเภอดมเปนต้น เบิกความกลับปากกลับมา แต่ทั้ง
พยานเหล่านี้ก็ล้วนแต่เป็นบุตรภรรยาญาติพี่น้องของนายฮวด นายแซมจำเลย
ทั้งสิ้น ประการหนึ่งเวลาเจ้าพนักงานไปตรวจค้นบ้านนายฮวด ๆ ซึ่งแจ้ง
ว่าไม่มีเงินทองสิ่งใด ทั้งที่นายฮวดเก็บของกลางนี้ไว้ก็เพื่อให้เห็นได้ว่า
เป็นของที่ได้มาโดยกระทำความผิด ถ้าเป็นของอันบริสุทธิ์แล้ว ไหนเลยจะ
ไปเก็บทุกใส่ไว้ในขี้มูเส้าเปลือกซึ่งไม่ใช่ที่สำหรับเก็บของชนิดนี้ เพราะ
ปรากฏว่ายังมีสิ่งอื่น ๆ ควรเก็บอีกถมไป ๆ

(๔) ส่วนพยานจำเลยนั้นเบิกความแตกต่างไม่สมข้อข้อสู้ ทั้งเบิก
ความซึ่งเหตุอันจะเชื่อเปนจริงได้ กล่าวคือ พยานจำได้แต่เฉพาะวัน
เกิดเหตุ ส่วนวันอื่น ๆ ซึ่งควรระจำได้ก็พยานก็หาจำได้ไม่ ๆ

อาศรัยเหตุผลที่ข้าพระพุทธเจ้ากราบบังคมทูลพระกรุณามานี้ เห็น
ด้วยเกล้า ๆ ว่าเป็นหลักฐานสมควรที่จะลงโทษ นายเสน นายฮุด อ้ายแก้ว
นายมวก นายฮวด นายอวจำเลยได้ความร้องหาของโจท ข้าพระพุทธเจ้าขอ
มีพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยความสักจนจริงแท้คดีนี้ เพื่อเป็นแบบ
ปฏิบัติต่อไป การจะควรประการใดทุกแล้วแต่จะทรงพระมหากรุณา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ๆ

กรรมกิจสุดแล้วแต่จะทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

สมเด็จพระ

ข้าพระพุทธเจ้า	ขุนอาษาอรรณพ	พนักงานอัยการโท
ข้าพระพุทธเจ้า	นายคึก	ผู้แต่งฎีกา
ข้าพระพุทธเจ้า	นายณ	ผู้พิมพ์

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.coj.go.th)

๙.๕ คดีชิงทรัพย์และฆ่าเจ้าทรัพย์ตาย*

คดีนี้เกิดเหตุเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๗ อ้ายน้อย จำเลยกับพวกซึ่งยังจับตัวไม่ได้สมคบกันถือสาตราวุธขึ้นเรือนเจ้าทรัพย์ฆ่าเจ้าทรัพย์ตายและเก็บเอาทรัพย์สมบัติไปรวมราคา ๘๗๓ บาท เหตุเกิดที่ตำบลวังโดนด แขวงเมืองจันทบุรี ศาลมณฑลจันทบุรี พิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตจำเลยให้ตายตกไปตามกัน ศาลอุทธรณ์ข้าหลวงพิเศษพิพากษาแก้เปลี่ยนเป็นจำคุกจำเลยตลอดชีวิต พนักงานอัยการและอ้ายน้อยจำเลยไม่ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา กระทรวงยุติธรรมนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตลงโทษตามคำพิพากษา ซึ่งได้มีพระบรมราชวินิจฉัย ให้บังคับคดีไปตามคำพิพากษา

*กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, ร.๖ ยธ.๑/๓ เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงยุติธรรม เรื่องคำพิพากษาให้จำคุก

กับเพื่อนอุดรได้ นายเปลี่ยนเงื่อไม้ระกั อ้ายอ้มจึง
 แทนนายเปลี่ยนซากใจกาย, ศาตวรรษราชอาณาและศาล
 อุดรเมืองกรุงเทพฯ ๖ ปรากฏของบุญอ้ายอ้มมีความผิดความ
 ประมวลอาญามาตรา ๒๔๔ ให้จำคุกอ้ายอ้มตลอดชีวิต
 อ้ายอ้มทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาแก้ความขอแก้จริง ศาล
 ฎีกา (อธิบดีทรงปลุกษา) เห็นชอบด้วยศาลล่าง โดยยก
 ฎีกาอ้ายอ้มเสีย.

การระควรประการใดทุกแถวแก่พระทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ๖ ขอพระ

ข้าพระพุทธเจ้ามหาเสวกโท

พระยา...

สมุทกระนิทสาสตร์

ที่ ๑๐/๑๖๕๔

กระทรวงยุติธรรม

วันที่ ๑๐ มิถุนายน พระพุทธศักราช ๒๔๕๔

ขอเคาะ ฝ่ามือของขลุ่ยพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้ากรมหลวงสวัสดิ์วิวัฒน์วิศิษฎ์ ขอพระราชทานกราบบังคมทูล
พระกรุณาทราบฝ่ามือของขลุ่ยพระบาท

ด้วยศาลมณฑลจันทบุรีมีใบบอกส่งสำนวนในคดีอาญาระหว่าง
พนักงานอัยการโจทก์ ข้าย่น้อยจำเลย ๆ ต้องหาว่าจึงทรัพย์สินและฆ่าคนตาย
โดยเจตนา กรณโจทก์ฟ้องหาว่า เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๕๓
เวลากลางคืนจำเลยกับนายผลได้สมคบกันถือสาตราวุธ ขึ้นเรือนฆ่าอำแดง
อุ่น อำแดงไฉ่ เจ้าทรัพย์สินตายและทำร้ายร่างกายอำแดงจำเลยมีบาดเจ็บ
๒ แห่ง แล้วเก็บเอาทรัพย์สินมีค่าของอำแดงอุ่นผู้ตายไปรวมราคาเงิน
๔๙๓ บาท ณ ตำบลวังโตนดแขวงเมืองจันทบุรี โจทก์ขอให้ลงโทษจำเลย
ตามกฎหมายลักษณอาญาส่วนที่ ๙ หมวดที่ ๒ และมาตรา ๒๕๐ และขอ
ให้คืนทุนทรัพย์ให้เจ้าทรัพย์สินตามภาค ๑ หมวดที่ ๑๐

ข้าย่น้อยจำเลยให้การรับสารภาพว่า จำเลยกับนายผลตั้งใจ
จะไปฟันนายผลบุตรเจ้าทรัพย์สินและเพื่อจะลักทรัพย์ด้วย ครั้นไปถึงบน
เรือนพบแต่อำแดงอุ่น แอ้งไฉ่ อำแดงจำเลย นอนอยู่ในมุ้งด้วยกัน จำเลย
กับนายผลช่วยกันฟันอำแดงอุ่น อำแดงไฉ่ อำแดงจำเลย แล้ว จึงพากันค้น
ไว้ที่ทรัพย์สินในมุ้งนั้น

ศาลมณฑลจันทบุรีพิจารณาไต่ความจริงประกอบกับคำรับ
สารภาพของจำเลย จึงพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตจำเลยให้ตาย
ตกไปตามกันตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา ๒๕๐ ข้อ ๓ และข้อ ๕

ศาลได้อ่านคำพิพากษาให้รู้ความทั้งแล้ว โจทก์จำเลยหาได้
อุทธรณ์ต่อไปไม่ ศาลมณฑลจันทบุรีจึงส่งสำนวนมาให้ศาลอุทธรณ์ข้าหลวง
พิเศษวินิจฉัยอีกชั้นหนึ่งตามพระราชบัญญัติ

ศาลอุทธรณ์ข้าหลวงพิเศษได้พิจารณาแล้วเห็นว่า คำรับสารภาพของจำเลย
กับคำพยานโจทก์แล้วเห็นว่า ข้อเท็จจริงควรฟังเป็นแน่ได้ว่าจำเลยได้ทำ
การชิงทรัพย์และฆ่าเจ้าทรัพย์กับพวกถึงตายและบาดเจ็บสาหัส คำรับ
สารภาพของจำเลยเป็นประโยชน์แก่ทางพิจารณา จำเลยควรได้รับความ
ปรานีลดโทษตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา ๕๕ จึงผูกขาดคำพิพากษา
ศาลเดิมเปลี่ยนเป็นจำคุกจำเลยตลอดชีวิต คดีถึงที่สุด ศาลมณฑล
จันทบุรีมีใบบอกมาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาทลงโทษจำคุกอภัยนุช
จำเลยตามคำพิพากษานี้

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานทูลเกล้า ฯ ถวายคำพิพากษา
ศาลมณฑลจันทบุรี ๑ คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ข้าหลวงพิเศษ ๑ รวม ๒ ฉบับ
มาพร้อมกันจกหม่อมฉัน

ควรมิควรสุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า

กมลวิเศษ

ขอเดชะ

(สำเนา) คำพิพากษาที่ ๒๔๔/๕๗

ศาลมณฑลจันทบุรี

วันที่ ๒๑ เดือนธันวาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

พนักงานอัยการ

โจทก์

ความอาญาระหว่าง

นายน้อย

จำเลย

เรื่องฆ่าคนตายโดยเจตนาชิงทรัพย์

ผู้พิพากษาซึ่งมีนามต่อไปนี้ข้างท้ายนี้ ได้ตรวจสำนวนแลพิจารณาคดีเรื่องนี้
เสร็จแล้ว

โจทก์ฟ้องว่า เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๗ เวลากลางวัน
จำเลยกับนายผลสมคบกันถือสาตราวุธขึ้นเรือนฆ่าอำแดงอุ่น อำแดงไฉ่
เจ้าทรัพย์ แลทำร้ายอำแดงจำนมีบาดเจ็บ ๒ แห่ง แล้วเก็บเอาทรัพย์
ของอำแดงอุ่นผู้ตายไปได้รวมราคา ๔๗๓ บาท แต่จับของกลางได้คืนบาง
อย่างตามหมายชี้ท้ายฟ้อง ณะความลงโจทก์แขวงเมืองจันทบุรี จึงขอให้ลง
โทษจำเลยตามประมวลอาญาศ่วนที่ ๙ หมวดที่ ๒ แลมาตรา ๒๕๐ แลขอ
ให้คืนทุนให้เจ้าทรัพย์ตามภาค ๑ หมวดที่ ๑๐

นายน้อยจำเลยให้การรับสารภาพว่า จำเลยกับนายผลตั้งใจจะ
ไปฟันนายหลิมบุตรเจ้าทรัพย์แลเพื่อจะชิงทรัพย์ไปชิงด้วย ครั้นไปถึงบนเรือน
อำแดงอุ่น พบแต่อำแดงอุ่น อำแดงไฉ่ อำแดงจำนนอนอยู่ในมุ้งด้วยกัน
จำเลยกับนายผลช่วยกันฟันอำแดงอุ่น อำแดงไฉ่ อำแดงจำนเข้าใจว่า
ตายแล้ว จึงพากันค้นได้ทรัพย์ไปแบ่งกันตามหมายชี้ท้ายฟ้อง

ถาพพิจารณาได้ความตามคำรับสารภาพของจำเลยประกอบกับคำ
อำแดงจำนแลของกลางฟังได้ว่า จำเลยกับพวกคนหนึ่งมีสาเหตุอยู่กับบุตร

ชายของเจ้าทรัพย์มาก่อนแล้วสมคบกันถือสาตราวุธขึ้นไปบนเรือนอ่าแกงจุ่ม
เจ้าทรัพย์ช่วยกันฟันอ่าแกงจุ่ม อ่าแกงไฉ่ บุตรอ่าแกงจุ่มตาย แลอ่าแกง
จุ่มมีปากแผลสาหัส ซึ่งจำเลยกับพวกเข้าใจว่าตายหมดแล้ว จึงเข้ากันได้
ทรัพย์ไป ส่วนอ่าแกงจุ่มหลบหนีลงจากเรือนได้จึงได้รอดจากความตาย
อ่าแกงจุ่มจำหน้าจำเลยได้เพราะจำเลยกับพวกบุกได้ขึ้นไปกระทำการร้าย
รายนี้ แต่ข้อที่จำเลยรับสารภาพนั้นไม่มีเหตุอันควรปราณี เพราะอ่าแกง
จุ่มจำหน้าได้ ทั้งการไต่สวนครั้งแรกก็ได้ความกระทั่งถึงตัวจำเลยไม่มีทาง
ต่อสู้จึงได้รับนำของกลางมาให้เจ้าพนักงาน

เพราะฉะนั้นจึงชี้ขาดว่าอ้ายน้อยกับพวกคนหนึ่งสมคบกันถือสาตรา
วุธไปฆ่า อ่าแกงจุ่ม อ่าแกงไฉ่ แลอ่าแกงจุ่มมีปากแผลสาหัสโดยความ
อาฆาตบุตรอ่าแกงจุ่มอีกคนหนึ่ง แล้วยกเอาทรัพย์ไป จำเลยกับพวก
ได้ฆ่าอ่าแกงจุ่ม อ่าแกงไฉ่ตายโดยความทารุณร้ายกาจ เพื่อให้เป็นความ
สลดในการที่มันจะชิงทรัพย์ โทษของอ้ายน้อยต้องด้วยประมวลอาญา
มาตรา ๒๕๐ ข้อ ๓-๕ ทำนุให้ลงอาญาประหารชีวิตให้ตายตกไปตามกัน

จึงพิพากษาให้ประหารชีวิตอ้ายน้อยให้ตายตกไปตามโทษ ส่วน
ของกลางให้คืนแก่เจ้าทรัพย์ไป แลให้อ้ายน้อยไว้ทุกข์ให้เจ้าทรัพย์ที่ยังไม่ได้
สิ้นรวมเป็นเงิน ๑๕๐ บาท

(เห็น) ว่ามาตย์เอก พระอภิบาลประเพณี

รองว่ามาตย์เอก นายเชียบร.ศิริเนตร

คำพิพากษาที่ ๒๒๕๓ พ.ศ. ๒๔๕๗

ศาลอุทธรณ์ศาลหลวงพิเศษ

สนามสถิตยบุณิธรรม กรุงเทพฯ

วันที่ ๒๗ มีนาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

พนักงานอัยการ

โจทก์

ความอาญาระหว่าง

นายน้อย

จำเลย

เรื่องชิงทรัพย์และฆ่าเจ้าทรัพย์ตาย

คดีนี้ศาลมณฑลจันทบุรีได้พิพากษาประหารชีวิตจำเลย โจทก์
กับจำเลยได้ยอมตามคำพิพากษา ศาลมณฑลจึงได้ส่งสำนวนมาให้ศาล
อุทธรณ์วินิจฉัยอีกชั้นหนึ่งตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาไว้ไป
กลางก่อน มาตรา ๓๕

ผู้พิพากษาซึ่งมีนามข้างท้ายนี้ ได้ประชุมพิจารณาคดีเรื่องนี้แล้ว

คดีนี้ได้ความตามข้อหาและคำรับสารภาพจำเลยว่า เมื่อวันที่ ๓๐
กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๗ เวลากลางวัน นายน้อยจำเลยกับนายผลซึ่งใจจะไป
ทำร้ายนายหลี่แล้วจะลักทรัพย์ของนายหลี่ด้วย ครั้นไปถึงบนเรือนนายหลี่
ได้พบแต่อาแก่งอุ่มมารดานายหลี่ จำเลยกับพวกก็ช่วยกันใช้อาวุธทำร้าย
อาแก่งอุ่มและอาแก่งไฉ่ ถึงแก่ความตาย แลทำร้ายอาแก่งจำมีปากเห็บ
ถึงสาหัส ที่ตำบลวังโตนกแขวงเมืองจันทบุรี ทั้งได้เก็บเอาทรัพย์สินของ
อาแก่งอุ่มไป ราคา ๔๗๓ บาท เมื่อเจ้าพนักงานรับตัวจำเลยได้จำเลย
ก็ได้นำเจ้าพนักงานไปเอาทรัพย์สินของกลางมาคืนให้บ้าง ยังคงทรัพย์สินของ
อาแก่งอุ่มซากอยู่เป็นราคา ๑๗๐ บาทเท่านั้น

ได้ความตามสำนวนทั้งนี้ขอชี้ให้ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาศาลมณฑล

จันทร์บุรีเห็นว่า คำรับสารภาพของนายน้อยจำเลยกับทั้งของกลางที่จำเลยนำมาคืนให้คืนนั้น เป็นข้อประยอมถ้อยคำอ้างง่ายพยานให้ฟังได้ว่าจำเลยกับพวกได้ไปฆ่าอาแดงขุนคำแดงในจนถึงแก่ความตาย แลทำร้ายอาแดงจำเลยมีปากเจ็บสาหัสจริงดังข้อหา การที่จำเลยกระทำให้ตายโดยความทารุณร้ายกาจ แลเพื่อความอาฆาตนาบายหยาบช้าผู้ตายด้วย กับทั้งได้เอาทรัพย์สินของอาแดงขุนไปอีกนั้น โทษของจำเลยจึงต้องด้วยประมวลอาชญา มาตรา ๒๕๐ ข้อ ๓ ข้อ ๕ จึงพิพากษาให้ประหารชีวิตรชำน้อยให้ตายตกไปตามกัน ส่วนของกลางนั้นให้คืนแก่เจ้าทรัพย์ กับให้ไว้ทรัพย์สินที่ยังขาดอยู่อีก ๑๙๐ บาทด้วย ข้อที่มีโทษให้จำเลยด้วยนั้น เพราะคำรับสารภาพของจำเลยไม่มีประโยชน์แก่การพิจารณาเลย

โจทก์จำเลยมิได้อุทธรณ์คดีต่อมา ศาลเดิมจึงได้ส่งจำนวนแลคำพิพากษามาให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาแลพิพากษาอีกวันหนึ่งนั้น ได้พร้อมกันพิจารณา คำรับสารภาพของจำเลยกับพยานโจทก์แล้วเห็นว่า ข้อเท็จจริงที่ควรฟังเป็นแน่ได้ ว่าเมื่อจำเลยกับพวกได้ไปถึงเรือนอาแดงขุนแล้ว ได้เปลี่ยนความตั้งใจในการทำร้ายนายหลี่ แลวิ่งกลับเข้าทำการชิงทรัพย์สินแลฆ่าเจ้าทรัพย์กับพวกถึงตายแลมากเจ็บสาหัส โดยโอกาสที่สมควรจะเข้าในเวลานั้นเอง ความเจตนาของจำเลยจึงต้องด้วยกฎหมายลักษณอาชญา มาตรา ๓๐๐ ประการที่ ๓ แลมาตรา ๒๕๐ ข้อ ๕-๖ ทำให้ข้อหาของมาตรา ๒๕๐ ด้วยไม่ แลที่ศาลเดิมกล่าวว่าคำรับสารภาพของจำเลยไม่มีประโยชน์อันควรลดโทษให้แก่จำเลยนั้น ความข้อนี้เคลื่อนคลาด เพราะเหตุว่า ถ้าไม่ฟังคำรับของจำเลยมาประกอบการพิจารณาด้วยแล้ว ศาลจำลงโทษจำเลยผิดนักเลยด้วยพยานโจทก์ที่รู้เห็นว่าจำเลยกระทำผิดแต่

อ่าแกงจำยผู้เดียวเท่านั้น อ่าแกงจำยผู้ก็เป็นผู้ถูกกระทำร้ายแถมเป็น
บุตรของเจ้าทรัพย์ ซึ่งมีน้ำหนักรับน้อยไม่พอพึงมาลงโทษจำเลย ซึ่งต้อง
หาว่าล่วงละเมิดพระราชาธิราชในแดนคชสีดฤกษ์โทษนั้นได้ เพราะฉะนั้น
ศาลนี้จึงต้องพึงคำรับสารภาพของจำเลยนั้นว่าเป็นประโยชน์แก่ทางพิจารณา
ควรปราณีลดโทษให้แก่จำเลยตามมาตรา ๕๕ ได้

เพราะฉะนั้นจึงพร้อมกันพิจารณาว่าให้ประหารชีวิตจำเลยตามตัว
บทที่กล่าวมาแต่ต้น แล้วให้ลดโทษจำเลยตามรับสารภาพลงหนึ่งในสาม
โทษของจำเลยจึงต้องกำหนดให้จำคุกไว้ตลอดชีวิตตามมาตรา ๗๖ ข้อ ๑
แห่งกฎหมายลักษณะอาญา คำพิพากษาศาลเดิมที่ขัดกับคำพิพากษานี้ให้แก้
เสีย ฯ

(เห็น) อ่ามาศย์เอก ทลวงธารินทโรวาท

มหาอำมาตย์ตรี พระยาศรีสังกร

วันที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๔ ได้อ่านคำพิพากษานี้ให้โจทก์
จำเลยฟังแล้ว/

(เห็น) นายเชียร.ศิริเนตร

ลงชื่อ นายทองคำ โจทก์

.. น้อย จำเลย

ผู้ร่าง พ.เชน ผู้เขียน พ.เชน
 ผู้ตรวจ พ. ผู้ทำน พ.พ.

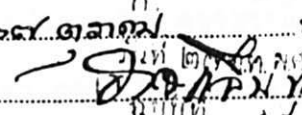
ที่ ๒๙/๒๑๖

วันที่ ๒๒ ตุลาคม

พระพุทธเจ้าทรง ๒๕๕๘

สืบเจ้าพระยาอภัยราชมนนาบุตติธรรมมจร 318

นพวิสัยกระทรวงบุตติธรรมมจรที่ ๑๐/๑๒๕๔ ลง
 วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๑๙๓๓ คำพิพากษามาของอุทธรณ์
 ลงโทษจำคุกหือสิบปีสิบห้าวันและจำคุกหือสิบวัน
 ที่จำคุกหือสิบวันและจำคุกหือสิบวัน ซึ่งศาลอุทธรณ์
 ทั้หลวงพิเศษพิพากษาแก้คำพิพากษาศาลเดิมใน
 คำพิพากษาจำคุกหือสิบวันและจำคุกหือสิบวัน
 และ อุทธรณ์ในคำพิพากษาแก้คำพิพากษาศาลเดิม
 อุทธรณ์ทั้หลวงพิเศษ

กรมราชเลขาการ	
หนังสือ หมายเลข ที่ ๒๙/๒๑๖	
สืบเจ้าพระยาอภัยราชมนนาบุตติธรรมมจร	
สั่งคำพิพากษาของต้นฟ้อง	
ผู้มีชื่อในท้ายหนังสือนี้	ได้รับไว้แล้ว
ทำวันที่ ๒๒ ตุลาคม	พ.ศ. ๒๕๕๘
 (Signature) (Signature)	

๙.๖ คดีปล้นทรัพย์ และฆ่าเจ้าทรัพย์ตาย*

คดีทั้งสองคดีอยู่ในเขตอำนาจศาลมณฑลจันทบุรี โดยคดีแรกศาลจังหวัดตราด มีความเห็นให้ยกฟ้องจำเลย อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลจันทบุรี มีความเห็นแย้งให้ลงโทษ ประหารชีวิตจำเลยทั้งสามคน ศาลอุทธรณ์ข้าหลวงพิเศษและศาลฎีกาให้ประหารชีวิต อ้ายเล็ก เกลงปิ่น ส่วนจำเลยอีกสองคนให้จำคุกตลอดชีวิต ส่วนคดีที่สอง ศาลมณฑล จันทบุรี ศาลอุทธรณ์ข้าหลวงพิเศษ และศาลฎีกา พิพากษาให้ประหารชีวิต พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัย ให้ลงอาญาตามคำพิพากษาทั้ง ๒ เรื่อง

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
(www.library.coj.go.th)

* กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, ร.๖ ยธ.๑/๓ เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงยุติธรรม
เรื่องคำพิพากษาให้จำคุก

ร.๖

ย ๙. ๑ / ๓

คำพิพากษาให้จำคุก

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
(www.library.court.go.th)

ที่ ๑/๒ วันที่ ๔ เดือน เมษายน

พุทธศักราช ๒๔๖๗

ขอพระ ฝ่า ถองชู่ดี พระบาท ปกเกล้า ฯ

ข้า พระพุทธเจ้า ขอ พระราชทาน

ศักดิ์พิภพภาษา

กรรม บังคม ชู่ดี พระกรุณา ทราบ

ไท้ ฝ่า ถองชู่ดีพระบาท

ใจความ

พระราชกระแส

เรื่องที่ ๑ ขันการจังหวัดนครราชสีมา นายเล็ก
เคลงปิ่น, นายจัน ปุ่มเอิบ, นายจ้ำ ปุ่มเอิบ, จำเลย
ปล้นฆ่านางอ่อน เกิดไปยักรรยาเจ้าทรัพย์ตาย, และทำ
ร้ายนายสง เกิดไปยักรรยา กับนายคก ซึ่งเก็บมีมากเจ็บ
สาหัส, ที่ทำมณแสนตุง จังหวัดนครราชสีมา. จำเลยให้การปฏิเสธ
ตลอดข้ออ้างฐานที่อยู.

ให้ลงอาญาตามคำพิพากษา
หน้า ๖ วรรค.

นาย

พิจารณาได้ความว่า เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.
๒๔๖๔ เวลาประมาณ ๙.๐๐ น. มีผู้ร้าย ๖ คนถือ
สาคราวุธเข้าปล้นฆ่า นายสง เกิดไปยักรรยา, ผู้ร้ายแย่งกัน
กระทำการเป็น ๒ พวก, คือ ๓ คนคอยระวังเหตุการต่อสู้
ที่พื้นดิน, อีก ๓ คนขึ้นบนเรือนนายสง, นายสงกับนายคก
เบิกความว่า ผู้ร้ายที่ขึ้นเรือน ๓ คนคือจำเลยทั้งนี้, จด
กระทำการปล้นผู้ร้ายเอาเป็นยิงถูกนายคกล้มลง, และนาย
เล็กจำเลยเป็นผู้ยิงนางอ่อน, นายจันจำเลยเอาคานฟัน
นายสง ฯ ใดข้อสุดท้าย, จำเลยสู้ไม่ได้ทักหนีไปไม่ทันจะ
เอาทรัพย์ไปได้, นอกจากนั้นโจทก์ยังมีพยานอีกว่า เมื่อ
เวลาเกิดปล้นพยานได้มาที่เกิดเหตุ สวนทางกับจำเลย,
จำหัวจำเลยได้, นายคกพวกเจ้าทรัพย์มีบาดแผลสาหัส,

ใจความ

พระราชกระแส

นายสงมีมากเจ็บเล็กน้อยส่วนนางอ่อนต่ายในคีนนั้น. จำ-
เลขนำสืบไม่สมข้อต่อสู้.

หลวงคุณวิทย์ ศาลจังหวัดนครราชสีมาว่าพยานโจทก์
จะจำรูยรายได้, ฟังคดีว่าพยานจำเลยเบิกความสมควร
ควรให้ยกฟ้อง. พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
จึงมีพระวินิจฉัยเป็นจริงว่าพยานจำเลยทั้งนี้
กระทำการปล้นทรัพย์และต่อสู้กับเจ้าทรัพย์อยู่นาน, พยาน
โจทก์จึงจำจำเลยได้แม่นยำ ไม่มีข้อเคลือบแคลงสงสัย,
จำเลยมีผิดกฎหมาย ม. ๒๕๐ ข้อ ๕ ข้อที่
ประหารชีวิตจำเลยทุกคนให้ตายยกไปตามกัน. เว้น
จำเลย ๑ ศาลอุทธรณ์เห็นว่าหลวงพิเศษเห็นชอบด้วยอธิบดี
ศาลมณฑล เพราะที่ให้ประหารชีวิตจำเลยเล็กจำเลย, แก่
จำเลย, จำเลย, จำเลยเห็นว่ามีความผิดเพียงฐาน
พยายามปล้นให้เจ้าทรัพย์ตายตามกฎหมาย ม. ๓๐๑ และ
ม. ๒๕๐ ไม่จำคุกไว้ของชีวิต.

จำเลยฎีกาคัดค้านขอแก้ไขจริง. พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงมีพระวินิจฉัยเห็นว่า คดีไม่มีข้อเคลือบแคลงสงสัย จึง
พิพากษาให้ประหารชีวิตจำเลยเล็ก เกล่งป็น, และจำคุก
จำเลยจำ, จำเลย, จำเลย จำเลยตลอดชีวิตตาม
ศาลอุทธรณ์จำหลวงพิเศษ. (พระศรีวิกรม์ ย่อ)

เรื่องที่ ๒ ข้าราชการมณฑลจันทบุรีโจทก์หาว่า นายท่ง

ใจความ

พระราชกระแส

จำเลยกระทำความพยายามมาดหมาย, แต่กิริยาที่
จำเลยกระทำเป็นการดูอาชามาก ควรลงโทษหนัก, จำ-
เลยมีความผิดตามประมวลอาญา ม. ๒๔๕ กระทบ ๑, และ
มาตรา ๓๐๑ กระทบ ๑, ให้ประหารชีวิตจำเลยกับให้ใช้ทรัพย์.

จำเลยทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาคัดค้านในข้อเท็จจริง.
แต่ในท้ายฎีกาว่า ถ้าเห็นว่าจำเลยมีความผิดบ้างแล้ว ขอ
พระราชทานชีวิตไว้, เพราะยังไม่เคยมีความผิดมาแต่ก่อน.

พระยาภิบาลสาส์นทูลฯ ฎีกาเห็นว่า
ข้อเท็จจริงฟังได้ชัดเจนว่าจำเลยกับพวกฆ่านายคำตาย,
และอาการที่จำเลยกระทำแก่ผู้ตาย เป็นการแสดงดูร้ายมาก
ที่ศาลล่างให้ประหารชีวิตอ้างถึงจำเลยให้ตายตกไปตามกัน
นั้นชอบแล้ว. (หลวงศรีสุภา บ่อ)

การจะควรประการใดสุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ๑ ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า **เจ้าพระยาพนม**

ผู้กำกับราชการกรมพระนิติศาสตร์

(สำเนา)

ที่ ๕๕๖/๒๕๖๖
๕๕๖

ศาลฎีกา

วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พระพุทธศักราช ๒๕๖๖

ขอเสนอศาลฎีกาเพื่อพิจารณาคดีแพ่ง

ข้าพระพุทธเจ้าทนายความศาลฎีกา ขอพระราชทานนำคดี
ระหว่างกษัตริย์ราชวงศ์จักรี นายเล็ก เสด็จขึ้น นายจัน คุมเอิบ
นายอ่ำ คุมเอิบจำเลยซึ่งมีหมายจับคุมตัวพระกษัตริย์ราชวงศ์จักรี
มาท ๖

คดี ๒ เรื่องมูลกรณีนี้เกี่ยวกัน แก่โจทก์และจำเลยเป็น ๒
ส่วนเพราะจำเลยได้คนละคน โจทก์กล่าวหาว่าโจทก์ทั้งสองคน
ว่าเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พระพุทธศักราช ๒๕๖๕ เวลากลางวัน
นายเล็ก นายจัน นายอ่ำจำเลยกับพวกอีก ๓ คนสมคบกันมีสิทธิ
บุกรุกการ ปล้นทรัพย์ของนายสง เกิดไป ปล้นจำเลยได้จำนวน
อันมากนายสงเจ้าทรัพย์ถึงแก่ความตายแล้วนายสงเจ้าทรัพย์
กับนายสง ทั้งคู่ มีบาดเจ็บสาหัส นายสงเจ้าทรัพย์ได้ทำการต่อสู้
กับจำเลย ๆ เจ้าทรัพย์ไปหาคนไม่ เหตุเกิดที่ตำบลสงขลา อำเภอ
เขาสมิงจังหวัดตราด นายจัน นายอ่ำจำเลยและพวกโจทก์ไปปล้น
ทรัพย์มาแล้ว ขอให้โจทก์และจำเลยโจทก์ตามกฎหมายลักษณอาชญา
มาตรา ๒๕๐ - ๓๐๐ - ๓๓ ๖

นายเล็ก นายจัน นายอ่ำจำเลยให้การปฏิเสธ ท่อสู้อ้างว่า
ที่อยู ๖

ศาลจังหวัดตราดพิจารณาแล้วให้ความเห็นเสนอขอวินิจฉัยพิพากษา
ศาลมณฑลจังหวัดตราด ทนายโจทก์มีข้อสงสัยไม่น่าเชื่อว่าจำเลยทำได้

ควรให้ยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยไป ฯ

อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลจันทบุรีมีความเห็นแย้งว่า พยานหลักฐานโจทก์มีน้ำหนักควรฟังว่านายเล็ก นายจั่น นายอ่ำจำเลยเป็นผู้ร้ายรายนี้ นายเล็กจำเลยเป็นผู้ลงมือฆ่านางอ่อนตาย นายจั่นจำเลยเป็นผู้ทำร้ายนายสงเพื่อให้เกิดเป็นความสวาทในการที่จะปล้นทรัพย์ จำเลยต้องมีความผิดฐานเป็นทวนการด้วยกันตามกฎหมายลักษณอาชญา มาตรา ๒๕๐ ข้อ ๕ ควรวางโทษประหารชีวิตจำเลยทั้ง ๓ คนได้ท้ายยกไปตามกัน ฯ

โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ข้าหลวงพิเศษพิจารณาเห็นว่าจำเลยทั้ง ๓ คนได้กระทำความผิดจริงดังข้อหาโจทก์ จึงพิพากษาลงคำพิพากษาศาลเดิมให้ลงพระราชอาญาประหารชีวิตนายเล็กจำเลยฐานฆ่านางอ่อนตายตามกฎหมายลักษณอาชญา มาตรา ๒๕๐ ข้อ ๕ ส่วนนายจั่น นายอ่ำจำเลยมีความผิดฐานพยายามปล้นทรัพย์ทำให้พวกเจ้าทรัพย์ถึงตาย ต้องด้วยกฎหมายลักษณอาชญา มาตรา ๓๐๐ - ๖๐ ให้ลงโทษจำคุกนายจั่น นายอ่ำจำเลยไว้ตลอดชีวิต ฯ

จำเลยทั้ง ๓ คนทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ข้าหลวงพิเศษในข้อความเท็จจริง ฯ

ถ้าพระพุทธรูปเจ้าได้มีพระราชทานทรงประชุมปลุกเสกจำนวน ๒ - เรืองนี้แล้ว ทางพิจารณาได้ความว่าเมื่อวันโจทก์หาเวลาประมาณ ๙ - นาฬิกาหนึ่งเที่ยง มีผู้ร้าย ๖ คนฉวยฉัตรวรุณเจ้าทำการปล้นทรัพย์ของนายสง ผู้ร้ายได้ขึ้นไปบนเรือนนายสง ๓ คน คอยอยู่ที่ชั้นดิน ๑ คน ในขณะที่ผู้ร้ายทำการปล้นทรัพย์นั้น ผู้ร้ายได้ใช้ขวานขว้างยิงนาง

ตอนภรรยาขายส่งเจ้าทรัพย์ถึงแก่ความตาย แลทำร้ายนายสงเจ้า
 ทรัพย์กับนายคคมีปากเจ็บ แต่เขาทรัพย์ไปมิได้ เพราะเจ้าทรัพย์
 ทำการต่อสู้ไว้ โจทก์มีพยาน คือ นายสงเจ้าทรัพย์เบิกความว่า
 เมื่อผู้ร้ายขึ้นปล้นนั้นพยานลุกตะเกียงตามหน้าหน้าหลังสี่คนที่จะเบียด
 นำเรือน ส่วนนางตอนภรรยาขายส่งพูดอยู่กับนายคค ขณะนั้นได้ยิน
 เสียงปืนดังทรงบรรโศกนาเรือน ๑ นาที กระสุนปืนถูกนายคค พยาน
 จึงถูกขึ้นดูเห็นนายเล็ก นายจ้าน นายคำจำเลยซึ่งเป็นคนรู้จักกันขึ้นมา
 บนเรือน นายเล็กจำเลยได้เขาไปยังนางตอน ๆ จึงไปปล้นบนเรือนอยู่ใน
 ห้องกลาง แล้วย้ายจ้านจำเลยเขาตามพันพยาน ๆ เขาในรั้วไว้ทำ
 การต่อสู้จำเลย พยานเขาไปยังจำเลยแต่เป็นไม้แตก พวดจำเลย
 ก็พยายามจะเข้าห้องกลาง พยานเห็นว่าปืนของพยานไม่เป็นประโยชน์
 ที่จะต่อสู้กับจำเลย จึงได้หยิบอาวุธมาจะยิงจำเลยจำเลยทั้ง ๓ คน
 ก็พากันลงจากเรือนหนีไป เขาทรัพย์ไปมิได้ นายคคเบิกความว่า
 บ้านพยานอยู่ห่างบ้านนายสงเจ้าทรัพย์ประมาณ ๑ เส้น เวลาเกิด
 ปล้นนั้น พยานมานั่งพูดอยู่กับนางตอนภรรยาขายส่งที่หน้าเบียดเรือน
 นายสง ขณะนั้นมีผู้ร้ายเขาไปยังถูกพยานที่ไหล่ขวา แล้วย้ายจำเลย
 ทั้ง ๓ คนขึ้นมานบนเรือนนายสง นายเล็กจำเลยเป็นผู้เขาไปยังนาง
 ตอนภรรยาขายส่งไปปล้นอยู่ห้องกลาง แล้วย้ายจ้านจำเลยเขาตามพัน
 นายสง ๆ ต่อสู้กับจำเลย พวดจำเลยสู้ไม่ได้พากันลงเรือนหนีไป
 พยานรู้จักนายเล็กจำเลยมาตั้งแต่เป็นเด็ก ส่วนนายจ้าน นายคำ
 จำเลยรู้จักกันมา ๒ - ๓ ปีแล้ว นอกจากนี้โจทก์มีค่านายชาก ช่วงโชติ
 ผู้ใหญ่บ้าน นายแดง ช่วงโชติ นายเจียม ช่างแก้ว นายถ้วน เงามาม

พยานเบิกความประกอบค่านายสงเจ้าทรัพย์บอกว่า บ้านพยาน
อยู่ต่างบ้านนายสงเจ้าทรัพย์ประมาณเส้น ๑ บ้าง ๒ เส้นบ้าง เมื่อ
ได้ยินเสียงปืนดังที่บ้านนายสง พยานเข้าใจว่ามีเหตุเกิดขึ้น พวก
พยานต่างก็พากันลงเรือนมาหาบ้านเจ้าทรัพย์ พยานจำเลย ๓ คนนี้ซึ่ง
เป็นคนรู้จักกันกับพยานแดงพวกอีก ๓ คนไม่รู้จักชื่อ แต่จำหน้าได้คือ
ออกจากบ้านนายสงสวนทางกับพยานไป เวลานั้นแสงเดือนส่องสว่าง
จากทิศใต้ทิศใต้ เมื่อจำเลยกับพวกเลยไปแล้ว พวกพยานไปที่เรือน
นายสง นายสง นายคคมแดงพยานระบุชื่อจำเลยทั้ง ๓ คนว่าเป็นผู้
ร้ายรายนี้ นายเล็กจำเลยเป็นคนเราเป็นน้องนางช่อน นายจ่านจำเลย
เป็นคนหัวร้ายนายสง นางช่อนภรรยาพยานสงเจ้าทรัพย์บุตร ระลุมเป็น
ที่ทรงทะลุออกขายโครงหวาซากใจตายในคืนนั้นเอง ฯ

ไต่ความตามคำพยานโจทก์ดังที่ได้รับพระราชทานหมายยังกรม
มหาดกระฎุมพามาแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้า ฯ ว่าพยานโจทก์จำ
จำเลยได้โดยไม่มีคำเคลือบแคลงสงสัยแต่อย่างใด เพราะเวลาเกิด
เหตุมีแสงไฟและแสงเดือนส่องสว่าง พยานโจทก์กับจำเลยก็เป็นคนที่
คุ้นเคยรู้จักกันมา พยานฐานที่ของนายเล็กจำเลยเบิกความไม่สมคำ
อ้าง แลกลับเจือสมคำพยานโจทก์ว่า นายเล็กจำเลยได้ไปที่บ้าน
นายชามเมื่อเวลา ๙ นาฬิกาตลึงเที่ยงภายหลังเสียงปืนดังแล้ว ๑ ชั่วโมง
บ้านนายชามกับบ้านเจ้าทรัพย์ก็ต่างไกลกันพอได้ยินเสียงปืน ซึ่งเป็น
ข้อแสดงให้เห็นว่านายเล็กจำเลยไปกระทำผิดมาแล้ว เลื่อนมาหา
พยานฐานที่ไว้สำหรับข้อเท็จจริง ส่วนพยานฐานที่ของนายจ่าน นายอ่ำ
จำเลยเบิกความแตกต่างกันไม่หักล้างคำพยานโจทก์ได้ คดีนี้เป็นพยาน
ความจริงได้ว่าชายเล็ก ชายจ่าน ชายอ่ำจำเลยกับพวกสมคบกันมีสัตตรา

ลงมาปล้นทรัพย์ของนายสง แต่ในการปล้นนั้นได้ขานางจอมนภรรยา
นายสงถึงตาย เขาทรัพย์ไปไม่ได้ ความผิดของจำเลยเป็นฐานพยาน
มาปล้นทรัพย์แล้วฆ่าเจ้าทรัพย์ ต้องตามกฎหมายลักษณอาชญามาตรา ๓๑๑
ตอน ๓ และมาตรา ๖๐ ลก ๑ ใน ๓ จากโทษประหารชีวิตลงตาม
มาตรา ๓๗ ข้อ ๑ ควรให้โทษจำคุกจำเลยไว้ตลอดชีวิต แต่ช้ายเด็ก
จำเลยเป็นผู้ลงมือขานางจอมนภรรยาตาย ความผิดของช้าย
เด็กจำเลยต้องด้วยกฎหมายลักษณอาชญามาตรา ๒๕๐ ข้อ ๕ อีกบทหนึ่ง
ซึ่งมีโทษสถานเดียวแต่ให้ประหารชีวิตจำเลยให้ตายตกไปหากัน
ฎีกาจำเลยไม่มีเหตุอย่างใดที่จะรอกทันพระราชอาญาไปได้ จำพระ
พุทธเจ้าขอพระราชทานพิทักษ์ตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์จำคุก
พิเศษ ให้ลงพระราชอาญาประหารชีวิตช้ายเด็กจำเลย และจำคุก
ช้ายจำน ช้ายจำจำเลยไว้ตลอดชีวิต ให้ยกฎีกาจำเลยเสีย ฯ

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานทูลเกล้า ฯ ถวายสำเนาความ
เห็นศาลจังหวัดทวาย ความเห็นของอธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลจันทบุรี
และคำพิพากษาศาลอุทธรณ์จำคุกพิเศษ กับสำเนาฎีกาจำเลยทวาย
ฝ่าละอองธุลีพระบาท ฯ

การจะควร ประการใดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรด
กระหม่อม

ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า พระบาทวิเศษนรินทร์
พระยาภักดีสถานุกรณกิจ
พระยาพิริยวงษาปทุมมาศย์

ผู้รับทราบของสารคดีนี้ ผู้รับ _____
 ผู้กระทำ _____ ผู้ทำ _____

ที่ ๗/๒๕๖

วันที่ ๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๖๗

ถึง พลเอกฤทธิเทพเดช,
 ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๖/๒๕๖๖ ลงวันที่
 ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖, ในคดีระหว่าง อัยการ
 จันทบุรีคดีอาญา, อัยการ เดลงบั้น, อัยการ อุ่มเอิบ
 อัยการ อุ่มเอิบ จำเลย ซึ่งต้องนำส่ง สมทบกับพวก
 ปล้นทรัพย์นอกสงฆ์ เกิดขึ้น และนำของอันควร
 เจ้าทรัพย์ตาม, ที่ตำบลแสนตอ จันทบุรี, ศาล
 ฎีกาศาลอุทธรณ์ชั้นสองให้เสร็จสิ้นคดีพิพาท
 ให้ลงโทษประหารชีวิต อัยการ เดลงบั้น ให้ลงโทษ
 ไปตามกฏ, และจำคุก อัยการ อุ่มเอิบ, อัยการ อุ่มเอิบ
 ตลอดชีวิตนี้. อยู่ภายใต้บังคับคดีไปตามคำพิพากษ
 ศาลฎีกา.

(พบบรมหาภิธย) ร.ม. ๕

๗๕๕๕

กรมราชเลขาธิการ กอ.ฎีกา

หนังสือ หมายเลข ที่ ๗/๒๕๖๗

ถึง พลเอกฤทธิเทพเดช

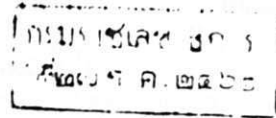
ซึ่งคดีพิพาทระหว่างอัยการ

เดลงบั้น

ผู้ฟ้องในชั้นนี้

ผู้รับในชั้นนี้

ทำวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

วันที่ ๒๕/๑๐/๖๖

ที่ ๕๑/๑๑๖

ศาลฎีกา

วันที่ ๒๗ ธันวาคม พระพุทธศักราช ๒๕๑๐

ขอพระราชทานอภัยโทษพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าปกกระหม่อม

ด้วยข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานแก้คำพิพากษาของกรรมการศาลฎีกา
ในคดีระหว่าง ขัยการมณฑลจันทบุรีโจทก์ ข้ายิ่ง มุฎิกากำเลย เรื่องหา
ว่าปล้นและฆ่านายคำทาบ ซึ่งกรรมการศาลฎีกาได้พิพากษาให้ประหารชีวิต
ข้ายิ่ง มุฎิกา ซึ่งกรมบังคับคดีพระกรุณาหมายปล่อยของอุทธรณ์มาท
การจะควรประการใดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ

ขอพระ

ข้าพระพุทธเจ้า พร. เกตุพิทักษ์

อธิบดีศาลฎีกา

(เสนา)

ที่ ๖๓๖/๒๔๖๖

ศาลฎีกา

วันที่ ๒๔ ธันวาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๖

ขอพระราชทานฎีกาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้ากรมการศาลฎีกา ขอพระราชทานนำคดีระหว่าง
 ขัณฑ์การมณฑลจันทบุรีโจทก์ นายทั้ง มุสิกกา จำเลย ขึ้นกรามบังคับมุล
 พระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท ។

คดีนี้โจทก์ฟ้องกล่าวโทษจำเลยว่า เมื่อวันที่ ๒ มกราคม พ.ศ.
 ๒๔๖๕ เวลาบ่าย จำเลยกับนายเข็มนคนร้ายสำคัญแลพวกอีก ๒ คนถือ
 สากขวาน ไล่ทำร้ายนายคำ ฯ หนีขึ้นไปบนเรือนขุนจงมวร จำเลย
 กับพวกไล่ไล่ตามขึ้นไปเอาปืนยิงแล้วเขามีคนนายคำตายโดยเจตนา
 พยายามด้วยความพยายามหมายหมาย แล้วจำเลยกับพวกได้ปล้นเก็บ
 ของขุนจงมวรไปเป็นราคาเงิน ๑๔๔๔ บาท ๑๕ สตางค์ เหตุเกิดที่
 ตำบลหนองขอม จังหวัดจันทบุรี ขอให้ลงโทษจำเลยตามกฎหมายลักษณ
 อาญามาตรา ๒๕๐ ข้อ ๓ และมาตรา ๓๐๑ กับขอให้ใช้ทรัพย์สินด้วย ។

จำเลยให้การปฏิเสธข้อหา อ้างฐานที่อยู่ ។

ศาลมณฑลจันทบุรีฟังข้อเท็จจริงว่า จำเลยกับพวกได้ร่วมมือกัน
 ทำนายคำตาย แลปล้นทรัพย์สินของขุนจงมวรไปดังข้อหา ต้องด้วยกฎ
 หมายลักษณอาญามาตรา ๒๔๔ ฐานฆ่าคนตายกะเทาะหนึ่ง แลฐานปล้น
 ทรัพย์สินตามมาตรา ๓๐๑ อีกกะเทาะหนึ่ง จึงพิพากษาวางโทษประหารชีวิต
 ข้ายกจำเลยให้ตายตกไปตามกัน แลให้ข้ายกจำเลยใช้ทรัพย์สินเป็น
 ราคาเงิน ๑๔๔๔ บาท ๑๕ สตางค์ให้แก่ขุนจงมวรด้วย ។

จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์จำทวงพิเศษพิพากษาคดีขึ้นตามคำ
ตัดสินศาลชั้นต้น ๖

จำเลยทูลเกล้าฯ ๖ ถวายฎีกาคัดค้านข้อเท็จจริงต่อมา ๖

ข้าพระพุทธเจ้าได้รับพระราชทานประชุมปลุกเสกคืนแล้ว หลั
ฐานคดีฝ่ายโจทก์ฟ้องไว้ว่า ในวันที่โจทก์หาเวลา ๔ นาฬิกาหลังเที่ยง
นายคำผู้ตายถลันจากบ้านนายทกเคิมมาถึงทางเกวียนพรมนายไธ-พยาน ๖
ถามว่าไปไหนมา ผู้ตายตอบว่าถลันจากบ้านนายทก ขณะนั้นจำเลยกับ
นายเชิธรแลพวกอีก ๒ คนวิ่งออกมาจากป่า นายเชิธรถือปืน ๑ กระ
บอก สพายดาบ ๑ เล่ม จำเลยกับพวกอีก ๒ คนถือมีดภาพคนละเล่ม
ตรงมาที่ผู้ตาย ๖ ถลันจึงวิ่งหนี พวกของจำเลยร้องเรียกให้หยุด ผู้
ตายไม่หยุด พวกของจำเลยคนหนึ่งตะโกนถามไปว่าพลตำรวจฉวยอยู่ที่
ไหน ผู้ตายก็ทวาดหยุดขมไม่ นายเชิธรจึงพูดว่ายังมีเงินเสียเถิด แล้ว
นายเชิธรก็ยกปืนขึ้นยิงไป ๑ นัด แต่กระสุนปืนหาถูกไม่ พวกจำเลย
ได้วิ่งตามผู้ตายไป ผู้ตายวิ่งหนีขึ้นไปบนเรือนจุนจมวร จำเลยกับ
พวกวิ่งไล่ตามขึ้นไปบนเรือนคันทันประตูครัวเข้าไป พบผู้ตายจมนมอยู่ใน
นั้น นายเชิธรได้ยิงอีก ๑ นัด จำเลยกับพวกก็ช่วยกันห็นผู้ตายหลายที
จนผู้ตายนอนนิ่งอยู่กับที่ จำเลยกับพวกสำคัญว่าตายแล้ว ก็พากันหัน
ถลันไปที่นางศุภกตารบรรพชาจุนจมวรทุกๆตามถึงที่เก็บทรัพย์สิน นางศุภกต
าบอกว่าไม่มีแล้วก็มีหมิ่นลงเรือนไป จำเลยกับพวกก็พากันเข้าห้องเรือน
กันเก็บเอาทรัพย์สินของจุนจมวรไปเป็นราคาเงิน ๑๔๔ บาท ๓๕ สตางค์
นายคำทนายมาเบิกอยู่ได้ ๔ วันขาดใจตายด้วยพิษบาดแผล ตามคำสัน
ตุฎณ์พิพากษปรากฏว่า ผู้ตายมีบาดแผล ๔ แผลเป็นรอยถูกกระสุน

เป็นลูกปลาย ๔ แผล รอยถูกฟัน ๕ แผล นายคำตายเพราะแผล
 ถูกฟันที่โครงใต้โหล่ขวาที่โครงขา ๒ ซี่ทะลุไปถูกปอดจนหายใจ
 ออกมาได้ ในเวลาที่นายคำรู้ตัวว่าจะตายได้ให้ล้นคำพูดว่า
 มีข้อสาเหตุโกรธเคืองกับนายเงินน้องชายจำเลยด้วยเรื่องแข่งขันใน
 การจำหน่ายน้ำสุราของรัฐบาล ใต้ความคั่งนี้ ข้อเท็จจริงเป็นอัน
 พึงได้ชัดเจนว่า จำเลยกับพวกได้ฆ่านายคำตาย แลปล้นเก็บเอา
 ทรัพย์สินของขุนนางมวรไปด้วย แต่ในข้อสาเหตุนั้น เห็นด้วยเกล้า ฯ
 ว่า อาจเป็นได้ ๒ ประการคือ ประการหนึ่งในเรื่องที่ถูกตายกับ
 นายเงินน้องชายจำเลยต่างแย่งแข่งขันกันจำหน่ายน้ำสุราของรัฐบาล
 จำเลยคุมแค้นมากกระทำร้ายผู้ตายก็ได้ ฤๅอีกประการหนึ่งจำเลยกับพวก
 เรียกผู้ตายให้หยุดเพื่อจะถามถึงเรื่องผลกำไรวิชา ทากผู้ตายไม่
 หยุดพูดด้วย จำเลยกับพวกจึงโกรธขึ้นมากในขณะนั้น จึงช่วยกัน
 ฆ่านายคำตายก็ได้ แต่เมื่อในทางพิจารณาจึงอาจพึงได้เป็น ๒ ทาง
 คั่งนี้ เห็นด้วยเกล้า ฯ ว่ายังไม่ควรลงความสันนิษฐานเอาว่า จำ
 เลยกระทำโดยความพยายามมากหมาย ควรสันนิษฐานเพียงว่า
 จำเลยได้กระทำโดยสาเหตุในปัจุบันนั้น ลักษณะความผิดของจำเลย
 ต้องด้วยบทมาตรา ๒๔๔ ทั้งที่ศาลล่างได้วางมา ส่วนการระงำหนด
 โทษนั้น เห็นด้วยเกล้า ฯ ว่าอาการที่จำเลยกระทำแก่ผู้ตายเป็น
 การแสดงความกร้าวร้าวมากนัก ที่ศาลล่างวางโทษประหารชีวิตมานั้น
 ขอบด้วยเหตุผลแล้ว ส่วนฐานปล้นนั้นศาลล่างได้พิพากษาถูกต้องแล้ว ฯ

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตาม

ผู้รับ พ.บ.ร.จ.ร.ว.วิ.ร. ผู้เขียน นาย ธีรศักดิ์
ผู้ตรวจ กิตติศักดิ์ ผู้ทวน ทนาย ธีรศักดิ์

ที่ ๔/๓๔๖

วันที่ ๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๖๗

ถึง ทนายทฤติกา หุกรณกิจ,

ตามหนังสือแจ้งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๗๖/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๖, ในคดีระงับ
อัยการมหาดหลวงวิบูลย์ไชย, อัยการผู้เสีย
ซึ่งต้องนำข้อสังเกตมาทบทวน, และปล้น
ทรัพย์สินของนางจวบว, ที่ตำบลหนองจอหอวัด
จันทบุรี, ศาลฎีกาพิพากษาให้คำพิพากษาในคดี
ประการนี้ว่า อัยการผู้เสียให้ตนตกไปตามกฤษฎีกา
อนุญาตให้จับตัวไปดำเนินคดี.

(ทนายทฤติกา) จ.ม. ๕

ทนาย

กรมราชเลขาธิการ	
หนังสือหมายเลขที่ ๔/๓๔๖	
ถึง ทนายทฤติกา หุกรณกิจ	
ซึ่งศาลฎีกาพิพากษาให้ตนตกไปตามกฤษฎีกา	
ผู้เสีย	
ผู้มีชื่อในท้ายหนังสือนี้	ได้รับไว้แล้ว
ทำวันที่ ๑ สิงหาคม	ปี.ศ. ๒๕๖๗

๙.๗ ศาลมณฑลจันทบุรีหรือ เรื่องพระภิกษุที่ไม่มีสมณะศักดิ์ ถูกยึดทรัพย์*

เนื่องจากศาลจังหวัดระยองได้มีหนังสือหรืออำมาตย์เอก พระภักดีวินิจฉัย อธิบดี ผู้พิพากษาศาลมณฑลจันทบุรี ว่าการยึดทรัพย์พระภิกษุที่ไม่มีสมณะศักดิ์ ในคดีแพ่ง จะควรขอพระบรมราชานุญาตก่อนหรือไม่ พระภักดีวินิจฉัยมีความเห็นตอบไปว่า ไม่ต้องขอพระบรมราชานุญาต แต่ได้แจ้งกระทรวงยุติธรรมเพื่อทราบว่า ความเห็นชอบหรือไม่ กระทรวงยุติธรรมตอบไปว่า ยึดได้ถูกต้อง

*กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, ร.๖ ยธ.๑๓/๓๒ เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ ๖ กระทรวงยุติธรรม เรื่อง ศาลมณฑลจันทบุรี หรือเรื่องพระภิกษุที่ไม่มีสมณะศักดิ์ถูกยึดทรัพย์

กระทรวงยุติธรรม

ที่ ๕๔๕๕/

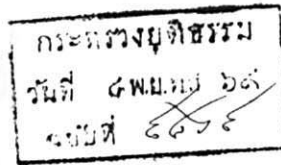
รับวันที่ ๕ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๕

หนังสือ ของ ทนายทนายสิทธิวิมล มา แท้ตามเอกสารที่
เรื่อง ขอหนังสือรับรองการไปต่างประเทศของ ทนายทนาย

คำสั่ง

ทนายทนายสิทธิวิมล

วิมล
๕/๗/๖๕

ที่ ๕๘/๑๒๗

ศาลมณฑลจันทบุรี

วันที่ ๑ พฤศจิกายน พระพุทธศักราช ๒๕๖๑

เรียน ท่านอำนวยการเขต พระยาสุรภักดิ์วิจิตร ผู้ช่วยปลัดมณฑล
กระทรวงยุติธรรม

ด้วยศาลจังหวัดระยองมีหนังสือหาหรือว่า ตามกฎหมายเสนาบดีกระทรวง
ยุติธรรมที่ ๒๔ ข้อ ๔ เรื่องพระภิกษุถูกฟ้องคดีมีข้อความไม่สู้ชัด ถ้าจะเพ่ง
ถึงความมุ่งหมายแล้วชวนให้เห็นว่าหมายแต่เฉพาะพระภิกษุที่มีสมณะศักดิ์อย่าง
เดียว แต่มีคำใช้ว่า “พระรูปใด” ซึ่งเป็นคำกว้างทำให้ถงในความ
หมายอยู่ จึงหาหรือว่าในเรื่องพระภิกษุไม่มีสมณะศักดิ์ต้องปิดทรัพย์ในคดีแพ่ง
จะควรขอพระบรมราชานุญาตก่อนฤๅไม่ ข้าพเจ้ามีความเห็นแลตอบไปว่า
ไม่ต้องขอพระบรมราชานุญาต ตามสำเนาที่ส่งมาพร้อมหนังสือนี้

จึงขอเรียนให้ทราบด้วยความหวังว่าถ้าความเห็นของข้าพเจ้าไม่ชอบ
ด้วยทางการ จะได้รับคำสั่งจากกระทรวงในข้อนี้ต่อไป

ขอได้นำความกราบเรียนท่านผู้รั้งตำแหน่ง เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม
ทราบด้วย.

อำนวยการเขต

กรมการแล้วแต่จะโปรด

ว่าที่อธิบดีผู้พิพากษา

ที่ ๖๑/๒๕๔

ศาลมณฑลจันทบุรี

วันที่ ๑ พฤศจิกายน พระพุทธศักราช ๒๔๖๔

แจ้งความมายัง รองอำมาตย์เอก หลวงมณูภาสวิมลเขต ผู้พิพากษา
ศาลจังหวัดระยอง

หนังสือของท่านที่ ๖๔/๙๔ ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๖๔
เรื่องพระภิกษุไม่มีสมณะศักดิ์ต้องปิดทรัพย์สินในคดีแพ่งนั้น ได้ทราบแล้ว
ข้าพเจ้าเห็นว่า ข้อความในกฎเสนามติที่ ๒๔ ตอนต้นนั้น มุ่งหมาย
ถึงพระภิกษุทรงสมณะศักดิ์ ส่วนที่ในตอนหลังใช้คำว่า พระรูปใดจะต้องปิด
ทรัพย์สินทำโทษตามคำตัดสินต้องขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตก่อนนั้น
เป็นความต่อเนื่องไปจากตอนต้นนั้นเอง หรือจะว่าตอนต้นเป็นคำสั่งการ
ปฏิบัติในระหว่างพิจารณา ตอนหลัง เป็นคำสั่งสำหรับ เมื่อคดีถึงที่สุดแล้วก็ได้
เป็นคำสั่งในลักษณะความร้าย เดียว

เพราะฉะนั้นในปัญหาที่ว่านี้ ไม่ต้องขอพระบรมราชานุญาตก่อนปิด
ทรัพย์สิน.

ขอแสดงความนับถือมายังท่าน

อำมาตย์เอก พระภักดีวินิจัย

ว่าที่อธิบดีผู้พิพากษา

(แบบร่าง)

ร่างนี้ตรงกับฉบับเดิม ๓ พ.ศ. ๒๔๖๕ หน้า ๑๓๓

แพน ก

~~ନିଜେ/ମନେ~~

กระทรวง ยุติธรรม

ผู้ร่าง

วันที่ ๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๕

ជូនការ

ပြည်ထောင်စုတစ်ခုလုံးအတွက်

២១
ជុំវិញ

ฉบับที่ ๑๖๓ ของกรมการปกครอง

๒
๕ ๓๗๕

ตามหนังสือ กค/๕๖๔ ลงวันที่

प्रस्तावना

[Handwritten signature]

[illegible]

Handwritten musical notation on a five-line staff, featuring various note values and rests.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1

អរូបករណ៍គឺជា កំរិតនៃស្រទាប់

[illegible]

การดำเนินงาน ได้ดำเนินการดังนี้

22/10/2022

ms. v. 16.2.

กรมไปรษณีย์ โทรเลขสยาม
Royal Siamese

ถูกให้รับไปรษณีย์ ภาชนะของกระเบื้องที่ส่งไปในทาง
 ไปรษณีย์ เป็นหนังสือ ๑ ฉบับ
 Received to day for despatch by post the
 following Registered letter

ที่ No	๗๖๑
นามผู้รับ Name Of addressee	นาย ๒๑๐๖
ที่ place of destination	จังหวัดบุรีรัมย์
postage ค่าไปรษณีย์	๒๕๕๐๐๐๐

ภาพพนักงา
Signal

12

ภาคผนวก ๑

บทสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศาลเก่าซึ่งได้เกษียณอายุราชการไปแล้ว

นายเสงี่ยม บริบูรณ์ ปัจจุบันอายุ ๗๒ ปี รับราชการครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ สมัยหลวงสารนาทประจักษ์เป็นผู้พิพากษาหัวหน้าศาล โดยเป็นลูกจ้างประจำตำแหน่ง นักการภารโรง ต่อมาได้เลื่อนขึ้นเป็นหัวหน้านักการ ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาให้ช่วยทำงานในศาลหลายหน้าที่ อาทิเช่น งานสารบรรณ งานการเงิน งานสารบบ งานหมาย งานพิมพ์คำพิพากษา งานหน้าบัลลังก์

ในสมัยเริ่มทำงานนั้นได้ทำงานในอาคารศาลหลังเดิมซึ่งปัจจุบันถูกรื้อไปเนื่องจากมีสภาพทรุดโทรม และได้สร้างอาคารใหม่ดังที่เห็นอยู่นี้ ทั้งนี้อาคารศาลหลังเดิมที่เริ่มเข้าทำงานนั้นได้ตั้งอยู่บริเวณเดียวกันกับอาคารศาลหลังปัจจุบัน มีลักษณะคล้ายโบสถ์ฝรั่ง มีห้องพิจารณาคดีใหญ่ ๑ ห้อง และห้องพิจารณาคดีเล็ก ๑ ห้อง ห้องทำงานเจ้าหน้าที่ตั้งอยู่ทางปีกด้านทิศตะวันตกของอาคารศาล ๑ ห้อง และอยู่ด้านหน้าอาคารศาล ๑ ห้อง มีผู้พิพากษาทั้งหมด ๓ คน โดยมีเจ้าหน้าที่ศาลประมาณ ๑๐ คน ด้านหลังอาคารศาลจะมีโรงอาหารสำหรับผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ศาล สำหรับประชาชนที่มาติดต่อราชการศาลจะหารับประทานจากภายนอกศาล

สำหรับสภาพภายในห้องพิจารณาคดี จะมีคอกพยาน ๒ ตัว ลักษณะหันหน้าชนกัน แบ่งเป็นของฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย มีพัดลมใบกึ่งซึ่งทำด้วยผ้าที่ขึงกับไม้ใบกึ่งให้ผู้พิพากษา โดยจะให้เจ้าหน้าที่ศาลคอยดึงเชือก พัดลมก็จะใบกึ่งไปมา ส่วนการจดคำพยานผู้พิพากษา

นายเสงี่ยม ขริบูรณ์

อดีตลูกจ้างประจำศาลจังหวัดจันทบุรีระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๘๕

จะเป็นผู้จัดเอง

ในช่วงชีวิตรับราชการมีความประทับใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้พิพากษา กับเจ้าหน้าที่ซึ่งค่อนข้างใกล้ชิดกันมาก ผู้พิพากษาแต่ละท่านจะดูแลแต่ก็ใจดี ชอบให้เจ้าหน้าที่แต่งกายสุภาพเรียบร้อย จะมีการรับประทานอาหารร่วมกันระหว่างผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ โดยผู้พิพากษาจะให้เจ้าหน้าที่ศาลซึ่งได้รับหนังสืออนุญาตให้เป็นผู้คุมพิเศษจาก กรมราชทัณฑ์คุมนักโทษไปนำอาหารที่บ้านมารับประทานในห้องอาหาร ลักษณะเป็นเรือน ไม้ชั้นเดียว ยกพื้นสูงอยู่ด้านหลังอาคารศาลโดยปัจจุบันได้รื้อไปแล้ว อาหารที่นำมานั้นจะทำเพื่อเจ้าหน้าที่ศาลและนักโทษที่ไปนำอาหารให้ได้รับประทานด้วย

การทำงานในสมัยก่อนค่อนข้างลำบากเพราะถนนในสมัยก่อนไม่สะดวกเหมือน ในปัจจุบัน สมัยก่อนไม่ว่าผู้พิพากษาหรือเจ้าหน้าที่ศาลก็จะใช้รถจักรยานหรือที่ไม่มีรถ จักรยานก็จะเดินมาทำงาน การส่งหมายจึงค่อนข้างลำบาก โดยถ้าเป็นที่ไกล ๆ เช่น ไปง- น้ำร้อนซึ่งแต่ก่อนต้องไปค้างคืนกัน ก็จะมีเจ้าหน้าที่ไป ๒ คน ต้องขี่ม้าหรือเช่ารถจักรยาน กันไปเพราะถนนจะมีลักษณะเป็นทางเกวียน อัตราค่าส่งหมายในเมืองประมาณ ๒-๓ บาท ถ้าไกล ๆ เช่น ไปงน้ำร้อนก็จะประมาณ ๑๐ กว่าบาท

ในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา ศาลไม่หยุดการพิจารณาคดีจะมีหลุมหลบภัย

โดยให้นักโทษมาทำการขุดอยู่ด้านหลังศาล ช่วงเกิดสงครามไม้เคร่งครัดการแต่งกายของเจ้าหน้าที่ เพราะสิ่งของจะขาดแคลนมากในช่วงนี้ ชายก็อนุญาตให้หญิงทางกองขาสลับมาทำงานได้ โดยใส่เสื้อขาวธรรมดา

ตอนออกจากราชการในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ เงินเดือนที่ได้รับประมาณ ๓,๐๐๐ กว่าบาท ศาลในปัจจุบันเท่าที่เห็นมีความแตกต่างจากที่เคยอยู่มาก มีเจ้าหน้าที่มากขึ้นและก็ดูเครื่องมือต่าง ๆ ทันสมัยขึ้น

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
(www.library.coj.go.th)

ภาคผนวก ๒

พระธรรมนูญศาลหัวเมือง รัตนโกสินทรศก ๑๑๔

oooooooo

พระราชดำริห์

มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ทรงพระราชดำริห์ถึงการที่จะทำนุบำรุงไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินให้อยู่เป็นสุขสมบูรณ์ยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน ทรงพระราชดำริห์เห็นว่า การพิจารณาแลพิพากษายกยักยอกของราษฎรตามหัวเมืองทั้งปวง ยังเป็นการช้าแลเป็นเหตุให้ราษฎรไต่ความเกือกรื้อ เพราะพระราชกำหนดกฎหมายสำหรับศาลซึ่งตั้งมาแต่เดิม เป็นประเพณีเก่าเกินกว่าความต้องการแลความเจริญของบ้านเมืองในบัดนี้ อันอยู่เป็นหลายประการ

เพราะเหตุนี้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระธรรมนูญศาลหัวเมืองไว้ดังต่อไปนี้

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยนามแลการที่จะใช้พระราชบัญญัติ

นามพระราชบัญญัติ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ ให้เรียกว่า พระธรรมนูญศาลหัวเมือง รัตนโกสินทรศก ๑๑๔

กำหนดให้ไว้

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ควรจะใช้ในหัวเมืองมณฑลใด ตั้งแต่เมื่อใด จะใช้โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา แลให้เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยมีสารตราพระราชสีห์ยังค้ำออกไปยังหัวเมืองมณฑลนั้น ส่วนหัวเมืองในกรุงเทพฯ ก็ให้

* คัดจากกฎหมายรัชกาลที่ ๕ เล่ม ๕ หน้า ๑๘๗ ถึง ๑๘๘ หลวงรัตนูปดี รวบรวม พิมพ์โรงพิมพ์
วิจิตร บ้านหม้อ ถนนเฟื่องนคร

เสนายกกระทรวงนครบาลมีสารตราพระบรมทรงสั่งให้บังคับออกไป หัวเมืองมณฑลใดที่ยังไม่
ได้ไปรบกเกล้าฯ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ ให้คงปฏิบัติไปตามเดิมก่อน

เลิกกฎหมายเก่า

มาตรา ๓ พระราชกำหนดกฎหมายซึ่งได้มีมาแล้วก่อน ๒๔๖๕ รัฏฐาธิปัตย์
ชวาท่อพระราชบัญญัตินี้ ให้ยกเลิกยกเว้น ๗ เล่มแต่วันที่ได้ประกาศให้ใช้พระราชบัญญัตินี้
สืบไป

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยศาลหัวเมือง

ชนิดศาลหัวเมือง

มาตรา ๔ นอกจากศาลพิเศษซึ่งไปรบกเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้นเฉพาะแก่พระราช
บัญญัติการราชการอย่างใดในหัวเมืองนั้น ให้มีศาลประจำสำหรับพิจารณาพิพากษาที่ตามหัวเมือง
เป็น ๓ ชั้น โดยลำดับดังนี้

๑ ศาลมณฑล

๒ ศาลเมือง

๓ ศาลแขวง

แต่ศาลพิเศษจะตั้งขึ้นในมณฑลเป็นครั้งเป็นคราว ก็ระว่าไว้ในมาตรา ๖
ต่อไป

เว้นแต่หัวเมืองในจังหวัดกรุงเทพฯ นั้น ศาลหลวงเป็นศาลมณฑลอยู่แล้ว ให้
มีแต่ศาลเมือง ๑ ศาลแขวงซึ่งเหมือนกับศาลไปรษณีย์ ๑ แต่ศาลพิเศษนั้นจะตั้งขึ้นใน
มณฑลเป็นครั้งเป็นคราว เหมือนกับกองไต่สวน ๑ รวมสามอย่างเท่านั้น

การตั้งศาลประจำ

มาตรา ๕ ศาลประจำทั้ง ๓ ชั้นนี้ จะครบทั้งที่ใด ๆ ให้เจ้าหลวงเทศา
ภิบาลพิจารณาพิเคราะห์ตามสมควรแก่ราชการแล้ว มีใบขอเข้ามารายชื่อบุคคล เมื่อได้รับ
พระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้วได้ประกาศแก่มหาชนให้ทราบแล้ว ก็ให้ตั้งได้

การคลังพิเศษ

มาตรา ๖ ข้าหลวงเทศาภิบาลเห็นจำเป็นจะต้องตั้งศาลพิเศษขึ้นในมณฑลที่ตำบลใด เป็นครั้งเป็นคราวเพื่อประโยชน์ในคดีบางหน้งรายใด เมื่อได้มีใบออกค่านับแล้ว ก็ให้มีคำสั่งตั้งได้เป็นครั้งเป็นคราว แต่ศาลพิเศษที่ตั้งนั้นจะให้มีอำนาจยิ่งกว่าอำนาจศาลเมืองไม่ได้

จำนวนผู้พิพากษาประจำศาล

มาตรา ๗ ศาลมณฑลต้องมีผู้พิพากษาประจำตำแหน่งคณะ ๑ คืออธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล กับผู้พิพากษาอื่นอีกรวมกันทั้งสิ้นไม่ต่ำกว่า ๓ นาย จึงจะเป็นองค์คณะที่จะพิจารณาแลพิพากษาคดีได้เต็มอำนาจศาล ศาลเมืองก็ต้องมีผู้พิพากษาคณะ ๑ คืออธิบดีผู้พิพากษาศาลเมืองกับผู้พิพากษาอื่นรวมกันไม่ต่ำกว่า ๓ นาย จึงจะเป็นคณะแลพิจารณาพิพากษาคดีได้เต็มอำนาจศาลเมือง แต่ศาลแขวงนั้น มีตำแหน่งผู้พิพากษาแต่ศาลละนาย

กำหนดจังหวัดที่ตั้งอยู่ในบังคับศาล

มาตรา ๘ ศาลมณฑลยังมีศักคิกตามอำนาจศาลได้ตลอดเขตมณฑลเทศาภิบาลซึ่งตั้งศาลนั้น ศาลเมืองยังมีศักคิกตามอำนาจได้แต่ในเขตเมืองที่ตั้งศาล แลศาลแขวงยังมีศักคิกตามอำนาจได้แต่ในท้องที่ซึ่งผู้บัญชาการเมือง (คือข้าหลวงเทศาภิบาล) ผู้ว่าราชการเมืองเมื่อไ้รับอนุมัติของข้าหลวงเทศาภิบาล) จะกำหนดแขวงไว้ว่ากล่าวมากนักยอเท่าใดก็ได้

ย้ายศาลไปชำระความตามท้องที่

มาตรา ๙ ในท้องที่ซึ่งศาลใดไ้ยังมีศักคิกอยู่โดยอำนาจศาลนั้น จะพิจารณาแลพิพากษาคดีอยู่ในท้องที่ตำบลใดๆ จะย้ายไปที่ตำบลอื่นเพื่อความสะดวกในการพิจารณาแลสืบสวนพิพากษาคดี ฤ็เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อผู้บัญชาการเมืองเห็นสมควร โยอนุมัติของผู้บัญชาการเมืองแล้ว ก็ย้ายที่ศาลไปได้

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยผู้พิพากษาศาลหัวเมือง

ชั้นผู้พิพากษา

มาตรา ๑๐ ผู้พิพากษาสำหรับพิจารณาแลพิพากษาคดีตามหัวเมือง มีตำแหน่ง
โดยลำดับกันเป็น ๓ ชั้น คือ

- ๑ ผู้พิพากษาชั้นที่ ๑ ถัดคดีเกิน ๓๐๐๐ ไว้
- ๒ ผู้พิพากษาชั้นที่ ๒ ถัดคดีเกิน ๑๐๐๐ ไว้
- ๓ ผู้พิพากษาชั้นที่ ๓ ถัดคดีเกิน ๖๐๐ ไว้

การตั้งแลเปลี่ยนผู้พิพากษา

มาตรา ๑๑ การที่จะตั้งผู้พิพากษาจะเลื่อนจะเปลี่ยนผู้พิพากษาศาลหัวเมืองนั้น เป็นหน้าที่
ของเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมจะต้องนำขึ้นกราบบังคมทูลแล้วรับพระบรมราชโองการไปจัดการ
นั้น ในการที่จะยกแก่งผู้พิพากษาเลื่อนผู้พิพากษาศาลหัวเมืองซึ่งชำหลวงเทศาภิบาล
จะต้องชี้แจงประการใด ให้มีใบบอกเข้ามาถึงเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม

อำนาจผู้พิพากษาชั้นที่ ๓

มาตรา ๑๒ ผู้พิพากษาชั้นที่สามมีอำนาจดังนี้ คือ

- ข้อ ๑ ที่จะออกหมายจับผู้ต้องหาในคดีที่มีโทษหลวง
- ข้อ ๒ ที่จะบังคับส่งตัวคนไปต่างแขวงตามสูตรนารายณ์
- ข้อ ๓ ที่จะออกหมายถามค่าส่งให้คนของกลางในคดีซึ่งมีโทษหลวง
- ข้อ ๔ ที่จะออกหมายเรียกคู่ความในคดีซึ่งมีอำนาจที่จะพิจารณาได้
- ข้อ ๕ ที่จะไต่สวนคดีที่มีโทษหลวง
- ข้อ ๖ ที่จะพิจารณาแลพิพากษาคดีที่มีโทษหลวงชั้นลหุโทษซึ่งอาญาจำไม่เกิน

เกิน ๑ ฤๅปรับไหมไม่เกิน ๕๐ บาท

- ข้อ ๗ ที่จะพิจารณาแลพิพากษาความแพ่งซึ่งทุนทรัพย์จำปรับปรับไหมไม่เกิน

๕๐ บาท

อำนาจผู้พิพากษาชั้นที่ ๒

มาตรา ๑๓ ผู้พิพากษาชั้นที่สองมีอำนาจดังนี้ คือ

ข้อ ๑ บันทึกรายการที่มีในผู้พิพากษาชั้นที่สองก็ทำได้

ข้อ ๒ ที่จะพิจารณาแลพิพากษาคดีที่มีโทษหลวงชั้นโทเพียงจำคุกไม่เกิน

๓ เดือน ฤ็าปรับไหมไม่เกิน ๑๐๐ บาท ฤ็าโทษทัณฑ์หวายไม่เกิน ๓๐ ที่

ข้อ ๓ ที่จะพิจารณาแลพิพากษาความแพ่งซึ่งทุนทรัพย์ฤ็าปรับไหมไม่เกิน ๑๐๐

บาท

อำนาจผู้พิพากษาชั้นที่ ๑

มาตรา ๑๔ ผู้พิพากษาชั้นที่หนึ่งมีอำนาจดังนี้ คือ

ข้อ ๑ บันทึกรายการที่มีในผู้พิพากษาชั้นที่สองก็ทำได้

ข้อ ๒ ที่จะพิจารณาแลพิพากษาคดีที่มีโทษหลวงชั้นมัธยมโทษที่จำคุกไม่เกิน

๖ เดือน ฤ็าปรับไหมไม่เกิน ๒๐๐ บาท ฤ็าโทษทัณฑ์หวายไม่เกิน ๕๐ ที่

ข้อ ๓ ที่จะพิจารณาแลพิพากษาความแพ่งซึ่งทุนทรัพย์ฤ็าปรับไหมไม่ถึง ๒๐๐

บาท

ผู้พิพากษามีอำนาจแต่เมื่อมีตำแหน่ง

มาตรา ๑๕ ผู้พิพากษามีอำนาจตามที่ไ้ว่ามานี้ เพราะแต่เมื่อไ้อยู่ในตำแหน่งไ้บังคับคดีในศาลไ้ๆ ฤ็าเมื่อไ้รับคำสั่งของผู้บัญชาการเมืองให้พิจารณาแลพิพากษาคดีพิเศษอย่างไ้ๆ จึงจะมีอำนาจตามข้อความที่ไ้ว่ามานี้ไ้

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยอำนาจศาลหัวเมือง

อำนาจศาลแขวง

มาตรา ๑๖ ศาลแขวงมีอำนาจที่จะพิจารณาแลพิพากษาคดีเพียงเท่าอำนาจในตำแหน่งของผู้พิพากษานั้น

อำนาจศาลเมือง

มาตรา ๑๗ ศาลเมืองมีอำนาจดังนี้ คือ

ข้อ ๑ ถ้าคดีที่มาถึงศาลเมืองไม่เกินอำนาจในตำแหน่งผู้พิพากษา ผู้พิพากษา ศาลเมืองจะแยกกันพิจารณาแลพิพากษาคดีที่อยู่ในกำหนดอำนาจตำแหน่งของตนเรื่องละคนอย่างศาลแขวงก็ได้

ข้อ ๒ ถ้าคดีที่มาถึงศาลเมืองเกินกว่าอำนาจในตำแหน่งผู้พิพากษา ก็ให้ผู้พิพากษาศาลเมืองรวมเป็นคณะพร้อมกันมีอำนาจที่จะพิจารณาแลพิพากษาคดีโดยกำหนดดังนี้ คือ

ประการ ๑ ความแพ่งทุนทรัพย์ไม่เกิน ๕๐๐๐ บาท

ประการ ๒ ความมีโทษหลวงโดยกำหนดโทษเหล่านี้ คือ

สถาน ๑ จำ

สถาน ๒ เพิกถอน

สถาน ๓ ปรวิโทษไม่เกิน ๕๐๐๐ บาท

อำนาจศาลมณฑล

มาตรา ๑๘ ศาลมณฑลมีอำนาจดังนี้ คือ

ข้อ ๑ ยื่นคำอำนาจที่มีในศาลเมือง

ข้อ ๒ ที่จะพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง ใ้ทุกบทกฎหมาย

ข้อ ๓ ที่จะพิจารณาแลพิพากษาความอุทธรณ์ศาลต่ำในมณฑลนั้น

คำพิพากษาไทยประหารชีวิตและวิธทรัพย์สมบัติต้องขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาต

มาตรา ๑๙ คำพิพากษาคดีซึ่งมีโทษถึงประหารชีวิตอย่างหนึ่ง ถึงรับสมบัติอย่างหนึ่งนั้น เมื่อศาลไต่ถามให้รู้ความพียงแล้ว ต้องบอกคำสั่งคำพิพากษาเข้ามายังเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ให้นำขึ้นกราบบังคมทูลฯ ก่อน ต่อให้รับพระราชทานพระบรม

ราชานุญาตแล้ว จึงจะกระทำตามคำพิพากษาได้ แต่คำพิพากษานั้น เมื่อศาลได้พิพากษาแล้ว แล้วความมีโทษหรือความผิดตามกฎหมาย ก็ให้ผู้พิพากษาหมายบอกผู้ว่าราชการเมืองแลกรมการให้บังคับตามคำพิพากษาได้ทุกประการ

อุทธรณ์

มาตรา ๒๐ คู่ความจะอุทธรณ์คำพิพากษาศาลแขวงแลศาลเมือง ให้อุทธรณ์ต่อศาลมณฑล เมื่อจะอุทธรณ์คำพิพากษาศาลมณฑลจึงให้เข้ามาอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ ณ สนามสถิตยยุติธรรมในกรุงเทพฯ

หมวดที่ ๕

ว่าด้วยฐานะในการศาลหัวเมือง

ผู้พิพากษาใหญ่รับผิดชอบแลอำนาจเหนือพนักงานในศาล

มาตรา ๒๑ ผู้พิพากษาซึ่งเป็นอธิบดี ฤ็าเป็นประธานในศาลใด เป็นผู้รับผิดชอบที่จะรักษานิติการในศาลนั้นให้เรียบร้อยถูกต้องตามแบบแผน และมีอำนาจที่จะตั้งหรือปลดเปลี่ยนแลบังคับบัญชาพนักงานในศาลได้ทุกตำแหน่ง แต่ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมขอพระราชทาน ผู้พิพากษาต้องกระทำแต่โดยที่ไต่ถามติของผู้นับบัญชาการเมืองซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในฝ่ายธุรการทั่วไป

หน้าที่เฉพาะอธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล

มาตรา ๒๒ อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลเป็นหัวหน้าแห่งผู้พิพากษาศาลทั้งปวงในมณฑลนั้นโดยตำแหน่ง และมีหน้าที่ในส่วนนี้ คือ

- ข้อ ๑ ที่จะตรวจตราตักเตือนให้การในศาลทั้งปวงเป็นไปโดยเรียบร้อย
- ข้อ ๒ เป็นที่หาฤ็าความซัดซังของผู้พิพากษาอื่น
- ข้อ ๓ ที่จะเรียบเรียงงานการคดีแลการศาลในมณฑลทั่วไป
- ข้อ ๔ ที่จะปลูกษาหาฤ็ากฎผู้บัญชาการเมืองในการที่จะรักษาการศาลทั้งปวงให้เรียบร้อย

ข้อ ๕ ที่ระวางงานการคดีในมณฑลต่อกระทรวงยุติธรรม

ตั้งผู้แทนผู้พิพากษา

มาตรา ๒๓ ถ้าผู้พิพากษาประจำตำแหน่งในศาลไต่พิจารณาการในหน้าที่ไม่ได้ด้วยเหตุอย่างใด ผู้บัญชาการเมืองฤๅอธิบดีผู้พิพากษา เมื่อได้อนุมัติของผู้บัญชาการเมืองแล้ว จะจัดให้ผู้ใดทำการแทนไปชั่วคราวหนึ่งกว่าผู้เป็นตำแหน่งจะกลับมากำทำการได้ตามเดิม ฤๅถ้าเป็นตำแหน่งว่าง กว่าเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมจะได้มีคํานำตั้งผู้หนึ่งผู้ใดให้เป็นแทนนั้นก็ได้ ผู้แทนย่อมมีอำนาจแลรับผิดชอบเสมอตำแหน่งที่แทนนั้น แต่การที่จะเลือกสรรผู้แทนเช่นนั้น ถ้าไม่จำเป็นจะต้องทำอย่างอื่น ควรให้ผู้พิพากษาซึ่งมีตำแหน่งชั้นเดียวกันฤๅที่รองต่อกันโดยลำดับ ใดเป็นแทน แต่ผู้แทนผู้พิพากษาเช่นว่ามา้นต้องได้รับคราเงินกรมณฑลอยู่แต่ก่อนแล้วว่าเป็นผู้สามารถทำการแทนผู้พิพากษาชั้นใด จึงจะทำการแทนผู้พิพากษานั้นได้

ลงอาญาผู้แพ้กคดี

มาตรา ๒๔ การที่ผู้ว่าราชการกรมการจะลงอาญาผู้แพ้กคดีตามคำพิพากษาศาลหัวเมืองนั้น ถ้าไม่จำเป็นจะต้องส่งผู้แพ้กคดีไปท่อนแล้ว ให้ลงอาญาในจังหวัดเมืองที่ผู้พิพากษาไทยนั้น

ตั้งพนักงานอัยการ

มาตรา ๒๕ ข้าหลวงเทศาภิบาลเมื่อได้รับอนุญาตจากกระทรวงยุติธรรมแล้ว มีอำนาจที่จะตั้งพนักงานอัยการ ไว้สำหรับเป็นทนายแผ่นดินฟ้องหากคิมิไทยหลวงในมณฑลเมืองนั้น ๆ ตามข้อพระราชบัญญัติความอาญามิไทยหลวง ถ้าหากว่ามีคดีซึ่งจะต้องแต่งตั้งทนายแผ่นดินว่ากล่าวมากเกินกว่าพนักงานอัยการที่มีประจำตำแหน่ง ฤๅผู้บัญชาการเมืองจะเห็นสมควรโดยเหตุอย่างอื่น จะตั้งทนายแผ่นดินเพิ่มเติมขึ้นว่าความเฉพาะเรื่องฤๅชั่วคราวหนึ่งโดยะยังมิได้รับอนุญาตของเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ก็ตั้งได้

ผู้แทนพนักงานอัยการ

มาตรา ๒๖ ถ้าคดีมีโทษหลวงมาถึงศาลใด ฎาเกิดขึ้นในท้องที่เขตศาลใด ซึ่งไม่มีพนักงานอัยการ ฎาพนักงานอัยการไม่ไค้มาบังคับศาล ถ้าไม่มีโทษจะว่าคดียัน ผู้พิพากษาจะสั่งให้กรรมการแขวงในท้องที่นั้นเป็นทนายแผ่นดินว่าความเรื่องนั้นไค้

หมวดที่ ๖

ว่าด้วยการเปรียบเทียบความหั่วเมือง

อำนาจก้านที่จะเปรียบเทียบความ

มาตรา ๒๗ ความแพ่งแลความวิวาทเล็กน้อย กำหนดโดยทุนทรัพย์ฎาเบี้ย ปรัยใหม่ไม่เกิน ๒๐ บาท แลเป็นความซึ่งไม่มีโทษหลวง เหล่านี้เกิดขึ้นในตำบลใด ฎาตัว จำเลยอยู่ในตำบลใด ถ้าโทษมีรังพึงต่อก้านนั้น ก็ให้ก้านนั้นายคำขลนนี้มีอำนาจที่จะ เรียกตัวจำเลยแลพยานมาไค้ถาม แลเปรียบเทียบให้แล้วต่อกันตามสมควรโดยไค้ต้องไป ร้องฟ้องยังโรงศาลไค้ไค้

อำนาจนาแขวงที่จะเปรียบเทียบความ

มาตรา ๒๘ ความชนิดที่ไค้ว่ามาในมาตราก่อนนั้น ถ้าก้านนั้นายคำขลนเปรียบเทียบไค้ตกลงไค้ไค้ตาม ฎาเป็นคดีซึ่งทุนทรัพย์ฎาเบี้ยปรัยใหม่แต่ ๒๐ บาทขึ้นไปน ๔๐ บาท อันพันอำนาจที่ก้านนั้นจะเปรียบเทียบไค้เหล่านั้น ถ้าไค้ความฝ่ายใดพอใจจะให้เปรียบเทียบ ให้เป็นทีแล้วต่อกัน ก็ให้นายแขวงมีอำนาจที่จะเรียกไค้ความแลพยานมาไค้ถามแลเปรียบเทียบให้แล้วต่อกันตามสมควรไค้ไค้

ไค้ความยอมตามเปรียบเทียบแลมิยอม

มาตรา ๒๙ ในการเปรียบเทียบนี้ ถ้าโทษจำเลยยอมกันตามคำเปรียบเทียบ ให้ความนั้นเป็นแล้วต่อกัน โทษฎาจำเลยจะเอาคดีเรื่องนั้นไปร้องฟ้องยังโรงศาลไค้ไค้ อีกไค้ไค้ ถ้าหากว่าโทษฎาจำเลยไค้ยอมคำเปรียบเทียบ ก็ให้ก้านนั้นายแขวงบอกโทษ จำเลยไค้ไปร้องฟ้องว่ากล่าวกันตามโรงศาล

คู่ความยอมตามเปรียบเทียบแล้วไม่ทำตาม

มาตรา ๓๐ ถ้าโจทก์จำเลยยอมตามคำเปรียบเทียบแล้ว แลภายหลังฝ่ายใดไม่กระทำตามยอมนั้น ให้กำนันนายแขวงขออำนาจศาลแขวงซึ่งได้บังคับคดีทั้งสองฝ่ายนั้น บังคับคู่ความฝ่ายนั้นให้กระทำตามยอมนั้นได้ทุกประการ

อำนาจศาลหัวเมืองที่จะเปรียบเทียบความ

มาตรา ๓๑ ศาลหัวเมืองมีอำนาจที่จะเปรียบเทียบขึ้นคดีซึ่งไม่มีโทษหลวง ฤ็ๆเป็นคดีมีโทษหลวงเพียงปรับไหม แลอยู่ในอำนาจแห่งศาลนั้น ๆ ให้แล้วต่อกันตามสมควรได้ทุกชั้นกระบวนพิจารณา ถ้าคู่ความยินยอมในคำเปรียบเทียบ ก็ให้เป็นที่สุดต่อกันได้ในชั้นนั้น ถ้าไม่ยินยอมก็ให้ศาลพิจารณาต่อไปให้สำเร็จเกิดจากตามลักษณะพิจารณาในคดีนั้น ๆ

หมวดที่ ๗

ว่าด้วยพนักงานจัดการรักษาพระราชบัญญัติ

พนักงานจัดการรักษาพระราชบัญญัติ

มาตรา ๓๒ ให้กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย แลกระทรวงนครบาล เป็นพนักงานรักษาแลจัดการให้สำเร็จตามความในพระราชบัญญัตินี้ ตามหน้าที่ของกระทรวงนั้น ๆ ทุกประการ

ประกาศมา ณ วันที่ ๒ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๔ เป็นวันที่ ๕๕๑๔ ในรัชกาลปัจจุบันนี้.

ภาคผนวก ๓

ข้อบังคับวิธีพิจารณาสำหรับศาลต่างประเทศ

ข้อบังคับวิธีพิจารณาสำหรับศาลต่างประเทศ
ตามหนังสือสัญญาลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๑๒๕

หมวดที่ ๑ ว่าด้วยข้อบังคับต่าง ๆ

ข้อ ๑ วิธีพิจารณา ความแพ่ง แล ความอาญา ซึ่งเกี่ยว ข้อง แก่คน
ชาวเอเชีย ดับแยกฝรั่งเศส แลคนใน บังคับ ฝรั่งเศส ตาม หนังสือสัญญา
ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๑๒๕ ข้อ ๕ แล ใน หนังสือสัญญา
น้อย ข้อ ๓ นั้น ให้เป็นดังนี้ทั่วพระราชอาณาเขตต์ ดยตาม คือ :-

- (๑) คดีชั้นพิจารณาให้ชำระที่ศาลต่างประเทศ
- (๒) คดีชั้นอุทธรณ์ให้ชำระที่ศาลอุทธรณ์กรุงเทพ ฯ
- (๓) คดีชั้นฎีกาให้ชำระที่ศาลฎีกา

ข้อ ๒ การพิจารณาคดีต่าง ๆ จะเป็นความแพ่งหรือความอาญาที่
ผู้พิพากษาจะต้อง ออก หนังสือพิจารณาให้เป็น การ เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๓ แต่คดีเรื่องใดหรือข้อความอันใด ถ้าจะเอาออกพิจารณาให้
เป็น การเบ็ดเตล็ด จะเป็น ที่เดือดร้อน อันตรายต่อ ความ ศุขสำราญ ของ
ประชาชน หรือจะเป็นการ อับยศ ต่อ นำ ศาล แล้ว คดีเรื่อง นั้น หรือ
ข้อความอันนั้น ศาลจะสั่งให้พิจารณาให้เป็น การลับเวดใดก็ได้
หรือคู่ความ โจทก์จำเลยทั้ง ๒ ฝ่าย หรือ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะขอร้องต่อ
ศาลให้มีคำสั่งให้พิจารณาคดี หรือ ข้อความ นั้นให้เป็น การ ลับก็ได้

ข้อ ๔ คำพิพากษาคดีให้อ่านในศาลชั้นเปิด เผยแพร่เหตุผลที่ยก
ขึ้นวินิจฉัย ก็ต้องให้ปรากฏในคำพิพากษาคดีด้วย

ข้อ ๕ ตามความในหนังสือสัญญาข้อ ๒๓ มีนาม ๑๒๕

ข้อ ๒ ให้ศาลต่าง ๆ ที่กล่าวแล้วในข้อ ๑ ข้างต้นมีอำนาจดังนี้ คือ :-

(๑) ศาลมีอำนาจชำระ ความ แ่ง แดคดี เกี่ยวข้องกับการค้าขาย
ต่าง ๆ ซึ่งคนชาวเอเซีย สัมเขกฝรั่ง แดคนในบังคับ
ฝรั่ง แดคนในไทย ก็ดี เป็นจำเลย ก็ดี

(๒) ศาลมีอำนาจชำระ ความ อาญา ซึ่ง คนชาวเอเซีย สัมเขก
ฝรั่ง แด คนใน บังคับ ฝรั่ง แด ต้อง หา ว่า เป็น ผู้ กระทำ ผิด
หรือ เป็น ผู้ ถูก มา ด เจ็บ แด หาย ก็ดี ทุก บทกฎหมาย

ข้อ ๖ ให้ ศาลต่าง ๆ ที่กล่าวแล้วในข้อ ๑ มีอำนาจต่อไปคือ :-

(๑) ในความ แ่ง แดคดี เกี่ยวข้อง แ่งการค้าขาย ต่าง ๆ ซึ่งคน
ชาวเอเซีย สัม เขก ฝรั่ง แดคนใน บังคับ ฝรั่ง แด เป็น ไทย
หรือ เป็น จำเลย นั้น ถ้า แม้ว่า คนไทย จะ ไป เกี่ยวข้อง เป็น
ไทย หรือ เป็น จำเลย เป็น ผู้ ยื่น คำ ร้อง หรือ เป็น ผู้ ขัดขวาง
อยู่ใน คดี นั้น ด้วย ก็ดี หรือ

(๒) ในความ อาญา ซึ่ง คนชาวเอเซีย สัมเขก ฝรั่ง แดคนใน
บังคับ ฝรั่ง แด ต้อง หา ว่า กระทำ ผิด หรือ เป็น ผู้ ถูก มา ด เจ็บ
แด หาย นั้น ถ้า แม้ว่า คนไทย จะ ไป เกี่ยวข้อง ต้อง หา
อยู่ใน คดี นั้น ด้วย ก็ดี

ก็ให้ศาลมีอำนาจชำระคนไทย ซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้อง อยู่ใน
คดีเหล่านั้นด้วย ข้อบังคับ แดงพิจารณาของศาล ซึ่งจะ
บังคับบัญชา ต่อคน ชาวเอเชีย ดับเยก ฝรั่งเศส แคนในบังคับ
ฝรั่งเศสในคดีเหล่านั้น โดย เป็นการพิเศษได้ฉันใด จะต้อง
ให้ บังคับบัญชา คนไทย ที่ เกี่ยว ข้อง อยู่ใน คดีได้ฉัน นั้น ด้วย

ข้อ ๗ การที่คู่ ความจะร้องคัดค้านว่าศาลไม่มีอำนาจชำระ คดี ดังกล่าว
แล้วข้าง ต้น จะต้องร้องเสีย แต่ก่อนเวลาจำเลยให้การ จะร้องขึ้น
เมื่อ คดี มาถึง ชั้น อุทธรณ์หรือฎีกา นั้น ร้องไม่ได้

เมื่อมีผู้ ร้องคัดค้านในเรื่องศาล ไม่มีอำนาจเช่นกล่าวแล้ว ศาลจะต้อง
ทำคำสั่งวินิจฉัยคำร้อง โดย ยกเหตุผล ต่าง ๆ ขึ้นกล่าวให้ปรากฏ
ใน คำสั่ง นั้น ด้วย

ข้อ ๘ คนชาวเอเชีย ดับเยก ฝรั่งเศส แคนในบังคับฝรั่งเศส ทั้งหลาย
เมื่อได้ รับหมายเรียก หมายพยานของศาลไทย ธรรมดาหรือหมาย ศาล ต่าง
ประเทศ จะต้อง กระทำตาม หมาย นั้นทุก ประการ

ถ้าขัดขืนไม่ทำตามหมาย ศาลหรือเจ้าพนักงานผู้ ที่ออกหมาย นั้น
จะเอาตัวผู้ ที่ได้รับหมายแต่ขัดขืนนั้นมากก็ได้ แต่จะลงโทษผู้ นั้นตามกฎหมาย
เองไม่ได้ ศาลต่าง ประเทศ จึง จะมีอำนาจ ลงโทษได้

ข้อ ๙ คนชาว เอเชีย ดับเยก ฝรั่งเศส หรือคนในบังคับ ฝรั่งเศส
ที่ถูกจับไปกักขัง หรือ ที่ศาลได้พิพากษาลง โทษแล้วไปต้องเวรจำอยู่ มี
อำนาจที่จะมีหนังสือไปมา ถึง กงสุลหรือไวยุทธกงสุล ฝรั่งเศส ซึ่ง ประจำ อยู่

ในตำแหน่งนั้นได้ เจ้าพนักงานฝ่ายไทย จะเปิดฉีก หนังสือ ที่มัสตักหลังถึง
พนักงานฝรั่งเศสที่กล่าวแล้ว นั้นไม่ได้

ข้อ ๓๐ กองสูง หรือโวล์ กองสูงฝรั่งเศสมีอำนาจที่จะเข้าไปในคุกตาราง
เพื่อสนทนากับคนชาวเอเชียลับเขก ฝรั่งเศส หรือคนในบังคับฝรั่งเศส ซึ่ง
ไปต้องขังอยู่ในที่นั้นได้ ตามสมควร แก่เวลา โดยไม่ต้องมีพยาน นั่งกำกับ
หมวดที่ ๒ ว่าด้วยอำนาจศาล

ข้อ ๓๑ ให้ถือว่าศาลอันมีนามต่อไปนี้ข้างล่างนี้เป็นศาลต่างประเทศคือ:-

- (๑) ในกรุงเทพฯ ศาลคดีต่างประเทศเป็นศาล ต่างประเทศมีศาล
โปรวิธภาที่ ๑ เป็นศาลของศาลต่างประเทศด้วย
- (๒) ในเมืองจันทบุรี นครราชสีมา อุบลแดเมืองนครเชียงใหม่
ศาลมณฑลเป็นศาลต่างประเทศ
- (๓) ในเมืองนครน่าน ศาลเมืองน่านเป็นศาลต่างประเทศ

ข้อ ๓๒ ศาลโปรวิธภาที่ ๑ เมื่อนั้นเป็น ศาลต่างประเทศ มีอำนาจ

เท่ากับ ศาลโปรวิธภาที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ ทั้ง ๓ ศาล

ศาลต่างประเทศ เมือง จันทบุรี มีอำนาจทั่ว มณฑล จันทบุรี

ศาลต่างประเทศ เมือง นครราชสีมา มี อำนาจ ทั่ว มณฑล นครราชสีมา

ศาล ต่างประเทศ เมืองอุบล มีอำนาจทั่ว มณฑลอุบล แดมณฑลอุดร

ศาลต่าง ประเทศ เมือง นครเชียงใหม่ มีอำนาจ ทั่ว มณฑล พายัพ

แต่เมืองนครน่าน แดเมืองแพร่

ศาลต่างประเทศ เมือง น่าน มีอำนาจทั่ว เมือง นครน่าน แต่เมืองแพร่
ศาลต่างประเทศ กรุงเทพฯ ๑ มีอำนาจทั่ว มณฑล กรุงเทพฯ ๑ แต่ทั่ว
พระราชอาณาเขตวิที่มีได้ มีศาล ต่างประเทศ ดัง กล่าวแล้วข้างต้น ตั้ง อยู่

ข้อ ๓๓ ศาล ต่าง ประเทศ ต่าง ๆ มีอำนาจพิจารณาคดีในเขตวิของ
ศาลดังนี้ คือ :-

- (๑) ศาลโปริสภากที่ ๑ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งทั้งหลาย
ซึ่ง กล่าวหากัน ด้วยเรื่องทรัพย์สิน สัมบัติ หรือ ข้อความอันใด
ที่มี กำหนดทุนทรัพย์เป็นราคาเงินไม่เกิน กว่า ๑๖๐ บาท แต่
คดีอาญาทั้งหลาย ซึ่งมีกำหนดโทษจำคุกไม่เกินกว่า ๖ เดือน
- (๒) ศาลคดีต่างประเทศเมืองจันทบุรี นครราชสีมา อุบลราชธานีใหม่
แต่ศาล เมืองน่าน มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง แด อาญา
ได้ทุกบทกฎหมาย
- (๓) ศาลต่างประเทศกรุงเทพฯ ๑ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง
แต่อาญาทั้งหลายซึ่งเกินอำนาจศาลโปริสภากที่ ๑ บรรดาซึ่งเกิด
ขึ้นในมณฑลกรุงเทพฯ ๑ แต่หัวเมืองอื่น ๆ ในเขตวิของ
ของ ศาล

ข้อ ๓๔ นอกจากข้อความ ที่ได้บัญญัติไว้ให้เป็นพิเศษตามข้อ
บังคับนี้แล้ว ให้ ศาล ต่าง ประเทศใช้วิธีพิจารณาวิธีประกัน แด อัตรา ค่า
ธรรมเนียม ต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ตามธรรมดาเหมือนกับศาลไทยทั้งหลาย
ค่าธรรมเนียมชั้นศาลเดิมนั้นให้เรียกตามอัตราของศาลที่รับฟ้อง

ข้อ ๓๕ เวลาพิจารณาคดีทุกเรื่องที่ศาลต่างประเทศมีอำนาจชำระ
กงสุลฝรั่งเศส มีอำนาจที่จะไปนั่งกำกับอยู่ด้วยที่ในศาล หรือ
จะแต่งตั้งเจ้าพนักงานของตนที่ว่ากร กงสุล คนใดคนหนึ่งซึ่งเป็นชาวยุโรป
ไปกำกับการพิจารณาแทนกงสุลก็ได้ กงสุลหรือผู้แทนมีอำนาจที่จะแนะนำ
ทักท้วงศาลได้ทุกอย่าง ตามความ ยุติธรรม

ข้อ ๓๖ ในเวลาที่คดีซึ่งคนชาวเอเชียด้วยแยกฝรั่งเศสหรือคนใน
บังคับฝรั่งเศสต้องหาเป็นจำเลย ยังคงพิจารณาอยู่ที่ในศาล กงสุล
ฝรั่งเศสมีอำนาจที่จะเขียนหนังสือขอถอนคดีนั้นไปพิจารณาเสียที่ศาลกงสุล
เวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้ เมื่อกงสุลเห็นสมควร เมื่อฉนั้นแล้วจะต้อง
ถือว่า ศาล กงสุล ฝรั่งเศส ผู้เดียว มีอำนาจชำระคดีนั้น เจ้าพนักงานฝ่าย
ตุลาการ จำเป็นจะต้องเป็นธุระช่วยเหลือศาลกงสุล ฝรั่งเศส ด้วย

ข้อ ๓๗ การที่ กงสุลจะขอ ถอน คดี ไปชำระที่ศาลกงสุล ฝรั่งเศส ดัง
ที่กล่าวไว้ในข้อ ๓๖ นั้น กงสุล มีอำนาจจะถอนเอาคดีไปได้แต่จำเพาะ
จากศาลชั้นพิจารณา แต่จะต้องขอ ถอน ก่อนเวลาที่ ศาลได้พิพากษาคดีนั้น

แต่ถ้าเมืองไทยออกกฎหมายดัดกันชนอันใดเป็นโคต เมื่อได้เอา
กฎหมายนั้นออกประกาศตามแบบอย่าง กับได้บอกไปยังสถานทูตฝรั่งเศส
ให้ทราบ แต่ได้ตั้งมือใช้กฎหมายนั้นด้วยแล้ว บรรดาคดีทั้งหลายที่ศาล
ต่างประเทศพิจารณา อันมีปัญหายุ่งเกี่ยวกับกฎหมายเช่นนั้นแล้ว
กงสุลฝรั่งเศสไม่มีอำนาจขอถอนเอาคดี ฉะนั้นไปจากศาลอีกได้

ข้อ ๑๘ เมื่อศาลต่างประเทศพิพากษาคดี ศาลจะต้องแจ้งความให้
กงสุลฝรั่งเศสทราบ ว่าจะตัดสิน อย่างไร

ข้อ ๑๙ เมื่อศาล ต่างประเทศ ตกลง กัน จะพิพากษาคดี หรือจะอ่าน
คำพิพากษาในคดีเรื่องใดต่อหน้ากงสุลฝรั่งเศส ก็ให้ กงสุลฝรั่งเศสจดหมาย
ไว้ในคำพิพากษาเพื่อให้เป็นพยานว่ากงสุลฝรั่งเศสได้อยู่ด้วยในเวลาที่ศาล
ตกลง จะพิพากษาคดีหรือในเวลาที่ศาลอ่านคำพิพากษา ในคดีนั้น ๆ

หมวดที่ ๓ ว่าด้วยคดีที่เกิดขึ้นใน

เขตไร่แขวงของประเทศ

ข้อ ๒๐ วิธีฟ้อง ความแพ่ง ความอาญา ให้ยื่นฟ้อง แด
ตั้งหมาย ไปให้คู่ความ อีก ฝ่ายหนึ่ง ทราบ ตามแบบวิธีพิจารณาที่ใช้กัน
แต่เมื่อศาลต่างประเทศได้รับ ฟ้อง รับคำให้ การ ใน คดีเรื่องใดไว้แล้ว
ศาลจะต้องแจ้งข้อหาคำให้การ แลวันกำหนด นัดพิจารณา คดีเรื่องนั้น ไปยัง
กงสุลฝรั่งเศส ซึ่งอยู่ประจำ ในตำบลนั้นให้ทราบ

ข้อ ๒๑ ในคดีอาญา ผู้ที่จะเป็นโจทก์นั้นคือ :-

- (๑) ผู้ต้องบาดเจ็บ เสียหายหรือ คนใด คนหนึ่งซึ่งกฎหมายให้อำนาจ
เป็นโจทก์ฟ้องร้องแทนผู้ต้องบาดเจ็บเสียหายนั้นได้
- (๒) เจ้าพนักงาน อัยการ กระทำการ โดยหน้าที่
- (๓) กงสุลฝรั่งเศส ซึ่งอยู่ ประจำในตำบล

ข้อ ๒๒ คดีอาญา ซึ่งฟ้องร้อง กันที่ ศาลไปรษณีย์ที่ ๑ ให้
เจ้าพนักงาน กองตระเวน หรือศาลแจ้งข้อหาข้อเท็จจริง แก่ผู้ต้องหา
และวันกำหนดนัดพิจารณา คดี ไปให้ถึงผู้ต้องหาแล้ว

ข้อ ๒๓ คดีอาญา ซึ่งฟ้องร้องกัน ที่ศาลต่างประเทศอื่น ๆ ศาลจะ
ต้องแจ้งความ ไปให้ถึงผู้ต้องหาแล้ว เหมือน กับคดีที่ ฟ้อง ร้อง กัน
ที่ศาลไปรษณีย์ที่ ๑

ข้อ ๒๔ เมื่อศาลต่างประเทศออกหมายจับหมายค้นบ้านเรือน ของ
คนชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือคนในบังคับฝรั่งเศส เวทนามิ ศาลจะต้อง
บอกความ ไปยังผู้ต้องหาแล้ว ให้ทราบ โดยทันที

ข้อ ๒๕ ศาลต้องพิจารณา แล พินิจพิเคราะห์ คดี ในเวลาที่ผู้ต้องหา
นั้นอยู่ด้วย เว้นไว้แต่ศาลจะได้บอกความ ไป ให้ถึงผู้ต้องหาแล้ว
ดังได้กล่าวไว้ในข้อ ๒๐, ๒๒ และ ๒๓ นั้นแล้ว ถ้าผู้ต้องหาไม่มาตาม
กำหนด ก็ให้ศาลพิจารณา แล พินิจพิเคราะห์ คดีไปโดย ไม่ต้อง พร้อม ด้วยผู้ต้องหา
ผู้ต้องหา ก็ได้

ข้อ ๒๖ ผู้ต้องหาที่มีอำนาจที่จะตรวจดูสำนวนคดีใด ๆ ที่อยู่
ที่ศาลได้เสมอ ถ้าผู้ต้องหาต้องการสำเนาของเรื่อง ศาลจะต้อง
ก็กดสำเนาเรื่องความที่พิจารณานั้นให้

หมวดที่ ๔ ว่าด้วยคดีที่เกิดขึ้นนอกเขต แขวงของศาลต่างประเทศ

ข้อ ๒๗ คดีที่เกิดขึ้นนอกเขตแขวงของศาลต่างประเทศทั้งภาย
ใต้อัยการหรือเจ้าพนักงาน อัยการ มีอำนาจฟ้องได้ดังนี้

- (๑) ฟ้องที่ศาลต่างประเทศที่เดียว หรือ
- (๒) ฟ้องที่ศาลเมือง หรือศาลมณฑล ตามที่คดีได้
เกิดขึ้นในเขตแขวงของศาลนั้น ๆ ตามลำดับชั้น
แต่อำนาจของศาลฝ่ายสยามแต่ตามแบบวิธีพิจารณา

ธรรมดา

ข้อ ๒๘ เมื่อมีผู้ยื่นฟ้องที่ศาลต่างประเทศโดยตรงแล้ว ให้ศาล
แถลงสู่ผู้ร้องแล้วที่มานั่งอยู่ด้วย (หรือไม่ต้องพร้อมด้วยกงสุลก็ได้
เมื่อศาลได้แจ้งความไปยังกงสุลให้ทราบ โดยถูกต้องแล้ว) วินิจฉัย
ถึงการที่จะให้คดีดำเนินไปอย่างไรอย่างหนึ่งเป็นเรื่อง ๆ ดังนี้คือ

- (๑) รับเอาคดีไว้พิจารณาในศาลนั่นเอง
- (๒) ส่งคดีไปยังศาลเมือง หรือศาลมณฑลให้พิจารณา
แต่อย่างเดียว
- (๓) ส่งคดีไปยังศาลเมือง หรือศาลมณฑล ให้พิจารณา
แต่พิพากษาคือ

ข้อ ๒๘ ถ้าศาลต่างประเทศรับเอาคดีไว้พิจารณาในศาลนั้นเอง
ก็ให้ศาลพิจารณา แล พินิจพิเคราะห์ คดี นั้น ดูว่า เป็น คดี ที่ ได้ เกิด ขึ้น
เขตอำนาจของศาล

ข้อ ๓๐ ถ้าศาลต่างประเทศส่งคดีไปยัง ศาลเมือง หรือศาล
มณฑล ให้พิจารณา แล อย่างเดียวกัน ก็ให้ศาลเมือง หรือศาลมณฑล
จัดการ พิจารณา คดี นั้น ตาม แบบ วิธี พิจารณา ขรรพดา ที่มี วัช กับ
วิธี พิจารณา ฉบับนี้ แดงถึง ผู้รับ ศาล สามารถ ที่จะ ใช้ อำนาจ
อันชอบ ขรรพ ที่ ในศาลเมือง หรือศาลมณฑล นั้น ได้ เท่า กับ ที่มี อยู่
ในศาล ต่างประเทศ เหมือนกัน

เมื่อศาลเมือง หรือศาล มณฑล พิจารณา คดีนั้นเสร็จแล้ว ก็ให้
ส่งสำนวน กลับคืนไปยังศาล ต่างประเทศ แลให้ศาล ต่าง ประเทศ
แจ้งความ ไปยังกงสุล ผู้รับ ศาล ให้ถึงที่สุดมีเวลา ตรวจ ดูสำนวนได้
ให้นานสัก หนึ่งร้อย ก่อนที่ ศาล จะตัดสิน คดีนั้น

คำพิพากษาคดีนั้น ศาลต่างประเทศ จะอ่านเอง หรือจะส่งไปให้ศาล
เมืองหรือศาลมณฑล ซึ่งพิจารณา คดีนั้นก็ได้

ข้อ ๓๑ ถ้าศาลต่างประเทศส่งคดีไป ยังศาลเมืองหรือศาลมณฑล
ให้พิจารณา แล พินิจพิเคราะห์ ด้วย ก็ให้ศาลเมือง หรือศาลมณฑล
มี อำนาจ เท่ากับ ศาล ต่างประเทศ ให้ ศาลเมือง หรือศาลมณฑล
จัดการพิจารณา แล พินิจพิเคราะห์ คดี ตาม แบบ วิธี พิจารณา ขรรพดา

ที่มีชีวิตกับวิธีพิจารณาณบัพนี้ แดงสุดฝรั่งเศษ สามารถที่จะใช้
อำนาจอันชอบธรรม ที่ในศาล เมือง หรือศาล มณฑล นั้น ได้
เท่ากับ ที่มีอยู่ในศาล ต่างประเทศ เหมือนกัน

ข้อ ๓๒ เมื่อมีผู้ยื่นฟ้องที่ศาลเมือง หรือศาล มณฑล ตามความ
ในข้อ ๒๗ ตอนที่ ๒ แล้ว ให้ศาลเมืองหรือ ศาล มณฑล จัดการ
ดังนี้ คือ :-

- (๑) ถ้าเป็น ความแพ่ง ก็ให้ศาลรับฟ้องแล้วออกหมาย
ส่งฟ้องไปให้จำเลย แต่เมื่อศาลได้รับคำให้การ
จากจำเลยแล้ว ก็ให้ส่งสำนวนความเรื่องนั้นไปยัง
ศาลต่างประเทศ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตต์ แวงของศาล
- (๒) ถ้าเป็น ความอาญา ก็ให้ศาลแจ้งข้อหาข้อกล่าวหา
มาหาภิน แต่ชาติกำเนิดของผู้ที่ ต้องหา แต่ผู้
เจ็บปวดเสียหาย แต่ข้อ ความ อันจำเป็น อย่างอื่น
ไป ยังศาล ต่าง ประเทศโดยทันที ให้ศาลต่าง
ประเทศรู้เรื่อง ถ้าการแจ้ง ความโดยทางไปรษณีย์
จะกินเวลาเกิน ๔๘ ชั่วโมง ก็ให้ศาลที่โทรเลข
แจ้งความ นั้นไป ยังศาล ต่าง ประเทศ

ข้อ ๓๓ เมื่อศาลต่างประเทศทราบเรื่องในคดีนั้นแล้ว ก็ให้ศาล
คำวิห้ ถึงเรื่องที่จะจัดการรับเอาคดีไว้ พิจารณาในศาลนั้นเอง หรือจะส่ง

ไปให้ศาลอื่นให้พิจารณาแต่อย่างเดียว หรือจะให้พิจารณาแต่พิพากษา
ด้วยนั้น พร้อมด้วย กงสุล ฝรั่งเศส ตามความที่กล่าวไว้ในข้อ ๒๘
ถึงข้อ ๓๓ ข้างต้น หรือเมื่อศาลได้แจ้ง ความไปยังกงสุลฝรั่งเศสให้
ทราบโดยถูกต้องแล้ว. กงสุลฝรั่งเศส ไม่มาศาลๆ จะจัดการเหล่านั้นไป
โดยลำพังไม่ ต้อง พร้อมด้วยกงสุล ก็สามารถที่จะทำได้

ข้อ ๓๔ คดีเรื่องใดที่ ศาลต่างประเทศ ส่งไป ยัง ศาลอื่นให้
พิจารณาแต่อย่างเดียว หรือให้ พิจารณาแต่พิพากษาก็ดี ศาล
ต่างประเทศมีอำนาจตั้ง เรียกเอา คดีนั้น กลับคืนมาพิจารณา ต่อไปที่
ศาลต่างประเทศเดียวกัน หรือ กงสุล ฝรั่งเศส จะขอร้องให้ ศาลทำคัง
นั้นก็ได้

ข้อ ๓๕ เวลาคำฟ้องเมือง แด่ศาลมณฑล กระทำการในหน้าที่เป็นศาล
ต่างประเทศ ศาลเมือง แด่ศาล มณฑล จะต้อง ปฏิบัติตาม ความ
ในข้อ ๒๓ ข้อ ๒๓ ข้อ ๒๔ ข้อ ๒๕ และข้อ ๒๖ ที่กล่าวแล้วข้างต้น
นั้นทุกประการ

ข้อ ๓๖ ถึงแม้คดีที่เกิดขึ้นในเขตต์แขวง ของ ศาลต่างประเทศเอง
ก็ดี ศาลต่างประเทศมีอำนาจที่จะขอให้ ศาลอื่น ให้ช่วยไต่สวน
ชั้นสุดท้าย ข้อ ตามคำให้การ หรือจัด การ ใดๆอย่างหนึ่งเพื่อให้
เป็นประโยชน์แก่การ พิจารณา หรือเพื่อให้ ได้ ความเท็จ ความจริง
ใน คดีให้ ยิ่งขึ้นก็สามารถที่จะทำได้

หมวดที่ ๕ ว่าด้วยศาลอุทธรณ์

ข้อ ๓๗ คดีอุทธรณ์ คำพิพากษาศาลต่างประเทศชั้นพิจารณาให้ส่งมาชำระที่ ศาลอุทธรณ์ กรุงเทพฯ ฯ

จะอุทธรณ์ คำสั่งของศาลต่างประเทศ จะอุทธรณ์ ได้ ต่อเมื่อ ศาลได้ พิพากษา คดีแล้ว แต่จะต้อง อุทธรณ์ ให้ พร้อม กับอุทธรณ์ คำพิพากษา ของศาล คราวเดียวกัน

ข้อ ๓๘ พ้อง อุทธรณ์ ให้ ยื่น ต่อศาลที่ อ่านคำ พิพากษา คดี

ข้อ ๓๙ พ้อง อุทธรณ์ จะต้องยื่นภายในกำหนดตามแบบวิธีพิจารณา
ธรรมดา.

ข้อ ๔๐ ผู้อุทธรณ์ ต้องชำระเงินค่าฤชาธรรมเนียมให้เสร็จภายในกำหนดอุทธรณ์ มิฉะนั้นแล้วไม่นับว่าเป็น คดีอุทธรณ์

ข้อ ๔๑ เมื่อศาลต่างประเทศได้รับพ้องอุทธรณ์ ไว้แล้ว ก็ให้ศาลออกหมายส่งอุทธรณ์ ไปให้คู่ ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ แต่ให้รับคำให้การแก้ อุทธรณ์ ไว้ ตามกระบวนการพิจารณา แต่ศาลจะต้องแจ้งความให้กงสุลฝรั่งเศสทราบ ให้กงสุลมีเวลาตรวจดูจำนวนและเขียนข้อความเห็นในคดีเรื่องนั้นได้ ตามความในหนังสือสัญญาซื้อขาย ลงวันที่ ๒๓

มินาคม ๑๒๕๕ ข้อ ๕ ถ้ากงสุลฝรั่งเศสออกความเห็นในคดีอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ให้ ศาลลดความเห็นของกงสุลเข้าเรื่องไว้แล้วให้ศาลส่ง จำนวน คดี นั้นไป ยัง ศาล อุทธรณ์

ข้อ ๔๒ เมื่อศาลเมืองหรือศาลมณฑลได้รับฟ้องอุทธรณ์ไว้แล้วก็ให้ศาลออกหมายส่งอุทธรณ์ไปให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ แต่ให้รับคำให้การแก้อุทธรณ์ไว้ ตามกระบวนการพิจารณา แล้วให้ศาลส่งสำนวนคดีนั้นไปยังศาลต่างประเทศ เพื่อให้จัดการ ตามข้อความที่กล่าวไว้ในข้อ ๔๑ ข้างต้น

ข้อ ๔๓ คำพิพากษาศาลอุทธรณ์จะต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย ด้วย
๒ คน

หมวดที่ ๒ ว่าด้วยศาลฎีกา

ข้อ ๔๔ คดีที่ศาลอุทธรณ์ได้พิพากษาแล้ว คู่ความ จะอุทธรณ์อีก ๑ ถวายฎีกา คดีที่คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ในข้อความซึ่งเป็นบันทึกกฎหมาย เพื่อให้ศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุด ตรวจวินิจฉัยอีกชั้นหนึ่ง ก็ได้

ข้อ ๔๕ มุद् ของคดีที่จะอุทธรณ์อีก ๑ ถวายฎีกานั้น ก็จะต้องกล่าวว่าศาลไม่อ่านอย่างไร หรือว่าศาลใช้อ่านผิดอย่างหนึ่ง หรือจะกล่าวว่าศาลวินิจฉัย ข้อความผิดต่อกฎหมายบทใดบทหนึ่ง ก็ย่อมเป็นมุद् ที่จะอุทธรณ์อีก ๑ ถวายฎีกาได้

ข้อ ๔๖ ฎีกาที่จะหลุดเกล้า ฯ ถวายให้ศาลฎีกาตรวจวินิจฉัยนั้นจะต้องยื่นต่อศาลที่อ่านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภายในเวลาที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชกำหนดกฎหมาย

ข้อ ๔๗ ในฎีกาจะต้องยกเหตุต่าง ๆ ที่เป็นมูลของคดี ที่จะหลุดเกล้า ฯ ถวายฎีกานั้น แต่ต้องจะชำระเงินค่าฤชาธรรมเนียมทุก ๆ อย่างให้เสร็จ มิฉะนั้นแล้วก็ไม่นับว่าเป็ฎีกาได้เลย.

ข้อ ๔๘ ศาลฎีกาจะต้องพิพากษาคดี ตามรูป ความ.

ทำเนียบ

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดจันทบุรี

ทำเนียบผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดจันทบุรี

สำหรับรายชื่อผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดจันทบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ถึงปัจจุบัน ปรากฏรายชื่อดังนี้

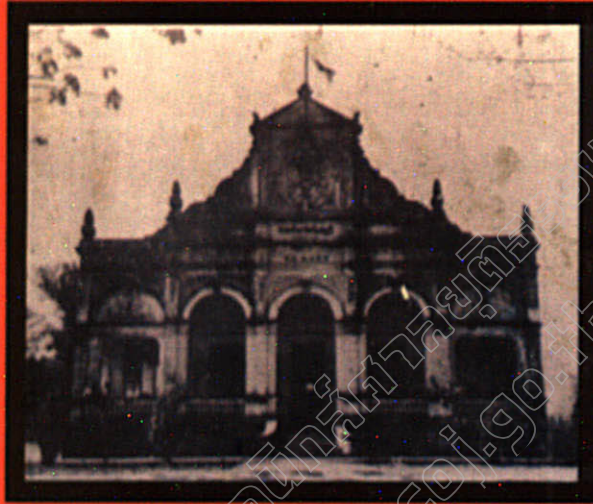
๑. พระเทพปริญา	ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๗๗-๒๔๗๙
๒. พระนนทปัญญา	" " ๒๔๗๙-๒๔๘๐
๓. หลวงสารนาทประจิดร์	" " ๒๔๘๐-๒๔๘๖
๔. นายธนะ สารนาทประจิดร์	" " ๒๔๘๖-๒๔๙๑
๕. นายสว่าง เวทยาวุฒิกรรม วงษ์ศิริ	" " ๒๔๙๑-๒๔๙๔
๖. นายเสรี ลิมปนนท์	" " ๒๔๙๔-๒๔๙๖
๗. นายสวัสดิ์ นราภิรมย์ขวัญ	" " ๒๔๙๖-๒๔๙๘
๘. ขุนประสงค์ จรรยา	" " ๒๔๙๘-๒๕๐๑
๙. นายจรัส พ่วงภักดี	" " ๒๕๐๑-๒๕๐๓
๑๐. นายสงวน สิทธิไชย	" " ๒๕๐๓-๒๕๐๗
๑๑. นายخاب รัตนวิจิตร	" " ๒๕๐๗-๒๕๐๙
๑๒. นายประมูล ศรีธาทิพย์	" " ๒๕๐๙-๒๕๑๑
๑๓. นายเริ่ม ธรรมดุษฎี	" " ๒๕๑๑-๒๕๑๓
๑๔. นายสมศักดิ์ เกิดลาภผล	" " ๒๕๑๓-๒๕๑๗
๑๕. นายนาม ยิ้มแย้ม	" " ๒๕๑๗-๒๕๑๙
๑๖. นายรุทธิ ถนอมกุล	" " ๒๕๑๙-๒๕๒๒
๑๗. นายสะสม สิริเจริญสุข	" " ๒๕๒๒-๒๕๒๔
๑๘. นายสมศักดิ์ วงศ์ยืน	" " ๒๕๒๔-๒๕๒๖
๑๙. นายเอียรไท สุนทรนันท์	" " ๒๕๒๖-๒๕๒๘
๒๐. นายไพรัช สันติเสรี	" " ๒๕๒๘-๒๕๒๙

๒๑. นายธวัชชัย จาตุรงค์กุล	"	"	๒๕๒๙-๒๕๓๑
๒๒. นายชวลิต ตูลยสิงห์	"	"	๒๕๓๑-๒๕๓๒
๒๓. นายชาลี พักทองอยู่	"	"	๒๕๓๒-๒๕๓๓
๒๔. นายสถิตย์ ทาวุฒิ	"	"	๒๕๓๓-๒๕๓๔
๒๕. นายวิเชียร ควรรณาชัย	"	"	๒๕๓๔-๒๕๓๕
๒๖. นายบุญส่ง กุลบุปผา	"	"	๒๕๓๕-๒๕๓๖
๒๗. นายสมนึก สุขะมงคล	"	"	๒๕๓๖-๒๕๓๗
๒๘. นายสุทธิโชค เทพไตรรัตน์	"	"	๒๕๓๗-ปัจจุบัน

ขอขอบพระคุณ
ท่านผู้ให้ความอนุเคราะห์ในการจัดพิมพ์หนังสือ

๑. บริษัท วิคเคอรี่ แอนด์วอร์ซีย์ จำกัด
๒. บริษัท เครื่องดื่มกระเทียมแดง จำกัด โดย คุณเฉลียว อัยวิทยา ประธานกรรมการบริษัท
๓. สมาคมสว่างกตัญญูธรรมสถาน, สมาคมตั้งเองและศิษย์เก่าโรงเรียนตั้งเอง จันทบุรี
๔. คุณสมจิต บุญอู๋ (ช่างอุทิศ)
๕. คุณปรีชา ปติสันธการกุล
๖. คุณสมยศ เสือสกุล
๗. คุณสุรพงษ์ สุวรรณหิตาธร
๘. คุณธงชัย พลอยชาติตระกูล
๙. คุณอดิศักดิ์ แซ่ลิ่ม
๑๐. คุณเทวัญ คุณประภากร
๑๑. คุณวิเชียร เทียมเนตร
๑๒. คุณกังวาล ตั้งฐานสัมมา โรงไม้สีทอง

๑๓. คุณสมเดช เจนช่วง สมาชิกสภาเทศบาลเมืองจันทบุรี
๑๔. บริษัท ช.ที.เอ็ม เจริญไชย จำกัด โดยคุณเจริญไชย วัฒนมนเทียร กรรมการผู้จัดการ
๑๕. คุณชจร ทับทิมจันทร์ไพโรจน์ ห้าง ต.สมสิทธิ์ จันทบุรี
๑๖. พันตำรวจโทประมาณ-คุณยุวเรศ สาระโกเศศ
๑๗. ห้างหุ้นส่วนจำกัด มหาราชโลหะภัณฑ์ โดยคุณสุกิจ สฤตดิชัยนันทา
๑๘. บริษัทประชาภิรมมอเตอร์เซลล์ จำกัด โดย คุณประชา ผ่องโสภา กรรมการผู้จัดการ
๑๙. บริษัท เอ.เค.ซี.มอเตอร์ จำกัด โดย คุณสุทธิชัย เกษมพาณิชย์ กรรมการผู้จัดการ
๒๐. บริษัท ทรัพย์ปราจีน จำกัด โดย คุณนิยม เสงี่ยม ผู้จัดการ
๒๑. คุณฤทธิ กิจกาญจน์ เทศมนตรีเทศบาลตำบลท่าใหม่ จันทบุรี
๒๒. ชมรมธนาคารท้องถิ่น จันทบุรี
๒๓. คุณจินดา ศรีอำพล ผู้จัดการจันทบุรี-ตราด ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
๒๔. โครงการทบทิมจันทร์ทาวเวอร์ โดย คุณภูษพงษ์ อัจฉริยะอนุชน
๒๕. ห้างทองเขาวราช ๑๐๐% และห้างทองกรุงเทพ ๑๐๐% โดย คุณธวัชชัย และคุณสุกัญญา วัชรพัฒนกุล
๒๖. คุณสุธีร์ แผลมจริยานนท์ ร้านอาหารชมทะเล ชายหาดแหลมสิงห์
๒๗. ชมรมทนายความ จันทบุรี

๙๗ ปี
ศาลจังหวัดจันทบุรี

ห้องสมุดประชาชนจังหวัดจันทบุรี
(www.library.go.th)